

МАТИЦА СРПСКА
ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРУШТВЕНЕ НАУКЕ

ЗБОРНИК
МАТИЦЕ СРПСКЕ
ЗА ИСТОРИЈУ

101

MATICA SRPSKA
DEPARTMENT OF SOCIAL SCIENCES
PROCEEDINGS OF MATICA SRPSKA FOR HISTORY

Покренут 1970. године
До 28. свеске (1983) часопис је носио назив *Зборник за историју*

Главни уредници

Академик Славко ГАВРИЛОВИЋ (1970–2004)

Академик Милош БЛАГОЈЕВИЋ (2005–2012)

Проф. др Војин ДАБИЋ (2013–2017)

Др Петар В. КРЕСТИЋ (2018–)

Уредничкӣтво

Др Габор АГОШТОН, Вашингтон, САД

Др Максим Јурјевич АНИСИМОВ, Москва, Русија

Др Ђорђе БУБАЛО, заменик главног и одговорног уредника, Београд

Др Росица ГРАДЕВА, Софија, Бугарска

Др Петар В. КРЕСТИЋ, Београд

Др Иван ЛАКОВИЋ, Подгорица, Црна Гора

Др Ненад ЛЕМАЈИЋ, Нови Сад

Др Александра НОВАКОВ, Нови Сад

Др Мира РАДОЈЕВИЋ, Београд

Др Срђан РУДИЋ, Београд

Др Александар ФОТИЋ, Београд

Др Андреј Леонидович ШЕМЈАКИН, Москва, Русија

Др Биљана ШИМУНОВИЋ БЕШЛИН, Нови Сад

Др Небојша ШУЛЕТИЋ, Београд

Секретар уредничкӣтва

Владимир М. НИКОЛИЋ

Главни и одговорни уредник

Др Петар В. КРЕСТИЋ

Copyright © Матица српска, Нови Сад, 2020

ISSN 0352-5716 | UDC 93/99(05)

ЗБОРНИК

МАТИЦЕ СРПСКЕ

ЗА ИСТОРИЈУ

101
(1/2020)

НОВИ САД
2020

САДРЖАЈ / CONTENTS

ЧЛАНЦИ и РАСПРАВЕ ARTICLES and TREATISES

Жарко Петковић Žarko Petković
МАРИЈЕВА ПОСТУМНА THE POSTHUMOUS POPULARITY
ПОПУЛАРНОСТ OF C. MARIUS
7–17

Љиљана И. Пузовић Ljiljana I. Puzović
ЕТНИЧКА СТРУКТУРА THE ETHNIC STRUCTURE OF
СТАНОВНИШТВА У НАСЕЉИМА THE POPULATION IN THE
ТЕМИШВАРСКЕ ЕПАРХИЈЕ SETTLEMENTS OF THE EPARCHY
СРЕДИНОМ ХВИИ ВЕКА OF TIMISOARA IN THE MIDDLE OF
19–30 THE 18TH CENTURY

Константин Драгаш Konstantin Dragaš
ЏЕЈМС ФАЗИ (1794–1878) И JAMES FAZY (1794–1878) AND
ВЛАДИМИР ЈОВАНОВИЋ (1833–1922): VLADIMIR JOVANOVIĆ (1833–1922):
ПОЗНАНСТВО, УТИЦАЈИ, ИДЕЈЕ ACQUAINTANCE, INFLUENCES, IDEAS
31–52

БИБЛИОГРАФИЈЕ BIBLIOGRAPHY

Владимир М. Николић Vladimir M. Nikolić
ЗБОРНИК МАТИЦЕ СРПСКЕ MATICA SRPSKA JOURNAL
ЗА ИСТОРИЈУ OF HISTORY
САДРЖАЈ ПО АУТОРИМА: CONTENTS ACCORDING TO
Бројеви 1–100 (1970–2019) AUTHORS: Numbers 1–100 (1970–2019)
53–195

ПРИКАЗИ и БЕЛЕШКЕ
REVIEWS and NOTES

Драган Тубић
ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ РАЗВОЈА ШКОЛСТВА У КИКИНДИ
(Душан Дејанац, *Школство у Кикинди у 18. и 19. веку*,
Историјско-завичајно друштво „Кинђа”, Кикинда 2019, 99 стр.)
197–199

Јован Ј. Алексић
ДОПРИНОС ПРОУЧАВАЊУ ИСТОРИЈЕ СРПСКЕ ГЕРИЛСКЕ
ОРГАНИЗАЦИЈЕ У СТАРОЈ СРБИЈИ
[Урош Шешум, *Српска четничка акција (1897–1908)*, Матица српска,
Нови Сад 2019, 417 стр.]
200–202

Јелена Зеленовић
МЕМОАРИ ДИПЛОМАТЕ МИЛАНА ЛАЗАРЕВИЋА
(Милан Лазаревић, *Субоје и недеље*. Приредила Гордана Ђилас,
Матица српска, Нови Сад 2018, 343 стр.)
203–204

Владимир М. Николић
АУТОРИ У ОВОМ БРОЈУ / AUTHORS IN THIS ISSUE
205–206

РЕГИСТАР / REGISTER
207–225

ИСПРАВКА / CORRECTION
226

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ
ARTICLES and TREATISES

UDC 94(37)
UDC 32:929 Marius C.
https://doi.org/10.18485/ms_zmsi.2020.101.1
ОРИГИНАЛНИ НАУЧНИ РАД

Проф. др ЖАРКО ПЕТКОВИЋ
Универзитет у Београду
Филозофски факултет, Одељење за историју
Чика Љубина 18–20, Београд, Србија
zarkopetkovic@gmail.com

МАРИЈЕВА ПОСТУМНА ПОПУЛАРНОСТ

САЖЕТАК: Углавном се у литератури сматра да је популарски покрет, без обзира на пораз у Грађанском рату, морао имати своје присталице у Риму током седамдесетих година. Но, једно је био популарски покрет, а друго је била усмена на политику Гаја Марија. Одсуство сведочанстава да је јавно сећање на Марија уопште било присутно све до Цезаровог едилитета, као и рђаве оцене Маријевог карактера у мемоарској и историографској литератури, воде закључку да је усмена на великог војсковођу, вођу популара и спаситеља отаџбине, заправо била обликована захваљујући Цезару и Цицерону, односно њиховим политичким и личним интересима из шездесетих и педесетих година. Пост-Сулин режим није наметао формалне забране, али међу популарима те генерације морао је остати утисак да је Марије био издајица њиховог покрета, као и да је био непотребно суров у Грађанском рату. Такав претежни утисак оставио је трага на (Цицероново) беседништво, али и на римску историографију и мемоарску књижевност.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: крај Римске Републике, Гај Марије, Гај Јулије Цезар, Марко Тулије Цицерон, популари, римска републиканска историографија

Новија историографија је недовољно заинтересована за биографије, упозоравао је један од највећих историчара прошлог века.¹ Разлог за занемаривање ове дисциплине треба потражити пре свега у схватању да претерана

¹ E. g. A. Momigliano, *Pagine ebraiche*, Turin 1987, xxix–xxxi. Упор. T. Cornell, “Momigliano and Biography”, у: *The Legacy of Arnaldo Momigliano* (ed. T. Cornell, O. Murray), London–Turin 2014, 179–195; idem, “Introduction”, у: A. D. Momigliano, *Studies in Modern Scholarship* (ed. G. W. Bowersock, T. Cornell), Berkeley – Los Angeles – London 1994, vii–ix; G. W. Bowersock, “Momigliano’s Quest for the Person”, у: *The Presence of the Historian. Essays in Memory of Arnaldo Momigliano, History and Theory* 30-4 (1991), 27–36. – Извори су цитирани у складу са трећим издањем *The Oxford Classical Dictionary*, док се разрешење скраћеница часописа и референтне литературе може наћи у *L’année philologique*. – Сва датовања у овом раду дата су по ери пре Христа.

психологизација постаје сама себи циљ и да, притом, не може дати егзактне одговоре, каквима тежи модеран човек. Уз то, биографији као историографској подврсти није погодно раширено схватање да просопографија није њена помоћна дисциплина, већ самостални и самодовољни аналитички метод. Тако осамостаљена просопографија – поред изванредних резултата које пружа – не доприноси довољно упознавању изванредних појединаца и, следствено, не доприноси у пуној мери разумевању историје коју су ти истакнути људи стварали.

Међутим, оваква употреба просопографије није претежни разлог зашто је Гај Марије једна од најслабије познатих личности од свих великих државника позне Републике.² Оскудном познавању Маријеве личности допринела је његова *povitas*, као и педагошки једноставна слика о славном војсковођи, спаситељу отаџбине, вођи плебса, који је временом, вођен личном амбицијом, издао покрет на чијем је челу стајао, а потом учествовао у Грађанском рату у којем је окрвавио руке. Можда и наведена оцена о његовој издаји није погрешна, колико год била опасна једнозначна. Слика о Марију, чије су врлине биле надвладане његовим амбицијама и гордошћу, могла би се односити на већину Плутархових јунака.

Тако је Томас Карни сматрао да је Марије био “ambitious and self centered”, завршавајући своју важну књигу закључком да личност, па ни контроверзни политички карактер, не би били довољни да објасне поштовање које је његово име и политичко достигнуће заслужило у наредним генерацијама.³ Овај текст ће се бавити управо питањем Маријеве постумне популарности.

I. За почетак, испитаћемо слику о Гају Марију која је створена у римским историографским и аутобиографским списима. У биографији Гаја Марија Плутарх се служио *Мемоарима* његовог архинепријатеља диктатора Суле,⁴ као и аутобиографијама његових противника Квинта Лутација Катула и Публија Рутилија Руфа.⁵ По једној ауторитетној оцени, Плутархова биографија Марија представља један крпеж од материјала потеклог од ове тројице писаца.⁶ Уз то, Посидоније, чије је дело Плутарх добро познавао и користио,

² Додуше, о Марију имамо један просопографски податак који нам недостаје и за Помпеја, Крса и Сулу: упор. E. Badian, *Lucius Sulla. Deadly reformer*, The Seventh Todd Memorial Lecture delivered in the University of Sidney 11th September 1969, Sidney 1970, 6.

³ T. F. Carney, *A Biography of C. Marius*, Chicago 1970, 71–72.

⁴ E. Valgiglio, “L’autobiografia di Silla nelle biografie di Plutarco”, *Studi Urbinati* 49.1 (1975), 245–251; M. Chassignet, “Introduction”, у: *L’annalistique Romaine* (texte établi et traduit M. Chassignet), III: *L’annalistique Récente. L’autobiographie Politique (Fragments)*, Paris 2004, civ; Chr. Smith, “L. Cornelius Sulla”, у: T. J. Cornell (gen. ed.), *The Fragments of Roman Historians*, I, Oxford 2013, 284–285.

⁵ Поред Сулиних *Успомена*, Плутарх је користио *Мемоаре* Лутација Катула, Маријевог ривала: Chr. Smith, „Q. Lutatius Catulus”, у: *The Fragments of Roman Historians*, (нап. 4), 273; о њиховом личном непријатељству (*inimicitia*) видети сведочанства која наводи Fr. Münzer, *RE* 13.2, 1927, 2079, а нарочито Plut. Mar. 25.8 (= Q. Lutatius Catulus, F 1 Peter, Cornell). Такође, Маријев лични непријатељ био је и Публије Рутилије Руф: Plut. Mar. 28.8; уосталом, Марије је учествовао у судском прогону Рутилија Руфа 92. године (Dio, fr. 97.3), тако да објективан однос према Марију не би било могуће очекивати у Руфовим историографским делима: упор. E. Badian, “Caerpio and Norbanus”, у: *Studies in Greek and Roman History*, Oxford 1963, 39 [= *Historia* 6-3 (1957), 324]; Chr. Smith, “P. Rutilius Rufus. Commentary”, у: *The Fragments of Roman Historians* (нап. 4), 287.

⁶ T. F. Carney, “Plutarch’s Style in the *Marius*”, *JHS* 80 (1960) 27–28.

није повољно судио о карактеру Гаја Марија,⁷ ако је заиста закључни део Плутарховог *Марија* потекао од овог писца.⁸ Како год, Плутарх је заиста имао разлога да буде незадовољан изворима које је имао на располагању за биографију Гаја Марија.⁹ Било је неизбежно да слика о великом војсковођи буде обојена сведочанствима његових личних непријатеља.

Ни друге историографске списе нису саставили Маријеви пријатељи. Политичку аутобиографију Марка Емилија Скаура,¹⁰ по Цицероновим речима, нико није ни читао,¹¹ а и да је нешто од њеног садржаја продрло, макар и посредно, до Плутарха, били би то, изгледа, неповољни искази о Гају Марију.¹² Ни Салустије Крисп није био Маријев присталица;¹³ притом, његов *Јуџуријин рај* тицао се само почетка Маријеве каријере, када није било разлога за педагошку критику. На основу *Периоха*, као и формулација код Еутропија, Орозија, Јулија Обсеквенса и Флора, сме се закључити да Ливије није био наклоњен вођи странке популара, чак – очекивано – критичан, нарочито према његовим поступцима пред смрт.¹⁴ Та ливијевска критика кључно је утицала на Луканове стихове у којима преовлађују теме као што су Маријева *ambitio* и, при крају живота, *dominatio* и *crudelitas*.¹⁵ Ни Велеј Патеркул нема добрих речи за Марија.¹⁶ Апијан је сматрао да је Марије сносио одговорност за избијање Грађанског рата, критиковао његове манипулације у додели команде за рат против Митридата;¹⁷ дакле, Апијан је био под ути-

⁷ Plut. Mar. 45.3–7 = Pos. F 255 EK; Plut. Mar. 1.1–5 = Pos. F 264 EK. Упор. J. Malitz, *Die Historien des Posidonius*, München, 1983, 208–210, 224–228; D. A. Russell, *Plutarch*, London – New York 1972, 132; Jacoby, *FrGrHist* IIc, Komm, nr. 87, 158.8–10.

⁸ Мислим да I. G. Kidd (*Posidonius*. Vol. II. The Commentary (ii) Fragments 150–293, Cambridge 1988, 891–892) има право када каже да се једино поуздано може тврдити да од Посидонија потиче један детаљ (да је Марије био болестан од запаљења плућне марамице), иако постоје јаки аргументи у корист закључка да читав одељак (45.3–7) треба приписати овом филозофу (видети литературу у претходној напомени и Kidd, о.с, 890).

⁹ Plut. Mar. 26.3: Сула; 26.5: Лутације Катул; 28.5: Рутилије Руф.

¹⁰ Tac. Agr. 1.1–2; упор. Chassignet (нап. 4), lxxxvi–lxxxvii.

¹¹ Cic. Brut. 112.

¹² Cic. Off. 1.76; Prov. Cons. 9; упор. J. van Ooetghem, *Caius Marius*, Bruxelles 1964, 11–12.

¹³ R. Syme, *Sallust*, Berkeley-Los Angeles 1964, 161–164; упор. нпр. 157, о *Јуџуријиним рај*: Marius is prominent on show, but not magnified unduly; D. C. Earl, *Political Thought of Sallust*, Cambridge 1961, 74; 81.

¹⁴ Liv. Per. 69: *Marius ... seditionis auctor*; Per. 80: *Marius ... quam rem publicam armatus servavit, eam primo togatus omni genere fraudis, postremo armis hostiliter*; Flor. 2.4; 2.9: *Initium et causa belli inexplebilis honorum Marii fames...*; Obs. 56a: *Cinna et Mario per bella civilia crudeliter saevientibus Romae*; Eutrop. 5.7.3; Oros. 5.17.6; Видети: D. S. Levene, “Three reading of character in the Periochae of Livy”, у: *Fame and Infamy: Essays for Christopher Pelling on Characterization in Greek and Roman Biography and Historiography*, edd. R. Ash, J. Mossman, J. B. Titchener, Oxford 2018, 315. Такође, C. H. Lange, F. J. Vervaet, “Sulla and Origins of the Concept of Bellum Civile”, у: *The Historiography of Late Republican Civil War*, edd. C. H. Lange, F. J. Vervaet, Leiden–Boston, 2018, 20–21; из истог зборника видети и T. Berge, “Epitomizing Discord: Florus on the late Republican Civil Wars”, 429, као и D. Hoyos, “Livy on the Civil Wars (and After): Morality Lost?”, 220–221.

¹⁵ Lucan. 2.68–133; упор. M. P. O. Morford, “Lucan and the Marian Tradition”, *Latomus* 25/1 (1966) 109–114.

¹⁶ Vell. Pat. 2.11.1: ... *C. Marius, quem praediximus, natus agresti loco, hirtus atque horridus vitaeque sanctus, quantum bello optimus, tantum pace pessimus, immodicus gloriae, insatiabilis, impotens semperque inquietus*.

¹⁷ App. Praef. 14; BCiv. 1.55. Упор. E. Badian, “The Death of Saturninus”, *Chiron* 14 (1984), 109.

цајем непријатељских извора према Марију, и то, рекло би се, ливијевске традиције. Дион Касије писао је о Марију као о бунтовном човеку, пријатељу гомиле, чији је циљ био да се обрачуна са читавим нобилитетом.¹⁸ Диодор је наглашавао Маријеву кривицу за Грађански рат, његов морални пад, као и суровост према непријатељима,¹⁹ колико се може судити на основу спорадично сачуваног текста. Изузетак је Валерије Максим, који бележи низ примера који Марија осликавају у повољном светлу, али и код њега постоје критичко-морализаторски осврти на личност великог војсковође.²⁰

II. Што се тиче питања да ли је успомена на Марија била жива након његове смрти у јавном животу, може се рећи да је она, у време Сулине диктатуре и десетак година након диктаторове смрти, иако вероватно није била подвргнута званичној забрани,²¹ била потиснута, непожељна и ризична. Плутарх сматра да је то време маријевска странка била у веома јадном стању, заплашена и распуштена;²² штавише, још у време када је Цина повео рат против Октавија 88. године, Плутарх каже да је Маријов *στάσις* била занемоћала.²³ Нема сведочанства о томе да је успомена на Марија уопште живела током седамдесетих година. После завршетка Грађанског рата Серторије је покушавао, по Плутарховом сведочанству, да се дистанцира од недавних зверстава, посебно оних које је Марије починио, а претходно није са ентузијазмом прихватио Маријеву помоћ, тј. његов повратак из егзила.²⁴ Ниједан писац не каже да се Лепид икада позвао на Гаја Марија, иако је у борби против Сулиног наслеђа као конзул повео прави Грађански рат у Етрурији, маријевском упоришту.²⁵ Приметно је да ни при крају овог периода постепено напуштање Сулиног поретка и успон нових интересних група нису оживели успомену на Марија, нити се популарска или протопопуларска политика везивала за њега. Помпејева дистанцираност према успомени и наслеђу Гаја Марија била је знаковита.

Међутим, временом, ствари су се почеле мењати у јавном животу. Квестор Гај Јулије Цезар,²⁶ приликом сахране сопствене тетке, приказао је Маријеву *imago*,²⁷ а четири године касније, у време свог едилитета, обновио је Маријеве

¹⁸ Dio, fr. 89.2; 102.2. Упор. F. Millar, *A Study of Cassius Dio*, Oxford 1964, 79.

¹⁹ Diod. 37.29.2-4; 38.4.1-3; 6.1.

²⁰ Упор. T. F. Carney, "The Picture of Marius in Valerius Maximus", *RhM* 105.4(1962) 289-337. Ипак, Валерије Максим је користио повремено извор(е) који је (су) наглашавао/-ли Маријеву суровост (e.g. 2.8.7; 9.2.2) или текстове који су осуђивали Марија због осветољубивости и немилосрдности које су одвеле Катула у смрт (2.22.4; 9.12.4).

²¹ Видети доле, нап. 33. Али, Сула је ускратио Марију сахрану (Cic. *Leg.* 2.56), тј. *su milites inimici* (Сулини ветерани?) ископали су Маријев гроб и рашчеречили његов леш (Lic. 32F).

²² Plut. *Caes.* 6.1.

²³ Plut. *Ser.* 4.7.

²⁴ Plut. *Ser.* 5.6-7; 5.1; упор. Konrad, *Plutarch's Sertorius. A Historical Commentary*, Chapel Hill - London 1994, 66-72.

²⁵ Упор. *Sources for Roman History 133-70*, ed. A. H. J. Greenidge/ A. M. Clay, rev. E. W. Gray, Oxford 1986², 232-235.

²⁶ За датовање види: L. Ross Taylor, *Caesar's Early Career*, *CPh* 36(1941), 122-124; упор. Broughton, *MRR*, III, 105-106.

²⁷ Plut. *Caes.* 5.2-3. Плутарх је у овом сегменту Цезарове биографије користио спис(е?) Гаја Опија (Chr. Smith, T. Cornell, "C. Oppius", у: *The Fragments of Roman Historian* [нап. 4], 382), Цезаровог пријатеља, што утврђује утисак да је „маријанизам”, између осталог, био Цезаров пропагандни курс; упор. Chr. Pelling, *Plutarch. Caesar* (transl., introduct., comm.) Oxford 2011, 50.

споменике, и то уз статуе богиње победе.²⁸ Вреди нагласити да је Цезар овим наставио политички курс свог деде и оца, који су се везали за Гаја Марија.²⁹ Што се тиче манифестације на сахрани, у питању је, сматра се, Цезарово величање сопствених предака и рођака, као и испланирана популарска, анти-оптиматска пропаганда.³⁰ Питање је, међутим, да ли се ради у пуном смислу о маријевској манифестацији – у комисији за доделу земље ветеранима 103. године (дакле, махом онима који су под Маријем служили) учествовао је Цезаров отац,³¹ тако да њихово присуство на једној јулијевској сахрани нема искључиво маријевски смисао.

Ипак, успомена на Марија – потиснута и приватна – опстала је скривена од јавности, а Цезар је успео да је успостави на јулијевској сахрани, јавно легитимише и тако себе представи као човека који, између осталог, баштини макар део популарског програма. Уколико би се отишло корак даље па рекло да је Цезар представио себе као „неку врсту Маријевог наследника”,³² занемарили бисмо не само Цезарову амбициозност, већ и оригиналност и снагу његовог покрета.

Потресеност плебса – у ствари Маријевих ветерана – што је на Капитолу заблистала статуа њиховог јунака, када се успомена на Марија заиста оживљавала у јавности, јесте и сведочанство њихове оданости Марију. Истовремено, на основу ове епизоде може се потврдити да је сећање на њега било не само потиснуто, већ да није ни постојало у јавном животу:³³ ветерани су заплакали зато што је коначно, после толико година, одато јавно поштовање њиховом војсковођи. Маријеве присталице нису могле саме да оставе трага својих емоција нити да маријевски популарски програм учине присутним у јавном животу; били су то стари и заборављени људи и живели су у времену када су се осећали ефекти Сулиног покушаја да ограничи утицај популарских ветерана и њихове везаности за војсковођу на римску политику.³⁴ Ветерани

²⁸ Викторија је притом приказана како носи трофеје, а Цезар је обновио и натпис који је обележавао Маријеву победу над Кимбрима. Упор. Plut. Caes. 6.1-2; видети и Vell. 2.43.4; Prop. 3.11.46. Светоније (Caes. 11) у овом контексту пише и о Цезаровом говору против оних који су за новац достављали у време проскрипција (упор. Pelling (нап. 27), 158). Тиме је лакше објаснити Цезаров успех. Види и цезаровску интонацију код Проперција (2.1.24): *Cimbrorumque minas et benefacta Mari*).

²⁹ E. Badian, *From Iulius to Caesar, y: A Companion to Iulius Caesar*, ed. M. Griffin, Malden 2009, 15.

³⁰ Упор. L. Ross Taylor, “The Rise of Julius Caesar”, *Greece & Rome* 4/1(1957), 14–15; H. van der Blom, *Cicero's Role Models. The Political Strategy of Newcomers*, Oxford 2010, 191. Циљ овог чланка није анализа даљих Цезарових планова. Као што је познато, Цезара су његови непријатељи оптуживали да је, утврђујући свој престиж и стављајући се на чело популара, „спремао тиранију”, тј. „изигравао револуционара” (Plut. Caes. 6.3).

³¹ Гај Јулије Цезар Страбон као један од децемвира: Broughton *MRR*, III, 109; упор. Badian (нап. 29), 15–16.

³² G. S. Sumi, *Ceremony and Power. Performing Politics in Rome between Republic and Empire*, Ann Arbor 2005, 44.

³³ Успомена на Марија била је потиснута због раширеног страха, а не формално забрањена (упор. Pelling (нап. 27) 151), како мисли H. I. Flower, *Ancestor Masks and Aristocratic Power in Roman Culture*, Oxford 1996, 103, на основу тога што је Марије био проглашен за *hostis publicus* (i.a. Liv. *Per.* 77; App. *BCiv.* 1.60; Nep. *Att.* 2.2; Val. Max. 3.8.5; упор. P. Jal, “«Hostis (Publicus)» dans la littérature latine de la fin de la République”, *REA* 65(1963), 55).

³⁴ Badian (нап. 2), 23.

великих војсковођа нису били важан политички фактор током седамдесетих и шездесетих година, као што су то постали касније.

Цезар је закључио – у времену када популарски програм није могао бити довољно искоришћен – да успомена на Марија може помоћи његовом политичком успону. Тако је овај Помпејев пријатељ један умртвљени, заборављени популарски симбол везао за себе, за своју каријеру. Успомена на Марија током шездесетих година заправо је цезаровска манифестација, цезаровска до те мере да се везује за Цезара лично. Отуда о Цезаровој маријевској манифестацији тако можемо читати само у Плутарховој биографији, док је – рецимо – Апијан уопште не спомиње.

III. Низ сведочанстава о наводној (аргументи са претходних страница, верујем, дозвољавају да се употреби та реч) Маријевој постумној популарности потиче од Цицерона, који је имао своје личне и политичке разлоге да о Марију пише и говори у позитивном тону:³⁵ у питању је заједничка patria, Agrinum,³⁶ novitas,³⁷ као и фамилијарна повезаност преко једне предачке женидбе.³⁸ О Марију Цицерон говори и пише као о великом римском војсковођи, у рангу Сципиона Афричког, Фабија Максима и Марцела.³⁹ Марије је за Цицерона „отац отаџбине“, „спаситељ отаџбине“ и сл.,⁴⁰ херој који је оправдано и легално погубио народног трибуна Луција Апулеја Сатурнина.⁴¹ Каткада Цицерон само реферише на Марија у позитивном смислу.⁴²

³⁵ Главна студија о овоме питању остаје и после шездесет година: T. F. Carney, “Cicero’s Picture of Marius”, *WS* 73 (1960), 83–122, али треба имати у виду и примедбу коју износи Santangelo, “Cicero and Marius”, *Athenaeum* 96 (2008), 597: somewhat chaotic article.

³⁶ Cic. *Sest.* 37; 50.

³⁷ Марије је био, као и Цицерон, Арпињанин и *homo novus*, видети *Mur.* 17; *Sull.* 23; упор. Van der Blom (нап. 30), 188–189. По Цицерону, *homines novi* поседују марљивост (*industria*) и врлину (*virtus*), за разлику од декадентних нобила (*Cluent.* 111–112; *Scaur.* fr. 1.4; *Verr.* 2.3.7; 2.5.180–182; *Sull.* 23; *Mur.* 15–17; *Sest.* 136–137; упор. Van der Blom [нап. 30], 49–51). Уз то Маријева каријера је, уз Катонову, утрла пут другим људима истог социјалног статуса, укључујући Цицерона: *Verr.* 2.5.181. Дакле, када је у питању *novitas*, Марије представља лични пример за Цицерона (упор. Van der Blom [нап. 30], 182), обојица су као *homines novi* спасили Рим: *Sull.* 23; *Post Red. Quir.* 9; *Leg.* 2.26. Али, Цицерон никада није био сноб, за разлику од Марија (упор. *Vadian* [нап. 2], 7).

³⁸ Притом, женидбена повезаност Тулија Цицерона и Марија преко фамилије Гратидија (Cic. *Brut.* 168; упор. Fr. Münzer, *RE* 14, 1825 sqq; Марко Гратидије се оженио Маријевом сестром, док је Гратидијева сестра била жена Цицероновог деде) била је још један разлог за Цицерона да гаји личну наклоност према Гају Марију. Упор. Van der Blom (нап. 30), 181–182, као и сведочанство да је псеудо-Марије тражио помоћ на суду од Цицерона, позивајући се на фамилијарне везе са њим (*Att.* 12.49 (SB 292).2).

³⁹ *Man.* 47; 60; *Verr.* 2.3.209; 2.5.14; *Cat.* 4.21–23; упор. Van der Blom (нап. 30), 181–182; 184–185.

⁴⁰ *Sest.* 37: *conservator patriae*; *Sest.* 38: *spes subsidiumque patriae*; *Sest.* 116: *conservator huius imperii*; *Post Red. Quir.* 9: *custos civitatis atque imperii vestri*; упор. *Sest.* 50: Маријево бекство је *ad salutem huius imperii*.

⁴¹ *Rab. Perd.* 21, 27, 29, 30; Маријева одлука да то учини није донета лако: први пут у римској историји *senatus consultum ultimum* био је искориштен ради обрачуна са римским магистратом. То ће поновити Цицерон 63. године; упор. *Vadian* (нап. 17), 118–119. Уосталом, Цицерон отворено каже да би он исто поступио као и Марије: *Rab. Perd.* 35; упор. A. Lintott, *Cicero as Evidence. A Historian’s Companion*, Oxford 2008, 122–123.

⁴² Нпр. *Pis.* 20, иако је овде био у прилици да контрастира Маријеву ратоборност према Метеловом мирољубивом самопожртвовању. На другом месту Цицерон говори о Маријевој врхунској трезвености, лукавости *Att.* 10.8 (199 SB). 7 (*callidissimus*); додуше, упркос

Цицерон на више места у свом опусу спомиње Маријево изгнанство. Изгледа да је та епизода из његовог живота имала важно место у *Марију*, насталом, како се чини, баш педесетих година, када је Цицерон, због сопственог изгнанства, посебну пажњу поклањао овом егземпелу.⁴³ Причу о Маријевом изгнанству Цицерон је чуо од самог војсковође, са свим колоритним детаљима као што је дављење у мочвари код Минтурне или као што је бекство пред прогонитељима у малом чамцу све до Африке.⁴⁴ Цицерон спомиње Маријево страдање најчешће како би се његово изгнанство могло довести у везу са сопственим, али уз наглашавање да је његов повратак био славнији и достојнији од Маријевог.⁴⁵ Или, један од разлога поменутог оправдавања Маријевог убиства Сатурнина био је у томе да се афирмише сопствена одлука да, када је био у прилици и у сличној ситуацији, дакле, када је поседовао право да употреби *senatus consultum ultimum*, ипак одбије да се Катилина убије, иако би таква одлука, како каже, била потпуно оправдана.⁴⁶

Тешко би било тврдити да је Цицеронова политичка потреба – повезана са његовим сентименталним и личним разлозима обојеним разумевањем за скромног витеза из Арпинума⁴⁷ који постаје вишеструки конзул – наилазила на одобравање међу нобилитетом, као и да уопште није подразумевала извештај ризик. Цицерон је сигурно био тога свестан, па је чак и гледао да се ограда од Марија. То је по правилу чинио пред Сенатом или колегијем

тој способности, он није успео да предвиди Сулин марш на Рим; упор. J. van Ooteghem, *Caius Marius*, Bruxelles 1964, 27. *Omnium perfidiosissimus* (*Nat. Deor.* 3.80) што би било друго, негативно лице његове трезвености које треба најпре разумети као схватање учесника у дијалогу, чије су то речи и биле. Дакле, овде се ради о рђвом суду о Марију из уста његовог непријатеља, Аурелија Коте, а није у питању Цицеронова негативна оцена Маријевог карактера (другачије, Syme [нап. 13], 163 sq).

⁴³ Као што се чини на основу четрнаест стихова из једног од два навода из спева (*Cic. Div.* 1.106): R. Gnauk, *Bedeutung des Marius und Cato Maior fuer Cicero*, Ebering 1935, 49–60; упор. E. Courtney (ed. with comm.), *Fragmentary Latin Poets*, Oxford 1993, 175; L. P. Kenter, *M. Tullius Cicero, De Legibus. A commentary on book I*, Amsterdam 1972, 21–22; A. R. Dyck, *A Commentary on Cicero, De Legibus*, Ann Arbor 2004, 57–58; Santangelo (нап. 35), 598–599.

⁴⁴ *Post Red. Quir.* 20; *Sest.* 50; у скраћеној верзији: *Pis.* 43; *Planc.* 26. Упор. Lintott (нап. 41), 216–217.

⁴⁵ *Rep.* 1.6 (само се спомиње Маријево прогонство, заједно са Камилевим, Ахалиним, Назикиним, Метеловим, Опијевим, прогонством Попилија Лената). *Div.* 2.140–142: Марија доводи у везу са собом пошто се он са храброшћу држао када је био прогнан.

⁴⁶ *Cic. Cat.* 1.4: *Simili senatus consulto C. Mario et L. Valerio consulibus est permissa res publica; num unum diem postea L. Saturninum tribunum pl. et C. Servilium praetorem mors ac rei publicae poena remorata est? At [vero] nos vicesimum iam diem patimur hebescere aciem horum auctoritatis. Habemus enim huiusce modi senatus consultum, verum inclusum in tabulis tamquam in vagina reconditum, quo ex senatus consulto confestim te interfectum esse, Catilina, convenit.* Упор. A. A. Maclardy (ed. transl, comm.), *The First oration of Cicero against Catiline*, New York 1902, 39, comm. ad lin. 17. Без обзира на то што је *Pro Rabirio* објављен после 63. године (упор. *Att.* 2.1 [SB 21].3) Lintott (нап. 41), 124 сматра да је Цицеронова одбрана институције *senatus consultum ultimum* везана за 100. годину, а не за његове поступке у време Катилинине завере, иако и сам увиђа да је Цицерон назвао Сатурнина непријатељем државе (*hostis; Rab. Perd.* 18), што су били и завереници из децембра 63. године. Уз то, страдале Катилинине присталице били су магистрати, управо као и Сатурнин и Глауција. Притом, Линтот се не осврће на ову цитирану реченицу, која сведочи да је своје неостварено право да још раније нареди Катилинино убиство Цицерон заснивао на догађајима из Маријевог и Валеријевог конзулата.

⁴⁷ *Cic. Tusc.* 2.53: *Rusticanus vir, sed plane.*

понтифика, не либећи се да буде и критичан, док је у говорима пред народом, очекиваним маријевским присталицама, претежна је оцена у литератури, контекст у којем се спомиње Марије махом позитиван.⁴⁸ Слично је Цицерон умео да, пред народом и у судници, повољно говори и о браћи Грах, свестан да ће тиме учврстити свој положај код плебса, али и да их оцени као опасне демагоге пред Сенатом или у теоријским списима, стављајући их чак у исту раван са Сатурнином.⁴⁹

Али, има и важних одступања од овог модела у Маријевом случају. Отуда, нпр. када у *Post Reditum ad Quirites* (одржаном почетком августа 57. године) пореди сопствено и Маријево изгнанство, називајући Марија најхрабријим од свих људи, Цицерон одмах подвлачи разлику између њих двојице, будући да се Марије, *animo irato*, осветио својим непријатељима, док се он сам, након повратка из прогонства, служио искључиво речима. Маријева мотивација је доведена, штавише, у јасну опозицију према *raha atque otium*, Цицероновом циљу.⁵⁰ Цицеронова поента није у супротности са оним што је рекао неколико месеци раније у говору пред Сенатом, с тим што је питање његовог и Маријевог односа према Сенату стављен у први план: својим повратком Марије умало није уништио Сенат, док је Цицерон посвећен очувању власти Сената.⁵¹

Неколико месеци касније, у *Pro Sestio*, дакле пред широком публиком, Цицерон продубљује ово разилажење са Маријем. Марије је, каже Цицерон, вративши се из прогонства, гледао како да се освети, док се он, Цицерон, након повратка посветио очувању државе.⁵² И касније, пред крај живота, нарочито у време грађанских ратова, Цицерон је у говорима „пред народом” износио неповољан суд о Марију,⁵³ с тим што су његове примедбе ту биле готово успутне. Марије је био у центру његовог интересовања током прогонства и непосредно после повратка из прогонства⁵⁴ када је могао поредити

⁴⁸ E. Rawson, “Lucius Crassus and Cicero: the formation of the statesman”, *PCIPhS* 17 (1971), 76–79; D. Mack, *Senatsreden und Volksreden bei Cicero*, Würzburg 1937, 26–27, 34–35; F. Bücher, *Verargmentierte Geschichte. Exempla Romana in Politischen Diskurs der Späten Republik*, Stuttgart 2006, 248–249; C. E. Thompson, *To the Senate and to the People: adaptation to the senatorial and popular audiences in the parallel speeches of Cicero*, diss. Ohio State University, Columbus 1978, 101–103.

⁴⁹ Пред народом позитивно: е. г. *Leg. Agr.* 2.10; 2.31; 2.81; *Rab. Perd.* 12–15; *Font.* 39; *Cluent.* 151; Пред Сенатом негативно: е. г. *Leg. Agr.* 1.21; *Cat.* 1.3–4, 4.4; 4.13; *Har. Resp.* 41, 43; *Prov. Cons.* 18; *Phil.* 8.13; *Caes.* 87. У теоријским списима негативно: *Rep.* 3.41; *Leg.* 3.20–2; *Off.* 2.72; *Fin.* 4.65; *Tusc.* 3.48; *Lael.* 38–40, одајући им признање, додуше, да су били добри говорници (*Brut.* 103–4, 125–6; *De Or.* 1.38). Довођење у везу Граха и Сатурнина видети у референцама код Van der Blom (нап. 30), 107, нап. 113. Упор. J. Béranger, “Les jugements de Cicéron sur les Gracques”, *ANRW* 1.1 (1972), 732–763; Van der Blom (нап. 30), 104–107.

⁵⁰ *Post Red. Quir.* 19–21; упор. Van der Blom (нап. 30), 204; Santangelo (нап. 35), 600; Lintott (нап. 41), 12–13. О славном Цицероновом повратку упоређеном са мање славним Маријевим види још и *Dom.* 82; 87; *Post Red. Sen.* 37–38.

⁵¹ *Post Red. Sen.* 38; упор. Santangelo (нап. 35), 599.

⁵² *Sest.* 50; упор. Van der Blom (нап. 30), 205; Carney (нап. 35), 112–113; R. A. Kaster (transl. with intr. and comm.), *Cicero. Speech on Behalf of Publius Sestius*, Oxford 2006, 233.

⁵³ *Phil.* 11.1: *C. Marius in iracundia perseverans*. 13.1: *Marius ... civile bellum optavit*; Ooteghem (нап. 42), 26; упор. *Phil.* 8.7 – ту Цицерон каже да је разлог избијања грађанских ратова политичка свађа, помињући именом Марија у неповољном контексту.

⁵⁴ Cic. *Div.* 2.140: *ut mihi temporibus illius (време прогонства) multum in animo Marius versabatur recordanti...*

сопствено изгнанство са његовим и када је могао поентирати о сопственој мирољубивости, државотворности (повратак уз консензус свих, народа, Сената, целе Италије) и контрастирати своју благост и помирљивост према Маријевом крвавом осветничком пиру над пораженим непријатељима.⁵⁵

Сме се рећи да из Цицеронових сведочанстава о Гају Марију не треба очекивати савршено конзистентну слику, а свакако их треба тумачити – одавно је познато – у контексту Цицеронових савремених политичких преокупација. Тако су Цицеронове реминисценције на Марија током шездесетих година кратке, у основи повољне, где се хвали његово војничко умеће или брани његово поступање 100. године;⁵⁶ но, похвале Марију нису интониране тако – ни у мери ни у облику – да би се могло рећи да се Цицерон изложио политичком ризику да буде препознат као маријевац.

Током прве половине педесетих година, у време након прогонства, пак, Марије се у говорима пореди а некада и контрастира према самом Цицерону. Стога су поједине епизоде из Маријевог живота употребљаване заиста као примери из прошлости,⁵⁷ а нарочито да би се Цицероново деловање представило у што повољнијем светлу. Тако узев, Цицеронове маријевски примери пре сведоче да би се сећање на њега могло лично и политички употребити, слично као што је то Цезар учинио током шездесетих, него што је у питању доказ да је у римском друштву – ван света Маријевих ветерана – остало живо, стварно сећање на Гаја Марија, спаситеља отаџбине и вођу популарске странке.

Заправо, било би тешко замислити да би се о Гају Марију, окруженом толиким непријатељима за живота,⁵⁸ Марију који је издао популарску ствар спречивши Сатурнинов преврат, Марију који је поражен у Грађанском рату који је сам изазвао и потом окрвавио руке, могла сачувати недвосмислено повољна успомена. Код Цицерона, осим поменутих осуда суровости Маријевог режима у *Филијикама*,⁵⁹ у приватном писму, сроченом у марту 49. године, када је разматрао да ли треба да напусти Италију пошто је Цезар започео Грађански рат, каже да је Маријев (и Цинин) режим (уз Сулин) био најсуровији и најзлобнији у читавој римској историји,⁶⁰ да би, поново пред крај живота, оставио потресно сведочанство о Маријевој нелојалности и суровости.⁶¹ Те Цицеронове речи су заправо у складу са претежним оценама у римској историографији о карактеру Гаја Марија.

⁵⁵ Видети још и *Post Red. Quir.* 10 (под „они” Цицерон мисли на Попилија, Метела и Марија).

⁵⁶ E. g. *Font.* 36; 43; *Rab. Perd.* 21; 29; *Verr.* 3.209; 5.14; 5.25; 5.181; *Leg. Man.* 47; *Arch.* 5; 19; *Cat.* 1.4; 3.15; 2.24; *Mur.* 17; *Sull.* 23.

⁵⁷ У дословном смислу дефиниције појма *exemplum*: „Кратка прича, анегдота или историјски догађај испричани зато да поткрепе неку моралну поуку или илуструју мисао” (J. Deretić, s. v. “Egzempel”, u: *Rečnik kniževnih termina*, Beograd 1986, 156).

⁵⁸ *Cic. Prov. Cons.* 19: *Quis plenior inimicorum fuit C. Marius?*

⁵⁹ Види горе, напомена 53.

⁶⁰ *Att.* 9.10 (177 SB).3: *sed quid eorum [at Sulla, at Marius at Cinna] victoria crudelius, quid funestrius?*

⁶¹ *Tusc.* 5.56; Марије је неколико пута изговорио *moriatur* када су Катувови пријатељи замолили да поштеди живот човеку с којим није био само савезник, конзул и тријумфатор већ и пријатељ који му је умногоме помогао. Упор. *Cic. Nat. Deor.* 3.80; *Brut.* 307; *De Or.* 3.9; *Plut. Mar.* 44.8; *Diod.* 38.4.2-3.

* * *

Да закључим. Након завршетка грађанских ратова није само Сулина диктатура гушила сећање на Гаја Марија, него ни вође покрета против оптиматског режима нису посезале за Маријевим ликом, пре свега због суровости која се везивала за његово име. Будући да је сећање на Марија било готово мртво или угушено неповољним оценама у историографији или политичкој аутобиографији, када је Јулије Цезар почео да оживљава успомену на њега, он је тој успомени могао безмало давати садржај који му је одговарао. Захваљујући Цезару, тј. његовој процени да му је таква слика о Марију потребна, Марије се у јавном сећању појављује као вођа популарске странке, као да није било чувене издаје из 100. године. Притом, макар у почетку, успомена на Марија крчила је пут зато што је то била и јулијевска манифестација, будући да су Маријеви ветерани много дуговали и Цезаровом оцу, једном од чланова комисије за доделу земље. Неколико година после Цезара Цицерон је, у вези са сопственим наративом о неоправедном изгнанству и славном повратку, створио, претежно у говорима, представу о Марију као о протераном спасиоцу отаџбине, као да том протеривању нису претходиле сурове егзекуције које је Марије починио, подстакао или одобрио. Маријево изгнанство Цицерон је призивао у сећање како би сопствено политичко деловање представио у што повољнијем светлу. Али, уверен сам да овакве цезаровско-цицероновске преформулације Маријеве биографије – преформулације које је Цицерон пред крај живота заправо негирао понављајући оцене о Маријевој суровости и одговорности за Грађански рат – не би биле могуће да се нису заснивале на истини, макар селективној: Гај Марије јесте био човек који је после смрти Гаја Граха поново подигао популарски покрет и јесте био спасилац Италије и Рима од варварског мача. Али, не само то.

ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Prof. ŽARKO PETKOVIĆ, PhD
University of Belgrade
Faculty of Philosophy
Department of History
zarkopetkovic@gmail.com

THE POSTHUMOUS POPULARITY OF C. MARIUS

SUMMARY: The idea of the posthumous popularity of C. Marius has never been seriously challenged. However, the lack of evidence that the memory of Marius influenced politics in Rome twenty years (or so) after his death, should be the first indication that the deeply rooted picture of Marius as saviour of the fatherland and leader of *pupulares* did not in fact exist, at least during the seventies and the first half of the sixties. In fact, the public memory of Marius emerged later, when Caesar and Cicero were motivated to launch the narrative of Marius as a popular leader, the general who saved Italy and the victim of Sulla, the dictator. Caesar took the opportunity to use his aunt's funeral as a Marian and popular manifestation, as described by Plutarch. Nevertheless, that manifestation may have been less Marian and more Iulian, bearing in mind that veterans of the old general had a special reason to be grateful to

Caesar's father who was one of the *decemviri* in charge of land distribution. In fact, the introduction of Marius' *imago* on that occasion was the first public expression of popular and Marian sentiment, more than twenty years after Marius' death, when the image of Caesar as a popular leader was taking its shape. On the other hand, a few years later, Cicero proclaimed from the *rostra* that Marius was *pater patriae*, saviour of the fatherland who had courageously defeated not only the northern barbarians but also the radical tribune Saturninus, who seriously threatened the Republic. Despite the fact that Cicero had some consideration for Marius as *homo novus* and Arpinatus, it was not his intention simply to revive the sentimental memory of defeated Marius. Cicero's narrative of Marius in the first half of the fifties was dedicated to the last years of general's life, above all his exile and victorious return. This and other Ciceronian Marian *exempla*, clearly served to magnify the picture of Cicero himself. But he also distanced himself from Marius: for example, the return of Cicero from exile brought peace and glory to the Commonwealth unlike Marius' return which led to the Civil War and extensive bloodshed. Additionally, open critiques of Marius can easily be found in Cicero's *oeuvre*s, and not just in the speeches delivered to the *patres*, as is commonly supposed. His attitude towards Marius seems more negative than has previously been supposed: even in the speeches made before the people, Cicero's critique of Marius can be detected. When the grand theme of his exile was of less immediate import, Cicero's assessment of Marius – not only in the *Philippics*, but also in his philosophical treatises and in the letters – approaches the expression of *Periocha* of Marius as *seditionis auctor*. This brings Cicero's understanding of Marius' legacy more into line with that of contemporary Roman historiography, which was openly hostile to the general, as Plutarch recorded.

KEYWORDS: The end of Roman Republic, C. Marius, C. Iulius Caesar, M. Tullius Cicero, *populares*, Roman historiography

Мр ЉИЉАНА И. ПУЗОВИЋ
Народна библиотека Србије
Скерлићева 1, Београд, Србија
ljiljana.puzovic@nb.rs

ЕТНИЧКА СТРУКТУРА СТАНОВНИШТВА У НАСЕЉИМА ТЕМИШВАРСКЕ ЕПАРХИЈЕ СРЕДИНОМ ХВИИ ВЕКА

САЖЕТАК: У раду се даје приказ етничке структуре насеља на простору Темишварске епархије према подацима државних пописа Темишварског Баната из 1743, 1753. и 1774. године. Први и последњи попис су целовити, док попису из 1753. године недостају подаци за Липовски и Лугошки дистрикт. Анализом поменутих докумената могу се у потпуности сагледати етнички односи на територији епархије, у чијим су западним деловима већину чинили Срби, а у источним деловима Румуни. Може се пратити и њихов развој, с јасном тенденцијом усложњавања у другој половини ХВИИ столећа.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: Карловачка митрополија, Темишварска епархија, Хабзбуршка монархија, Темишварски Банат, историјска демографија, етничка структура, Срби, Румуни, Немци, ХВИИ век

Током ХВИИ столећа Темишварска епархија обухватала је простор од Дунава на југозападу, Мориша на северу, доњег тока реке Тисе на западу и копнене границе према Вршачкој епархији на истоку, дакле, већи део Баната.¹

У зависности од административних померања на простору Темишварског Баната током ХВИИ века мењале су се и границе банатских епархија, Темишварске и Вршачке. Промене никада нису биле већег обима јер се радило,

¹ Граница између Темишварске и Вршачке епархије полазила је од Ковина на Дунаву, ишла дуж граница дистриката ка североистоку и избијала узводно од Липове на реку Мориш. Детаљније о Темишварској епархији, од новијих радова, видети: Љ. И. Пузовић, „Границе, насеља и парохије Темишварске епархије (1716–1779): прилог проучавању историје православља у Банату”, *Зборник Мајнице српске за историју* 96 (2017), 35–52; Иста, „Парохијско свештенство Темишварске епархије средином ХВИИ века”, *Темишварски зборник* 9 (2017), 19–39; Иста, „Парохијски храмови у Темишварској епархији средином ХВИИ века”, *Темишварски зборник* 10 (2018), 29–41; Иста, „Темишварска епархија од Пожаревачког мира до Темишварског сабора (1718–1790)”, Међународни научни скуп *Осам векова аутокефалије Српске православне цркве 1219–2019: историјско, богословско и културно наслеђе*, Православни богословски факултет, 10–14. децембар 2018. године (у штампи).

углавном, о питању припадности неколико села једној или другој епархији. Изузетак су чинила насеља Лугошко-фачетског дистрикта, који је почетком столећа већински припадао Темишварској епархији, да би јој током седамдесетих година био у потпуности прикључен.

Након протеривања турских трупа са простора Баната (1717) десиле су се значајне промене на пољу етничких односа на територији ове епархије. Непосредно после Пожаревачког мира (1718) становништво су чинили само Срби и Румуни. Срби су већински насељавали равничарске дистрикте – Бечкеречки, Панчевачки и Чанадски, а Румуни су били једино становништво планинског, Лугошко-фачетског дистрикта. Темишварски, Чаковски и Липовски дистрикти били су са мешовитим становништвом.²

Према државним пописима насеља Темишварског Баната из 1743,³ 1753.⁴ и 1774.⁵ године могуће је реконструисати етничку слику Темишварске епархије, као и промене које су се дешавале на том пољу. Пописи из 1743. и 1774. године су потпуни, то јест односе се на сва насеља Темишварског Баната, док попису из 1753. године недостају подаци за Липовски и Лугошко-фачетски дистрикт. Сви су извршени према административној подели Баната на дистрикте. За проучавање етничке структуре насеља једне црквене јединице, у овом случају Темишварске епархије, могу да се користе пописи државних власти који садрже релевантне податке јер се тачно зна који су дистрикти припадали Темишварској, а који Вршачкој епархији. Помоћу црквених пописа из овог столећа поуздано се може утврдити и епархијска припадност села Лугошко-фачетског дистрикта, у времену када је територија дистрикта била јурисдикционо подељена између поменутих епархија.⁶

У епархији је 1743. године било 307 насеља. Од тога броја 89 било је чисто српских (29 %), 185 румунских (60,26 %), 14 немачких (4,56 %), два бугарска (0,65 %) и једно италијанско (0,33 %). Насеља са мешовитим становништвом било је 15 (4,89 %) и то 12 српско-румунских (3,91 %) и три српско-немачка (0,98 %). Без ближе етничке ознаке било је једно насеље (0,33%).⁷

Према попису из 1774. године било је 382 насеља. Од тог броја 71 је било чисто српско (18,58 %), 212 румунских (55,21 %), 43 немачка (11,2 %) и једно мађарско насеље (0,26 %). Од насеља са мешовитим становништвом највише је било српско-румунских – 38 (9,89 %) и румунско-српских – 6 (1,56 %). Немачко-српска била су два места (0,52 %), немачко-румунска три (0,78 %)

² Д. Поповић, *Срби у Банату до краја осамнаестог века. Историја насеља и становништва*, Београд 1955, 50.

³ Д. Поповић, *Срби у Банату до краја осамнаестог века*, 81; J. Wolf, *Quellen zur Wirtschafts-, Sozial- und Verwaltungsgeschichte des Banats im 18. Jahrhundert*, Materialien. Heft 5, Tübingen 1995, 252–295.

⁴ Д. Поповић, *Срби у Банату до краја осамнаестог века*, 81; Д. Поповић, Ж. Сечански, *Грађа за историју насеља у Војводини од 1695 до 1796*, Нови Сад 1936, 67–71.

⁵ J. Wolf, *Quellen zur Wirtschafts-, Sozial- und Verwaltungsgeschichte des Banats im 18. Jahrhundert*, 296–322; J. J. Ерлер, *Банат*, Панчево 2003, 78–94.

⁶ Д. Руварац, *Опис Темишварске епархије 1727. године*, Сремски Карловци 1923, 7–10; АСАНУК, МП, „А”, 1733/102; Д. Руварац, „Темишварска епархија 1764”, *Српски Сион* 15 (1905), 466–467; АСАНУК, МП, „Б”, 1767/45; АСАНУК, МП, „Б”, 1771/41; Д. Руварац, *Српска митрополија карловачка око њоловине XVIII века*, Сремски Карловци 1902, 101–112, 147–152.

⁷ Д. Поповић, *Срби у Банату до краја осамнаестог века*, 81; J. Wolf, *Quellen zur Wirtschafts-, Sozial- und Verwaltungsgeschichte des Banats im 18. Jahrhundert*, 252–295.

и једно српско-мађарско (0,26 %). Српско-румунско-немачких насеља било је пет (1,30 %).⁸

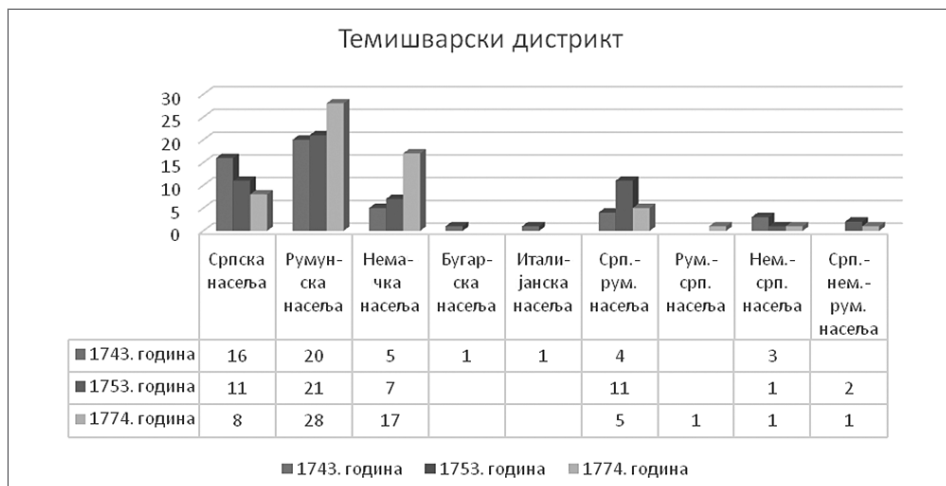
Графикон 1. Насеља Темишварске епархије према попису из 1743. године

Графикон 2. Насеља Темишварске епархије према попису из 1774. године

⁸ J. Wolf, *Quellen zur Wirtschafts-, Sozial- und Verwaltungsgeschichte des Banats im 18. Jahrhundert*, 296–322; J. J. Ерлер, *Банат*, 78–94.

Етнички најшароликији био је Темишварски дистрикт, у којем је поред српских и румунских насеља било и бугарских, италијанских и немачких места, као и мешовитих српско-румунских, немачко-српских, румунско-српских, немачко-румунских и српско-немачко-румунских насељина.

Графикон 3. Насеља Темишварског дистрикта према етничкој структури

Са већинским српским живљем, током целог XVIII столећа, били су Бечкеречки, Панчевачки и Чанадски дистрикт.

Графикон 4. Насеља Бечкеречког дистрикта према етничкој структури

Графикон 5. Насеља Панчевачког дистрикта према етничкој структури

Графикон 6. Насеља Чанадског дистрикта према етничкој структури

Већински румунско становништво живело је у Чаковском, Липовском и Лугошко-фачетском дистрикту. Румуни су се од почетка столећа постепено спуштали са Карпата у равничарски Банат и тако појачавали свој етнички елемент. О њиховој појави у Банату нема тачних података јер нису имали сталних станишта будући да су, углавном, живели као полуномади. Током

аустро-турског рата (1737–1739) мноштво Румуна је избегло у Ердељ и Банат. По закључењу Београдског мира (1739) и припајању Мале Влашке Турској настављена је тенденција усељавања Румуна у Темишварски Банат.⁹ Њихова колонизација трајала је и за време владавине Марије Терезије (1740–1780). Како би спречила ову појаву, наредбом од 11. септембра 1765. године забрањила је њихово даље усељавање. Оваква наредба донета је да се не би реметио план по којем је требало да Немци буду бројно надмоћнији од Срба и Румуна у Банату, као и због честих напада румунских пљачкаша на Немце.¹⁰ Насељавање Румуна на граници са Турском такође је могло да буде ризичан потез због њиховог евентуалног савезништва са Турцима, чега се царица прибојавала. Стога је 1770. године наредила да се српским и румунским емигрантима не дозволи насељавање у Бечкеречком дистрикту, већ да се упуте у Чанадски, Липовски, Темишварски и Лугошко-фачетски дистрикт, подаље од границе.¹¹

Графикон 7. Насеља Чаковског дистрикта према етничкој структури

⁹ Д. Руварац, „Страдање архимандрита Андреја Атанасијевића и неколико његових писама”, *Архив за историју Српске православне Карловачке митрополије* 1 (1911), 85.

¹⁰ И. Зеремски, *Српски манастири у Банату, њихов историјат, прошлост и одношај према Румунима*, Сремски Карловци 1907, 13; Б. Јанкулов, *Прељед колонизације Војводине у 18. и 19. веку*, Нови Сад 1961, 52–56. У рату 1737–1739. године Румуни су се приклонили Турцима и заједно са њима пљачкали по Банату. Царица их је и поред тога штитила, сматрајући да би уз боље васпитање могли да буду од велике користи за државу. Стога је настојала да што више Немаца насели у источни Банат међу Румуне, како би немачка насеља била нека врста радне школе за тамошње Румуне. Међутим, представници Земалске администрације у Темишвару били су другачијег мишљења, поучени искуством из претходног рата, те су покушавали да плански раселе Румуне из источног по целом Банату. Расељавање је спровођено уз велике напоре, а крајњи циљ је био да се одвикну од номадског и пљачкашког начина живота и привикну на земљорадњу.

¹¹ Б. Јанкулов, *Прељед колонизације Војводине*, 52–56.

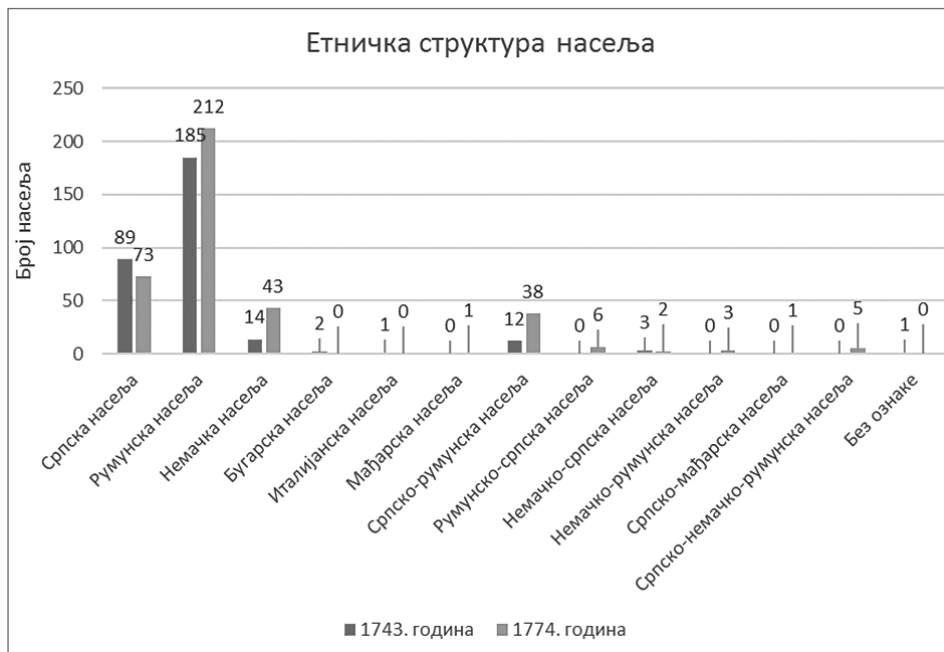
Графикон 8. Насеља Липовског дистрикта према етничкој структури

Графикон 9. Насеља Лугошко-фачетског дистрикта према етничкој структури

Имајући на уму претходно изложена демографска кретања, може се видети да је средином XVIII века дошло до великих етничких промена. За само тридесет година број чисто српских насеља смањило се за 18, а чисто румунских повећао за 27, што је, једним делом, последица укључивања целокупног Лугошко-фачетског дистрикта у Темишварску епархију. Следствено томе, повећао се и број насеља са мешовитим становништвом, највише српско-румунских, чак за 29. До највећих етничких промена дошло је на подручју Липовског дистрикта, у периоду од 1743. до 1774. године. У овом

дистрикту 1743. године било је 14 српских, 22 румунска, три немачка и четири српско-румунска села. Тридесет година касније у дистрикту није било ниједно српско село, 12 је било српско-румунских, док је било чак 36 румунских и 17 немачких села.¹²

Графикон 10. Етничка слика насеља Темишварске епархије према пописима из 1743. и 1774. године

Поред Срба и Румуна, важан чинилац на простору Баната временом су постали и Немци, чијих насеља овде није било до тридесетих година XVIII века. Њихова насеља су 1743. године чинила само 4,56% укупног броја, док је тај постотак 1753. године био скоро три пута већи – 11,2%, не рачунајући мешовита насеља.¹³ Систематска колонизација Баната почела је одмах после Пожаревачког мира. Стратегијски разлог налагао је да Немци што пре направе једну врсту зоне раздвајања између савезника, Турака и Мађара, стварајући на тај начин и привредну подлогу за вођење даљих ратова против Турске. Прва група Немаца приспела је у Панчево 1718. године. Насељеници су били из Тирола, Крањске, Чешке, Шлезеије, горњег Дунава и средње Рајне. Већином су били рудари и занатлије, а у мањој мери земљорадници. Велики број, углавном Шваба, досељен је 1723/24. године. Насељени су у 17 банатских места, углавном у источном Банату, али и у Бечкерек и Панчево.

¹² Д. Поповић, *Срби у Банату*, 81; Д. Поповић, Ж. Сечански, *Грађа за историју насеља у Војводини*, 67–71; Ј. Ј. Ерлер, *Банат*, 78–94.

¹³ J. Wolf, *Quellen zur Wirtschafts-, Sozial- und Verwaltungsgeschichte des Banats im 18. Jahrhundert*, 252–295.

Међутим, тешко су успевали да се аклиматизују у новој средини, па је због превелике смртности новонастањених у Немачкој кружило мишљење о Банату као о „гробници Немаца”.¹⁴

Привилегован положај досељеника, нарочито ослобађање од плаћања пореза и уконачивања војске, забрињавао је староседеоце. Плашили су се већих намета у новонасталој ситуацији, као и снажнијег притиска уније јер су промене етничких прилика праћене променом верске структуре. На територију на којој су вековима уназад живели углавном православни Срби и Румуни, од хришћанског становништва, досељавани су привилеговани народи римокатоличке вере, због чега су многи староседеоци пребегли у Србију, Влашку, па чак и у Турску. Због тога је број становника у неким местима преполовљен, док су поједина насеља, попут чисто српских села Сечња и Модоша, потпуно опустела.¹⁵

Аустро-турски рат (1737–1739) ставио је на пробу способност немачких колониста. После успешног почетка аустријска војска почела је да трпи поразе. Турци су продрли у Банат где им се придружио део Румуна, који су заједно са њима пустошили његов јужни део. Ратне операције и болести, нарочито кугу, колонисти и њихова насеља нису преживели, чиме је неуспешно окончан процес колонизације цара Карла VI (1711–1740) и грофа Мерсија.¹⁶

За време владавине Марије Терезије (1740–1780) наставило се са колонизацијом. Оснивање Немачко-банатске регименте 1764. године дало је велики замањак овом процесу. Темељније планирана и припремана од претходних, ова колонизација подразумевала је насељавање ветерана из ветеранских домова и стајаћих регименти из целе Хабзбуршке монархије, различитог етничког порекла.¹⁷ Истовремено, колонисти су насељавани широм Баната и изван Војне границе, што је умногоме утицало на промену етничке слике насеља Темишварске епархије. Цар Јосиф II (1780–1790), син и наследник Марије Терезије, који је Банат посетио у два наврата, 1767. и 1773. године, радио је на побољшању колонизационе политике с циљем трајног ојачавања немачког елемента на овом простору.¹⁸

У варошима, посебно седиштима дистриката, поред поменутих народа живели су и Грци, Цинцари и Јевреји, који су се већином бавили трговином. Убрзо по ослобођењу Баната гроф Мерси населио је у околини Бечкереча око 200 Јермена, углавном искусних трговаца.¹⁹ У Темишвару је 1739. године

¹⁴ Б. Јанкулов, *Прељед колонизације Војводине*, 7–8.

¹⁵ У Банат нису слати протестанти јер је постојала бојазан да би се они у случају рата, као и Мађари, могли придружити Турцима. Због тога су колонизовани само римокатолици јер се веровало да су они носиоци германизације и једини чврст бедем пред фанатичношћу Турака. Уп. Б. Јанкулов, *Прељед колонизације Војводине*, 7–16.

¹⁶ Гроф Клаудије Флоримунд Мерси (Claudius F. Mercy), председник Земаљске администрације у Темишвару (1718–1734). Уп. Б. Јанкулов, *Прељед колонизације Војводине*, 11–12; Ј. Илић Мандић, „Планско насељавање у Војној крајини: колонисти-ветерани у Немачко-банатској регименти (1764–1788)”, *Држава и њени политички ујављивања (18–20. век)*, Београд 2017, 37–38.

¹⁷ Детаљно о овој колонизацији: Ј. Илић Мандић, „Планско насељавање у Војној крајини: колонисти-ветерани у Немачко-банатској регименти (1764–1788)”, 37–56.

¹⁸ Б. Јанкулов, *Прељед колонизације Војводине*, 2. Више о колонизацији Немаца од 1762. године видети у: Е. Schimscha, *Technik und Methoden der Theresianischen Besiedlung des Banats*, Wien 1939.

¹⁹ Б. Јанкулов, *Прељед колонизације Војводине*, 64.

било 6 грчких и 14 цинцарских трговачко-занатлијских породица, али је вероватно да се њихов број временом повећавао.²⁰

Након освајања Баната нове власти су у овој области затекле и Сефарде или „турске Јевреје”, како су их називали. У Темишвару је њихова општина бројала 144 члана. Дозвољено им је да остану у насељу, али под надзором, у посебној четврти унутар тврђаве. Упркос свему, Темишвар је био привлачан за Јевреје због великих могућности за уносно пословање, па су у њега пристигли и Ашкенази из унутрашњости Хабзбуршке монархије. Због тога је темишварска администрација одлучила да њихов број ограничи на 60 кућа. Мере за ограничавање досељавања нису биле делотворне, те су крајем деведесетих година XVIII века евидентирани 84 јеврејске породице у Темишвару.²¹

Банат су насељавали и Роми, који су овде дошли са Турцима. Царица Марија Терезија започела је планско спровођење њиховог прилагођавања староседелачком начину живота. План је предвиђао укидање имена *Циганин* и увођење назива *Нојбауер (Neubauer) – Новоселац*. Следећи корак требало је да буде привикавање на седелачки начин живота и бављење земљорадњом. Међутим, присилне мере за спровођење планова нису успеле, као ни покушај да их натерају да похађају школу. Стога су остали да живе у чергама, најчешће близу румунских и српских села, где су прорицали судбину сујевернима и продавали покућство од гвожђа и дрвета које су сами израђивали.²²

Темишварска администрација је већ 1718. године упутила управнике дистрикта да обаве попис Цигана и да их опорезују са 5 форинти по глави годишње. Касније је *цигански харач (Zigeiner Nagach)* даван у закуп, који је износио најмање 1.200 форинти годишње.²³ У Бечкереку је 1773. године било 54 припадника ромске народности са 16 ожењених глава, сви са српским именима.²⁴

Током XVIII столећа у Банат су се досељавали Бугари, Чеси, Словаци, Италијани, Французи и Шпанци. У току рата 1737–1739. године дошло је око 300 бугарских римокатоличких породица. Насељени су делом у Старом Бешеву, а делом у Винги. Из ова два места постепено су се расељавали по Банату.²⁵

Италијани су временом почели да побољевају и умиру од маларије, а малобројни преживели асимилovali су се са Немцима. Французи, који су долазили углавном преко монашких редова, такође су веома брзо страдали од маларије. За време управе грофа Мерсија Шпанци су насељени у једном делу Великог Бечкерекa, названом Нова Барселона, као врсни вртари, виноградари и занатлије. Уз њихову помоћ требало је урадити канализацију баровитог Баната, добре путеве и мостове. Како нису могли да се прилагоде мочварном и влажном поднебљу, убрзо су доживели судбину Италијана и Француза, а они који су преживели стопили су се са Немцима.²⁶

²⁰ Цинцари се у овом попису називају Арнаутима. Видети: Д. Поповић, *Срби у Банату до краја осамнаестог века*, 385–387.

²¹ М. Митровић, „Јевреји у Банату (1716–1739)”, *Зборник за историју Мајнице српске* 28 (1983), 37–40, 54.

²² Б. Јанкулов, *Прељед колонизације Војводине*, 68–70.

²³ Д. Руварац, *Опис Темишварске епархије 1727. године*, 14.

²⁴ Д. Поповић, *Срби у Банату до краја осамнаестог века*, 281.

²⁵ Б. Јанкулов, *Прељед колонизације Војводине*, 58.

²⁶ Исто, 58–59, 62–63.

Све до седамдесетих година XVIII века у Банату није било мађарских насеља. Марко Ђурковић Сервијски, који је купио посед Турска Кањижа, довео је 1773. године девет мађарских породица на своје имање. То су били први Мађари насељени на територији Темишварског Баната и Темишварске епархије. Нових 47 породица стигло је између 1774. и 1780. године.²⁷ Прво мађарско насеље – Сомбор, у Чанадском дистрикту, забележено је у попису из 1774. године. Исте године село Сириг (Серег) из истог дистрикта уписано је као српско-мађарско, што указује на тенденцију досељавања Мађара на територију Темишварске епархије.²⁸ Њихов масовнији долазак везан је за укључивање Баната у угарски жупанијски систем, 1779. године, када су на територији Баната, која није била под Војном границом, створене три жупаније: Торонталска, Тамишка и Крашовска. Дворска комора је после тога продала највећи део својихседа, а главни купци били су Грци, Цинцари и Јермени. Грци и Цинцари су у знатној мери били посрбљени, док су Јермени током времена помађарени. На овакав начин створено племство је поред Срба, и уместо њих, почело да насељава Немце, Мађаре, Словаци, Румуне и друге народе, што је додатно допринело променама у етничкој, али и верској слици целог Баната.²⁹

Као последица систематске колонизације Баната, етничка структура насеља на простору Темишварске епархије битно је измењена за нешто више од пола века. Срби и Румуни били су и даље најбројнија етничка скупина појединачно гледано, али је њихов удео у укупном броју становника значајно смањен. Ова појава посебно је погодила равничарски део епархије, насељен почетком века готово искључиво српским становништвом, а касније нарочито изложен бројним таласима колонизације. У сагледавању поменутих демографских кретања уочава се јасна тенденција усложњавања етничких прилика на територији ове епархије, која ће се наставити у наредном столећу.

ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Ma LJILJANA PUZOVIĆ
National Library of Serbia
Skerlićeva 1, Belgrade, Serbia
ljiljana.puzovic@nb.rs

THE ETHNIC STRUCTURE OF THE POPULATION IN THE SETTLEMENTS OF THE EPARCHY OF TIMISOARA IN THE MIDDLE OF THE 18TH CENTURY

SUMMARY: The article analyzes the ethnic structure of the settlements on the territory of the Eastern Orthodox Eparchy of Timișoara according to the censuses of 1743, 1753 and 1774. During the first three decades of the 18th century, only Serbs and Romanians constituted the population of the Eparchy of Timișoara. The Serbs lived mainly in the lowland

²⁷ *Историја Новоџ Кнежевца и околине*, Нови Кнежевац 2003, 245, 543.

²⁸ J. Wolf, *Quellen zur Wirtschafts-, Sozial- und Verwaltungsgeschichte des Banats im 18. Jahrhundert*, 306–307; J. J. Ерлер, 83–84.

²⁹ Д. Поповић, *Срби у Банату до краја осамнаестог века*, 70.

regions – Districts of Bečkerek, Pančevo and Čanad. Romanians were the only population in mountainous District of Lugos-Façet. Districts of Timișoara, Čakovo and Lipova were with mixed population. In the meantime, there was an organized colonization of ethnic Germans, into the plains of Banat. Their colonization was carried out in three waves, only the last of which gave more lasting results. There were attempts to settle Bulgarians, Italians and Spaniards, but due to adverse climatic conditions in the Banat swamp, the settlers found it difficult to adapt to this climate, quickly died out, their settlements lasted briefly, and the survivors were gradually assimilated with the Germans. The towns had a more complex ethnic structure than the villages. Greeks, Armenians and Jews lived in towns, mostly as merchants. There was also a group of Romani (Gypsies) living next to Serbian and Romanian villages and paying a special tax to the state. Considering the demographic data, the ethnic situation in the territory of this eparchy gradually became very complex and those trends will continue during the next century.

KEY WORDS: The Metropolitanate of Karlovci, Eastern Orthodox Eparchy of Timișoara, Habsburg Monarchy, Banat of Timișoara, historical demography, ethnic structure, Serbian, Romanian, Germans, 18th century

Ма КОНСТАНТИН ДРАГАШ
Балканолошки институт САНУ
Кнез Михаилова 35/IV, Београд, Србија
konstantin.dragas@bi.sanu.ac.rs

ЏЕЈМС ФАЗИ (1794–1878) И ВЛАДИМИР ЈОВАНОВИЋ (1833–1922): ПОЗНАНСТВО, УТИЦАЈИ, ИДЕЈЕ

САЖЕТАК: Сажет приказ живота, дела и политичких идеја Џејмса Фазија (1794–1878), оснивача Женевске републике, творца радикалне партије у кантону Женева и утемељитеља њеног првог демократског устава (1847). Испитивање значаја који Фази има као лични пријатељ Владимира Јовановића (1833–1922), у периоду док је Јовановић боравио у Женеви (1864–1866, 1870). Анализа идејног наслеђа којим га је задужио концепт швајцарског републиканизма и федерализма, те упоређивање сличности и разлика у њиховим идејним, политичко-филозофским погледима.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: Џејмс Фази, Женева, Женевска револуција, радикализам, Владимир Јовановић, демократија

Тема духовне и интелектуалне климе, као и политичке атмосфере Швајцарске XIX века у српској историографији није исцрпно обрађена.¹ Циљ овог рада јесте да приближи и осветли идејно исходиште швајцарског радикализма оличеног кроз сажет приказ живота и идеја женевског политичара Џејмса Фазија (1794–1878) и додир тог радикализма са српским идеологом либерализма Владимиром Јовановићем (1833–1922). О Џејмсу Фазију у домаћој литератури није писано исцрпно и детаљно, осим узгредно и кроз

¹ Овде упућујемо само на значајније публикације које се баве боравком српских интелектуалаца у Швајцарској: Ж. Младеновић, *Прва година Скерлићевих ситудија у Швајцарској*, Нови Сад 1940; Љ. Трговчевић, *Планирана елиџа: о ситуденицима из Србије на европским универзитетима у 19. веку*, Београд 2003; Љ. Трговчевић, „Студенти из Србије у Швајцарској до краја Првог светског рата”, *Историјски часопис* XLIV (1997), Београд 1998, 181–208; В. Вулетић, „Русија и Руси у ’Успоменама’”, у: *Друштвена и политичка мисао и делатност Владимира Јовановића*, Београд 2011, 203–229; В. Казимировић, *Никола Пашић и његово доба*, књ. 1, Београд 1990; А. Шемјакин, *Идеологија Николе Пашића: формирање и еволуција (1868–1891)*, Београд 2008; Ж. В. Марковић, *Срби у Швајцарској: ситуденици 1863–1918*, књ. 1, Крагујевац 2018; Ж. В. Марковић, *Срби у Швајцарској 1914–1918*, књ. 2, Крагујевац 2018.

кратка обавештења, кроз публикације које су проучавале политичку атмосферу окружења српске емиграције у Швајцарској.²

ЏЕЈМС ФАЗИ – ЖИВОТ

Џејмс Фази³ рођен је, као друго од четворо деце, 12. маја 1794. у француској хугенотској породици, у граду Женеви, седишту истоименог кантона унутар Швајцарске Конфедерације. Отац Џејмса Фазија био је трговац, припадник средње класе, успешан власник неколико текстилних радионица и платнени занатлија, познат и као првак „новог либерализма” Женеви.⁴ Отац је био водећи присталица идеја Француске револуције у Женеви.⁵ Фази је на рођењу добио име Жан-Жакоб (Jean-Jacob), али је био познат под надимком Џејмс (James), који му је остао од младости.⁶ Његова мајка, рођена у Русији, склона интелектуалном промишљању, сину је усадила љубав према делима Фуријеа, Сен-Симона, Енфантина; треба истаћи да културна веза Швајцарске и Руског царства тог времена није била без значаја.⁷ Најпре се школовао у Немачкој, у граду Нојведу, где је научио немачки, а потом у

² Упућујемо на следеће публикације: Б. Милосављевић, *Слободан Јовановић. Теорија*, Београд 2017; Б. Бешлин, *Евројски ушњицаји на српски либерализам у XIX веку*, Београд 2005; Д. Т. Батаковић, „Владимир Јовановић: идеолог либерализма у Србији”, *Нова српска политичка мисао* 2–3 (1998), 235–276.

³ Литература о Џејмсу Фазију је релативно обимна у швајцарској историографији. Два кључна дела која се тичу његовог живота искоришћена су у овом раду, тзв. „Фазијеви” мемоари, писани у трећем лицу – *Les mémoires de James Fazy, homme d'Etat genevois (1794–1878)*, par Ruchon François (intr. et notes), Genève: Celta, 1947, као и биографија коју је написао његов нећак, швајцарски историчар Анри Фази (1842–1920) – H. Fazy, *James Fazy. Sa vie et son œuvre*, Genève: H. Georg, 1887. Друге публикације: V. M. Dubois, *L'oeuvre politique de James Fazy (1794–1878) et son apport à l'avènement des droits fondamentaux à Genève. Sources doctrinales et contexte historique*, Genève: Université de Genève, 2015; V. M. Dubois, “Les droits individuels dans la pensée de James Fazy, radical genevois”, *Le radicalisme à Genève au XIXe siècle. Un mouvement au pluriel*. Actes du colloque du 6 novembre 2010, publiés sous la direction d' Olivier Meuwly et Nicolas Gex., Genève: Slatkine, 2012, 47–65; G. O. Bron, “Un 'dictateur' bien ficelé: les dernières années du 'système' de James Fazy (1861–1865)”, *Le radicalisme à Genève au XIXe siècle: un mouvement au pluriel*. Actes du colloque du 6 novembre 2010, publiés sous la direction d' Olivier Meuwly et Nicolas Gex., Genève: Slatkine, 2012, 149–178; M. Vuilleumier, “Mazzini, Filippo de Boni et James Fazy, 1847–1849”, *Bollettino della Domus mazziniana*, Pisa, Anno 18 (1972), N^o2, 176–185; W. E. Rappard, *L'avènement de la démocratie moderne à Genève (1814–1847)*, Genève: A. Jullien, 1942.

⁴ O. Perroux, *Tradition, vocation et progrès. Les élites bourgeoises de Genève (1814–1914)*, Genève, 2003, 65. У раду је коришћено електронско, PDF издање (из 2003). Објављено као књига: O. Perroux, *Tradition, vocation et progrès. Les élites bourgeoises de Genève (1814–1914)*, Genève: Edition Slatkine, 2006.

⁵ J. Billington, *Fire in the Minds of Men. Origins of the Revolutionary Faith*, New York: Basic Books, 1980, 196.

⁶ Фазијеви преци су као протестанти напустили Француску после доношења Нантског едикта 1685. H. Fazy, *нав. дело*, 3. *Les mémoires de James Fazy...*, 19 (у даљем навођењу: *Les mémoires*).

⁷ Та веза у великој мери огледа се у личности Фредерика де Лахарпа (1754–1838), правника, масона, учитеља на двору Катарине Велике, учитеља руског цара Александра I, који је у Русији боравио до 1795. C. Monnard, *Notice biographique sur le général Frédéric de La Harpe*, Lausanne: Benj. Corbaz, Libraire, Cité Devant, Genève: Ledouble, Librairie, Rue de la Cité,

Француској у којој ће остати све до 1820.⁸ На основу властитих бележака из *Мемоара*, писаних седамдесетих година XIX века, и из биографије коју је 1887. године објавио његов нећак Анри, сазнаје се да је у младости био под великим утицајем немачких песника Клопштока и Гетеа, да је читао Хомера, Ролена⁹, а да је од свих писаца највише био одушевљен делима Русоа, у коме је препознао животног учитеља и неприкосновеног узора, филозофа којег је ишчитавао „без досађивања”.¹⁰

Фази је у Паризу од 1814. показивао наклоност према пораженој револуционарној струји, преживелој након бурбонске рестаурације, где је започео са студијама права.¹¹ Намеравао је да постане новинар и књижевник, па се кретао у париским опозиционим публицистичким круговима. Када је објавио своје прво значајно књижевно дело, роман у дијалогу *Човек у деловима* (*L'Homme aux portions*), Фази је већ био у додиру са представницима карбонарског покрета, нарочито са генералом Лафајетом, који је у том покрету играо немалу улогу.¹² Фази је, између осталог, лично познавао Филипа Бушеза, водећег француског карбонара двадесетих година XIX века, као и Жубера, оснивача *Haute Vente*, централног комитета тајног карбонарског друштва унутар Француске.¹³ Фази се у Женеви из Француске први пут вратио 1821. године, када се суочио са недовољним радикализмом либералне опозиције у кантоналном Представничком савету (*Conseil Representatif*).¹⁴ Истакнути либерали у Савету тада су били филозоф Симон де Сисмонди и Пелегрино Роси, каснији председник комисије за ревизију Пакта из 1815. године.¹⁵ У то време, кантон Женева припадао је Швајцарској Конфедера-

1838, 4–25, 33–43. В. Lesclaze, “James Fazy 1794–1878 ou l’ invention de la Genève moderne”, *Citoyens de Genève, citoyens suisses*, Genève: S. Hurter, 1998, 38.

⁸ Са 15 година Фази је, године 1809, дошао у градић Болбек, на северу Нормандије, где се школовао годину дана, после чега је отишао у Лион. Године 1814. прешао је у Париз. Н. Fazy, *нав. дело*, 7–8.

⁹ Шарл Ролан (Charles Rollin) (1661–1741), француски историчар антике. У својим *Мемоарима* Фази наводи да је читао његово дело *Грчка и римска историја*. *Les mémoires...*, 20.

¹⁰ Фази је био, по властитом сведочењу, под изразитим утицајем Русоових аутобиографских списа, пуних сентименталности и личних запажања, у које спадају *Исповесци* и *Сањарења усамљеног шетача*. Н. Fazy, *нав. дело*, 4–5. J. Frachebourg, “James Fazy. L’ homme, le démocrate, le magistrat”, *Actes de l’ Institut National Genevois* 23 (1979), 9–10. V. M. Dubois, *нав. дело*, 12. Више о утицају Русоа на политичко „формирање” Фазија у: V. M. Dubois, “James Fazy et l’ héritage politique de Jean – Jacques Rousseau à Genève”, *Rousseau, le droit et l’ histoire des institutions*. Actes du Colloque international pour le tricentenaire de la naissance de Jean-Jacques Rousseau (1712–1778), organisé à Genève, les 12, 13 et 14 septembre 2012, édités par Alfred Dufour, François Quastana et Victor Monnier, Genève: Schulthess, 2013, 343–364.

¹¹ Н. Fazy, *нав. дело*, 6–8. *Les mémoires...*, 20–21.

¹² Н. Fazy, *нав. дело*, 16.

¹³ *Les mémoires...*, 27. G. Castella, *Buchez historien. Sa théorie du progrès dans la philosophie de l’ histoire*, Fribourg: Fragnière Frères, 1909, 19–20.

¹⁴ Н. Fazy, *нав. дело*, 19.

¹⁵ Симон де Сисмонди (1773–1842) и Пелегрино Роси (1787–1848) били су истакнути интелектуалци и јавни делатници Швајцарске XIX века. Сисмонди се истакао као филозоф либерализма, англофил, критичар протекционизма у економској доктрини и заговорник компромиса између либералне државе и радника. Роси је био италијански професор права у Болоњи и Женеви, шеф папске владе Пија X. Пројекат за нацрт новог устава Конфедерације носио је назив по њему. О. Meuwly, *Les penseurs politiques du 19e siècle. Les combats d’ idées à l’ origine de la Suisse moderne*, Lausanne: Presses polytechniques et universitaires roman-

цији, којој је била додељена независност одлуком Бечког конгреса. Повезао се са италијанском емиграцијом и Мишелом Буонаротијем, карбонаром из Тоскане, некадашњим сарадником Бабефа.¹⁶

Када се други пут вратио у Женеви 1825, постао је сведок тога да се град претворио у бастион обновљене рестаурације и тада је почео да се залаже за демократске реформе и опште право гласа.¹⁷ Исте године покренуо је лист *Женевски дневник (Journal de Genève)* у којем је писао критике, публицистичке чланке и коментаре, као и своје прве радикалне политичке програме; уз то, у прво време највећу пажњу посветио је критици изборног закона за чланове женевског већа.¹⁸ *Женевски дневник* излазио је једанпут недељно и био је замишљен као подстрек градским књижевним и уметничким покретима и појединцима, али и као средство да се убрзају настојања за неопходним политичким реформама.¹⁹ Вратио се 1827. године у Париз, где је престао да буде члан тајних друштава, отворено пружајући подршку либералној опозицији.²⁰ Учествоје у оснивању часописа *За и њојшув (Le Pour et le Contre)*, недуго потом постаје оснивач и главни уредник листа *Револуција (La Révolution)*, листа намењеног борби за слободу штампе и критици одредаба конзервативно оријентисане *Повеље (Charte)*, уставног акта Француске донетог 1814. године.²¹

После боравка у Паризу Фази је 1833, по узору на Мацинијев часопис *Млада Европа*, у Женеви успоставио први дневни лист у Швајцарској – *Централна Европа (L'Europe Centrale)*, чија будућност, због финансијских потешкоћа, неће предуго трајати. Најпре као познаници, затим и као блиски пријатељи и политички истомишљеници, Ђузепе Мацини и Џејмс Фази су током година одржавали контакт, али су улазили у сукобе и неразумевања, често се међусобно оптужујући.²² Илуструјући пример њиховог непријатељства, наводимо пример из 1836. када је Фази оштро протестовао против конспиративно-мистичних принципа Младе Швајцарске.²³ Године 1841. Фази постаје члан револуционарног демократског друштва Удружење Тре-

des, 2007, 53–57. Н. Köhn, *Nationalism and Liberty. The Swiss Example*, London: Allen and Unwin, 1956, 69–70; Д. де Ружмон, *Швајцарска или Историја срећног народа*, Београд 2004, 67.

¹⁶ Н. Fazy, *нав. дело*, 22.

¹⁷ *Истџо*, 29–31, 33.

¹⁸ У време Фазијевог повратка 1825. године, право гласа у Женеви било је одређено имовинским цензом: припадало је грађанима који су плаћали 25 флорина директних пореза, почасним лицима, свештеницима и „ретенторима” – онима који би одлучивали ко улази у Савет од највише добијених гласова. *Истџо*, 37–39.

¹⁹ V. M. Dubois, *нав. дело*, 197–198.

²⁰ *Les mémoires...*, 43–44.

²¹ V. M. Dubois, *нав. дело*, 202.

²² То се добро види по питању италијанских избеглица, у маленој брошурици која је објављена у Женеви 1854. под називом *Џејмс Фази, Мацини и Федерално веће (James Fazy, Mazzini, et le Conseil Fédéral)*, у којој су објављена два оштра Мацинијева писма против Фазија. У тим писмима Мацини протестује против швајцарског третирања италијанских избеглица, оптужујући Федерално веће за репресију и цензуру, а Фазија као „агента Аустрије, материјалисту и језуиту”. G. Mazzini, *James Fazy et le Conseil fédéral*, Genève 1854, 375–389. G. Mazzini, *Politica ed Economia*, Vol. I, Milano: Sonzogno, 1939, 126.

²³ *Scritti editi ed inediti di Giuseppe Mazzini*, Vol. XI, *Epistolario*, Vol. IV, Imola: Paolo Galeati, 1911, 204–209.

ћег марта (L' Association de Trois Mars) и узима учешће у неуспешној побуни 22. новембра 1841. године против градских власти. Захтеви те организације подразумевали су реформу изборног система и проширивање бирачког права, као и поделу извршне власти.²⁴ Фази наставља да предводи радикалну опозицију властима, објављујући чланке, полемике, расправе, учествујући у јавном животу. Године 1842. покреће лист *Представник (L'Representant)* у којем захтева смањење броја чланова Савета, слободне изборе за извршну власт и општински избор градоначелника, те учествује у дебатама о пројекту тадашњег устава.²⁵

Већина историчара се слаже да је Џејмс Фази кључна и најважнија личност Женевске револуције, изведене октобра 1846.²⁶ Градске власти су 7. октобра покушале оружаним путем да зауставе спонтано окупљање грађана, али су у томе претрпеле неуспех. Велики део окупљених долазио је из насеља Сен Жервез, кварта насељеног радницима, међу којима је Фази имао немалу подршку.²⁷ Фази је лично предводио побуну на улицама Женеве 8. октобра 1846. којом је конзервативна влада притиснута на спровођење избора.²⁸ Наредног дана био је један од предводника грађана у њиховом окупљању пред Градском већницом, при чему је тог дана било објављено да је Велики савет распуштен.²⁹ Током дебата о предлозима уставних решења Фази се супростављао концептима представничког система демократије, бранећи право директног одлучивања и одржавања редовног референдума на 10 година. Може се пронаћи извесна подударност тока Женевске револуције са током догађаја у Француској револуцији, понајпре у чињеници да су се, према речима самог Фазија, након извршеног преврата појавиле различите политичке струје.³⁰

Општински савет (Conseil Général), национална скупштина свих Женевљана, сазвана је за 9. октобар, пошто је изгласала привремену владу од 10 чланова.³¹ Директна последица револуције било је доношење првог демократског устава Женеве у XIX веку, 1847. године, који ће на снази остати све до 2013. године. У том уставу тачно су одређене улога и надлежности Општинског већа.³² Тај устав познат је као један од највише демократских у

²⁴ V. M. Dubois, *нав. дело*, 88.

²⁵ Фази је критиковао да Устав из 1842. није довољно јасно нагласио суверенитет народа. У исто време, критиковао је Повељу из 1814. да предвиђа превелик број посланика (176), као и предуго трајање њиховог мандата (6 година), тражећи реизбор трећине чланова на 2 године. *Истио*, 140, 143.

²⁶ Мисли се првенствено на Франсоа Ручона (François Ruchon), Бернара Леклаза (Bernard Lesclaze), Жана Фрашебурга (Jean Frachebourg), Вероник Метрал-Дибоа (Veronique Mettral Dubois), чије су публикације коришћене у овом раду.

²⁷ *Les mémoires...*, 102.

²⁸ W. Oechli, *History of Switzerland 1499–1914*, London: Cambridge and London, 1922, 389.

²⁹ Поменути „улазак” народа у Градску већницу у извесној мери подсећа на дан када је Наполеон ушао у Државни савет Француске 1799. У мемоарима је Фази то живописно описао. *Les mémoires...*, 110. V. M. Dubois, *нав. дело*, 97.

³⁰ *Les mémoires...*, 105.

³¹ *Les mémoires...*, 109.

³² Ради разумевања, овде треба истаћи кључне институције женевске државне управе: Општински савет (Conseil Général, општинско веће) представља најстарију установу народ-

своје време.³³ У њему је јасно истакнуто начело да *суверенијетет* почива у народу, уводећи директно и слободно бирање извршне власти од стране грађана, разграничавајући овлашћења управних тела; обезбедио је и индивидуалне слободе, право на неповредивост личне својине, а од посебне важности била је гаранција верске толеранције, право петиције, право слободног привређивања и обавезна и бесплатна секуларна настава.³⁴

Фази је, у време избијања револуција 1848. године широм европског континента, предлагао савез Швајцарске Конфедерације са сардинијским краљем Карлом Албертом. По његовим речима, да је савез био закључен, Италија би се ујединила већ 1848, а Аустрија приморала на либералне реформе чијим би спровођењем избегла многе несреће каснијих ратова са Пруском.³⁵ У то време, у велике противнике Женевске револуције спадали су председник француске владе Гизо и краљ Луј-Филип, које ће Фази оптужити за „самозадовољство, хипокризију и чудовишност у политици”, због њиховог противљења швајцарском радикализму.³⁶ Фази се на челу Државног савета налазио од 1846. до 1853. године, а потом од 1855. до 1861, када је дефинитивно изгубио власт.

Снага, чврстина и моћ женевске радикалне странке били су незамисливи без ауторитета целокупне Фазијеве личности, његове политичке вештине, богатог животног искуства, дипломатског талента и способности за рад са људима. То ће потврдити и вицеконзул Француске у Женеви Жил Занол у писму француском министру спољних послова.³⁷ У сећањима руског револуционара Александра Херцена на боравак у Швајцарској постоји белешка да је Фази 1849. попустио по питању избеглица³⁸ и приклонио се оној стру-

не скупштине у Женеви, својеврсну највишу законодавну власт коју су поседовали грађани, облик високе самоуправе, чији корен потиче из средњег века. Савет Држава (Conseil d' Etats) представљао је владу, извршни орган кантона Женеве. V. M. Dubois, *нав. дело*, 183.

³³ *Исио*, 247.

³⁴ *Исио*, 100–101.

³⁵ *Les mémoires...*, 134–136.

³⁶ *Исио*, 126.

³⁷ У децембру 1855. вицеконзул је писао: „Вероватно је да ће из овога Џејмс Фази изаћи као победник. Без њега, радикална партија не би била ништа и не постоји довољно способан лидер који може да замени онога који ју је организовао и водио толико година” (прев. аут.) V. M. Dubois, *нав. дело*, 7.

³⁸ Швајцарска је током XIX века била земља „емиграције”, пружала је политички азил великом броју европских политичара, уметника, научника и револуционара, избеглих из различитих мотива: ратова, глади или јавних прогона. Овде упућујемо, услед обимности, у део релевантне литературе о томе: M. Vuilleumier, *Immigrés et réfugiés en Suisse: aperçu historique*, Zurich: Pro Helvetia, 1987; M. Vuilleumier, “Les exilés communards en Suisse”, *Le Mouvement social*, No. 99, *Au pays de Schneider: Proletariat et militants ouvriers de la Commune à nos jours* (Apr.–Jun, 1977), 47–51; *Revolutionnaires et exiles du XIXe siècle. Auteur d' Alexandre Herzen. Documents inédits*, publiés par M. Vuilleumier, M. Aucouturier, S. Stelling-Michaud et M. Cadot. Genève: Librairie Droz, 1973; R. J. Goldstein, *Political Repression in 19th century*, Totowa, New Jersey: Barnes & Noble Books, 1983; G. Feretti, *Esuli del Risorgimento in Svizzera*, Bologna: Zanichelli, 1948; H. Tóth, *An Exiled Generation: German and Hungarian Refugees of Revolution 1848–1871*, New York: Cambridge University Press, 2014; H. Köhn, *Nationalism and Liberty. The Swiss Example*, London: Allen and Unwin, 1956; J. M. Meijer, *The Knowledge and Revolution. Russian Colony in Zurich (1870–1873). A contribution to the study of Russian Populism*, Assen: Van Gorcum Press, 1955; C. H. Church, R. H. Head, *A Concise History of Switzerland*, Cambridge: Cambridge University Press, 2013.

ји која је захтевала, на притисак европских сила, њихов прогон; Херцен је, у не тако добрим односима са Фазијем, описао његове намере да протерује и застрашује избеглице, посебно левичаре.³⁹

Фазијев највећи допринос развиту Женевског кантона биле су његове опсежне економске и финансијске реформе, као и оне политичке, просветне⁴⁰, здравствене, које су довеле до побољшања животног стандарда и општег пораста услова живота у граду и ван њега. Обновно је Кантоналну болницу (Hôpital cantonal), а у финансијском погледу укинуо је Економски савет (Société Economique), заменивши га новоформираном Женевском банком (Banque de Genève) и Хипотекарним заводом (Caisse Hypotecaire).⁴¹ Као председник кантона организовао је банкете (јавне кухиње) за ученике у Женеви, махом сирочад.⁴² Био је заговорник и један од предлагача закона о Политехничкој школи, основане у Цириху, у којој се у другој половини XIX века школовала будућа српска револуционарна омладина, а основао је и Старачки дом (Asile des vieillards).⁴³ Вернер Цимерман је показао да је у периоду 1863–1873. укупно 67 српских студената стекло дипломе на Циришкој политехничкој школи.⁴⁴ Као најужицајнија личност Женеве, Фази је у годинама пред избијање грађанског рата енергично захтевао укидање језуитског реда, њихово протеривање или довођење под контролу јаке федералне установе, Дијете, која би проширила своја овлашћења и очувала мир међу кантонима.⁴⁵

Уочи уједињења Италије и француско-италијанских преговора у Вилафранки, Фази је сматрао да ће се аутономија Савоје изгубити уколико та област постане део Француског царства.⁴⁶ У августу 1864. године дошло је до оружаног сукоба између конзервативаца и радикала у граду, чији је повод био у претходно поништеним изборима на којима је доказано да је на нелегитиман начин, уз крађу гласова, на празно место у Државном савету био изгласан банкар и конзервативни посланик Артур Шеневејер; о томе извештава, у краткој белешци, и Владимир Јовановић у својим мемоарима.⁴⁷

³⁹ A. Herzen, *James Fazy et les réfugiés en Suisse*, Lausanne, 1904, 377.

⁴⁰ Донет је закон којим је школство стављено у надлежност државних институција, премда ће касније, у време *Kulturkampf*, престати да буде обавезно. V. M. Dubois, *нав. дело*, 270.

⁴¹ H. Fazy, *нав. дело*, 227–228, *Les mémoires...*, 115–118.

⁴² J. Billington, *нав. дело*, 198–199.

⁴³ *Les mémoires...*, 140.

⁴⁴ G. Stokes, *Politics as Development: the emergence of political parties in nineteenth century Serbia*, Durham/London: Duke University Press, 1990, 322. О српској револуционарној омладини из Цириха 1868–1873. вид.: Љ. Дурковић Јакшић, „Прилог за проучавање школовања и политичког рада Светозара Марковића у Швајцарској”. (Contribution a l'étude de la scolarite et du travail politique de Svetozar Marković en Suisse), *Светозар Марковић и Маркова интернационала*, зборник радова, Београд 1991, 167–186; Ј. Перовић, *Српско-руске револуционарне везе: прилози за историју народњаштва*, Београд 1993.

⁴⁵ V. M. Dubois, *нав. дело*, 167–170.

⁴⁶ Fazy, *нав. дело*, 280–281.

⁴⁷ *Les mémoires...*, 194–200. Владимир Јовановић наводи да је тада дошло до сукоба између „радикалне партије” са Фазијем као „вођом” и „независне партије”. В. Јовановић, *Успомене...*, 187.

Године 1869. Фази је објавио вероватно свој најпознатији интернационални проглас, *Писмо шпанском народу њоводом оснивања федеративне републике у Шпанију (Lettre au peuple espagnol sur l' établissement d' une république fédérative)*, у којем је тврдио, поводом избијања грађанског рата, да је најважније да се у Шпанији прогласи она република која ће, осим стабилности и реда, успети да обезбеди и гаранције индивидуалних слобода.⁴⁸ У том спису Фази је саветовао Шпанце да поделе земљу на федералне округе, у зависности од историјских и културних разлика, саставивши притом свој предлог федералистичког устава за 13 суверених држава Шпаније.⁴⁹

Разлоге опадања Фазијеве политичке улоге у животу Женевске републике и завршетак његове активне каријере, осим приписаног „цезаризма” и аутократског начина владавине, треба тражити у нараслој опозицији међу становништвом, лоше вођеним финансијама града и страху протестаната од пораста броја католика.⁵⁰

Последње године свог живота провео је најпре у Паризу, током пруске опсаде града у првим месецима 1871. године, да би, по повратку у Женеву, постао краткотрајно професор уставног законодавства и посланик Женевског савета у Дијети Конфедерације, где се активно супротстављао намерама централизације државе и ревизији федералног устава.⁵¹ После укидања Генералне банке Швајцарске, Фази је основао нову банку⁵², пишући и радећи на првом делу своје аутобиографије, који ће изаћи 1872, а други две године касније.⁵³ Преминуо је у Женеви 6. новембра 1878, неколико недеља после смрти свог старијег брата.

СПИСИ И ИДЕЈЕ

Дела Џејмса Фазија⁵⁴ могу се поделити на књижевна, којима је остварио познатији успех, мада скроман, недовољно оригиналан утицај, и стручна, економско-политичке природе, која су познатија, темељнија, садржајнија. Своју публицистичку и списатељску делатност будући женевски радикални политичар започео је 1818. године, под утиском турбулентних догађаја обнове

⁴⁸ J. Fazy, *Lettre au peuple espagnol sur l' établissement d' une république fédérative*, Paris: Roy Librairie-Éditeur, 1869, 16.

⁴⁹ *Истио*, 10–14.

⁵⁰ Број католика се у Женеви повећао више од 40%, у периоду од 1822. до 1843. године. V. M. Dubois, *нав. дело*, 114.

⁵¹ Грађани швајцарских кантона су на референдуму 1872. одбацили предлог ревизије Устава, али је до ревизије ипак дошло две године касније. Фази је тражио оснивање независног Федералног трибунала, укидање смртне казне, наглашавање неповредивости кантоналних права. H. Fazy, *нав. дело*, 303–307. *Les mémoires...*, 220. V. M. Dubois, *нав. дело*, 142–144.

⁵² *Les mémoires...*, 261.

⁵³ V. M. Dubois, *нав. дело*, 155.

⁵⁴ Комплетан списак Фазијевих дела, укључујући памфлете, прогласе, брошуре и др., налази се у цитираној књизи Веронике Метрал Дибоса. Од књижевних дела, у којима велика дух слобода града Женеве, треба споменути трагедију *Смрт Левијеа (La mort de Lévrier)* и сатиричну приповетку *Путовања Ертилиба (Voyages d' Ertelib)*. V. M. Dubois, *нав. дело*, 41–42, 307–310. H. Fazy, *нав. дело*, 23–24.

рестаурације, објављивањем дела из области финансија *Размајрање шћетности привилегије Француске банке за трговачке трансакције (Le Privilège de la Banque de France considéré nuisible aux transactions commerciales)*, чија је намера била да, уз све замерке тадашњој опозицији на неспособности да јасно уобличи своје економске захтеве, јасније истакне неповољност постојања монопола једне националне финансијске установе, за шта је као пример узет монетарни систем Сједињених Држава.⁵⁵ У том спису Фази наступа као заговорник класичне либералне економије (*laissez-faire*), уз велико поштовање према слободи банкарског пословања и тврдњу да су „банке у Сједињеним Државама највише утицале на пораст њиховог благостања и ста новништва”.⁵⁶

Године 1828. Фази ће објавити свој први велики теоријско-политички спис, *О геронтокрацији или о злоупотреби мудрости коју чине стари у влади Француске (De la gérontocratie ou abus de la sagesse des vieillards dans le gouvernement de la France)* у којем ће оштрим речима устати против грађња привилегија на фаворизованом броју година у начину бирања лица за најодговорнија места у државним установама тадашње Француске.⁵⁷ То је дело било уперено против конзервативно оријентисане француске владе, али, на ширем плану, представља одбрану права на друштвену покретљивост и меритократију, залагање за надмоћ знања стручности и моралних компетенција. Фази је „владавину старих” критиковао због некомпетентности, неспособности за прилагођавање, неинвентивности, склоности цензури, али и због умртљавања политичке сцене и гушења људских слобода. „Младе” је, пак, видео као мотор развоја државе, интелектуалне храбрости, симбол напретка и веће друштвене проходности унутар класних, хијерархијских подела. Занимљиво је да срж Фазијеве критике, управљена на моралну исквареност владајуће „геронтокрације”, подразумева и низ алегоричких напада на систем који је доминирао античком Спартом, тј. Француском.⁵⁸

Од времена када се повезао са карбонарским удружењима у Француској, Фази је дошао у додир са идејама Сен-Симона и Шарла Фуријеа.⁵⁹ Идеје Сен-Симона прихватили су водећи представници карбонерије, Филип Бушез, Никола Жубер и Арман Базар. Политичка филозофија Бушеза је занимљива, нарочито у погледу настојања да се јакобинизам измири са текстовима Јеванђеља и католицизмом.⁶⁰

Према је кроз сарадњу са њима прихватио многе идеје социјалистичког учења, по речима његовог биографа, на обликовање Фазијевих погледа

⁵⁵ Заједно са другим финансијским списима, тај спис ће чинити књигу *Финансијски њамфлеши (Opuscules financiers)* коју ће објавити 1826. То дело похвалили су истакнути економски теоретичари попут Казимира Перијеа, Енфантина и Жан-Баптист Сеја. Н. Fazy, *нав. дело*, 11–12, 46.

⁵⁶ V. M. Dubois, *нав. дело*, 24.

⁵⁷ J. Fazy, *De la Gérontocratie ou abus de la sagesse des vieillards*, Paris: Delaforest, 1828, 9–20. V. M. Dubois, *нав. дело*, 56–57.

⁵⁸ J. Fazy, *De la Gerontocratie...*, 11–13.

⁵⁹ *Les mémoires...*, 34.

⁶⁰ Бушез је 1820. године основао друштво *Пријатељи истине (Ami de la Vérité)*; подржавао је републиканске и карбонарске идеје, од 1826. са Сен-Симоном. G. Castella, *нав. дело*, 19–24.

пресудно су утицали шкотски филозоф економије Адам Смит и француски теоретичар и пионир либералне школе Жан-Баптист Сеј, који је био упознат са одређеним Фазијевим радовима.⁶¹ Подударност са извесним Сен-Симоновим погледима на друштвени систем и политику може се пронаћи у делу *О ђерониоокрайији*, у којем је тврдио да је друштвени развитак „недељив” од права на производњу.⁶² Ипак треба истаћи да Фази себе никада није сматрао социјалистом, у ужем смислу тог појма.⁶³ За разлику од Сен-Симона, Фази ставља нагласак на значај индивидуалних слобода и слободе вероисповести, премда је био атеиста; изричиту потврду тога налазимо у белешкама у *Мемоарима*.⁶⁴

Фази је 1830. године објавио један од својих главних економских списа, *Принципи индустријске организације за развој богајисјава у Француској, објашњење слабости произвођачких класа и средстава за њихов опоравак (Les principes d'une organisation industrielle pour le développement des richesses en France, une explication de malaise des classes productives et des moyens d' y porter remède)*, у којем је изложио своје виђење државе засноване на ослобођеном, неометаном, самосталном раду произвођача, уз захтевање слободе удруживања, као и „развојне” банке са ниским каматама. Дело је било посвећено критици ослабљене и недовољно конкурентске француске привреде, посебно њеног меркантилизма, а занимљиво је да је ту похваљена еластичност повољних кредита банкарског система САД и изнет став да америчко становништво, мање по броју од француског, има од њега петоструко већу производњу.⁶⁵

Једна од кључних идеја Фазијеве политичке мисли био је федерализам. Разлог његовог пристајања уз федерализам као уставно-политички модел лежи у његовом познанству са генералом Лафајетом, које датира још од 1821.⁶⁶ Лафајет је био прва знаменита историјска личност с којом је до тада готово непознати париски новинар из Женеви успоставио срдачан и присан контакт. Фазијев биограф Лафајетов живот описује као „пример храброг патриотизма и витешког одрицања”, док је сам Фази у мемоарима њиме био одушевљен.⁶⁷ Фази ће објавити брошуру *Пројекат федералног усјава (Le Projet de constitution fédéral)* 1834. године. У тој брошури, између осталог, тврдио је да је „федерални устав Сједињених Држава измирио све интересе међу савезним државама, тако што је обезбедио ону централну власт, којој ни после 50 година трајања није неопходно да потеже оружје ради испуњавања воље неке

⁶¹ V. M. Dubois, *нав. дело* 56. Н. Fazy, *нав. дело*, 28–29.

⁶² O. Pégoux, *нав. дело*, 71–73.

⁶³ V. M. Dubois, *нав. дело*, 127.

⁶⁴ У фусноти 60, посвећеној разјашњењу улоге Фазија током Јулске револуције 1830, изричито стоји да је он одувек био супротстављен социјализму и комунизму због њихове негације индивидуалне слободе. *Les mémoires...*, 238.

⁶⁵ J. Fazy, *Les principes d'une organisation industrielle pour le développement des richesses en France*, Paris: Malher, 1830, 37, 67–68.

⁶⁶ Н. Fazy, *нав. дело*, 17–19.

⁶⁷ Фази је писао: „Добар део људи желео је да Лафајету оспори политичку генијалност и сведе његова животна дела на дела супротстављања, која би се тичала само лоше одређених гледишта; потврђујем да у свом животу нисам срео човека попут њега, тако надареног за науку организације држава и најпозитивнију практичну слободу.” (прев. аут.) Н. Fazy, *нав. дело*, 17–18.

од тих држава”.⁶⁸ Федерална кантонална држава, са дводомним парламентом, био је идеал Фазијевих политичких размишљања. Треба истаћи да је непосредно после грађанског рата заговарао преуређење Швајцарске по узору на дводомни систем Сједињених Америчких Држава.⁶⁹

Фази је био снажни присталица бикамеризма – политичке поделе парламента на два једнако правна дома, оба по узору на амерички Конгрес, тврдећи да је то само по себи „неопходни ефекат за неутралисање будаластих ривалстава међу федералним државама”.⁷⁰ У тој брошури Амерички грађански рат тумачио је као тежњу ка укидању ропства, кључне препреке јакој федералној држави.⁷¹

Радикализам представља друго велико и засигурно кључно одредиште Фазијевих идеја. Године 1842. он ће јасно и недвосмислено дефинисати своје виђење швајцарског (хелветског) радикализма, по којем се он односи на реформу политичких институција у циљу њиховог усаглашавања са политичким захтевима народа (уставно преобликовање Конфедерације), али не и на ону социјалну, економску, ону која се тиче промене власничких односа.⁷² По Фазију, сувереност народа је неодвојива од индивидуалних права, „она је врховни водич друштва, а то је увек народ сам по себи”.⁷³ Фази је тако прихватио и усвојио Русоове суверенистичке концепције, али је одбацио његов егалитаризам и колективизам. То се подудара са тумачењем Русоа које је изнео Слободан Јовановић (1869–1958), ђак женевске правне школе и син Владимира Јовановића.⁷⁴ По Фазијевом мишљењу, радикализам, оличен у настојању народа да сам себи подари устав, родио се у Енглеској.⁷⁵ Треба истаћи да је хелветски радикализам тог времена проналазио додирне тачке са првим социјалистичким учењима, али у оној мери у којој је јасно одбијао класну борбу и интервенцију државе као једина и нужна решења.⁷⁶

Фазијев радикализам био је обојен либерализмом и еволуционизмом и није имао онај призив социјалног утопизма, тј. каснијег научног социјализма марксистичког типа, који ће тражити коренито раскидање са капитализмом

⁶⁸ *Исио*, 133.

⁶⁹ *Исио*, 235.

⁷⁰ Пројекат је предвиђао Сенат и Представнички дом, који би се обнављали сваке године и чије би седнице биле јавне. Сенат би се састојао од 44 представника кантоналних држава (из сваке државе по два члана), а чланови Представничког дома бирали би се директним гласањем. V. M. Dubois, *нав. дело*, 134–135.

⁷¹ J. Fazy, *Lettre au peuple espagnol...*, 8.

⁷² Фази је написао: „Швајцарски радикализам [...] није заплуснут социјалним системима, није био ни револуционарно терористичан, ни налик присталицама аграрног закона; ни бабувистичан, ни сен-симоновски, ни фуријеристички, ни комунистички. Он је желео и жели само једну ствар: директно учешће заједништва нације у грађењу свог друштвеног уговора.” (прев. аут.) V. M. Dubois, *нав. дело*, 123.

⁷³ *Исио*, 159.

⁷⁴ Слободан Јовановић, под интелектуалном залеђином оца, критиковао је Русоову потребу да појединца утопи у друштвену заједницу, у којој ће морати да се одрекне властите воље, ради „слушање опште”. Он је у раду *О друштвеном уговору* (1895) додао да је Русо био „хипнотисан размишљањем о укидању тираније”. С. Јовановић, „О друштвеном уговору”, *Из исјторије и књижевности II*, Београд 1991, 194–195.

⁷⁵ *Исио*, 172.

⁷⁶ O. Meuwly, *нав. дело*, 84–85.

и претходним „историјски условљеним” друштвеним системима. Потврду тога да није био социјалиста, те да се са социјалутопистичким учењима разишао, проналазимо у самим *Мемоарима*, али и чланку који је изашао марта 1848. године, у којем је социјалисте оптужио да су „опасни”.⁷⁷

Свој радикални политички програм Фази је објавио 1841. у делу *Увод у ишћање политичке реформе у Женеви (L' Introduction à la question d' une réforme politique à Genève)*, у којем је захтевао опште право гласа (suffrage universel), административну одговорност, поделу кантона на арондисмане, заштиту индивидуалних права грађана.⁷⁸ Такође, у том спису Фази се, уз позивање на Русоову дефиницију сувереног народа, посветио критици Устава из 1814. године, тврдећи да је главни недостатак почивао у његовом озакоњењу ограниченог, цензовног права гласа и неправичном представничком систему.⁷⁹ У социјалном погледу, женеvски радикали су као модел за своје идеје узимали монтањаре и њихов устав из „године прве” (тј. устав донет 1794), у којем су били озакоњени право на рад, образовање и јавну помоћ.

Премда би се могло рећи да је у базичном облику задржао Калвиново залагање за самостално економско уздизање појединца, усвојено кроз преовлађујућу класичну либералну теорију XVIII века, нема спора да је Фази остао радикални антикалвинист, жестоки противник апсолутизма теократије, мирољубиви заговорник верске толеранције и борац против злоупотреба преовлађујуће протестантске вере. То се може видети на многим примерима, нарочито током уставних полемика 1842–1847. када се залагао за одвајање цркве од државе, али и у једном чланку *La Revue de Genève* из октобра 1842, где је износио став да женеvски идентитет и националност не потичу од Калвина и протестантске реформе, него да су старији, и да не обухватају само верске факторе, већ и науку и осећај заједништва.⁸⁰ У другој половини живота постао је критичар колективистичких идеја и револуционарног национализма, све више се окрећући либерализму.⁸¹

Овде можемо истаћи чињеницу да је Фази у извесној мери делио склоност ка калвинистичком идентитету града или макар од њега није могао у потпуности да се дистанцира.⁸² Калвинизам је, иначе, био кључни елемент који је разликовао женеvску буржоазију од буржоазије других градова у Швајцарској.⁸³

⁷⁷ Фази је писао: „Социјалисти, опасна и немирна група, мешају се у све, увлаче се у све. То је истинска мрља уља која се шири неограничено из Париза према најудаљенијим провинцијама; [...] то је губа која ће изгристи друштво ако је не будете спречили.” (прев. аут.) *Les mémoires...*, 34. V. M. Dubois, *нав. дело*, 129.

⁷⁸ V. M. Dubois, *нав. дело*, 119–125.

⁷⁹ *Истио*, 170–171.

⁸⁰ У том чланку Фази се супротставио женеvским теолозима, позивајући се на дела и учења Бурламакија, Делолма, Русоа, Димона, Сисмондија и Сеја. *Истио*, 222–223.

⁸¹ J. Billington, *нав. дело*, 202.

⁸² Историчар Оливије Перу изнео је у својој студији мишљење о повезаности Калвинових и Фазијевих идеја, у контексту прихватања сенсимоновске идеје о националним радионицима. O. Regoux, *нав. дело*, 72–73.

⁸³ Анри Фази је тврдио да је Калвин успоставио аристократски режим у Женеви. *Истио*, 72. О Калвину и његовом управљању Женеvом у XVI веку, вид.: W. Walker, *Jean Calvin, l'homme et l'oeuvre*, Genève: Jullien, 1909; C. O. Viguet, *Étude sur le caractère distinctif de Jean Calvin*, Genève: Bonnant, 1864; *John Calvin, Myth and Reality: Images and Impact of Geneva's Reformer*.

Фази се бавио и историографским радом, будући да је 1838. објавио дело *Историју Женеви (L' Histoire de Genève)*, која обухвата период историје града до 1603. године.⁸⁴ Године 1873. објавиће спис *Течајеви усџавноџ законодавсџва (Cours de législation constitutionnelle)*, у којем брани принцип постојања природних наука заснованих на научно утврђеним чињеницама.⁸⁵ Пред крај исте године објавио је, у 26 поглавља, збирку текстова својих предавања под називом *О колекџивном разуму друшџџава (De l' intelligence collective de sociétés)*. У оба та списа Фази је, под утицајем позитивизма Огиста Конта, испитивао по којим природним законима или суштинским условима функционишу људска друштва, трагајући за оним која су најбоља.

ВЕЗА СА ВЛАДИМИРОМ ЈОВАНОВИЋЕМ

Описану као „чувену по својим природним дивотама и својој слободи”, Швајцарска је представљала могућност да се Владимир Јовановић (1833–1922), најзначајнији представник српске либералне мисли XIX века и отац историчара и правника Слободана Јовановића, упозна са многим интелектуалцима, књижевницима и политичарима који су у њој живели и радили. У својим *Усџоменама* Владимир Јовановић наводи да су међу његовим најзначајнијим познаницима у Женеви, са којима се дружио, проводио време и размењивао искуства и мисли, били Џејмс Фази, Жил Барни и Едгар Кине.⁸⁶ Током свог првог боравка у Женеви, од априла 1864. до маја 1866. године, Јовановић је на српском и француском језику издавао лист *Слобода (La liberté)*, касније познат под називом *Срџска слобода (La Liberté Serbe)*.⁸⁷

Тај лист излазио је најпре као недељник, а потом, од 2. јануара 1865, петнаестодневно; у Кнежевини Србији био је забрањен, а у Швајцарској се штампао у свега 500 примерака.⁸⁸ По речима историчара Меклелана, *Срџска слобода* је у великој мери подсећала на лист *Колокол* који је Херцен издавао у Лондону.⁸⁹ Лист је под називом *Слобода (Liberté)* излазио током 1864. године сваке недеље (сваке суботе), а 1865. једанпут у току две недеље, све до јуна

Papers of the 2009 Calvin Studies Society Colloquim, ed. by A. N. Burnett, Eugen: Cascade Books, 2011; В. Cortrett, *Calvin: A Biography*, Gran Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 2000.

⁸⁴ V. M. Dubois, *нав. дело*, 155.

⁸⁵ *Исџо*, 128.

⁸⁶ В. Јовановић, *Усџомене...*, 187. Едгар Кине (Edgar Quinet, 1803–1875) био је француски републикански политичар, историчар, песник и мислилац. О Кинеу видети: С. L. Chassin, *Edgar Quinet sa vie et son œuvre*, Paris: Pagnère, 1859. М. Pasquier, *Edgar Quinet en Suisse. Douze années d' exil*, Neuchâtel: A la Baconnière, 1959. Жил Барни (Jules Barni, 1818–1878) био је француски републикански политичар, филозоф, политички мислилац, истакнути преводилац Канта и један од његових најбољих познавалаца у Француској. О Барнију видети: S. Hazareesingh, *Intellectual Founders of the Republic. Five Studies in Nineteenth Century French Political Thought*, Oxford: Oxford University Press, 2001. А. Dide, *Jules Barni, sa vie et ses œuvres*, Paris: Félix Alcan, 1892.

⁸⁷ В. Јовановић, *Усџомене...*, 185, 217–218.

⁸⁸ Светозар Милетић, уредник новосадске *Засџаве*, постаће сарадник листа у пролеће 1866. N. Stipčević, „Duzere Macini i Vladimir Jovanovic”, *Dva preporoda. Studije o italijansko-srpskim vezama u XIX veku*, Beograd 1979, 141.

⁸⁹ Наведено је такође да је Јовановићев либерализам одражавао многе ставове Херцена и Кобдена. W. McClellan, *Svetozar Markovic and the Origins of Balkan Socialism*, Princeton: Princeton University Press, 1964, 38.

истине године када га је српско министарство унутрашњих дела забранило, после чега је Јовановићева критика апсолутизма у Србији постала још оштрија.⁹⁰ *Слобода* је пратила тадашње крупне европске догађаје, а нарочито значајна пажња посвећена је гушењу пољског устанка од стране Русије 1863. године, о чему су писали бројеви 2 и 7.⁹¹ Премда је била словенски оријентисана у смислу њиховог политичког ослобађања и културне еманципације, а нарочито српске, *Слобода* је имала одбојан став према оном облику панславизма који је замишљала царска Русија. Лист је подржао оснивање Друштва сједињених Словена, које је основано у Женеви 1865, пишући афирмативно и доносећи вести о његовим циљевима и задацима, као и о томе да су у време оснивања у његове чланове спадали Чеси, Пољаци, Руси и Срби.⁹²

Јовановић је био одушевљен швајцарским политичким системом, „швајцарским савезом демократских република”, предношћу живота више нација у једном политичком ентитету.⁹³ У *Усјоменама* је показао завидно познавање женеvских политичких институција.⁹⁴ Хвалио је швајцарски федералистички уставни систем као гарант људских слобода и права и у њему тражио решење за концепт балканске федерације, тј. пројекат ослобођења балканских хришћанских народа од стране туђинске, империјалне превласти.⁹⁵ Добро је познавао швајцарски уставни политички систем, о чему сведоче белешке из *Полиитичног речника* и *Мемоара*.⁹⁶ Био му је познат појам *Langesdemein*, о чему пише под одредницом *Демокраиција* у *Полиитичном речнику*⁹⁷ и необјављеном делу рукописа.

⁹⁰ В. Вулетић, „Слобода Владимира Јовановића”, *Зборник Маишце српске за друштвене науке*, св. 31, 1962, 138–139.

⁹¹ „Руски целати без милости истребљују Пољаке” писало је у броју 2, док је број 7 пренео писање француског листа *Siècle* како се Русија, „победитељ физични, наслађава осветама у Пољској, како несретни Пољаци, њихове жене и деца непрестано у Сибир одгоне”. У првом броју листа стајало је да је „слобода оно што човека чини човеком”. Велика пажња посвећивана је политичким дешавањима у Грчкој и Пољској, а занимљиво је да је у броју 10 лист пренео један пољски напис који је писао о Госпођинској скупштини у Србији. *Исјо*, 149.

⁹² *Исјо*, 152.

⁹³ Овде треба истаћи да се други велики српски политички либерални политичар тог времена, Михаило Полит Десанчић (1833–1920), такође дивио швајцарском политичком уређењу. По речима Ј. Скерлића, Полит Десанчић је изјавио да је швајцарски републиканизам „политички идеал”. Лј. Тошева Карповиц, “Mazzini e il Risorgimento serbo (1848–1878)”, *Il Mazzinismo nel mondo II*, Pisa: Istituto Domus Mazziniana, 1996, 536.

⁹⁴ В. Јовановић, *Усјомене...*, 184–185.

⁹⁵ V. Lalić, *Balkan Intellectuals and Plans for a Balkan Federation in the 1860s and 1870s: American and Swiss models in the political thought of Vladimir Jovanović and Lyuben Karavelov*, Vienna 2016, 73. (необјављен рад): (https://www.academia.edu/30244404/Balkan_Intellectuals_and_Plans_for_a_Balkan_Federation_in_the_1860s_and_1870s_American_and_Swiss_models_in_the_political_thought_of_Vladimir_Jovanović%20and_Lyuben_Karavelov_chapter_three). Приступљено: 5. 4. 2020).

⁹⁶ Под одредницом „Народно гласање” Јовановић пише: „Таква деоба државних полова освештена је у Швајцарској. Ту цео народ бира оне који ће у име његово и за њега радити, и решава пресудно својим гласом све што се тиче основних начела државног уређења, нпр. питање о уставу, о преиначењу и промени онога што је устав једном освештао и увео; а народно представништво ради само на што је изречно уставом овлашћено, и онако као што је уставом наређено, на том основу ради оно известне законодавне послове, и води бригу о јавној управи”. В. Јовановић, *Полиитични речник*. Св. Г., Д., Ђ., Београд 1873, 645, 718.

⁹⁷ *Исјо*, 715.

Да ли услед недовољне личне заинтересованости или случајног занемаривања, или, пак, намере да издвоји битније од мање битних догађаја, занимљива је чињеница да у Мемоарима које је написао Фази не спомиње Јовановића. Од политичких избеглица који су боравили у Швајцарској он спомиње пољску емиграцију, Мацинија, Херцена и мађарског генерала Клапку.⁹⁸ Фази је писао да је број избеглица у Женеви био велик и да њихов пријем у тај град није наилазио на позитивну реакцију федералних власти у Берну, чија су страховања да кантон не постане социјалистички и револуционаран била велика.⁹⁹ Међу њиховим заједничким познаницима били су Мацини¹⁰⁰ и Херцен, али и Карл Фохт и Шарл Флоке. Карл Фохт (1817–1895) био је немачки геолог, хемичар и антрополог; познат као изразити противник антисемитизма и велики поштовалац Јевреја, њихове културе и начина живота.¹⁰¹ Уз то, истакао се као велики противник пруских претензија на Нешател и антимилитариста, покушавајући да укаже на опасност од иностране интервенције на швајцарски кантон.¹⁰² Шарл Флоке (1828–1896) био је француски политичар, посланик, префект Сене и председник владе (1888–1889), у чије време је избила Панамска афера, због које је морао да поднесе оставку. Занимљиво је да је Флоке боравио у Женеви у септембру 1865, када је дошао из Берна са Конгреса друштвених наука и пружио подршку Фазију у његовој борби против намере Већа града да нелегитимно изгласа финансијски буџет.¹⁰³ Клапка је још од 1856. заједно са Фохтом био члан Женевске скупштине, доприносећи њеном политичком раду, а био је, као што је истакнуто, велики пријатељ са Фазијем.¹⁰⁴ Када га је упознао први пут 1849, Херцен, један од пионира руског народњаштва, тврдио је да Фази поседује „деспотско-републиканске склоности”, као и да има „раздражљив, насилан и нетолерантан” карактер.¹⁰⁵

⁹⁸ Мађарски генерал Ђерђ Клапка (1820–1892), један од војсковођа и генерала у мађарској војсци током Мађарске револуције 1848/49. године. У свом личном политичком програму, написаном у априлу 1852. године, извесно време после руске интервенције у Мађарској, и сачуваном у сабраним делима Маркса и Енгелса, Клапка ће написати да „свој мач пружа било којој страниј сили чији је циљ рушење аустријске династије и рестаурација независности и политичког постојања Мађарске”. Marx and Engels, *Collected Works*, Vol. 11, Lawrence & Wishart: Digital Edition 2010, 224–227.

⁹⁹ *Les Mémoires...*, 153–155.

¹⁰⁰ Мацини се развијао, по властитим речима, од Фазијевог материјализма и његовог скептицизма према деизму и религији.

¹⁰¹ Као илустрацију афирмативног односа који је Фохт исказивао према Јеврејима навешћемо само један део из његовог кратког есеја *О јеврејском питању (Sur la question juive)* у делу *Антисемитизам и варварство (Antisemitisme et barbarie)*: „Одувек сам проналазио да је јеврејска раса радна, интелигентна, склона привређивању, каткад и похлепи, али и да је милосрдна, слабо склона насиљу и злочинима против других, и пијанству. [...] Када би Европа била насељена Израелићанима, ево какав би се јединствени догађај одиграо. Не би више било ратова, а то би за последицу имало да јавни морал не буде толико нагрижен, да се људи не присиљавају да раде било какве послове, да јавни дугови и порези буду смањени.” (прев. аут.) С. Vogt, *Antisemitisme et barbarie*, Paris: Reinwald, 1901, 5.

¹⁰² Н. Fazy, *нав. дело*, 274.

¹⁰³ Н. Fazy, *нав. дело*, 299. ‘Floquet, Charles’, *The New Encyclopædia Britannica*, Vol. 4, Fifteenth Edition, Encyclopedia Britannica, Inc.: 1995, 837.

¹⁰⁴ Н. Fazy, *нав. дело*, 269.

¹⁰⁵ „Он има изгледе диктатора, и у овом тренутку, налази се у пуној снази, која му дозвољава да ни од чега не преза. Конфликт са њим био би дакле најопаснија борба [...], он

У време када га је Јовановић посећивао, Фази је био уредник листа *Швајцарска нација* (*Nation Suisse*) и посланик арондисмана *Rive Gauche* у градској скупштини; био је активан на пољу борбе против конзервативне већине.¹⁰⁶ Јовановић је истакао да се Фази интересовао за судбину Србије и да је веровао да ће се развојем и ширењем „демократијских идеја морати створити у Европи погоднији међународни односи, у којима ће и Србија моћи својим јуначким врлинама извојевати ослобођење и уједињење свог народа“.¹⁰⁷ Оставио је опаску да га је подсећао на господара Тому Вучића Перишића.¹⁰⁸

Јовановић у *Усџоменама* наводи да је током свог првог боравка у Женеви постао члан Женевске академије наука (*L'Institut National Genevois*), основане 1852. године, зарад „унапређивања науке, књижевности, уметности, индустрије и агрикултуре“; августа 1865. године био је један од заступника академије на Међународном скупу за унапређење социјалних наука у Берну, са циљем да јој достави извештај о расправама на пољу политичке економије које су се на том скупу водиле.¹⁰⁹ Занимљиво је да тај извештај није пронађен у одштампаним примерцима билтена Женевске академије за ту годину или наредну, но то не мора да значи да није био објављен.¹¹⁰ Та установа је успостављена на предлог који је Фази поднео Женевској скупштини, као идеја да се окупљају људи науке, слободно, ради доприноса научном и публицистичком животу Женеве; он је председавао Одељењем моралних и политичких наука; могуће је да је Јовановић постао члан Академије на Фазијеву препоруку.¹¹¹

Овде ваља истаћи да се Јовановић највише дивио швајцарским политичким установама и републиканском државном уређењу, као и чињеници да су швајцарски грађани пред законом били једнаки, о чему сведочи његово добро познавање швајцарских политичко-административних прилика о којима доноси обавештења у својим *Усџоменама*¹¹², али и *Политичном речнику*.¹¹³ *Политични речник* настао је према његовом теоријском узору, *Ойшџем њолишничком речнику* Мориса Блока (1816–1901), француског економског статистичара конципираног у духу прогресивно-еволуционистичких и позитивистичких идеја XIX века, које су почивале на поставци да је могуће научно дефинисати људско друштво и промене које оно доживљава на основу тачно одређених појмова и садржаја, те да је од кључне важности уочити принципе

је човек склон ломљењу свега, ако бисмо се дубоко супроставили његовој вољи.” (прев. аут.) V. M. Dubois, *нав. дело*, 7.

¹⁰⁶ *Исџо*, 299.

¹⁰⁷ В. Јовановић, *Усџомене...*, 188.

¹⁰⁸ „У једнога као и у другога беше лице крупних размера – коштуњаво, са истакнутим јабучицама, испупченим челом и джим кукастим носом, упалим очима. У цртама лица огледала се одлучност воље и готовост на акцију.” В. Јовановић, *Усџомене...*, 188.

¹⁰⁹ *Исџо*, 190.

¹¹⁰ Вид.: *Bulletin de Institut National Genevois*, Tome XIII, Genève: Institut national genevois, 1865. *Bulletin de Institut National Genevois*, Tome XIV, Genève: Institut national genevois, 1866.

¹¹¹ Н. Fazy, *нав. дело*, 257.

¹¹² В. Јовановић, *Усџомене...*, 184–185.

¹¹³ У оном делу рукописа *Политичног речника* који није објављен, а који почиње од слова Е, под словом Ш постојала је исцрпна одредница *Швајцарска*, али се у другој кутији његових списа (у оквиру Личног фонда Владимира Јовановића), који се чувају у Историјском архиву Београда, не налази. ИАБ, ЛФВЈ, К 2 / III, 14.

законитости тих промена и карактеристика.¹¹⁴ Најзначајнији филозофски представници позитивизма у XIX веку били су Огист Конт и Херберт Спенсер.

У *Полиитичном речнику* Швајцарска се, изузев посебног поглавља које јој је Јовановић посветио, проналази у многим одредницама, у различитим контекстима – да ли као пример републиканства или одређених установа које само у њој постоје. Под одредницом *Канџон* Јовановић истиче да су то „разне државице које заједно сачињавају савезну републику”; под појмом *Ландаман* Јовановић пише да је то „назив за главног старешину неког кантона у Швајцарској или председник Швајцарске републике”.¹¹⁵ Под одредницом *Рејублика* Швајцарска је описана као „федеративна република која се ослободила буном против тиранских, а не феудалних царских власти” и као земља која се у унутрашњој политици ослањала на тековине Француске револуције.¹¹⁶ Описујући појам „реформације”, Јовановић је у *Полиитичном речнику* оставио опаску о Калвину и Цвинглију – Калвина је описао као „човека који је хтео да преобрази не само веру, него и јавне нарави”; његову теологију окарактерисао је као „строгу и противну црквеној јерархији”, а Цвинглија као „човека који је донео реформацију у Цирих.”¹¹⁷

Фази и Јовановић делили су многе сличне или готово истоветне погледе на политику, историјски развој човечанства, друштво и начин организовања људске заједнице на одређеном простору. Обојица су били републиканци и федералисти, с тим што је Јовановић прихватљивим решењем сматрао и уставну монархију, а није запостављао ни национално-верски значај за српски народ; са друге стране, снажно је веровао у демократску републику и представнички систем власти. Обојица су били противници апсолутизма, цензуре, политичке репресије, сваког облика ограничења народног суверенитета и права народа на самоизјашњавање. Обојица су делили склоност ка позитивистичком, научно дефинисаном погледу на људско друштво.¹¹⁸ Посебна сличност огледа се у томе што су обојица заговарали слободно и непосредно право гласа, тј. оно право гласа које није ограничено и посредно, до чега је, између

¹¹⁴ A. Stojković, „Društveno-politički pogledi V. Jovanovića”, *Jugoslovenski istorijski časopis* 1–2 (1972), 3, 6. D. T. Bataković, *Les françaises sources de la démocratie serbe*, Paris: CNRS Editions, 2012, 161–163.

¹¹⁵ Кантоне које спомиње су Ури, Швиц, Унтервалд, Тарис, Цуг, Апенцал, Сент Гал, Турговија, Тесин (Тичино), Вод. ИАБ, ЛФВЈ, К 2 / III, 14. В. Ђоровић, „Владимир Јовановић”, *Српски књижевни гласник*, Нова серија, књ. 5, бр. 1, Београд 1922, 454–460.

¹¹⁶ Јовановић пише: „У првом уговору савеза резервишу се изречно 'права цара' и све до краја 18. столећа у свим кантонима огледа се једнако поштовање за федеративну јединицу. Владана и угњетавана од локалних аристократија, Швајцарска је имала тако много одвратности према монархији – феудалности, да је давала најамнике свима од тиранија у Европи. Сви демократски напреси које је Швајцарска учинила у свом унутрашњем уређењу потичу од француске револуције и подупиру се на примену њених начела.” ИАБ, ЛФВЈ, К 2 / III, 14.

¹¹⁷ Јовановић пише: „Он је одбацио сваку спољашњу службу црквену и јерархију, не признавајући власт владике и свештенства, као ни папину власт; он је проповедао апсолутну судбу изабраних и проклетих, и ништио тиме слободу суђења, чиме се и од Цвинглија разликовао. У својој ревности он је прелазео чак у нетолерантност, те су по његовој наредби спаљени Центили и несрећни Сервет, што су ударили на тајну Св. Тројице (1553 г.)” ИАБ, ЛФВЈ, К 2 / III, 14.

¹¹⁸ Обојица су се позивала на важност идеја Огиста Конта, с тим што је Јовановић дубље ишчитавао еволуционистичке теорије Спенсера и Дарвина. С. Јовановић, *Из историје и књижевности I*, Београд 1991, 109, 113. V. M. Dubois, *нав. дело*, 151.

осталог, Јовановић дошао анализом и преводом Миловог списка *О њредсїѡвничкој влади*.¹¹⁹ Изнад свега, Јовановић је такође био радикал, теоријски утемељитељ радикалне теорије демократије у Србији, који је, класификујући државне облике, светлу будућност предодредио тзв. „председничкој и скупштинској републици“; нема сумње да је *Политични речник*, његово најзначајније дело објављено за живота, препуно идеја радикалне демократије.¹²⁰

Владимир Јовановић је у швајцарском федерализму препознао онај облик државног уређења који би на најбезболнији и најтемељнији начин обезбедио националну револуцију, антиимперијалну спољну политику и оснаживање независног привредног система. Обојица су делили високо одушевљење за амерички концепт федералног уређења.¹²¹ У америчком федерализму Јовановић је видео снагу самоуправљања, јаке мале комуне независних слободних појединаца, заштићених законом, за разлику од Фазија који је нагласак стављао на њихов управно-политички систем. Оно што је Јовановић посебно ценио код Швајцараца био је њихов облик грађанске непослушности и самозаштите.¹²² Осим тога, по речима његовог сина Слободана, ценио је њихов „рад, штедњу, слободу, ред, непостојање полицијске стеге и јаку моралну дисциплину“, иако их је у извесном степену критиковао за ситничавост и преокупираност новцем.¹²³ Неке подударности са Јовановићевим погледима на Швајцарску могуће је пронаћи и у Херценовим сећањима и доживљајима.¹²⁴ Пишући о својим сусретима са руским револуционаром Безобразовим у Швајцарској, Јовановић је оставио један лични утисак о Швајцарцима и њиховом односу према странцима, али и о одређеним цртама карактера које су показивали.¹²⁵

Оптимизам у историји и вера у демократију, полагање права у снагу мале, локалне заједнице, готово на нивоу хеленског полиса, ослањање на дела Токвила и Мила само су неке од многобројних додирних тачака Јовановићевих и Фазијевих политичких погледа.¹²⁶ Сједињене Државе Европе спомињу се у Фазијевом сатиричном делу, а о њима је дискутовао и промишљао Владимир Јовановић.¹²⁷ Обојица су били приврженици позитивистичког погледа на свет и жестоки критичари комунистичких и јакобинистичких идеја, премда је Фази дубље остао укореван у идејама Русоа од Јовановића; попут Фазија, и Јовановић је био свестан разлике између слободе и једнакости,

¹¹⁹ *Срби 1903–1914. Историја идеја*, прир. Милош Ковић, Београд 2015, 33.

¹²⁰ *Истѡ*, 34–35, 37.

¹²¹ V. Lalić, *нав. дело*, 75–80.

¹²² *Истѡ*, 76.

¹²³ С. Јовановић, *Из историје и књижевности I...*, 113.

¹²⁴ Херцен и Јовановић делили су многе сличне, готово истоветне ставове по питању Швајцарске. Херцен је писао да је Швајцарска слободна, републиканска, самоуправна држава у којој нема диктатуре, питајући се како су мирољубиве државе Европе оне у којима су индивидуална слобода и слобода речи мање ометане. Писао је да централизација није подесна за слободу. Сличне ставове исказивао је и Јовановић. А. Herzen, *нав. дело*, 373.

¹²⁵ Јовановић је тврдио да су „Швајцарци према странцима били крути, несавитљиви и мало предусретљиви“, да „грамзе за новцем“ и да своје односе са странцима заснивају на „користи и рачунима“. В. Јовановић, *Успомене...*, 212–214.

¹²⁶ V. Lalić, *нав. дело*, 77–80.

¹²⁷ Н. Fazy, *нав. дело*, 25.

залажући се за правну, а не имовинску једнакост.¹²⁸ Постоји мишљење да је Јовановић урбанизацију видео као један од нужних предуслова политичке самосталности балканских држава.¹²⁹ Премда нема директних писаних доказа, нити је игде то споменуо, могло би се поставити питање да ли је на Јовановићеву замисао за установљење српске народне банке 1879. године¹³⁰ утицао Фазијев допринос подизању кредитних завода у Женеви. Иако су се обојица залагали за слободно привређивање и економске слободе, снажан Фазијев нагласак на банкарску слободу америчког друштвеног система је нешто сасвим особено у односу на мисаону филозофију српског теоретичара, утолико што је Јовановић био свестан различитости демократске свести код швајцарског и српског народа; демократска свест српског народа у великој мери произилазила је из превласти сељаштва, његове економске независности, али и социјалне уједначености, тј. чињенице да унутар српског друштва није било великих, класних разлика. Као основу свог либерализма Јовановић узима парламентарни систем Енглеске, а Фази систем САД-а.

У своје учитеље Јовановић убраја Спенсера и Мила¹³¹, а Фази Русоа и Конта; по речима његовог сина Слободана, Јовановић је за највећег државника свог времена сматрао Гледстона, што се може упоредити са Фазијевим дивљењем Лафајету.¹³² Уз то, Јовановић је велики, ако не суштински значај стављао на национално питање српског народа и његово истовремено спољашње ослобођење, прихватајући Мацинијеву теорију радикалног национализма, чије је методе Фази у познијем добу свог живота критиковао и одбијао.¹³³ Слободан Јовановић је тврдио да је Владимир „осећао несагласност између свог схватања национализма и својих социолошких погледа”, у контексту појаве рационалистичког (будућег милитаристичког) национализма; због тога се може рећи да је Владимир више испољавао мацинијевски идеалистички револуционарни национализам, обележен радом у Уједињеној омладини српској, у односу на Фазијев прагматичан и рационалистички хелветски патриотизам.¹³⁴

За разлику од Фазија, Владимир Јовановић је дуго времена веровао у једнодомни систем, био је, премда теоријски републиканац, у пракси толерантан према уставној монархији, а велики значај, како је истакнуто, придавао је национализму, нарочито оном који је прошао кроз теоријску поставку Мацинија, и његовој укоренености у либерализму, тј. идеји да је спољашње

¹²⁸ Б. Милосављевић, *Слободан Јовановић. Теорија...*, 319–321.

¹²⁹ Јовановић је писао: „Швајцарци су најбоље храњена, најбоље обучена нација. Они живе у најфинијим домовима, производе и извозе највише, послују највећим комерцијалним тржиштем, живе дуже од било кога другог, шаљу одмах децу у школу, имају најмању војску, али највећи број школа, [...] плаћају најниже порезе, али и даље уживају више права него било ко други, имају најмањи дуг [...] и неограничену слободу. Зашто? Зато што се Швајцарска изнутра понаша разумно и штеди; једанпут ради да живи слободно и живи слободно да се оживи напредак човечанства.” Вид.: В. Јовановић, *Политички речник. Св. Г., Д., Ђ...*, 645, 715–716, 718.

¹³⁰ ИАБ, ЛФВЈ, К-5 / III, 26.

¹³¹ С. Јовановић, *Из историје и књижевности I...*, 113.

¹³² *Исто*, 113.

¹³³ Б. Милосављевић, *нав. дело*, 315.

¹³⁴ С. Јовановић, *Из историје и књижевности I...*, 108–109.

ослобођење од туторства страних сила предуслов остварењу личних и грађанских слобода.¹³⁵ Мацинијев либерализам имао је упориште у колективизму, али и идејама Француске грађанске револуције, претварајући се у „универзални национализам”.¹³⁶ Такав етнички, „провиђењем условљени” али религиозном мишљу заснован демократски национализам Фазију је остао стран.

Владимир Јовановић¹³⁷ је своје либерално-националне идеје усклађивао са идејама Мацинија у контексту стварања Уједињене омладине српске, а занимљиво је да је Мацини, као што је већ напоменуто, имао веома неповољно мишљење о женевском политичару.¹³⁸ Такође, Владимир Јовановић је, иако критичар цркве, целог живота остао хришћански деиста близак српским владикама и митрополитима, хвалећи слободу и правду у светосављу и заоснивајући га на либерализму.¹³⁹

Овде треба истаћи да је и Слободан Јовановић (1869–1958), Владимиров син, оставио занимљива запажања о швајцарској унутрашњој политици и демократском поретку, будући да је једно време студирао правне науке у Женеви. Он је Швајцарску назвао „смешом представничке и непосредне демократије” у којој народ има суверену улогу; таквом типу демократије, упркос слабостима, Јовановић је предвидео светлу улогу.¹⁴⁰ Непосредна демократија, писао је он, одржала се и у „малим руралним швајцарским кантонима, али треба знати да су становници тих кантона све сами земљорадници и сточари, са наивним срцем и ситним интересима”.¹⁴¹ Он је критиковао непосредну демократију, тврдећи да „народ, не наилазећи ни на какве уставе, мисли да му је све допуштено”, а то се посредно односило на Русоа, који је у идеалу малих античких република видео идеал окупљеног народа који директно одлучује о свему изнетом на датом скупу, што је, уосталом, предвиђао за своју рођену Женевску републику.¹⁴²

Као илустрацију свеобухватног образовања Владимира Јовановића, његове темељне и широке ерудиције у различитим наукама и дисциплинама,

¹³⁵ Б. Милосављевић, *нав. дело*, 67, 316–322.

¹³⁶ Мацинијеве идеје биле су од пресудног значаја за оснивање Уједињене омладине српске, у Новом Саду 1866. године, у којем је Владимир Јовановић имао истакнуту улогу. Д. Т. Батаковић, „Владимир Јовановић: идеолог либерализма у Србији”, *Нова српска ђилчичка мисао* 2–3 (1998), 243–244.

¹³⁷ Никша Стипчевић истиче да Владимир Јовановић није остао под значајнијим утицајем Мацинија, тј. да се постепено удаљавао од његових идеја етичког спиритуализма и поимања демократије. N. Stipčević, *нав. дело*, 163–169.

¹³⁸ О личном и идеолошком сукобу Фазија и Мацинија најречитије говори сам Мацини. Овде упућујемо само на неколико одломака из његових писама у којима спомиње женевског револуционара, из времена када је боравио у Швајцарској. *Scritti editi ed inediti di Giuseppe Mazzini*, Vol. XI. *Epistolario*, Vol. IV, Imola: Paolo Galeati, 1911, 187, 196, 200, 204, 222–223.

¹³⁹ Б. Милосављевић је Јовановићево деистичко, либерално тумачење српских традиционалних идеја и вредности назвао „деконструкцијом основних српских културних, политичких и националних идеја и образаца”: уместо „Божије милости – народна сувереност, уместо цркве – научни позитивизам, уместо традиције – либерализам”. Б. Милосављевић, *нав. дело*, 300–305.

¹⁴⁰ Љ. Трговчевић, *Планирана елиџа. О студентима из Србије на европским универзитетима у 19. веку*, Београд 2003, 149.

¹⁴¹ Архив Србије (АС), МПС Ф XXIX р–21/1890.

¹⁴² Б. Милосављевић, *нав. дело*, 268.

може да послужи обиман списак литетаруре западних аутора коју је Јовановић користио за свој спис *Еволуција човечанства*, који је по изнетој структури одговарао идејама природног права на које се позивао Фази.¹⁴³ Један од разлога због којих је ценио Швајцарску био је систем јавне наставе.¹⁴⁴ Извесно је да је на својим путовањима у Британији, Француској и Швајцарској пронашао дела тих писаца. Међу тим ауторима спомињу се енглески позитивистички историчар Х. Т. Бакл, социолог Херберт Спенсер, научник Чарлс Дарвин, Жил Барни, оснивач социологије Огист Конт, историчар Фистел де Куланж.¹⁴⁵

Постоји, ваља истаћи, још једна битна разлика између Фазија и Јовановића – први је добар део свог живота био политичар у буквалном смислу, представник општинске власти, човек немалог опсега „моћи”, неретко нападан за узурпацију органа власти и „диктатуру”, склон компромисима, уступцима и политичким маневрима различите врсте, док је други, уз извесне државне функције¹⁴⁶ које је обављао, остао верни поклоник политичке теорије, слободни мислилац и филозоф, професор универзитета, члан разних српских националних културних институција. Различитост њихових животних путева потиче од њихових различитих животних искустава, позива и судбоносних опредељености.

У закључним разматрањима истичемо да, као доследан ученик Русоа, француских просветитеља и британских економиста, Џејмс Фази припада оном кругу мислилаца, и више, политичких делатника XIX века чија је улога била у томе да Европом шире демократски поредак и радикалну политичку теорију. Његов радикализам био је више коренит у захтевању политичких него економских промена, што се донекле може приписати чињеници да је припадао протестантском окружењу и имао хугенотско порекло, мада оно није било пресудно. Одвајање од сенсимониста и револуционарног карбонаризма било је праћено интензивним проучавањем економског либерализма и банкарских институција, чији је добар познавалац и прагматичар био. Био је рушилац калвинистичког идентитета Женева и њен најзначајнији друштвени и политички реформатор. Федералиста по убеђењу, био је истински представник деветнаестовековне Швајцарске, државе јаког средњег сталежа и очврснуле грађанске буржоазије. Магнет за политичке емигранте привукао

¹⁴³ На Фазија су велики утицај имале, осим Цона Лока и Томаса Хобса, идеје Семјуела Пуфендорфа (1632–1694), професора природног права у Хајделбергу и Лунду. Он је био званичан историчар шведских и пруских краљева. Његово дело *Људско и природно право* (*Le droit de la nature et des gens*, 1672), у преводу Жана Барберака (1675–1745), професора природног права у Берлину, Лозани и Гронингену, извршило је пресудан утицај на формирање теорије суверенитета. По Барбераку, принципи природног права су били љубав према самоме себи, друштвеност и религија. Н. Rosenblatt, *Rousseau and Geneva. From the First Discourse to the Social Contract 1749–1762*, Cambridge: Cambridge University Press, 1997, 96–98.

¹⁴⁴ „Многе инглеске, руске и немачке породице досељавају се у Швајцарску ради школовања своје деце [...] у швајцарским универзитетима стиче се омладина скоро из свих културних земаља.” В. Јовановић, *Успомене...*, 188. Б. Милосављевић, *нав. дело*, 239.

¹⁴⁵ Међу писцима које је читао налазили су се, између осталог, и ботаничар Кардал Бабингтон (1808–1895), шкотски политичар Хенри Карлдервуд (1830–1897), француски политичар Жил Барни, научник Огист Конт, филозоф Кондијак, историчар Фистел де Куланж и др. ИАБ, ЛФВЈ, К-1 / III, 5.

¹⁴⁶ Јовановић је био министар финансија (1876–1880), председник Српског ученог друштва, члан Српске краљевске академије. Б. Милосављевић, *нав. дело*, 25.

је и Владимира Јовановића, који ће о њему писати похвално и надахнуто. Јовановић је у Фазију пронашао политичког истомишљеника, пријатеља, интелектуалног саговорника. Осим тога, у познанству са њим, Јовановић је наставио да уобличава властите идеје о српској самоуправи и коренима српске демократије.

Швајцарци и Срби били су, премда различити по верском опредељењу, најсличнији по самоуправним тековинама обичајног права и високом степену слободарских настројења. Премда је Јовановићев политички поглед на свет и људско друштво потекао из сличних литерарних и филозофских корена као и Фазијев, нема сумње да је Јовановићево прегалаштво на српској националној идеји тој идеји дало особен и лични печат. Та идеја, неретко називана „либералном по имену, демократском по карактеру”, била је суштински намењена националном ослобођењу српског народа.

ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Ма KONSTANTIN DRAGAŠ
Institute for Balkan studies
Knez Mihailova 35/IV, Belgrade, Serbia
konstantin.dragas@bi.sanu.ac.rs

JAMES FAZY (1794–1878) AND VLADIMIR JOVANOVIĆ (1833–1922):
ACQUAINTANCE, INFLUENCES, IDEAS

SUMMARY: The paper examines the life and political ideas of James Fazy (1794–1878), Swiss radical politician, along with similarities and differences in this type of ideas with the ideas and political agenda of Vladimir Jovanović (1833–1922), famous Serbian democratic thinker of 19th century. According to available sources, their friendship lasted from 1864 to 1866, when Jovanović, as political refugee from Serbia, published magazines *Sloboda* (*La Liberté*) and *Srpska Sloboda* (*La Liberté Serbe*) in Geneva and later, during 1870. Unfortunately, among many acquaintances from abroad, Fazy did not record in his memoirs that he met Jovanović. They shared similar views on democratic radicalism, but they looked at the problems of nationalism differently. In the paper, the emphasis is placed on Fazy's ideas and life career, with the aim of discovering the touch points he had with Jovanović, especially in political views. Fazy enabled him to get acquainted with the Swiss political and economic system, which he wanted to apply in certain measure in rural, peasant Serbia, but, on the other hand, Jovanović was able to preserve the autonomy of his own political opinion in relation to the average radical European concept of democratic thought of 19th century.

KEY WORDS: James Fazy, Vladimir Jovanović, Geneva, Geneva revolution, Radicalism, Democracy

ВЛАДИМИР М. НИКОЛИЋ
Матица српска
Матице српске 1, Нови Сад, Србија
vnikolic@maticasrpska.org.rs

ЗБОРНИК МАТИЦЕ СРПСКЕ ЗА ИСТОРИЈУ САДРЖАЈ ПО АУТОРИМА: БРОЈЕВИ 1–100 (1970–2019)

Кроз Матичину историју, од самих њених почетака 1826, ширење активности на свим пољима увећало је и породицу њених издања, а самим тим и периодичних публикација. Одлуком Одељења за друштвене науке и Управног одбора, након свеске број 54 из *Зборника за друштвене науке*, као посебна периодична публикација издвојио се *Зборник за историју*. До свеске број 28 (1983) назив часописа био је *Зборник за историју*. Наслов који је тада промењен у *Зборник Матице српске за историју* задржан је до данас. Часопис уређује Уредништво на чијем је челу главни уредник. Досадашњи главни уредници били су академик Славко Гавриловић (1970–2004), академик Милош Благојевић (2005–2012), проф. др Војин Дабић (2013–2017) и др Петар Крстић (од 2018). Уредништво је састављено од домаћих и иностраних чланова. Иако се подаци о свим библиографским јединицама у часопису налазе и у библиотечко-информационом систему са узајамном каталогизацијом у важнијим библиотекама у Србији, наметнула се потреба да се у часопису, на једном месту, објави попис свих аутора и њихових чланака који су објављени од првог до јубиларног – стотог броја часописа, који је изашао 2019. године. За пуних 50 година излажења, на око 20.000 страница, објављене су 1.872 библиографске јединице, које обухватају чланке и расправе, прилоге и грађу, осврте, приказе и белешке, историографске и методолошке прилоге, библиографију, некрологе, наративне изворе, саопштења итд.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: библиографија, *Зборник за историју*, *Зборник Матице српске за историју*, садржај по ауторима

АВРАМОВИЋ, Сима

Константин Богдановић по други пут међу Србима – о једном драгоценом истраживању (Љубомирка Кркљуш, *Констанићин Богдановић: 1811–1854*, Матица српска, Нови Сад 2018, 280 стр.)

Осврти. – [100/2019]: 137–140.

АЛЕКСИЋ ПЕЈКОВИЋ, Љиљана

Француска и Србија за време Првог светског рата (неформалан савез заједничких државних интереса и искреног пријатељства два народа)

Чланци и расправе. – [73/2006]: 141–154.

Резиме на енглеском језику: 153–154.

АЛИМПИЋ, Александар

M. Vovelle, *Револуција против цркве*, Издавачки центар Комунист / Графички завод Хрватске, Београд/Загреб, 1989. године, 209 страна.

Прикази и белешке. – [41/1990]: 201–203.

АЛИМПИЋ, Мирјана

Регистар. – [1/1970]: 197–207.

Регистар. – [2/1970]: 199–209.

Регистар. – [3/1971]: 215–224.

Регистар. – [4/1971]: 231–243.

Регистар. – [5/1972]: 231–241.

АНДРАШИ, Олга

Српско Богојево – Место у Бачкој XVIII века

Чланци и расправе. – [58/1998]: 89–108.

Резиме на енглеском језику: 107–108.

Мађарско Каравуково 1751 (1753)–1770.

Прилози и грађа. – [59–60/1999]: 139–148.

Резиме на немачком језику: 148.

Бачки Брестовац од средине XVI до поткрај XVIII века

Чланци и расправе. – [63–64/2001]: 19–56.

Резиме на немачком језику: 56.

О пустарама Општине Оџаци у XVIII веку

Прилози и грађа. – [65–66/2002]: 181–188.

Резиме на немачком језику: 188.

О таксалистима општине Оџаци током XVIII века

Прилози и грађа. – [74/2006]: 71–78.

Резиме на енглеском језику: 78.

АНДРИЋ, Марија

Maria Pia Pedani, *Venezia porta d'Oriente*, Bologna: Il Mulino, 2010, 334 pg.

Прикази и белешке. – [90/2014]: 121–123.

Giuseppina Minchella, *Frontiere Aperte. Musulmani, ebrei e cristiani nella Repubblica di Venezia*, Roma: Viella, 2014, 384 pg.

Прикази и белешке. – [91/2015]: 97–100.

Прилог разумевању трговачке правде на Медитерану у позном средњем веку (*Tribunali di mercanti e giustizia mercantile nel tardo medioevo*, a cura di Elena Maccioni, Sergio Tognetti, Leo S. Olschki Editore, Firenze 2016, vi + 222 pp.)

Прикази и белешке. – [98/2018]: 161–164.

Заробљеници на Медитерану између преговарања и слободе (D. Hershenson, *The Captive Sea: Slavery, Communication, and Commerce in Early Modern Spain and the Mediterranean*, University of Pennsylvania Press, 2018, x + 289 pp.)

Прикази и белешке. – [99/2019]: 119–122.

Fondaco dei Turchi у Венецији: смештај за муслиманске трговце између правила и праксе

Чланци и расправе. – [100/2019]: 9–23.

Резиме на енглеском језику: 23.

АНОНИМ

Bibliografija radova dr Nikole Milutinovića

Библиографије. – [1/1970]: 191–195.

Библиографија радова др Рајка Л. Веселиновића

Библиографије. – [36/1987]: 225–239.

АНТИЋ, Чедомир

Британске вести о Светоандрејској скупштини

Прилози и грађа. – [63–64/2001]: 231–250.

Резиме на енглеском језику: 249–250.

АНТОЛОВИЋ, Михаел

Thomas Casagrande, *Die volksdeutsche SS-Division "Prinz Eugen". Die Banater Schwaben und die nationalsozialistischen Kriegsverbrechen*, Campus Verlag, Frankfurt am Main, 2003, 368 S.

Прикази и белешке. – [71–72/2005]: 199–201.

Кнут Ђелстати, *Прошлости није више што је некад била. Увод у историографију*. Геополитика, Београд 2004, са норвешког превео Иван Рајић, стр. 347.

Прикази и белешке. – [73/2006]: 240–241.

John Lewis Gaddis, *The Landscape of History. How historians map the past*, Oxford University Press, Oxford 2002, стр. 192.

Прикази и белешке. – [74/2006]: 202–204.

Немци у Јужној Угарској у XIX веку

Прилози и грађа. – [79–80/2009]: 183–202.

Резиме на енглеском језику: 201–202.

Niels H. Roemer, *Jewish Scholarship and Culture in Nineteenth-Century Germany. Between History and Faith*, The University of Wisconsin Press, Madison 2005, p. 251.

Прикази и белешке. – [79–80/2009]: 212–215.

Од историзма до постмодернизма: Историографија у XX веку (Georg G. Iggers, *Geschichtswissenschaft im 20. Jahrhundert. Ein Kritischer Überblick im Internationalen Zusammenhang*, Neuausgabe, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 2007, s. 175)

Прикази и белешке. – [79–80/2009]: 215–217.

Зоран Јањетовић, Немци у Војводини, ИНИС, Београд 2009, 382 стр.

Прикази и белешке. – [81/2010]: 134–137.

Magnum opus Чедомира Попова – Историја Европе у „Дугом 19. веку”
Историографија. – [83/2011]: 159–182.

Резиме на енглеском језику: 182.

Европа као изазов и инспирација. (Richard J. Evans, *Cosmopolitan Islanders. British Historians and the European Continent*, Cambridge University Press, New York 2009, p. 255.

Прикази и белешке. – [83/2011]: 194–197.

Anna von der Goltz, *Hindenburg: Power, Myth, and the Rise of the Nazis*, Oxford, New York 2009, pp. 325

Прикази и белешке. – [84/2012]: 158–161.

Немачка национална мањина у Југославији као предмет немачке историографије (1945–2010)

Историографија и методологија. – [87/2013]: 137–151.

Резиме на енглеском језику: 151.

Душко М. Ковачевић, *Русија у међународним односима 1856–1894. Од Кримског рата до савеза са Француском*, Службени гласник, Београд, 2012.

Прикази и белешке. – [89/2014]: 107–109.

Аника Момбауер, *Узроци Првог светског рата. Спорења и сагласности*, Београд: CLIО, 2013, превела са енглеског Ксенија Тодоровић, 226 стр.

Прикази и белешке. – [90/2014]: 130–132.

Први светски рат: старе и нове контроверзе (Миле Бјелајац, *1914–2014: Зашто ревизија? Старе и нове контроверзе о узроцима Првог светског рата*, Београд: Медија центар „Одбрана”, 2014, 248 стр.)

Прикази. – [92/2015]: 108–109.

Реформисана историка – торија историјске науке Јерна Ризена

Историографија и методологија. – [93/2016]: 105–118.

Резиме на енглеском језику: 117–118.

‘Пригодан’ зборник посвећен обележавању Великог рата (*Зборник радова са Међународне конференције Архив, медији и култура сећања у Првом светском рату*, Нови Сад, 29–30. октобар 2014, уредници Драгана Ђираковић и Мирослав Јаћимовић, Нови Сад: Архив Војводине, 2014, 391 стр.)

Прикази и белешке. – [93/2016]: 121–122.

Поглед на историју Европе из неуобичајене перспективе (Philipp Blom, *Vrtoglave godine. Europa, 1900–1914*, preveo s engleskog Goran Schmidt, Zagreb: Fraktura, 2015, 572 str.)

Прикази и белешке. – [94/2016]: 129–131.

Историчар као критичи интелектуалац (Чедомир Попов, *Историја на делу. Разговори 1982–2012*, приредила др Јелена Попов, Матица српска, Нови Сад 2016, 627 стр.)

Прикази и белешке. – [95/2017]: 113–114.

АНТОНИЋ, Здравко

Сведочење Васе Чубриловића о Сарајевском атентату и свом тамновању, 1914–1918.

Прилози и грађа. – [46/1992]: 163–180.

АРСЕЊЕВ, Алексеј

Нови Сад – „Ново острво” Петрограда. Поводом 300. годишњице Петрограда

Прикази и белешке. – [67–68/2003]: 251–264.

Резиме на немачком језику: 264.

Козаци у Краљевини Југославији

Чланци и расправе. – [69–70/2004]: 137–157.

Резиме на енглеском језику: 157.

БАБОВИЋ, Танига

Византија између Османског царства и Запада (Nevra Necipoğlu, *Byzantium between the Ottomans and the Latins: politics and society in the late empire*, Cambridge: Cambridge University Press, 2009, 374 pg.)

Прикази. – [92/2015]: 97–100.

БАДА, Золтан

Herczeg Géza, *Magyarország külpolitikája 896–1919*; Kossuth Könyvkiadó, Budapest 1987, 389 str.; Juhász Gyula, *Magyarország külpolitikája 1919–1945*; Kossut Könyvkiadó, Budapest 1988, 486 str.

Прикази и белешке. – [40/1989]: 207–209.

БАЈИН, Зоран

Мирослав Спалајковић на Фридрихуовом процесу

Чланци и расправе. – [85/2012]: 89–112.

Резиме на енглеском језику: 112.

БАНДОБРАНСКИ, Милан

Три века Алмашке цркве у Новом Саду (Миљивој Мијатов, Алимпије Поповић, Петар Ђурђев, *Алмашка црква: храм Свешта Три Јерарха у Новом Саду: три века историјског сведочења*, Српска православна црквена општина новосадска, Нови Сад 2018, 283 стр.)

Прикази и белешке. – [100/2019]: 145–146.

БАТАКОВИЋ, Душан Т.

Француски утицаји у Србији 1835–1914. Четири генерације „паризлија”

Чланци и расправе. – [56/1997]: 73–95.

Резиме на француском језику: 95.

БАТРИЋЕВИЋ, Ђуро

Културно-просветна мисија Јована Павловића у Црној Гори

Прилози и грађа. – [14/1976]: 171–192.

БАШИЋ, Весна

Крајњак ојис свеште и најславније лавре Хиландара, Кирила Михајловића, издање Архива Војводине, Нови Сад 1998.

Прикази и белешке. – [58/1998]: 278–279.

БЕКИЋ, Томислав

Сигфрид Капер и његов непознати спис о Србији

Наративни извори. – [43/1991]: 161–204.

Писма Хермана Вендела Станоју Станојевићу

Прилози и грађа. – [47–48/1993]: 167–184.

Сигфрид Капер и његов напис о Карађорђу

Наративни извори. – [56/1997]: 219–236.

Резиме на немачком језику: 236.

БЕЛИЋ, Угљеша

Проф. др Ранко Кончар. Библиографија радова

Библиографија. – [95/2017]: 71–84.

БЕЛОВ, Михаил Валерјевич¹

В. А. Панов: *Письмо К. С. Аксакову*

Грађа и прилози. – [91/2015]: 85–94.

Резиме на српском: 93.

Резиме на енглеском језику: 94.

БЕРИЋ, Душан М.

Коста Милутиновић, *Војводина и Далмација 1760–1914*, Нови Сад 1973, стр. 394.

Прикази и белешке. – [8/1973]: 199–200.

Jaroslav Šidak, *Studije iz hrvatske povijesti XIX stoljeća*, Zagreb 1973, str. 404.

Прикази. – [9/1974]: 184–186.

Славко Гавриловић, *Војводина и Србија у време првог усипанка*, Институт за изучавање историје Војводине, серија Монографије, књ. 9, Нови Сад 1974, стр. 473.

Прикази. – [13/1976]: 233–237.

„Проект” Љубомира Ивановића из 1866. године о устанку хришћана у европској Турској

Прилози и грађа. – [27/1983]: 151–171.

Социјални и политички покрети у европској Турској 1848–1862. и аустријска Војна граница

Чланци и расправе. – [29/1984]: 7–47.

Резиме на немачком језику: 46–47.

Народна интелигенција – свештеници и учитељи на велеиздајничким процесима у Босни и Херцеговини 1914–1918.

Чланци и расправе. – [35/1987]: 51–81.

Резиме на енглеском језику: 80–81.

Босна и Херцеговина од краја XVIII века до 1914. у најновијој југословенској историографији

Историографија. – [37/1988]: 173–200.

Аграрни систем и продуктивност пољопривреде у Херцеговини – прилог проучавању социјалних претпоставки устанка 1852–1862.

¹ БЕЛОВ, Михаил Валерјевич (Нижни Новгород, Русија)

- Чланци и расправе.** – [38/1988]: 17–38.
Резиме на енглеском језику: 37–38.
Став Аустрије према устанку у Херцеговини после битке на Граховцу (лето 1858 – пролеће 1861. године)
- Чланци и расправе.** – [40/1989]: 45–80.
Резиме на немачком језику: 78–80.
Укмећивање сељаштва и ослободилачки покрет у Босни и Херцеговини 1804–1878.
- Чланци и расправе.** – [43/1991]: 43–99.
Резиме на енглеском језику: 98–99.
Један непознати документ о Буњевцима у време Велике источне кризе, 1875–1878. године
- Прилози и грађа.** – [44/1991]: 117–120.
Поновно издавање сабраних дела Слободана Јовановића, пут ка нормалном односу према класичном у српској култури
- Историографија.** – [45/1992]: 205–210.
Србија и суседне земље на сџарим гџеографским карџама. Издавач: Галерија Српске академије наука и уметности, 70, Београд 1991, 228 стр.
- Прикази и белешке.** – [45/1992]: 211–212.
Мишљење једног француског дипломате о стању Турског царства и европске политике у време Велике источне кризе 1875–1878.
- Прилози и грађа.** – [49/1994]: 161–169.
Др Ђорђе Микић, *Бања Лука на Крајини хвала*, Бања Лука 1995; стр. 446.
- Прикази и белешке.** – [53/1996]: 234–235.

БЕШЛИН, Бранко

- Ђура Јовановић у Босанско-херцеговачком устанку и српско-турским ратовима 1875–1878.
- Прилози и грађа.** – [36/1987]: 131–139.
Миле Бјелајац, *Војска Краљевине Срба, Хрватџа и Словенаца 1918–1921*, Београд, Народна књига, 1988, стр. 357.
- Прикази и белешке.** – [41/1990]: 211–213.
Дејвид Мекензи, *Аџис*, Дечје новине, Горњи Милановац, 1989, стр. 328.
- Прикази и белешке.** – [42/1990]: 200–202.
Милош Д. Радојчин, *Товаришцево – Из љрошлостџи села и сџановнишџива*, Нови Сад, Матица српска, 1991, 439 стр.
- Прикази и белешке.** – [44/1991]: 212–213.
Милан Ристовић, *Немачки нови љоредак и Јуџоисџочна Евроџа 1940/41–1944/45. – Планови о будућностџи и љракса*, Београд, Војноиздавачки и новински центар, 1991; 417 стр.
- Прикази и белешке.** – [50/1994]: 244–247.
Културно-просветни часописи Немаца у Војводини између два светска рата
- Прилози и грађа.** – [52/1995]: 155–169.
Резиме на српском језику: 167.
- Цералд Цејмс Витроу, *Време кроз истџорију*, превео Бранко Вучичевић, Београд, Српска књижевна задруга, 1993, 265 стр.
- Прикази и белешке.** – [52/1995]: 199–201.

Der landwirt (Die Landpost) – Часопис за пољопривреду и задругарство Немаца у Краљевини Југославији

Прилози и грађа. – [53/1996]: 161–169.

Katrin Boeckh, *Von den balkankriegen zum Ersten Weltkrieg – Kleinstaa-tenpolitik und etnische Selbstbestimmung auf dem Balkan*, München 1996 (Од балканских ратова до Првог светског рата – политика малих држава и етничко самоопредељење на Балкану); 418 стр.

Прикази и белешке. – [55/1997]: 216–218.

Лисјен Февр, *Једна судбина, Марџин Лујер*, Нови Сад, 1996, стр. 246.

Прикази и белешке. – [57/1998]: 230–232.

Die Deutschen in Ostmittel – und Südosteuropa, Geschichte – Wirtschaft – Recht – Sprache, Band 1–2, Herausgegeben von Gerhard Grimm und Kri-ста Zach, München, Verlag Südostdeutsches Kulturwerk, 1995–1996. (Немци у средњој и југоисточној Европи – Историја, привреда, право, језик)

Историографија. – [58/1998]: 233–245.

Немачка католичка штампа у Војводини и њен спор са националсоци-јалистима 1935–1941. године

Чланци и расправе. – [59–60/1999]: 107–123.

Резиме на немачком језику: 123.

Жан Делимо, *Насијанак и учвршћивање реформације*. Превела с фран-цуског Јелена Стакић, Издавачка књижарница Зорана Стојановића, Сремски Карловци – Нови Сад 1998, 428 стр.

Прикази и белешке. – [59–60/1999]: 245–248.

Српски либерализам у 19. веку – генеза, идеје, страначке поделе

Чланци и расправе. – [67–68/2003]: 59–104.

Резиме на немачком језику: 104.

Академик Чедомир Попов (1936–2012)

Некролози. – [85/2012]: 163–168.

БЕШЛИН, Миливој

Прилог историји југословенско-совјетских односа: Забелешка о пријему совјетског амбасадора код председника Тита 30. августа 1968. године

Прикази и белешке. – [77–78/2008]: 165–186.

Резиме на енглеском језику: 186.

Зоран Јањетовић, *Деца царева, њасијорчад краљева – националне ма-њине у Југославији 1918–1941*, Инис, Београд 2005.

Прикази и белешке. – [77–78/2008]: 248–252.

Лорејн М. Лис, *Одржавање Тити на њовршини – Сједињене Државе, Југославија и Хладни рај*, БМГ, Београд 2003.

Прикази и белешке. – [77–78/2008]: 258–261.

Прилог проучавању Треће кризе у југословенско-совјетским односима 1968. – поверљива преписка Л. И. Брежњева и Ј. Б. Тита –

Прилози и грађа. – [81/2010]: 113–128.

Резиме на енглеском језику: 128.

Момир Самарџић, *Од Сан Стефана до Сливнице – Србија њројив Бу-џарске 1878–1886*, Филозофски факултет, Нови Сад 2008, стр. 346.

Прикази и белешке. – [81/2010]: 130–133.

БИКАР, Федора

Патриотска делатност Михајла Пупина кроз призму његових писама

Прилози и грађа. – [20/1979]: 183–192.

Бенковачки крај кроз вјекове, Зборник I, Бенковац 1987, стр. 412.

Прикази и белешке. – [37/1988]: 215–217.

БИКИЦКИ, Милана

Мишљење Александра Николајевича Пипина о *Сѝражи* Лазе Пачуа

Прилози и грађа. – [24/1981]: 205–212.

Коста Јорговић и „Слободна реч” – лист новоорганизоване социјалдемократске странке Угарске

Прилози и грађа. – [35/1987]: 117–121.

БИЉЊА, Владимир

Утицај КПЈ на културно-просветни савез југословенских Русина

Прилози и грађа. – [5/1972]: 181–186.

Прилог проучавању историје Русина између два светска рата

Прилози и грађа. – [15/1977]: 171–187.

БЛАГОЈЕВИЋ, Милош

Српска средњовековна држава и целина сеоског земљишта

Чланци и расправе. – [44/1991]: 7–18.

Резиме на енглеском језику: 18.

Спорови око средњовековних међа

Чланци и расправе. – [71–72/2005]: 7–28.

Резиме на енглеском језику: 27–28.

Српски биографски речник 1, А–Б, Матица српска, Нови Сад 2004, 916 страна

Прикази и белешке. – [71–72/2005]: 195–197.

Б. Ферјанчић и С. Ћирковић, *Сѝефан Дуѝан краљ и цар 1331–1355*, Завод за уѝбенике и наставна средства, Београд 2005, 367.

Прикази и белешке. – [73/2006]: 237–239.

Арбанаси у светлости најстаријих српских извора

Чланци и расправе. – [75–76/2007]: 7–22.

Резиме на енглеском језику: 21–22.

О издаји или невери Вука Бранковића

Чланци и расправе. – [79–80/2009]: 7–42.

Резиме на енглеском језику: 41–42.

О предаји Београда краљу Жигмунду 1427. године

Чланци и расправе. – [82/2010]: 7–22.

Резиме на енглеском језику: 21–22.

Немањини и државност Дукље – Зете – Црне Горе

Чланци и расправе. – [83/2011]: 7–24.

Резиме на енглеском језику: 23–24.

БОГЕТИЋ ЋИРИЋ, Љубинка

Присаједињење војвођанских радикала Радикалној странци Србије

Прилози и грађа. – [2/1970]: 123–139.

Идејне и политичке позиције Јаше Томића о националном питању пред Први светски рат

Прилози и грађа. – [5/1972]: 168–180.

Одјек политичке акције Стојана Протића код војвођанских радикала 1920–1923. године

Чланци и расправе. – [24/1981]: 105–136.

Резиме на француском језику: 135–136.

БОДО, Иштван

Прилике на јужној демаркационој линији Мађарске совјетске републике 1919. године

Прилози и грађа. – [11/1975]: 138–163.

БОДРОЖИЋ, Милица

Т. М. Исламов, *Политическая борьба в Венгрии накануне первой мировой войны*, изд. „Наука”, Москва 1972, стр. 392.

Прикази. – [7/1973]: 211–213.

Милан М. Миладиновић, *Морално-политички лик комуниста Војводице у НОР-у и револуцији*, Београд 1971, 146.

Прикази. – [11/1975]: 214–215.

Милан М. Миладиновић, *Морални лик чланова Савеза комунистичке омладине Југославије у НОР-у и револуцији*, Треће издање, Београд 1972, 172.

Прикази. – [12/1975]: 239.

Ђорђе Момчиловић, *Банати у народноослободилачком рату*, Београд 1977, стр. 618.

Прикази. – [18/1978]: 190–194.

Жарко Атанацковић, *Друга војвођанска НОУ бригада*, Београд 1978, стр. 542.

Прикази. – [18/1978]: 194–197.

Младен Вукомановић, *Синдикални покрет у Србији 1903–1914*, књига 1, Главни раднички савез, Београд 1979, стр. 367.

Прикази и белешке. – [22/1980]: 176–178.

Београдски универзитет у предратном периоду, ослободилачком рату и револуцији (Саопштења и прилози са Симпозијума одржаног у Београду 14–15. XII 1982), Београд 1983, стр. 507.

Прикази и белешке. – [30/1984]: 198–199.

Југословенска национална странка под владом Богољуба Јевтића и петомажски избори 1935. године

Прилози и грађа. – [40/1989]: 141–169.

Томислав Пајић, *Принудни рад и оштор у лоџорима Борског рудника 1941–1944*, Београд, 1989, 391 стр.

Прикази и белешке. – [43/1991]: 216–218.

Социјални ослонци режима Југословенске националне странке

Прилози и грађа. – [44/1991]: 121–142.

Осврт на изворе и литературу о геноциду над Србима у Другом светском рату

Историографија. – [49/1994]: 179–197.

Др Слободан Милошевић, *Немачко-италијански односи на територији окупиране Југославије 1941–1943*, Београд 1991, 238.

Прикази и белешке. – [49/1994]: 213–215.

Медицинско особље Војводине у НОР-у 1941.–1944.

Прилози и грађа. – [53/1996]: 171–192.

Спољна политика Краљевине Југославије у време владавине Југословенске националне странке 1932–1934. године

Прилози и грађа. – [63–64/2001]: 277–290.

Резиме на енглеском језику: 290.

БОЖАНИЋ, Снежана

Ненад Лемајић, *Српски народни њрваци, ѓлавари и старешине после ѡрошасиј средњевековних држава*, Нови Сад, стр. 200.

Прикази и белешке. – [61–62/2000]: 287–289.

БОЖИЋ, Никола

Батинска операција

Чланци и расправе. – [20/1979]: 69–86.

Резиме на немачком језику: 86.

БОЖИЋ, Софија

Српски лисѣи и Српски ѓлас – гласила Српске народне странке на приморју (1880–1904)

Прилози и грађа. – [55/1997]: 163–168.

Резиме на енглеском језику: 167–168.

Српско-хрватске теме на страницама *Часописа за сувремену ѡвијесѣи*

Историографија. – [61–62/2000]: 217–234.

Резиме на немачком језику: 234.

Српске политичке странке у Хрватској, Славонији и Далмацији и парламентарни избори 1927. године

Чланци и расправе. – [77–78/2008]: 49–68.

Резиме на енглеском језику: 68.

Историја Србије од 19. до 21. века Холма Зундхаусена и српска научна заједница – одјеци и реаговања

Историографија и методологија. – [88/2013]: 141–161.

Резиме на енглеском језику: 161.

БОЈКОВИЋ, Душан

Ставови југословенских комуниста о „Народном споразуму” и Бановини Хрватској 1939–1941.

Чланци и расправе. – [88/2013]: 73–91.

Резиме на енглеском језику: 91.

БОШКОВ, Живојин

Нота српске владе (1851) и писмо кнеза Михаила (1853)

Прилози и грађа. – [7/1972]: 133–136.

Јаков Игњатовић и Теодор Павловић
Чланци и расправе. – [47–48/1993]: 7–40.
 Резиме на немачком језику: 39–40.

БОШКОВ, Мирјана

Посланица Србима Евгенија Булгариса
Прилози и грађа. – [12/1975]: 102–114.

БОШКОВИЋ, Ђорђе

Један попис села Митровачког провизората из 1720. године
Прилози и грађа. – [79–80/2009]: 71–95.
 Резиме на енглеском језику: 94–95.

БРУКНЕР, Богдан

Група Вајска–Hunyadihalom
Чланци и расправе. – [16/1977]: 61–86.
 Резиме на енглеском језику: 84–86.

БУБАЛО, Ђорђе

Шта значи *ојџрок* у српским повељама
Чланци и расправе. – [56/1997]: 19–58.
 Резиме на енглеском језику: 58.

Раде Михаљчић, *Сабрана дела*
Историографија. – [63–64/2001]: 291–299.

Пренос приватних и црквених архива на Свету Гору – сведочења српских повеља

Чланци и расправе. – [94/2016]: 7–17.
 Резиме на енглеском језику: 16–17.

Суноврат научне историографске периодике (Поводом покретања часописа *Најџисци и зайџисци*)

Историографија и методологија. – [98/2018]: 117–155.

БУГАРСКИ, Стеван

О боравку и гробу протосинђела Кирила (Цветковића) у манастиру Бездину

Прилози и грађа. – [81/2010]: 81–87.
 Резиме на енглеском језику: 87.

Аутобиографија архимандрита Павла (Кенгелца)

Прилози и грађа. – [86/2012]: 67–77.
 Резиме на енглеском језику: 77.

ВАЈАГИЋ, Предраг М.

Кратка историја великог рата. (Мира Радојевић, Љубодраг Димић, *Србија у Великом рајћу 1914–1918: крајња историја*, Српска књижевна задруга, Београдски форум за свет равноправних, Београд, 2014)

Прикази и белешке. – [89/2014]: 109–112.

Први светски рат и Србија (Данило Шаренац, *Тој, војник и сећање: Први светски рат и Србија 1914–2009*, Београд: Институт за савремену историју, 2014, 277 стр.)

Осврти. – [92/2015]: 93–95.

Култура сећања – Колонизација Војводине 1946–1947. (Милан Мицић, *Насељавање Пејировчана у Чиб – Челарево 1946–1947*, УПИ ЧИБ Челарево, Челарево 2016, 147 стр.)

Прикази. – [95/2017]: 106–108.

ВАНКУ, Милан

Борба Мале антанте против реваншизма и ревизије граница 1920–1938.

Прилози и грађа. – [13/1976]: 163–176.

Глигор Попи, *Румуни у југословенском Банату између два рата (1918–1941)*, Нови Сад 1976, стр. 178.

Прикази и белешке. – [17/1978]: 207–208.

Балкански споразум према Малој антанти уочи Минхена

Прилози и грађа. – [21/1980]: 153–157.

Др Петар Милосављевић: *Раднички покрет у Румунији II (1917–1941)*, Балканолошки институт САНУ, Београд 1981, стр. 219.

Прикази и белешке. – [28/1983]: 203.

Gheorghe Zaharia, Constantin Botoran: *Politica de apărare națională a României în contextul European interbelic 1919–1939* (Политика народне одбране Румуније између два светска рата), Editura militară, București 1981, str. 466.

Прикази и белешке. – [29/1984]: 196–197.

Др Душан Лукач, *Трећи Рајх и земље југоисточне Европe*, први део 1933–1936, стр. 434; други део 1937–1941, стр. 603, Београд 1982.

Прикази и белешке. – [29/1984]: 198–199.

Публикације поводом стогодишњице рођења Николае Титулескуа

Прикази и белешке. – [29/1984]: 199–200.

Г. Попи, *Југословенско-румунски односи 1918–1941*, Институт за историју Филозофског факултета у Новом Саду, Монографије, књ. 24, Нови Сад 1984, стр. 368.

Историографија. – [33/1986]: 206–207.

Nicolae Ciachir, Gheorghe Bergan, *Diplomatia europeana în epoca moderna*, București 1984, p. 520 (Николае Чакир, Георге Беркан, *Европска дипломатија новог века*, Букурешт 1984, стр. 520).

Прикази и белешке. – [34/1986]: 205.

Дипломатија Југославије и Румуније уочи Минхена 1938.

Чланци и расправе. – [38/1988]: 39–60.

Резиме на француском језику: 59–60.

Dr Ion Dejan: *Cercetarea continuă – Relațiile istorice sirbo-române în epoca modernă 1859–1878* (Истраживање се наставља – српско-румунски односи у новије време 1859–1878), Editura “Libertatea”, Novi Sad 1988, p. 138.

Прикази и белешке. – [41/1990]: 210–211.

Dr Viorica Moisuc: *Premisele izolării politice a României 1919–1940*, „Humanitas”, Bucuresti 1991, стр. 390. (Предпоставке политичке изолације Румуније 1919–1940)

- Прикази и белешке.** – [46/1992]: 246–247.
Улога и напори балканске дипломатије у стварању савеза на Балкану
- Прилози и грађа.** – [47–48/1993]: 185–191.
Gligor Popi: *Românii din Banatul Sârbesc în secolele XVIII–XX* – Pagini de istorie și cultură – „Editura Fundației Culturale Române”, București 1993, 273 стр.
- Прикази и белешке.** – [52/1995]: 218–219.
Eliza Campus, *Ideea federala în pericada interbelica*, Editura Academiei Române, București 1993, 149 стр.
- Прикази и белешке.** – [53/1996]: 235–238.
С. I. Christian: *Sângeroasa destrămare – Iugoslavia* (Крваво разбијање Југославије). Editura „Sylvi”, București 1994, p. 327 + 28.
- Прикази и белешке.** – [53/1996]: 238–239.
Неуспех остварења плана о европској федералној унији Аристиди Бријана
- Прилози и грађа.** – [57/1998]: 175–184.
Резиме на енглеском језику: 184.
Florin Constantiniu: *O istorie sinceră a poporului român* (Једна искрена историја румунског народа), Editura “Univers enciclopedic”, Ediția a II-a, București, 1999; p. 555.
- Прикази и белешке.** – [67–68/2003]: 285–286.
Adrian Nastase: *Nicolae Titulescu. Contemporanul nostru* Editura Regia autonoma “Monitorul oficial”, București 2002, p. 475.
- Прикази и белешке.** – [69–70/2004]: 345–347.

ВАСИЛИЋ, Вера

- Регистар.** – [54/1996]: 253–275.
Регистар. – [55/1997]: 219–233.
Регистар. – [56/1997]: 255–270.
Регистар. – [57/1998]: 239–254.
Регистар. – [58/1998]: 287–303.
Регистар. – [59–60/1999]: 263–275.
Регистар. – [61–62/2000]: 309–323.
Садржај по ауторима: *Зборник МС за историју*, свеске 71–80 (2005–2009)
Библиографија. – [81/2010]: 145–151.

ВАСИЉЕВИЋ, Ђорђе

- Земље Мале антанте и велике силе према Деветојунском преврату у Бугарској
- Прилози и грађа.** – [13/1976]: 177–186.
Milan Vanku: *Nicolae Titulescu – promotor al politicii de pace si colaborare in Balcani – 1920–1936* – Editura Politică, București 1986, p. 190 (Николае Титулеску – покретач политике мира и сарадње на Балкану – 1920–1936)
- Прикази и белешке.** – [37/1988]: 214–215.

ВАСИН, Горан

- Дејан Микавица, *Последњи српски јанкалисџи. Политичко-филозофска биографија Лазе Косџића*, Стилос, Пансофија, Нови Сад 2004.
- Прикази и белешке.** – [71–72/2005]: 212–214.

Бранко Бешлин, *Европски ујицаји на српски либерализам у XIX веку*, Издавачка књижарница Зорана Стојановића, Сремски Карловци – Нови Сад 2005, 943 стр.

Прикази и белешке. – [73/2006]: 251–255.

Приватни животи у српским земљама у освић модерној доба, приредио Александар Фотић, Београд, Слио 2005.

Прикази и белешке. – [74/2006]: 183–185.

Либерална мисао у Србији, Прилози историји либерализма од краја XVIII до средине XX века, уредници: Јовица Тркуља, Драгољуб Поповић. Friedrich Nauman Stiftung, CUPS, Beograd 2001, стр. 492.

Прикази и белешке. – [74/2006]: 192–196.

Милош Ковић, *Дизраели и Источно јишиање*, Београд 2007, 509 стр.

Прикази и белешке. – [79–80/2009]: 207–209.

Милош Јагодић, *Српско-албански односи у Косовском вилајету 1878–1912*, Завод за уџбенике, Београд 2009, 408 стр.

Прикази и белешке. – [79–80/2009]: 209–212.

Вест о упокојењу митрополита Павла Ненадовића настојатељима фрушкогорских манастира

Прилози и грађа. – [82/2010]: 133–136.

Резиме на енглеском језику: 136.

Протокол једног краљевског опела. Уочи 110 година од смрти краља Милана Обреновића

Прилози и грађа. – [83/2011]: 149–158.

Резиме на енглеском језику: 158.

ВАСИЋ, Анкица

Садржај по писцима: *Зборник за историју Мајице српске*, свеске 1–10 (1970–1974)

Библиографија. – [11/1975]: 255–268.

Bibliografija istorijskih članaka u Godišnjaku Filozofskog fakulteta u Novom Sadu (1956–1975)

Библиографија. – [16/1977]: 195–201.

Садржај по писцима: *Зборник за историју Мајице српске*, свеске 11–20 (1975–1979)

Библиографија. – [21/1980]: 189–199.

Садржај по писцима: *Зборник за историју Мајице српске*, свеске 21–30 (1980–1984)

Библиографија. – [31/1985]: 185–192.

Садржај по ауторима: *Зборник за историју Мајице српске*, свеске 31–40 (1985–1989)

Библиографија. – [41/1990]: 221–233.

Садржај по писцима: *Зборник Мајице српске за историју*, свеске 41–50 (1990–1994)

Библиографија. – [51/1995]: 235–247.

Садржај по ауторима: *Зборник за историју Мајице српске*, свеске 51–60 (1995–1999)

Библиографија. – [61–62/2000]: 297–308.

ВАСИЋ, Милан

Социјално-економске прилике у балканским земљама под турском влашћу (1700–1878)

Чланци и расправе. – [34/1986]: 7–41.

Резиме на француском језику: 41.

ВЕЉАНОВИЋ, Зоран

Попис суботичких Срба у време Револуције 1848–9. године

Прилози и грађа. – [56/1997]: 167–173.

Резиме на немачком језику: 173.

Прилог за биографију др Јована Пачуа

Прилози и грађа. – [67–68/2003]: 229–249.

Резиме на немачком језику: 249.

Бранко Ћупурдија, *Породица колониста у Бајмоку 1945–1948*, Српски генеолошки центар, Београд 2005, стр. 232.

Прикази и белешке. – [74/2006]: 198–202.

ВЕСЕЛИНОВ, Иванка

Петар Ђорђевић, *Историја српске ћирилице*. Палеографско-филолошки прилози, Београд 1971, стр. 532.

Прикази. – [6/1972]: 203–204.

ВЕСЕЛИНОВ, Јелена

Материјална добра на ползу свом народу (*Задужбине и задужбинари: У фондovima Архива Србије*, том 1. Приредили: Јелица Рељић, Ана Кос Вујовић, Оливера Остојић, Ђурђија Аџић, Ениса Аломеровић Хубанић и Душан Гутеша. Архив Србије, Београд 2015, 906 стр.)

Прикази и белешке. – [98/2018]: 165–167.

ВЕСЕЛИНОВИЋ, Рајко Л.

Прилог проучавању Крушчицке буне 1808. године

Прилози и грађа. – [2/1970]: 108–110.

Србија и српски народ у време Бечког рата 1683–1699. године. У књизи: Др Г. Станојевића, *Србија у време бечког рата 1683–1699*, издање Нолита: Библиотека Историје, Београд 1976, стр. 243, цена 160 дин.

Критике. – [17/1978]: 163–204.

Резултати критике и полемике из историје Србије и српског народа у време Бечког рата 1683–1699.

Критике и полемике. – [25/1982]: 177–197.

ВИНАВЕР, Вук

О југословенско-мађарској трговини (1933–1941)

Чланци и расправе. – [1/1970]: 37–78.

Резиме на немачком језику: 77–78.

Ormos Maria, *Franciország és a keleti biztonság 1931–1936*. Akademia kiadó, Budapest 1969, 453

Прикази. – [2/1970]: 186–187.

Неуспех тајних југословенско-совјетских преговора 1934–1938. године
Чланци и расправе. – [3/1971]: 28–84.

Резиме на француском језику: 83–84.

Публицистичка делатност Беле Лендера и југословенско-мађарски односи 1922–1935.

Прилози. – [4/1971]: 151–163.

Десет значајних словачких студија из економске историје

Прикази. – [10/1974]: 195–197.

Нови приказ немачког освајања Балкана 1941. године. Martin van Creveld, *Hitler's Strategy 1940–1941. The Balkan Clue.* International Studies, Cambridge University Press, 1973, 248 p.

Прикази. – [11/1975]: 209–214.

Два тајна југословенско-мађарска споразума (1936–41)

Чланци и расправе. – [15/1977]: 79–116.

Резиме на француском језику: 115–116.

Супротности југословенске и чехословачке спољне политике – Прилог историји Подунавља 1919–1929. године

Чланци и расправе. – [31/1985]: 19–41.

Резиме на француском језику: 40–41.

ВИТЕЗОВИЋ, Милован

Владо Стругар, *Владар Краљевсџива Срба, Хрвајџа и Словенаца*, Српска књижевна задруга, Београд, 2010, 640 стр.

Прикази и белешке. – [81/2010]: 142–143.

ВОЈВОДИЋ, Васо

Архивска грађа о Вуку Караџићу 1813–1864, Београд 1970, стр. 824.

Прикази. – [3/1971]: 181–182.

Заборављена песма о Париској комуни и њен аутор Коста Арсенијевић

Прилози. – [4/1971]: 131–141.

ВОЈВОДИЋ, Јагода

Писмо Милована Глишића Љубомиру Ковачевићу

Прилози и грађа. – [29/1984]: 159–165.

Јелена Максин – Аница Лолић, *Библиографија југословенске лијџераџуре о Великој истџочној кризи 1875–1878*, Књига 1, 1875–1978, Историјски институт, Београд 1979, стр. 147.

Прикази и белешке. – [29/1984]: 192–194.

Војислав М. Јовановић, *Енџлеска библиографија о Истџоном иџиџању у Евроџи*, друго допуњено и исправљено издање, приредила др Марта Фрајнд. Институт за књижевност и уметност, Београд 1978, стр. 258.

Прикази и белешке. – [29/1984]: 194–195.

Ђурђевка Љубибрагић, *Млада Србадија: Садржај и иџредеџни реџисџар*, Матица српска, Нови Сад 1982, стр. 175.

Прикази и белешке. – [29/1984]: 195–196.

Писма Андрије Марјановића Нилу Александровичу Попову

Прилози и грађа. – [39/1989]: 149–166.

Анкица Васић, *Вила*, Садржај и предметни регистар, Матица српска, Нови Сад 1987, стр. 334.

Прикази и белешке. – [39/1989]: 208–210.

Стање Босанског устанка у јесен 1875. године

Прилози и грађа. – [47–48/1993]: 147–165.

ВОЈВОДИЋ, Михаило

Рад Стојана Новаковића на закључењу железничке и трговинске конвенције између Србије и Турске (1887–1888)

Чланци и расправе. – [71–72/2005]: 43–57.

Резиме на енглеском језику: 57.

Василије Ђ. Крестић, *Бискуи Шћиромајер: Хрвај̄, Великохрвај̄ или Јуџословен*, Јагодина 2006.

Прикази и белешке. – [73/2006]: 245–248.

О првим историчарима у ЦАНУ (поводом најновије књиге Миомира Дашића, *О историчарима Црногорске академије наука и умјетности: ирילוџ истџорији истџориоџрафије Црне Горе*, Подгорица, ЦАНУ, 2011)

Прикази и белешке. – [85/2012]: 152–157.

ВОРГИЋ, Вујица

Земља и људи Бечеја (у Бачкој) земљишни посед старих граничарских породица

Прилози и грађа. – [58/1998]: 173–206.

Резиме на немачком језику: 206.

ВРАНЕСHEВИЋ, Бранислав

Despot Miroslava, *Индустрија грађанске Хрватске 1860–1873*, Zagreb, стр. 236.

Белешке. – [3/1971]: 191.

Шести конгрес историчара Југославије

Научни скупови. – [8/1973]: 227–228.

Југословенски историчари на XV интернационалном конгресу историјских наука у Букурешту

Скупови. – [22/1980]: 183–185.

Мирослава Деспот, *Индустрија и ирџовина џрађанске Хрвај̄ске 1873–1880*. (Прилог господарској повијести Хрватске у доба бановања Ивана Мажуранића. Грађа за господарску повијест Хрватске, Југославенска академија знаности и умјетности, књ. 18, Загреб 1979, стр. 278)

Прикази и белешке. – [23/1981]: 215–218.

In memoriam: *Др Арџад Лебл*

Некролози. – [27/1983]: 225–226.

Помоћ Војводине Србији у Српско-турском рату 1877/1878. године у којем је ослобођен Пирот

Прилози и грађа. – [38/1988]: 107–114.

ВРАНИЋ, Милан

Роберт Пауловић: 1890–1973.

Некролози. – [10/1974]: 225.

ВРУЈА, Софија

Епископ Антим и Први српски устанак
Прилози и грађа. – [15/1977]: 151–160.

ВУЛЕТИЋ, Александра

Љуба Поповић, мр Милић Милићевић, *Минисџири војни Кнежевине и Краљевине Србије 1862–1918*, Војноиздавачки завод, Београд 1998; 197 стр.

Прикази и белешке. – [58/1998]: 283.

Моје усјомене (сећања краљице Наталије Обреновић), Српска књижевна задруга, Београд 1999; 218 стр.

Прикази и белешке. – [61–62/2000]: 293.

Божица Б. Младеновић, *Град у аустроугарској окућационој зони у Србији од 1916. до 1918. године*, Београд 2000, 256.

Прикази и белешке. – [63–64/2001]: 308–309.

Да ли само добар муж може да буде добар владар? Развод краља Милана и јавно мњење

Чланци и расправе. – [86/2012]: 21–32.

Резиме на енглеском језику: 32.

Старосна структура становништва Србије у 19. веку

Чланци и расправе. – [94/2016]: 59–72.

Резиме на енглеском језику: 72.

ВУЛЕТИЋ, Витомир

В. Г. Карасев, *Сербский демократ Живоин Жуевич. Публицистическая деятельность в России в 60-х годах 19 века*, Москва 1974, с. 334.

Прикази. – [13/1976]: 237–239.

Латинка Перовић, *Пера Тодоровић*, Рад, Београд 1983, с. 197.

Прикази и белешке. – [29/1984]: 189–192.

Белешке уз *Српске социјалистичке XIX века* Латинке Перовић, Рад Београд 1985, 1, 316; 2, 354.

Историографија. – [33/1986]: 187–194.

Димитрије Мита Ценић, *Изабрани списи*, 1, 2. Рад. Београд 1988. Уводна студија, избор, редакција и напомена др Латинка Перовић

Прикази и белешке. – [39/1989]: 200–204.

Латинка Перовић, *Планирана револуција*, Београд–Загреб 1988.

Историографија. – [40/1989]: 189–196.

Источно питање у „Пишчевом дневнику” Достојевског

Чланци и расправе. – [47–48/1993]: 81–123.

Резиме на руском језику: 123.

Пера Тодоровић и Обреновићи

Чланци и расправе. – [59–60/1999]: 41–69.

Резиме на руском језику: 69.

ВУЛИН, Миодраг М.

Кочић и Цвијић

Чланци и расправе. – [28/1983]: 93–113.

Резиме на енглеском језику: 113.

ГАВАНСКИ, Ђорђе

Живојин Бошков, *Јаков Иџњайовић и Мађари*. Зборник Матице српске за књижевност и језик. Нови Сад. Књ. 19/1, 1971, 40–66.

Прикази. – [6/1972]: 208–209.

Изложба „Оружје Петроварадинске тврђаве кроз векове”

Установе. – [6/1972]: 223.

Славко Гавриловић, *Прилоз исџорији џрђовине и миџрације Балкан–Подоунавље XVIII и XIX сџолећа*, САНУ, Београд 1969, стр. 323.

Прикази. – [7/1973]: 205–207.

Славко Гавриловић – Никола Петровић, *Темишварски сабор 1790*, Нови Сад – Сремски Карловци 1972, стр. 726.

Прикази. – [10/1974]: 209–210.

Петроварадинска тврђава у догађајима 1848–1849. године

Прилози и грађа. – [18/1978]: 125–153.

Исџраживања V, Филозофски факултет у Новом Саду, Институт за историју, Нови Сад 1976, стр. 428.

Часописи. – [18/1978]: 215–217.

Петроварадин у извештајима америчког дипломатског агента 1849. године

Прилози и грађа. – [20/1979]: 119–121.

Исџраживања VI, Филозофски факултет у Новом Саду, Институт за историју, Нови Сад 1978, стр. 400.

Часописи. – [21/1980]: 177–178.

ГАВРИЛОВИЋ, Владан С.

Племећка повеља породице Калиновић из 1772. године

Прилози и грађа. – [55/1997]: 127–137.

Резиме на немачком језику: 137.

Племећка повеља породице Војновић из Фелдвара (1751)

Прилози и грађа. – [56/1997]: 137–145.

Резиме на немачком језику: 144–145.

Обавештења и сазнања Вука Караџића о Српском народном покрету 1848–1849.

Чланци и расправе. – [58/1998]: 75–87.

Резиме на немачком језику: 86–87.

Сведочанства о војним заслугама Ђорђа Стратимировића у Српском народном покрету (1848–1849)

Прилози и грађа. – [58/1998]: 131–138.

Резиме на немачком језику: 138.

Опис Петроварадинске регименте из 1830. године

Прилози и грађа. – [59–60/1999]: 149–157.

Резиме на енглеском језику: 157.

Сећања Сенћанина Саве Вујића на догађаје у „Четрдесетосмој”

Наративни извори. – [61–62/2000]: 277–286.

Резиме на немачком језику: 286.

Трећа (последња) привилегија Потиског диштрикта (1800)

Прилози и грађа. – [63–64/2001]: 211–220.

- Резиме на немачком језику: 220.
 Учешће народног капетана Милоша Војновића у српско-мађарским преговорима у Бачкој у лето 1848. године
Прилози и грађа. – [63–64/2001]: 221–226.
 Резиме на немачком језику: 226.
 Битка код Турије 1848. године
Прилози и грађа. – [63–64/2001]: 227–230.
 Резиме на немачком језику: 230.
 Прилог историји неприкосновеног Фонда Карловачке митрополије из 1776. године
Прилози и грађа. – [65–66/2002]: 189–193.
 Резиме на немачком језику: 193.
 Пописи Бачке епископије 1823–1844.
Прилози и грађа. – [65–66/2002]: 211–229.
 Резиме на немачком језику: 228–229.
 Из писане заоставштине капетана Милоша Војновића о Српском народном покрету 1848–49. године
Прилози и грађа. – [65–66/2002]: 231–233.
 Резиме на немачком језику: 233.
 Битка код Кусића новембра 1848.
Прилози и грађа. – [65–66/2002]: 235–237.
 Резиме на немачком језику: 237.
 Граничарски поседи у Бачкој жупанији 1728. године
Прилози и грађа. – [69–70/2004]: 223–226.
 Резиме на немачком језику: 226.
 Наредба цара Јосифа II из 1787. о промени јеврејских имена и презимена у немачка
Прилози и грађа. – [69–70/2004]: 259–263.
 Резиме на немачком језику: 263.
 Родослов племићке породице Саплонцаи
Прилози и грађа. – [73/2006]: 167–170.
 Резиме на немачком језику: 170.
 Десет писама Саве Текелије из раздобља 1814–1840.
Прилози и грађа. – [73/2006]: 171–193.
 Резиме на руском језику: 193.
 Опис верских објеката Петроварадинског Шанца из пера бачког владике Висариона Павловића
Прилози и грађа. – [73/2006]: 195–201.
 Резиме на немачком језику: 201.
 Два документа из 1844. о Српским Моравицама у Горском Котару
Прилози и грађа. – [75–76/2007]: 121–125.
 Резиме на немачком језику: 125.
 Молба Јована Суботића за цензорско звање у Будиму из 1842.
Прилози и грађа. – [79–80/2009]: 143–146.
 Резиме на немачком језику: 146.
 Прилози биографији народног капетана Милоша Војновића
Прилози и грађа. – [79–80/2009]: 147–156.

- Резиме на немачком језику: 156.
- О пребегавању српског становништва из Баната у Бачку током прве половине XVIII века
Прилози и грађа. – [83/2011]: 119–126.
 Резиме на енглеском језику: 126.
- Подаци о граничарској породици Војновић из Мазина (Личка регимента)
Прилози и грађа. – [83/2011]: 127–133.
 Резиме на енглеском језику: 131.
- Прилог историји манастира Раковца
Прилози и грађа. – [84/2012]: 111–118.
 Резиме на енглеском језику: 118.
- Попис свештенства Будимске епархије из 1771/1772. године²
Прилози и грађа. – [85/2012]: 131–139.
 Резиме на енглеском језику: 139.
- Попис професора Велике православне новосадске гимназије из 1830. године³
Грађа и прилози. – [89/2014]: 91–104.
 Резиме на енглеском језику: 104.
- Попис Бачке епархије 1811. године
Грађа и прилози. – [91/2015]: 73–83.
 Резиме на енглеском језику: 83.
- Записник Новосадске црквене општине из 1849. године
Грађа и прилози. – [94/2016]: 115–121.
 Резиме на енглеском језику: 120–121.
- Преговори између српске и мађарске стране новембра 1848. године
Чланци и расправе. – [95/2017]: 39–45.
 Резиме на енглеском језику: 45.
- Миграције српског становништва у Банат у време Аустро-турског рата 1737–1739.
Чланци и расправе. – [99/2019]: 21–29.
 Резиме на енглеском језику: 29.

ГАВРИЛОВИЋ, Марко

- Срби у делима аустријског хроничара Томаса Ебендорфера
Чланци и расправе. – [98/2018]: 7–29.
 Резиме на енглеском језику: 28–29.

ГАВРИЛОВИЋ, Никола

- Сусрет цара Јосифа II и митрополита Мојсеја Путника у Карловцима, 1788. године
Прилози и грађа. – [1/1970]: 91–96.
 „*Revue des Études Sud-Est Européennes*” (Éditions de l’Académie de la République Socialiste de Roumanie, Bucarest), t. I–VII, 1963–1969.
Периодика. – [1/1970]: 181–184.

² Коаутор: Ненад Нинковић

³ Коаутор: Ненад Нинковић

Симпозијум о српско (југословенско)-румунским односима

Научни скупови. – [2/1970]: 195–197.

Руске семинарије и мишљење карловачког митрополита Мојсеја Путника о њима

Прилози и грађа. – [5/1972]: 128–133.

Revue des Etudes Sud-Est Européennes (Edition de l'Académie de la République Socialiste de Roumanie, Bucarest), t. VIII, 1–4, 1970.

Часописи. – [5/1972]: 227–228.

Румунски хроничар о банатским Србима у Аустро-турском рату 1788–1790. године

Прилози и грађа. – [6/1972]: 122–129.

О једном непознатом наставнику француског језика код угарских Срба са почетка XIX века

Прилози и грађа. – [8/1973]: 112–116.

Школе у Славонској војној граници у зимском течају 1789–1790. године

Прилози и грађа. – [10/1974]: 81–101.

Трећи међународни конгрес за изучавање југоисточне Европе у Букурешту

Часописи. – [11/1975]: 232–233.⁴

Стање школа на територији Немачко-банатске граничарске регименте, Илирско-банатског батаљона и војних комунитета на крају школске 1839. године

Прилози и грађа. – [12/1975]: 126–141.

Стање народних школа на територији Банског, Вараждинског и Горњокарловачког генералата и војних комунитета крајем четврте деценије XIX века

Прилози и грађа. – [12/1975]: 142–162.

Рад темишварског владике Вићентија Јовановића Видака на оснивању српских и румунских школа у Банату

Прилози и грађа. – [13/1976]: 103–112.

Одговор на напис Срете Пецињачког, објављен у бр. 13 из 1976. године Зборнику за историју Матице српске у Новом Саду

Полемика. – [16/1977]: 203–205.

Дневник Уроша Несторовића о обиласку школа из 1810. године

Наративни извори. – [17/1978]: 133–162.

О румунском преводу Рајићевог Малог катихизиса

Чланци и расправе. – [18/1978]: 7–17.

Резиме на немачком језику: 17.

Данијел Лазарини и питање директората српских и румунских тривијалних школа у Банату у XVIII веку

Прилози и грађа. – [19/1979]: 175–183.

Сукоб Уроша Несторовића и Стефана Стратимировића око народног просвећивања

Чланци и расправе. – [25/1982]: 13–29.

Резиме на енглеском језику: 29.

⁴ Вероватно се ради о Научном скупу

Dr Silviu Anuichi, *Relații bisericești româno-sârbe în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea (Румунско-српски црквени односи у XVII и XVIII веку)*, Bukurești 1980, с. 192. (Докторска теза). Editura Institutului Biblic și di Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.

Прикази и белешке. – [25/1982]: 199–200.

Српске и румунске граничарске школе од Темишварског сабора до појаве Уроша Несторовића (1790–1810)

Прилози и грађа. – [26/1982]: 179–195.

Српске тривијалне школе у угарском провинцијалу од Темишварског сабора до појаве Уроша Несторовића (1790–1810)

Прилози и грађа. – [30/1984]: 85–98.

ГАВРИЛОВИЋ, Славко

Записи о Вршцу XIX века

Прилози и грађа. – [1/1970]: 105–112.

Подаци за историју *Новина српских* 1813–1816.

Прилози и грађа. – [1/1970]: 113–117.

Извештаји о старинама у Сремској војној граници 1815–1816.

Прилози и грађа. – [1/1970]: 118–122.

Пожар у Вршцу 1824. године

Прилози и грађа. – [1/1970]: 123–125.

Неколико података о Грцима-добровољцима у Војводини 1848–1849.

Прилози и грађа. – [1/1970]: 126–128.

Документи о помоћи Срба Тршћана и Дубровчана српском покрету у Војводини 1848–1849.

Прилози и грађа. – [1/1970]: 129–131.

Грађа из земунских архива за историју Првог српског устанка I–III

Критике, оцене и прикази. – [1/1970]: 149–150.

Josip Adamček, *Seljačka buna 1573*. Izdanje Odbora za proslavu 400-godišnjice seljačke bune 1573. u Donjoj Stubici. Zagreb 1968. 202.

Критике, оцене и прикази. – [1/1970]: 150–152.

Др Никола Ј. Гаћеша, *Аграрна реформа и колонизација у Бачкој 1918–1941*. Изд. Матице српске, Нови Сад 1968, 287.

Критике, оцене и прикази. – [1/1970]: 165–167.

Лазар Ђелап, *Земунски војни комунистички (1717–1881)*, Споменик САНУ CXVII, Београд 1967, 105.

Белешке. – [1/1970]: 174–175.

Хроника о Србима у Белој Цркви XVIII–XIX века

Прилози и грађа. – [2/1970]: 92–95.

Нови прилог историји Црногораца у Пероју

Прилози и грађа. – [2/1970]: 106–107.

„Вуковарски догађаји”, брошура из Револуционарне 1848.

Прилози и грађа. – [2/1970]: 111–116.

Ђорђе Стратимировић о својој улози на бојним пољима 1848–1849.

Прилози и грађа. – [2/1970]: 117–122.

Извори за историју Словака у Војводини до средине XIX века

Саопштења са научних скупова. – [2/1970]: 164–167.

Agrártörténeti szemle 1–2, 3–4 / 1969. Izdaje: A magyar tudományos akadémia, Budapest 1969.

Часописи. – [2/1970]: 193–194.

Спорови око „Митрополијског рита” у XVIII веку

Прилози и грађа. – [3/1971]: 85–89.

Насељавање Словака у Нови Сланкамен (1791)

Прилози и грађа. – [3/1971]: 105–108.

Епископ Јосиф Путник о стању сељаштва у Славонији 1808. године

Прилози и грађа. – [3/1971]: 109–111.

Епископ Јосиф Путник о приликама у Хрватској, Славонији и Босни 1809. године

Прилози и грађа. – [3/1971]: 112–114.

Krunoslav Tkalac, *Babogredska kompanija u sastavu Brodske graničarske regimente*. Izdanje pisca, Županja 1970, стр. 140.

Прикази. – [3/1971]: 180–181.

Др Душан Кашић, *Манасџир Раковица*, Београд 1970, стр. 87.

Прикази. – [3/1971]: 190.

Срета Пецињачки, *Православно-јеривидјалне школе на јодручју карловачке митрополије у 1772. години*. Издање Педагошког друштва СР Србије, Београд 1969, стр. 72.

Прикази. – [3/1971]: 190–191.

Шајкашка у гладним годинама 1813–1817.

Прилози. – [4/1971]: 113–118.

Статистички подаци о Словацима и Немцима у Бачкој и Срему 1818. године

Прилози. – [4/1971]: 119–120.

Шабац у прошлости, књ. 1, Шабац 1970, стр. 501.

Прикази. – [4/1971]: 202–203.

Др Бранко Перуничкић, *Ујрава вароши Београда 1820–1912*, Београд 1970. Издање Музеја града Београда, стр. 1047.

Прикази. – [4/1971]: 211–214.

Стеван Радовановић, *Из културне историје Земуна*, Земун 1970, стр. 220.

Белешке. – [4/1971]: 216–217.

Увођење општинских житних магацина у Војној граници (1803)

Прилози и грађа. – [5/1972]: 144–152.

Сремски сточарски трговци о својим тешкоћама 1811–1813.

Прилози и грађа. – [5/1972]: 153–155.

Колективне тужбе и представке у Шајкашком батаљону (1783–1848)

Прилози и грађа. – [5/1972]: 156–160.

Dr Stjepan Antoljak, *Pomoćne istorijske nauke*, Kraljevo 1971, стр. 295.

Прикази. – [5/1972]: 209–210.

Др Душан Кашић, *Српски манасџири у Хрватској и Славонији*, Београд 1971, стр. 374.

Прикази. – [5/1972]: 210–211.

Ivan Erceg, *Trst i bivše habsburške zemlje u međunarodnom prometu* (Merkantilizam u drugoj polovici 18. stoljeća), Zagreb 1970, стр. 231.

Прикази. – [5/1972]: 211–212.

Građa za historiju grada Osijeka i Slavonije, knjiga 1–3, izdanje Historijskog arhiva u Osijeku 1965–1970.

Белешке. – [5/1972]: 221.

Срем, Банат и Бачка од краја XVIII до средине XIX века

Чланци и расправе. – [6/1972]: 9–26.

Резиме на немачком језику: 26.

Статистички подаци о Србима Сремске архидијецезе 1800–1820. године

Прилози и грађа. – [6/1972]: 130–140.

Предлог из 1849. о земљорастеређењу у Банату

Прилози и грађа. – [6/1972]: 141–145.

Привилегија Потиског диштрикта из 1751. године

Прилози и грађа. – [7/1973]: 119–123.

Сумарни попис православних Карловачке митрополије 1821. године

Прилози и грађа. – [7/1973]: 129–132.

Вести о Светозару Милетићу из 1856–1857. године

Прилози и грађа. – [7/1973]: 137–139.

Agrártörténeti szemle, изд. МТА Budapest 1971, бр. 1–2, 3–4.

Часописи. – [7/1973]: 223–224.

Мисија грофа Ј. Мајлата међу Србима и Румунима 1808. године

Прилози и грађа. – [8/1973]: 100–111.

Подаци о Црногорцима у Периоју из 1841. и 1844. године

Прилози и грађа. – [8/1973]: 117–120.

Др Велимир Михајловић, *Грађа за речник сѣраних речи у њредвуковском њериоду (Од времена њре Велике сеобе до Вуковоѡ Рјечника 1818. ѡдине)*,

I том (А–Љ), Нови Сад 1972, стр. 347.

Прикази и белешке. – [8/1973]: 209–210.

Мисија двојице аустријских официра у Србији 1811. године

Прилози и грађа. – [9/1974]: 102–108.

Подаци о Милисаву Петровићу, тополивцу из Првог српског устанка

Прилози и грађа. – [10/1974]: 102–107.

Насељавање Немаца у Руму у време Јосифа II

Прилози и грађа. – [11/1975]: 118–126.

Подаци из аграрне историје Русина у Крстуру (1824)

Прилози и грађа. – [12/1975]: 123–125.

Прошлост Сремске Митровице у традицији с почетка XVIII века

Прилози и грађа. – [13/1976]: 95–96.

О научном методу др Гојка Деснице и рецензентима његове књиге „Земун и Први устанак (1804–1813)”

Полемике. – [13/1976]: 208–223.

Др Велимир Михајловић, *Грађа за речник сѣраних речи у њредвуковском њериоду*, II том (М–Ш), Нови Сад 1974, 349–838.

Прикази. – [13/1976]: 231–233.

Срби у Хрватској у XVIII веку

Чланци и расправе. – [14/1976]: 7–57.

Резиме на немачком језику: 56–57.

Из историје Срба у Угарској и Славонији у XVIII веку

Чланци и расправе. – [15/1977]: 7–50.

- Резиме на немачком језику: 49–50.
 Покушај насељавања Срба у Пруску средином XVIII века
Прилози и грађа. – [15/1977]: 131–132.
 Ћирилске исправе и писма из Срема средином XVIII века
Прилози и грађа. – [16/1977]: 109–116.
 Прилог историји Подунавске војне границе око средине XVIII века
Прилози и грађа. – [16/1977]: 117–120.
 Из трговачке и судске праксе кнеза Милоша
Прилози и грађа. – [16/1977]: 121–122.
 Поводом написа „У корак с временом” објављеног на страницама ново-
 садског Дневника⁵
Полемика. – [16/1977]: 237–245.
 Културно-политички развитак Срба у Хабсбуршкој монархији од Сабора
 1790. до револуције 1848.
Чланци и расправе. – [18/1978]: 19–30.
 Резиме на немачком језику: 30.
 Сведочанство о Албанцима и Климентима из друге половине XVIII
 века
Прилози и грађа. – [18/1978]: 85–86.
Lexicon latinitatis medii aevi Jugoslaviae (Рјечник средњовјековног латини-
 тета Југославије). Volumen I, Zagreb 1973, str. XXI + 633; Volumen II, Zagreb
 1978, str. 635–1362.
Прикази. – [18/1978]: 167.
 Алекса Ивић, *Списи бечких архива о њрвом српском усџанку*. Књига
 I–XI, Београд–Суботица 1935–1977.
Прикази. – [18/1978]: 167–170.
 Радослав Перовић, *Први српски усџанак. Акџа и џисма*, Књига I, 1804–
 1808, Београд, Народна књига, 1977, стр. 453.
Прикази. – [18/1978]: 170–171.
 Душан Перовић, *Из исџорије џрвоџ српскоџ усџанка*, Београд, „Слово
 љубве”, 1979, стр. 218.
Прикази и белешке. – [19/1979]: 209–211.
 Митровачки трговци и Први српски устанак
Прилози и грађа. – [20/1979]: 103–112.
 Помагање Матице српске 1840-тих година
Прилози и грађа. – [20/1979]: 113–118.
 Окружнице из 1727, 1771. и 1811. против разбојништва у нашим земљама
 под аустријском влашћу
Прилози и грађа. – [21/1980]: 79–87.
 Извештај коморског саветника Г. И. Еберла о Славонији и Срему прве
 половине XVIII века
Прилози и грађа. – [22/1980]: 111–131.
 Расправа у Бечу 1737. о друштвено-економским односима у Славонији
 и Срему
Прилози и грађа. – [23/1981]: 89–103.

⁵ Коауторски текст: Н. Ј. Гаћеша, Ч. Попов, С. Ћирковић, А. Форишковић

Мита Костић и његови радови из социјално-економске историје од XVI до XIX века

Без категоризације. – [24/1981]: 11–16.

Урбаријална експлоатација кмета у јужној Угарској XVIII–XIX века

Прилози и грађа. – [25/1982]: 77–82.

Прилог питању трговине свињама између Аустрије и Србије у првој половини XIX века

Прилози и грађа. – [27/1983]: 141–150.

Сведочење Вука Караџића о себи и о Хајдук-Вељку (1814–1815)

Прилози и грађа. – [28/1983]: 141–142.

Наредбе команде Шајкашког батаљона из области друштвеног и привредног живота 1815–1816.

Прилози и грађа. – [28/1983]: 143–148.

Пресуда из 1748. због покушаја емигрирања у Турску

Прилози и грађа. – [29/1984]: 131–132.

Подаци о кућној задрузи и јавној безбедности у Војној граници крајем XVIII века

Прилози и грађа. – [30/1984]: 103–114.

Једно сведочење о бунама у Хрватској и Славонији 1751. и 1755. године

Прилози и грађа. – [31/1985]: 51–53.

Подаци о буни Пере Сегединца 1735. године (Поводом 250-годишњице)

Прилози и грађа. – [32/1985]: 143–156.

Завршно саслушање из 1811. вођа Крушчичке буне

Прилози и грађа. – [33/1986]: 99–111.

Прилог историји српско-руских веза у време Пруског рата (1711)

Прилози и грађа. – [34/1986]: 125–130.

Литература и извори за историју Војне границе у јужној Угарској и Славонији од краја XVII до средине XIX века

Историографија. – [36/1987]: 191–213.

In memoriam: Др Рајко Ј. Веселиновић (30. XII 1912 – 2. XI 1987)

Некролози. – [36/1987]: 223–225.

Сомбор у борби за елибертацију 1745–1749.

Чланци и расправе. – [37/1988]: 43–79.

Резиме на немачком језику: 77–79.

Основни граничарски закон из 1807 (1808) године

Наративни извори. – [38/1988]: 139–176.

Подаци о Турцима у Великој Кањижи и Илоку из времена Великог бечког рата

Прилози и грађа. – [39/1989]: 101–106.

Вести о земљотресима у Славонији, Срему и Србији у XVIII и првој половини XIX века

Прилози и грађа. – [39/1989]: 107–108.

Урош Несторовић 1812. године о православнима у Хабсбуршкој монархији и њиховом држању према Русији

Прилози и грађа. – [40/1989]: 107–114.

Племећка диплома породице Лазаревић из Чуруга (1751)

Прилози и грађа. – [41/1990]: 113–115.

In memoriam: Др Александар Форишковић (Нови Бечеј, 16. IX 1932 – Нови Сад, 28. II 1990)

Некролози. – [41/1990]: 215–216.

Пресек историје урбанијалног процеса старог Вуковара (Од средине XVIII до средине XIX век)

Прилози и грађа. – [42/1990]: 133–135.

Око избора полицијских конфидената за војну границу 1812. године

Прилози и грађа. – [42/1990]: 137–141.

О борби Срба у Хабсбуршкој монархији за политичко-територијалну аутономију (1690–1850)

Чланци и расправе. – [43/1991]: 7–24.

Резиме на немачком језику: 23–24.

Племићка повеља породице Прерадовић из 1722. године

Прилози и грађа. – [43/1991]: 131–134.

Српски национални програм патријарха Арсенија IV Јовановића Шакабенте из 1736/37. године

Чланци и расправе. – [44/1991]: 39–48.

Резиме на немачком језику: 48.

„Заштитно писмо” из 1708. иришког оберкнеза Живана Младеновића

Прилози и грађа. – [45/1992]: 121–124.

Племићка диплома (ковиљско-новосадско-арадске) породице Продановић из 1792. године

Прилози и грађа. – [45/1992]: 125–133.

Алба Кунтић, *Из историје бачких Буњеваца*, Споменик САНУ CXXXII, Одељење историјских наука 8, Београд 1991, 137–240.

Прикази и белешке. – [45/1992]: 214–215.

Сомбор – граничарски шанац (1687–1745)

Чланци и расправе. – [46/1992]: 7–48.

Резиме на немачком језику: 46–48.

Капетан Стеван Сурдучки о бици код Фелдвара 2/13. јула 1848.

Прилози и грађа. – [46/1992]: 135–136.

Племићка повеља од 1751. породице Косић из Ковиља у Бачкој

Прилози и грађа. – [47–48/1993]: 137–140.

Стеван Бугарски, *Дневник Саве Текелије бесмртног благодетеља народа српског вођен у Бечу 1795–1797*, издање Матице српске, Нови Сад 1992, 189 страница

Прикази и белешке. – [47–48/1993]: 199–201.

Илирска дворска канцеларија у Бечу (1791–1792)

Чланци и расправе. – [49/1994]: 7–30.

Резиме на немачком језику: 29–30.

Окружница из 1779. године о сузбијању разбојништва у Славонији и Срему

Прилози и грађа. – [49/1994]: 133–136.

Аустрија и српско-турски односи 1812–1813. године

Чланци и расправе. – [50/1994]: 7–31.

Резиме на немачком језику: 30–31.

Прилози за биографије Срба-официра у Хабсбуршкој монархији око средине XVIII века

- Прилози и грађа.** – [50/1994]: 157–179.
Запис о роду Берића
- Прилози и грађа.** – [50/1994]: 197–204.
Др Динко Давидов, *Српске привилегије царског дома Хабсбуршког* (Нови Сад 1994; 155 стр.)
- Прикази и белешке.** – [51/1995]: 225–228.
Насељавање Срба у северну Хрватску, Славонију и западни Срем (XV–XIX век)
- Чланци и расправе.** – [52/1995]: 21–39
Резиме на немачком језику: 37–39.
Настојања патријарха Арсенија Чарнојевића око права на десетину и земљишни посед (1690–1706)
- Чланци и расправе.** – [53/1996]: 7–38.
Резиме на немачком језику: 33–38.
Српско питање према извештајима аустријских дипломата Штирмера и Худелиста 1815–1817.
- Прилози и грађа.** – [53/1996]: 87–116.
Василије Крестић, *Грађа о Србима у Хрвајској и Славонији (1848–1914)*, књ. I–II, Београд, 1995.
- Историографија.** – [53/1996]: 207–211.
Гашпар Улмер, *Занайство у Суботици 1686–1779*, Суботица 1995; 198 стр.
- Прикази и белешке.** – [53/1996]: 221–222.
Светозар Милетић – Од еминенс-ђака до националног револуционара
- Чланци и расправе.** – [54/1996]: 87–106.
Резиме на немачком језику: 105–106.
Симеон Араницки, *Православна српска њарохија у Сјарој Пазови крајем 1911. године*, Ср. Карловци 1912; репринт издање: Стара Пазова 1995; 208 стр.
- Прикази и белешке.** – [54/1996]: 240–242.
Поздравно слово Никанора Грујића војводи Стевану Шупљикцу (1848)
- Прилози и грађа.** – [55/1997]: 147–150.
Резиме на немачком језику: 150.
Петар Крестић, *Пречани и Шумадинци, Теодор Павловић и „Сербске народне новине” о Кнежевини Србији (1838–1848)*. Издање Историјског института САНУ и Матице српске, Београд – Нови Сад 1996; V + 166 стр.
- Прикази и белешке.** – [55/1997]: 209–211.
Декрети за плем. Петра Косића, заставника из прве половине XVIII века
- Прилози и грађа.** – [56/1997]: 147–151.
Резиме на немачком језику: 151.
Алекса Ивић, *Историја Срба у Војводини од најстаријих времена до оснивања Појшиско-јоморишке границе (1703)*, Издање Матице српске, Нови Сад 1929; 540 стр. (Репринт-издање: Матица српска, Темишварски одбор, Нови Сад 1996)
- Прикази и белешке.** – [56/1997]: 242.
Подаци о славонској грани војно-племићке породице Милорадовић у XVIII веку
- Прилози и грађа.** – [57/1998]: 99–115.

- Резиме на немачком језику: 115.
 Јован Суботић у Српском народном покрету 1848–1849.
Чланци и расправе. – [58/1998]: 55–73.
 Резиме на немачком језику: 72–73.
 Хаци Божидар Пауковић, *Пустњаре у Срему*, Рума 1997; 57 стр.
Критика. – [58/1998]: 261–268.
 Напомене уз књигу Фридриха Вилема фон Таубеа *Историјски и географски опис Краљевине Славоније и Војводсџва Срема*, Издање: Матица српска, Нови Сад 1998, 253 стр.
Критика. – [58/1998]: 269–272.
 Василије Ђ. Крестић, *Леци на српском језику (1848–1849)*, Нови Сад 1998; 371 стр.
Прикази и белешке. – [58/1998]: 280–281.
Рајно описаније Јована Малетића из 1848–1849. године
Наративни извори. – [59–60/1999]: 207–229.
 Резиме на немачком језику: 229.
 Ју. В. Костяшов, *Сербы в Австријској монархији в XVIII веку*, Калининград 1997; 220 стр.
Историографија. – [59–60/1999]: 231–238.
 Дејан Медаковић, *Срби у Бечу*, „Прометеј”, Нови Сад 1998; 391 стр.
Историографија. – [59–60/1999]: 238–240.
 Грађа за биографије официра Потиско-поморишке војне границе (Прва половина XVIII века)
Прилози и грађа. – [61–62/2000]: 109–128.
 Резиме на руском језику: 128.
 Мали прилог биографији историчара Павла Јулинца
Прилози и грађа. – [61–62/2000]: 129–130.
 Резиме на немачком језику: 130.
 Подаци о буњевачкој официрској породици Марковић (од краја XVII до средине XVIII века)
Прилози и грађа. – [61–62/2000]: 131–135.
 Резиме на немачком језику: 135.
 Др Марко Атлагић, *Грбови њлемсџва у Славонији и Војводини у новом веку с њосебним осврџтом на ѓрбове српског њлемсџва*. Издање „Пергамент”, Приштина 1997; 244 стр.
Историографија. – [61–62/2000]: 201–216.
 Резиме на немачком језику: 216.
 Хрватски бан Јосип Јелачић и Српска Војводина 1848–1849.
Чланци и расправе. – [63–64/2001]: 57–82.
 Резиме на немачком језику: 81–82.
 Инструкција митрополита Павла Ненадовића из 1765. за вођење послова у Сремској архидијецези
Прилози и грађа. – [63–64/2001]: 173–186.
 Резиме на немачком језику: 186.
 Предлог из 1792. о нобилитацији угледних Срба у Угарској
Прилози и грађа. – [63–64/2001]: 191–209.
 Резиме на немачком језику: 208–209.

Мита Костић, *Нова Србија и Славеносрбија* (поновљено издање), Нови Сад 2001; 189 стр. + 5 мапа

Прикази и белешке. – [63–64/2001]: 305–306.

Граничарски војни комунитети и штабска места у Сремској војној граници (XVIII–XIX век)

Чланци и расправе. – [65–66/2002]: 9–23.

Резиме на немачком језику: 22–23.

Тринаест необјављених списа из 1735–1736. о Буни Пере Сегединца

Прилози и грађа. – [65–66/2002]: 139–172.

Резиме на немачком језику: 169.

Слободан и краљевски град Сомбор. Зборник докумената о елибертацији 1745/1749. (Сомбор 1999/2001, 156 стр.)

Прикази и белешке. – [65–66/2002]: 311–313.

Љубивоје Церовић, *Срби у Украјини*, Нови Сад 2002; 412 стр.

Прикази и белешке. – [65–66/2002]: 315–316.

Др Рагислав Петровић, *Шћейан Мали – зајонейка је решена*, Београд 2002; 325 стр.

Прикази и белешке. – [65–66/2002]: 317.

Мирослава Вулетић, *Лаћарак*, Нови Сад, Матица српска, 2002, 432 стр.

Прикази и белешке. – [65–66/2002]: 317–319.

О капетану Теодору Продановићу-Чупићу („Чупи Капетану”), јунаку и пуштахији с почетка XVIII века

Чланци и расправе. – [67–68/2003]: 51–58.

Резиме на немачком језику: 58.

Молба из 1716. становника Срема ради заштите од насиља Турака и Татара

Прилози и грађа. – [67–68/2003]: 121–124.

Резиме на немачком језику: 123.

Две представке патријарха Арсенија IV из 1738. године

Прилози и грађа. – [67–68/2003]: 125–133.

Резиме на немачком језику: 132.

Вести о Србији, Босни и Банату очи и у току Аустро-турског рата 1716. године

Прилози и грађа. – [67–68/2003]: 135–150.

Резиме на немачком језику: 150.

Подаци из 1746. о официрима Потиске и Поморишке војне границе

Прилози и грађа. – [67–68/2003]: 151–174.

Резиме на немачком језику: 174.

На трагу масонске ложе у Петроварадину почетком XIX века

Прилози и грађа. – [67–68/2003]: 175–180.

Резиме на немачком језику: 180.

Архивски списи о службовању и особинама војводе Стевана Шупљикца

Прилози и грађа. – [67–68/2003]: 181–192.

Резиме на немачком језику: 192.

Извештаји о инсталацији кнеза Милоша Обреновића 1830. и његовој абдикацији 1839. године

Прилози и грађа. – [67–68/2003]: 193–199.

- Резиме на немачком језику: 199.
 Неколико писама Људевиту Гају из Осека и Срема у пролеће 1848. године
Прилози и грађа. – [67–68/2003]: 201–210.
 Резиме на немачком језику: 210.
- Аустрија и устаничка Србија 1804–1815.
Чланци и расправе. – [69–70/2004]: 25–35.
 Резиме на немачком језику: 35
- Два писма Теодора Филиповића (Боже Грујевића) и Атанасија Стојковића из 1804–1805.
Прилози и грађа. – [69–70/2004]: 159–171.
 Резиме на руском језику: 171.
- Вести о Србији и српској емиграцији из 1815. и 1817. године (Исписи Аврама Ђукића из Ратног архива у Бечу)
Прилози и грађа. – [69–70/2004]: 173–196.
 Резиме на немачком језику: 196.
- Десет извештаја о Другом српском устанку и кнезу Милошу Обреновићу (1815)
Прилози и грађа. – [69–70/2004]: 197–204.
 Резиме на немачком језику: 171.
- Преписка око враћања из Срема предмета цркве у Орашцу (1815–1819)
Прилози и грађа. – [69–70/2004]: 205–213.
 Резиме на немачком језику: 213.
- Информација из 1688. о путевима за освајање Београда и Босне од стране аустријске војске
Прилози и грађа. – [69–70/2004]: 215–222.
 Резиме на немачком језику: 222.
- Документа о манастиру Света Ана у Славонији из прве половине XVIII века
Прилози и грађа. – [69–70/2004]: 227–234.
 Резиме на немачком језику: 234.
- Промеморија из 1736. о Србима у Аустријској царевини
Прилози и грађа. – [69–70/2004]: 235–247.
 Резиме на немачком језику: 247.
- Четири документа из 1741. о мигрантима из Србије у Аустријску монархију
Прилози и грађа. – [69–70/2004]: 249–258.
 Резиме на немачком језику: 258.
- Митрополит Јосиф Рајачић 1846. године о политичким и верским питањима Срба у Угарској
Прилози и грађа. – [69–70/2004]: 265–273.
 Резиме на немачком језику: 273.
- Академик Владимир Стојанчевић као историчар Првог српског устанка 1804–1813.
Историографија. – [69–70/2004]: 315–319.
Професор др Никола Гађешица (Истраживач привредне и друштвене историје XIX и XX века)
Историографија. – [69–70/2004]: 331–333.

Дејан Медаковић, *Срби у Загребу* („Прометеј”, Нови Сад 2004, 231 стр.)

Прикази и белешке. – [69–70/2004]: 335–336.

Роман Мулић, *Историја Српске револуције. Сведочанства великих савременика, 1804–1813*, Београд 2004, 233 стр.

Прикази и белешке. – [69–70/2004]: 343–344.

Драго Његован, *Присаједињење Војводине Србији. Прилози историјској историји Срба у Војводини до 1921. године*, Нови Сад, Музеј Војводине, 2004, 378 стр.

Прикази и белешке. – [69–70/2004]: 347–348.

Десет списа из 1790–1791. о српском питању у Угарској

Прилози и грађа. – [71–72/2005]: 117–137.

Резиме на немачком језику: 137.

Представка аустријској влади из 1850-их година о запостављености Срба у Монархији и новоствореном Војводству Србији

Прилози и грађа. – [71–72/2005]: 151–158.

Резиме на немачком језику: 157–158.

Два документа о српско-румунским односима у Карловачкој митрополији средином XIX века

Прилози и грађа. – [71–72/2005]: 159–171.

Резиме на немачком језику: 171.

„Шијаци” у Сомбору средином XVIII века

Прилози и грађа. – [73/2006]: 163–166.

Резиме на немачком језику: 166.

Дејан Медаковић, *Јосиф II и Срби*, Прометеј, Нови Сад 2006; 151 стр.

Историографија. – [73/2006]: 203–206.

Исаија Ђаковић. Архимандрит гретешки, епископ јенопољски и митрополит крушедолски

Чланци и расправе. – [74/2006]: 7–35.

Резиме на немачком језику: 35.

Урош Несторовић као конфидент Бечке полиције у време Првог српског устанка

Историографија. – [74/2006]: 141–168.

Резиме на немачком језику: 167–168.

ГАЛ, Берђ

Др Милан Ванку, *Мала антианџа 1920–1938*, Титово Ужице, 1969, стр. 398.

Критике, оцене и прикази. – [1/1970]: 163–165.

Történelmi szemle, A Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi intézetének értesítője, 1969, XII, évfolyam Nr. 1–2.

Периодика. – [1/1970]: 184–185.

Штрајк у новосадској фабрици шрафова (1935) и у творници Браће Крамер (1940)

Прилози и грађа. – [3/1971]: 158–175.

Историја веза мађарског, словачког и румунског народа са народима Југославије, Нови Сад, 1969, стр. 206.

Белешке. – [3/1971]: 189.

Прилози за историју Румуна, Нови Сад 1970, стр. 165.

- Белешке.** – [3/1971]: 189–190.
Történelmi Szemle, br. 1, 2, 3, 4, 1970.
- Часописи.** – [4/1971]: 225–228.
Документи за българската история из маджарските държавни архиви 1868–1878. Българска академия на науките. Софиа 1966, стр. 186.
- Прикази.** – [5/1972]: 216–217.
 Leonard Bianchi, *Právne formy monopolizácie za buržoáznej ČSR*, Vidateľstvo Slovenskej Akadémie Vied, Bratislava 1965, стр. 272.
- Прикази.** – [5/1972]: 217–218.
Kábelgyártásunk 75 éve 1891–1966, Budapest 1966, стр. 232. (Монографија посвећена 75-тогодишњици производње каблова у Мађарској)
- Прикази.** – [6/1972]: 207–208.
Комунистичка Партија и револуционарни Раднички Покреји у Војводини 1919–1941, том I–II, Нови Сад – Сремски Карловци 1971. Приредили Данило Кеџић, Миленко Палић и Ђорђе Милановић.
- Прикази.** – [6/1972]: 216–217.
A magyar történettudomány válogatott bibliográfiája 1945–1968, Akadémiai kiadó, Budapest 1971, стр. 855.
- Прикази.** – [6/1972]: 218–219.
Istoria României, Compendiu. Editura Didactica si Pedagogica, Bucurest 1971, стр. 591.
- Прикази.** – [6/1972]: 219.
 Југословенски и средњоевропски синдикат железара
- Чланци и расправе.** – [7/1973]: 9–58.
 Резиме на немачком језику: 57–58.
 Kemény G. Gábor, Mocsáry Lajos: *A népek barátságáért, Politikai-könyvkiadó* – Bukurest 1972, стр. 262.
- Прикази и белешке.** – [8/1973]: 204–206.
Сенћанске свеске. Dobos János, Сенћански комунисти 1919–1944. – Zentai kommunisták 1919–1944; Сента 1969, стр. 145; Tripolzsky Géza, Zentától Hangonyig (Од Сенте до Хангоња), Сента 1970, стр. 78; Székely Pona, Halálra ítélve (На смрт осуђен), Сента 1971, стр. 64; Katona Pál, Meggyőződésből tettem, (Из уверења сам чинио), Сента 1972, стр. 69.
- Прикази и белешке.** – [8/1973]: 206–208.
Die Habsburgermonarchie 1848–1918, Band I die Wirtschaftliche Entwicklung, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien 1973, 666.
- Прикази.** – [10/1974]: 210–215.
 Farkas Márton, *Katonai Összeomlás és Forradalom 1918-ban*, Akadémiai Kiado, Budapest 1969, 428.
- Прикази.** – [10/1974]: 216–217.
 Уредба о картелима и њен утицај на рад картелисаних фабрика у Краљевини Југославији
- Чланци и расправе.** – [11/1975]: 76–95.
 Резиме на немачком језику: 95.
 Црна металургија, металопрепађивачка индустрија и страни капитал у Краљевини СХС
- Чланци и расправе.** – [12/1975]: 57–72.

- Резиме на немачком језику: 72.
 Миленко Палић, *Раднички њокрећ у Војводини 1921–1929*, Нови Сад 1973, стр. 420.
Прикази. – [12/1975]: 234–237.
Уст̄анак у Јуџославији 1941. и Европи, Српска академија наука и уметности, Београд 1973, стр. 583.
Прикази. – [12/1975]: 237–239.
 Оружани сукоб жандармерије и сељака из Старих Бановаца 1930. године
Прилози и грађа. – [13/1976]: 187–194.
 Arató Endre, *A feudális nemzetiségtől a polgári nemzetig*, Akadémiai köznyvkiadó, Budapest 1975, стр. 174.
Часописи. – [14/1976]: 230–232.
 Комунистички покрет у Банату и североисточној Бачкој средином 1929. године према извештају великог жупана Београдске области
Без категорије. – [16/1977]: 51–59.
 Извештај о приликама у колонистичким насељима јужног Баната 1931. године
Прилози и грађа. – [24/1981]: 183–196.
 Јавно мњење Угарске о југословенском питању у току Првог светског рата
Чланци и расправе. – [39/1989]: 29–54.
 Резиме на немачком језику: 54.

ГАЛИЋ, Драгица Видети: КОЉАНИН, Драгица

ГАЋЕША, Никола Ј.

- Сремска Миџровица (Syrmtium)*. Издање Скупштине општине и Музеја Срема у Сремској Митровици, 1969, 244.
Белешке. – [1/1970]: 171.
 Др Никола Милутиновић
Некролози. – [1/1970]: 190–191.
 С. Гавриловић, *Рума – џрџовиџије у Срему 1718–1848/49*, Нови Сад 1969, стр. 238.
Прикази. – [3/1971]: 178–180.
 Др Тодор Стојков, *Ојозиџија у време џесџојануарске дикџиџуре 1929–1935*, Београд 1969, стр. 536.
Прикази. – [3/1971]: 183–185.
 Dr Branislav Gligorijević, *Demokratska stranka i politički odnosi u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca*, Beograd 1970, стр. 619.
Прикази. – [3/1971]: 185–187.
 Славко Гавриловић, *Из књижевно-историјске џреџиске миџројолиџија Сџраџиџмировиџа*, Зборник МС за књижевност и језик бр. 15, 102–114, 226–283; бр. 16, 125–141, 292–307; бр. 17, 111–128, 275–290; бр. 18, 532–550.
Белешке. – [5/1972]: 216–217.
 I. Karaman, *Privreda i društvo Hrvatske u XIX stoljeću*, Sveučilište u Zagrebu, Institut za hrvatsku povijest, Rasprave i članci 1, Zagreb 1972, стр. 365.
Прикази. – [7/1973]: 207–208.

Далмација 1870. Радови са знанственог скупа у поводу стогодишњице побједе Народне странке на изборима за Сабор Далмације, Шибеник–Задар студени 1970, Задар 1972.

Прикази и белешке. – [8/1973]: 200–204.

В. Крестић – Н. Петровић, *Прошколо кнеза Милоша Обреновића 1824–1825*, Српска академија наука и уметности и Архив Србије, Посебна издања, књига CDLX, Одељење историјских наука, књига 1, Београд 1973, стр. 690.

Прикази. – [9/1974]: 186–187.

И. Јакшић, *Из њојиса сѣановнишѣва Угарске њочейком XVIII века*, III, Војвођански музеј, прилози и грађа, књ. 5, Нови Сад 1974, стр. 230.

Прикази. – [12/1975]: 228.

Андреј Митровић, *Време нејтрѣљивих*, Политичка историја великих држава Европе 1919–1939, Српска књижевна задруга, Београд 1974, стр. 621.

Прикази. – [12/1975]: 233–234.

Немци у аграрној реформи и власништву обрадивог земљишта у Војводини 1919–1941.

Чланци и расправе. – [13/1976]: 71–94.

Резиме на немачком језику: 93–94.

Историја Београда, I–III, Просвета, Београд 1974.

Прикази. – [13/1976]: 225–228.

Међународни научни скуј Велике силе и Србија ѣред Први светски рат, одржан 13–15. септембра 1974. Српска академија наука и уметности, Научни скупови, књ. IV, Одељење историјских наука, књ. 1, Београд 1976, стр. 843.

Прикази и белешке. – [15/1977]: 207–210.

Светска економска криза 1929–1934. ѣодине и њен одраз у земљама јуѣо-источне Евроје, Српска академија наука и уметности, Балканолошки институт, Посебна издања, књ. 5, Београд 1976, стр. 424.

Прикази и белешке. – [15/1977]: 213–216.

Поводом написа „У корак с временом” објављеног на страницама новосадског Дневника⁶

Полемика. – [16/1977]: 237–245.

Специфичности друштвене структуре у Војводини између два светска рата

Чланци и расправе. – [17/1978]: 85–99.

Резиме на немачком језику: 99.

Концепција Комунистичке Партије Југославије о аграрном питању и сељаштву током народноослободилачког рата и социјалистичке револуције (1941–1945)

Чланци и расправе. – [19/1979]: 9–48.

Резиме на немачком језику: 47–48.

Промене у аграрно-поседовним односима и миграциона померања у Војводини 1943.

⁶ Коауторски текст: С. Гавриловић, Ч. Попов, С. Ћирковић, А. Форишковић

- Чланци и расправе.** – [21/1980]: 57–68.
Резиме на немачком језику: 68.
- Привреда Војводине између два светска рата
Чланци и расправе. – [22/1980]: 83–110.
Резиме на немачком језику: 109–110.
- Чедомир Попов, *Србија на путу ослобођења. Борба за политички преобразај и државну независност 1868–1878.* Научна књига, Београд 1980.
Прикази и белешке. – [22/1980]: 174–175.
- С. Д. Милошевић, *Избеглице и пресељеници на територији окупиране Југославије,* Институт за савремену историју, ИРО Народна књига, Београд 1981, стр. 394.
Прикази и белешке. – [24/1981]: 212–214.
- В. Стојанчевић, *Србија у време Првог светског рата 1804–1813,* Библиотека Народног музеја у Лесковцу, књ. 28, Лесковац 1980.
Прикази и белешке. – [24/1981]: 214–216.
- Један документ о спровођењу колонизације у Југославији после Другог светског рата
Прилози и грађа. – [28/1983]: 161–200.
- Лазар Ракић, *Радикална странка у Војводини 1902–1919.* Филозофски факултет, Институт за историју. Монографије, књ. 22, Нови Сад 1983, стр. 226.
Прикази и белешке. – [29/1984]: 200–202.
- С. Гавриловић, *Митровица, митровици у Срему XVIII и XIX века (1716–1848),* САНУ посебна издања, књ. DLVIII, Одељење историјских наука, књ. 9, Београд 1984, 224 стр.
Прикази и белешке. – [31/1985]: 175–176.
- А. Раденић – К. Чехак – Ш. Месарош, *Раднички покрет у Војводини до краја Првог светског рата,* Историја Савеза комуниста Војводине, I том, Филозофски факултет у Новом Саду, Институт за историју. Монографије, књ. 23, Нови Сад 1984, 640 стр.
Прикази и белешке. – [31/1985]: 179–181.
- М. Зечевић, *На историјској рекрејници. Словенци у политички југословенске државе 1918–1929.* Књига прва, Просвета – Београд, Институт за савремену историју – Београд, Institut za zgodovino delavskega gibanja – Ljubljana, Београд 1985, стр. 488.
Историографија. – [33/1986]: 204–206.
- Аграрна реформа у Надаљу у Бачкој између два светска рата
Прилози и грађа. – [35/1987]: 155–174.
- Лазар Ракић, *Јаша Томић (1856–1922),* Матица српска, Нови Сад 1986, 367 стр.
Прикази и белешке. – [35/1987]: 215–217.
- Б. Петрановић, М. Зечевић, *Југословенски федерализам – идеје и стварност,* I, II, Просвета, Београд 1987.
Прикази и белешке. – [36/1987]: 219–221.
- Академија наука СССР-а. Институт за економику светског социјалистичког система. *Аграрни односи у социјалистичким земљама,* Москва 1984, стр. 263.

- Прикази и белешке.** – [37/1988]: 212–214.
Поводом двеју новијих књига о сељаштву: Хенри Мендрас, *Сељачка друштва*, Глобус, Загреб 1986, стр. 310; Драган Веселинов, *Сумрак сељаштва*, Економика, Београд 1987, стр. 282.
- Историографија.** – [39/1989]: 175–183.
К. Милутиновић, *Студије из српске и хрватске историографије*, Матица српска, Нови Сад 1986, 259 стр.
- Историографија.** – [39/1989]: 184–185.
Чедомир Попов, *Грађанска Европа*, I, II, Историја Европе, Матица српска, Нови Сад 1989.
- Прикази и белешке.** – [40/1989]: 209–211.
Крајишке земљишне заједнице и имовне општине у аграрној реформи 1919–1941, 1945–1948. и њихово укидање
- Чланци и расправе.** – [41/1990]: 99–107.
Резиме на немачком језику: 107.
Привредни односи Југославије и Албаније 1945–1948.
- Чланци и расправе.** – [42/1990]: 87–127.
Резиме на енглеском језику: 126–127.
Маријан Матицка, *Аграрна реформа и колонизација у Хрватској 1945–1948*, Школска књига – Стварност, Загреб, 1990, стр. 186.
- Прикази и белешке.** – [42/1990]: 217–218.
Вера Кржишник-Букић, *Полијтика КПЈ према аграрном и сељачком питању на подручју Босанске Крајине 1945–1948. Увод у проблематику аграра и сељаштва у раном социјализму*. Институт за историју у Бања Луци, Библиотека „Студије и монографије”, књига 6, Бања Лука, 1988, 425 стр.
- Прикази и белешке.** – [42/1990]: 218–221.
Аграрна реформа и колонизација на територији Кикиндске општине 1918–1941.
- Чланци и расправе.** – [46/1992]: 49–86.
Резиме на немачком језику: 85–86.
Бранислав Маровић, *Сточарство Црне Горе 1860–1953*, Историјски институт Црне Горе, Посебна издања, Подгорица 1998, 321 стр.
- Прикази и белешке.** – [59–60/1999]: 255–257.
Љубивоје Церовић, *Срби у Словачкој*, Бачки Петровац – Нови Сад 1999, стр. 310.
- Прикази и белешке.** – [61–62/2000]: 289–291.
Љубодраг Димић, *Србија у Југославији, историја српске државности*, књига III, Нови Сад 2001.
- Прикази и белешке.** – [63–64/2001]: 309–312.
Љубодраг Димић, *Србија у Југославији. Историја српске државности*, књига III, Нови Сад 2001.
- Историографија.** – [65–66/2002]: 291–295.
Петар В. Крстић, *Српско привредно друштво „Привредник” (1897–1918)*, Историјски институт – Службени гласник, Београд 2002.
- Прикази и белешке.** – [65–66/2002]: 336–338.
Љубомирка Кркљуш, *Правна историја српског народа*, Прометеј, Нови Сад 2002. (616 стр.)

- Прикази и белешке.** – [67–68/2003]: 267–271.
 Др Тома Миленковић, *Калмици у Србији*, Трасо, Београд 1998. (241 стр.)
- Прикази и белешке.** – [67–68/2003]: 278–279.
 Милица Миленковић, Тома Миленковић: *Зајоцљавање у Србији од зачејка до ослобођења земље 1944*, књ. I, Републички завод за тржиште рада, Београд 2002. (344 стр.).
- Прикази и белешке.** – [67–68/2003]: 279–280.
 Акику Шимизу, *Немачка окупација српског Баната 1941–1944*, Регенсбуршке свеске за филозофију, политику, друштво и историју, књ. 5 (Akiku Shimizu, *Die deutsche Okkupation des serbischen Banats 1941–1944*, Regensburger Schriften aus Philosophie, Politik, Gesellschaft und Geschichte, Band 5), Минстер 2003.
- Прикази и белешке.** – [67–68/2003]: 280–283.
 Душан Узелац: *Лика и Срби Медачке ошћине*, Београд 2004, стр. 579.
- Прикази и белешке.** – [67–68/2003]: 283–285.
 Стојан Бербер, *Историја сомборског здравства*, Матица српска, Нови Сад 2004.
- Прикази и белешке.** – [69–70/2004]: 337–338.
 Владан Гавриловић, *Земљишна књига села Вођан (1758–1840)*, Историјски архив Срема, Сремска Митровица 2004.
- Прикази и белешке.** – [74/2006]: 190–192.

ГАШИЋ, Дејан Р.

- Портрети византијских царева XIV века: Јован V Палеолог и Јован VI Кантакузин – литерарни антиподи Дукине историје.
Чланци и расправе. – [97/2018]: 9–27.
 Резиме на енглеском језику: 25–27.

ГАШИЋ, Ранка

- Зборник о Србима у Хрватској I*, Одбор САНУ за историју Срба у Хрватској, Београд 1989.
- Прикази и белешке.** – [43/1991]: 209–210.
 Јохан Хајнрих Швикер, *Хисторија унијаћења Срба у Жумберку*, Крагујевац 1991, 90 стр.
- Прикази и белешке.** – [47–48/1993]: 196–197.
 Славко Гавриловић, *Из историје Срба у Хрватској, Славонији и Угарској (XV – XIX век)*, „Филип Вишњић”, Београд 1993.
- Прикази и белешке.** – [52/1995]: 208–210.

ГЛИГОРИЈЕВИЋ, Бранислав

- О настави на језицима народности у Војводини 1919–1929.
Чланци и расправе. – [5/1972]: 55–83.
 Резиме на руском језику: 82–83.
- Југословенско-румунска конвенција о уређењу мањинских школа Румуна у Банату 1933. године
Чланци и расправе. – [7/1973]: 79–103.
 Резиме на француском језику: 103.

Политичка иступања и организација Словака и Чеха у Краљевини СХС
Чланци и расправе. – [24/1981]: 137–155.
 Резиме на енглеском језику: 155.

ГЛИШИЋ, Немања

Вечерње новости, Гинтер Грас и НАТО бомбардовање СР Југославије
 1999. године

Чланци и расправе. – [97/2018]: 153–166.
 Резиме на енглеском језику: 165–166.

ГОЛУБОВИЋ, Звонимир

Данило Кеџић, *Синдикални њокреј̄ железничких радника у Војводини 1918–1921*, Нови Сад 1969, 235.

Белешке. – [1/1970]: 176.

Данило Кеџић, *Класне борбе у Војводини 1918–1941*, Нови Сад, 1969, 289.

Белешке. – [1/1970]: 176.

Саветовање чланова КПЈ у Турији и његов значај за даљи развитак НОБ
 у Бачкој

Чланци и расправе. – [8/1973]: 51–76.

Резиме на немачком језику: 75–76.

Денационализаторска политика мађарског фашистичког окупатора у
 Бачкој – присилно исељавање и логорисање – насељавање Бачке Ма-
 ђарима из других крајева

Чланци и расправе. – [36/1987]: 91–129.

Резиме на енглеском језику: 129.

ГРБИЋ, Душица

Сџари српски зајиси и најџиси из Војводине, књ. 1, сакупио и обрадио
 Петар Момировић, Нови Сад, Матица српска, Покрајински завод за
 заштиту споменика културе Војводине, 1993. – XII, 436 стр.

Прикази и белешке. – [50/1994]: 229–231.

ГРОСИНГЕР, Тадија

*Südost-Forschungen Internationale Zeitschrift für Geschichte, Kultur und
 Landeskunde Südosteuropas.* München, Band XXIX, 1970.

Часописи. – [5/1972]: 225–227.

*Südost-forschungen Internationale Zeitschrift für Geschichte, Kultur und
 Landeskunde Südosteuropas.* München 1971, Band XXX.

Часописи. – [7/1973]: 224–226.

Századok, Budapest 1971, бр. 1–6

Часописи. – [8/1973]: 211–214.

Südost-forschungen XXXI/1972

Часописи. – [8/1973]: 220–222.

Századok, бр. 1–6, Budapest 1972

Часописи. – [10/1974]: 219–223.

Südost-forschungen, 1973, band XXXII

Часописи. – [11/1975]: 220–222.

Századok 1–6/1973

Часописи. – [11/1975]: 222–227.

Südost-Forschungen, 1974, Band XXXIII

Часописи. – [15/1977]: 218–221.

Südost-Forschungen, 1974, Band XXXIV

Часописи. – [15/1977]: 221–224.

Südost-Forschungen, Band XXXV, 1976

Часописи. – [18/1978]: 199–201.

Südost-Forschungen (1977) Band XXXVI

Часописи. – [18/1978]: 201–203.

Századok, годиште 1974–1975.

Часописи. – [18/1978]: 203–215.

Századok, 1976/1, 2, 3, 4, 5, 6

Часописи. – [19/1979]: 217–224.

Südost-Forschungen, 1978, Band XXXVII

Часописи. – [20/1979]: 241–244.

Südost-Forschungen, 1979, Band XXXVIII

Часописи. – [22/1980]: 189–192.

Südost-Forschungen, 1980, Band XXXIX

Прикази и белешке. – [27/1983]: 220–224.

ДАБИЋ, Војин С.

Војводство (властелинство) Подборје: привредне прилике (1702–1750)

Чланци и расправе. – [87/2013]: 7–34.

Резиме на енглеском језику: 33–34.

ДАМЈАНОВ, Петар

Сага о Чубриловићима. Др Здравко Антонић: *Чубриловићи 1914. и касније*, Балканолошки институт САНУ, Београд 1999.

Прикази и белешке. – [61–62/2000]: 294–295.

ДАУТОВА РУШЕВЉАН, Велика

Проблем и резултати научноистраживачког рада римског периода у југословенском делу провинције Паноније (источни Срем)

Библиографија. – [45/1992]: 231–235.

Библиографија радова о античкој археологији југоисточног дела провинције Паноније (источни Срем) 1945–1990. г.

Библиографија. – [45/1992]: 236–247.

ДЕАК, Иштван

Прилог изучавању публицистичког рада Георги Димитрова

Прилози и грађа. – [10/1974]: 131–136.

ДЕЖАН, Јон

Banatica IV, издаје Muzeul de Istorie al Judetului Caraș–Severin, Resita 1977, стр. 523.

Часописи. – [25/1982]: 207–209.

ДЕЛИЋ, Нино

Милош Јагодић, *Нови крајеви Србије (1912–1915)*, Филозофски факултет Универзитета у Београду, Београд, 2013.

Прикази и белешке. – [85/2012]: 148–150.

Православно становништво Далмације према пописима Српске православне цркве (1835–1850)

Грађа и прилози. – [87/2013]: 109–128.

Резиме на енглеском језику: 128.

Становништво Војне крајине 1831. Верска структура, наталитет, морталитет, нупцијалитет

Чланци и расправе. – [90/2014]: 55–69.

Резиме на енглеском језику: 68–69.

Документа о Уједињеној омладини српској (Василије Крестић, *Аустро-уџарска грађа о Уједињеној омладини српској*, Матица српска, Нови Сад 2015, 343 стр.)

Прикази. – [92/2015]: 104–105.

ДЕНИЋ, Чедомир

Српско позориште у Митровици средином XIX века

Прилози и грађа. – [6/1972]: 146–152.

Крушевачка легенда о погибији Вука Бранковића

Прилози и грађа. – [15/1977]: 167–170.

Славко Гавриловић – Иван Јакшић, *Грађа о њравославним црквама Карловачке митрополије XVIII века*. Споменик Српске академије наука и уметности СХХIII. Одељење историјских наука 2, Београд 1981, стр. XI + 205, folio.

Прикази и белешке. – [26/1982]: 242–244.

Књига о деловима српских библиотека у Сентадуреји. Надежда Р. Синдик, Мирослава Гроздановић-Пајић и Катарина Мано-Зиси, *Опис рукописа и сџраних шџтамјаних књига библиотеке Српске њравославне еџархије будимске у Сентадуреји.* – Издавачи: Народна библиотека Србије и Библиотека Матице српске, Београд–Нови Сад 1991, страна /4/ + 408 + /4/; илустрације, регистри, научни апарат, тврди повез, 295 x 230 мм. (Едиција: Опис јужнословенских ћирилских рукописа, том III).

Прикази и белешке. – [46/1992]: 233–238.

Погледи на дела Јована Рајића

Чланци и расправе. – [54/1996]: 39–85.

Резиме на немачком језику: 84–85.

Павле Бенички, секретар митрополита Стратимировића

Чланци и расправе. – [58/1998]: 7–54.

Резиме на енглеском језику: 54.

Књижевно-теолошки глас Теодора Атанацковића

Чланци и расправе. – [65–66/2002]: 25–53.

Резиме на немачком језику: 53.

ДЕСНИЦА, Гојко

О почецима рада Правитељствујушћег совјета

Прилози. – [4/1971]: 105–112.

ДИМИТРИЈЕВИЋ, Даница

Пристаништа Classis Flaviae Pannonicae на базијанском сектору Дунава
Чланци и расправе. – [54/1996]: 7–38.
 Резиме на енглеском језику: 37–38.

ДИМИЋ, Жарко

Франц Штефан Енгел: *Опис Краљевине Славоније и Војводства Срема*, Матица српска, Нови Сад 2003; 448 стр.

Прикази и белешке. – [67–68/2003]: 273–275.

Павле Штрасер, *Кљичијори и приложници манастира Велика Ремейта*, Крбови, Сремски Карловци 2004. год., стр. 82.

Прикази и белешке. – [67–68/2003]: 275–277.

Посета аустријског цара Фрање Јосифа Карловцима 1852. године

Прилози и грађа. – [74/2006]: 117–124.

Резиме на енглеском језику: 124.

Ратко Рацковић, *Помен и тирајања*. Завод за заштиту споменика културе Сремске Митровице, Сремска Митровица 2006, 264 стр.

Прикази и белешке. – [74/2006]: 197–198.

„Опис неколиких путовања по домовини” путописца Телеки Домокоша (Нови Сад – Петроварадин – Сремски Карловци)

Прилози и грађа. – [77–78/2008]: 77–82.

Резиме на енглеском језику: 82.

О посети аустријског цара Франца I Сремским Карловцима 1817.

Прилози и грађа. – [77–78/2008]: 83–91.

Резиме на енглеском језику: 91.

Један пример односа градских власти према коцкарским играма у Карловачком комунитету крајем XVIII века

Прилози и грађа. – [79–80/2009]: 123–128.

Резиме на енглеском језику: 128.

Попис инвентара карловачке болнице из 1836. године

Прилози и грађа. – [79–80/2009]: 129–142.

Резиме на енглеском језику: 142.

Попис Царско-краљевског слободног војног комунитета Карловаца из 1840. године

Прилози и грађа. – [81/2010]: 89–97.

Резиме на енглеском језику: 97.

Где и код кога су били смештени посланици на Благовештенском сабору 1861. у Сремским Карловцима

Прилози и грађа. – [83/2011]: 135–148.

Резиме на енглеском језику: 148.

Судбина архива Српског народног покрета 1848–1849.

Грађа и прилози. – [100/2019]: 109–115.

Резиме на енглеском језику: 115.

ДИМИЋ, Љубодраг

Ђорђе Станковић, *Искушења југословенске историографије*, „Рад”, Београд, 1988, 295 стр.

Прикази и белешке. – [42/1990]: 203–204.

In memoriam: Бранко Петрановић (1927–1994)

Некролог. – [52/1995]: 171–181.

Школовање српске црквене елите у Русији (Владислав Пузовић, *Руски њушеви српског богословља. Школовање Срба на руским духовним академијама 1849–1917*, Православни богословски факултет, Институт за теолошка истраживања и Службени гласник, Београд 2017, 850 стр.)

Прикази и белешке. – [96/2017]: 165–166.

ДИНИЋ КНЕЖЕВИЋ, Душанка

Ф. Бабингер, *Мехмед Освајач и његово доба*, Нови Сад 1968, 476.

Прикази. – [2/1970]: 181–182.

Симпозијум о Власима у XV и XVI веку

Прикази. – [9/1974]: 192–193.

М. Благојевић, *Земљорадња у средњовековној Србији*, Београд 1973, 463.

Прикази. – [11/1975]: 205–208.

Р. Михаљчић, *Крај српског царства*, Београд 1975, стр. 325.

Прикази и белешке. – [15/1977]: 201–203.

Дубровачки архив као извор за проучавање подручја данашње Војводине у средњем веку

Прилози и грађа. – [19/1979]: 151–158.

Десанка Ковачевић-Којић, *Градска насеља средњовековне босанске државе*, Сарајево 1978, стр. 421.

Прикази и белешке. – [19/1979]: 207–209.

В. Атанасовски, *Пад Херцеговине*, Београд 1979, 262.

Прикази и белешке. – [21/1980]: 171–172.

Дубровчани у служби угарских владара током средњег века

Чланци и расправе. – [31/1985]: 7–18.

Резиме на француском језику: 18.

Р. Михаљчић, *Лазар Хребелановић, Историја–Кули–Предање*, Београд 1984, стр. 375.

Прикази и белешке. – [31/1985]: 173–175.

М. Јанковић, *Епископије и митрополије српске цркве у средњем веку*, Историјски институт у Београду – Народна књига, Београд 1985, стр. 227.

Прикази и белешке. – [34/1986]: 193–194.

Словенски живаљ у урбаним насељима средњовековне јужне Угарске

Чланци и расправе. – [37/1988]: 7–42.

Резиме на француском језику: 41–42.

Р. Михаљчић, „*Бој на Косову*” (*Крај српског царства; Лазар Хребелановић и јунаци Косовске легенде*), БИГЗ 1989.

Прикази и белешке. – [42/1990]: 193–197.

М. Спремић, *Десиој Тураћ Бранковић и његово доба*, Београд 1994, 857 стр.

Прикази и белешке. – [52/1995]: 202–206.

Наша критичка историографија о српском живљу на подручју данашње Војводине у средњем веку

Историографија. – [54/1996]: 193–230.

Резиме на српском језику: 229–230.

Сима Ћирковић, *Срби у средњем веку*, Београд 1995; 271 стр.

Прикази и белешке. – [54/1996]: 231–232.

М. Благојевић, *Државна ујрава у српским средњовековним земљама*, Београд 1997, стр. 333.

Прикази и белешке. – [58/1998]: 273–275.

С. Мишић, *Хумска земља у средњем веку*, Београд 1996, 384 стр.

Прикази и белешке. – [58/1998]: 275–277.

Ђ. Тошић, *Требињска обласи у средњем вијеку*, Историјски институт САНУ, Београд 1998; 301 стр.

Прикази и белешке. – [59–60/1999]: 243–245.

ДОСТЈАН, Ирина Степанова

Српска тематика у руској публицистици прве трећине XIX века

Чланци и расправе. – [26/1982]: 7–30.

Без резимеа.

ДОШЛИЋ, Ненад

Набавка авиона „ДО-17” за потребе ваздухопловства војске Краљевине Југославије

Прилози и грађа. – [55/1997]: 197–204.

Резиме на енглеском језику: 204.

Догађаји у зони дејства Моравске војске од средине септембра до почетка новембра 1876. године по извештајима новосадске *Заставе*

Прилози и грађа. – [58/1998]: 159–171.

Резиме на енглеском језику: 171.

ДРАГАШ, Константин

Биографија профињеног фашисте (Eugenio di Rienzo, *Ciano. Vita pubblica e privata del “genere di regime” nell’Italia del Ventennio nero*, Salerno Editrice, Roma 2018, pp. 700) [Е. ди Риенцо, Ћано. Јавни и приватни живот „режимског зета” Италије током црних двадесет година, Салерно едиче, Рим 2018, 700 стр.]

Прикази и белешке. – [100/2019]: 153–155.

ДРЕЗГИЋ, Оливера

Сремска Митровица ратне 1914. године

Прилози и грађа. – [46/1992]: 149–162.

ДРЧА, Милан

Кратак осврт на едицију „Војводина у борби”

Чланци и расправе. – [23/1981]: 73–78.

Без резимеа.

ДУКУЉЕВ, Јованка

Радничка академија у Панчеву 1920.

Прилози и грађа. – [3/1971]: 152–157.

ДУЛИЧЕНКО, Александар Дмитријевич

Прилог проучавању историје једног неспоразума: бачки Русини и за-
порошки Козаци

Прилози и грађа. – [6/1972]: 117–121.

Русини у Југославији у аустријско-мађарским изворима XVIII–XIX
века (Историографски преглед)

Прилози и грађа. – [12/1975]: 115–122.

ДУРКОВИЋ-ЈАКШИЋ, Љубомир

О почетку југословенске политике Адама Чарториског (1841–1843)

Чланци и расправе. – [9/1974]: 30–65.

Резиме на француском језику: 64–65.

ЂЕКИЋ, Ђорђе

Запис Рајчина Судића као историјски извор

Чланци и расправе. – [55/1997]: 25–48.

Резиме на енглеском језику: 48.

ЂЕРЋ, Шпира

Национална политика левице у Пештанској револуцији марта 1848.

Чланци и расправе. – [1/1970]: 27–36.

Резиме на немачком језику: 35–36.

ЂЕРЕ, Золтан

Kristó Gyula, *A vármegyék kialakulása Magyarországon*, Magvető Kiadó,
Budapest 1988, стр. 641. (Ђула Кришто, Настанак жупанија у Мађарској)

Прикази и белешке. – [39/1989]: 187–189.

Csehország a Habsburg Monarchiában 1618–1918, Gondolat, Budapest 1989,
229 str. (Чешка у Хабсбуршкој Монархији 1618–1918)

Прикази и белешке. – [41/1990]: 207–208.

Шандор Месарош, *Положај Мађара у Војводини 1918–1929*, Нови Сад
1981, стр. 281, и *Мађари у Војводини 1929–1941*, Нови Сад, 1989, стр. 401.

Прикази и белешке. – [41/1990]: 208–210.

Становништво Бачко-бодрошке жупаније према попису Лудовикуса
Нађа из 1828. године

Прилози и грађа. – [42/1990]: 143–149.

Др А. Хегедиш – др К. Чобановић, *Демографска и аграрна стањивост
Војводине 1767–1867*, Нови Сад 1991.

Прикази и белешке. – [44/1991]: 209–210.

Јожеф Галантаи, *Тријанон и заштитна мањина* (Galántai József, *Trianón
és a kisebbségvédelem*, Budapest 1989).

Прикази и белешке. – [44/1991]: 211–212.

Демографске прилике у Војводини према попису Лајоша Нађа из 1828.
године

Прилози и грађа. – [46/1992]: 101–133.

Корени – Gyökerek (Правни положај и становништво Суботице 1391–
1828), Историјски архив Суботица, I, Суботица 1991, 297.

Прикази и белешке. – [47–48/1993]: 193–194.

Иштван Кефер – Магдалена Веселиновић Шулиц, *Јужнословенски народи у мађарској периодици 1780–1800*, Матица српска, Нови Сад, 408 стр.

Прикази и белешке. – [51/1995]: 230–231.

Habsburgok és Magyarorszáг a XVI–XVIII században, Дебрецен 1997; 132 стр.

Прикази и белешке. – [59–60/1999]: 248–251.

Дневник краљевског комесара Петра Чарнојевића из 1848. године

Наративни извори. – [61–62/2000]: 241–275.

Резиме на немачком језику: 275.

ЂОКИЋ, Небојша

Савезничка помоћ техничкој модернизацији српске војске 1915. године – Наоружање копнене војске и ратне морнарице –

Прилози и грађа. – [55/1997]: 183–196.

Резиме на енглеском језику: 196.

Борбе на Сави и Дунаву током Првог српског устанка

Чланци и расправе. – [69–70/2004]: 49–60.

Резиме на енглеском језику: 60.

ЂУРЂЕВ, Бранислав

„Азијски начин производње” и не(развијак) капитализма у Кини

Методологија и теорија. – [27/1983]: 185–202.

ЂУРИЋ, Ђорђе

Владимир Стојанчевић, *Срби и Арбанаси 1804–1912*, Прометеј, Нови Сад 1994, 333 стр.

Прилози и грађа. – [53/1996]: 229–231.

Владимир Стојанчевић, *Срби и Буџари, 1804–1878*, Прометеј, Нови Сад 1995, 359 стр.

Прикази и белешке. – [54/1996]: 236–238.

Петр Петровић Черкасов, Дмитрий Викторовић Чернишевский, *История императорской России, От Пётра Великого до Николая II*, Международние отношения, Москва 1994, 448 стр.

Прикази и белешке. – [55/1997]: 206–209.

Димитър Драндийски, *Априлското въстание 1876 в пресата на Австро-Унгарија*, Народната библиотека Св. Кирил и Методиј, София 1996; 634 стр.

Прикази и белешке. – [56/1997]: 250–252.

Јевгениј Викторовић Тарле (1875–1955), поводом изласка књиге Б. С. Кагановича: *Евгений Викторович Тарле и Петербургская школа историков*

Историографија. – [58/1998]: 247–259.

О српским студентима у Цириху 70-их година XIX века према сећањима једног од њих

Прилози и грађа. – [61–62/2000]: 195–199.

Резиме на енглеском језику: 199.

Спољна политика владе самосталних радикала 1905. године

- Чланци и расправе.** – [63–64/2001]: 83–110.
 Резиме на енглеском језику: 110.
 Политичка делатност Јована Жујовића за време ослободилачких ратова 1912–1918. Прилог проучавању историје српске научне елите
Чланци и расправе. – [65–66/2002]: 69–101.
 Резиме на енглеском језику: 100–101.
 Карактеристични српски интелектуалац између два краља и две краљице из династије Обреновић
Научни скупови. – [77–78/2008]: 215–224.
 Резиме на енглеском језику: 223–224.

ЂУРОВИЋ, Смиљана

- Др Никола Гаћеша, *Аграрна реформа и колонизација у Банајму 1919–1941*. Институт за изучавање историје Војводине – Матица српска – Одељење за друштвене науке, Нови Сад 1972, стр. 420.
Прикази и белешке. – [7/1973]: 215–218.
 Бранислав Ђурђевић, *Развитак човечанства и друштво*, Филозофски факултет у Новом Саду, ООУР Институт за историју, Нови Сад 1980, стр. 356.
Прикази и белешке. – [26/1982]: 235–238.
Прилози за историју банкарства у Војводини, Нови Сад 1998; 233 стр.
Прикази и белешке. – [59–60/1999]: 257–260.

ЕКМЕЧИЋ, Милорад

- Неколико уломака о руској политици према Јужним Словенима у време револуције 1848. године
Чланци и расправе. – [26/1982]: 31–62.
 Резиме на немачком језику: 61–62.
 Русија и народни покрети Балкана 1848. године
Чланци и расправе. – [32/1985]: 7–50.
 Резиме на енглеском језику: 48–50.
 Народни покрети као фактор у односима великих сила на Балкану 1848–1849.
Чланци и расправе. – [43/1991]: 25–42.
 Резиме на енглеском језику: 42.
 Дозревање идеје о српској националној држави године 1806.
Чланци и расправе. – [57/1998]: 65–86.
 Резиме на енглеском језику: 85–86.
 Балканска политика Аустро-Угарске после Берлинског конгреса
Научни скупови. – [75–76/2007]: 143–156.
 Резиме на енглеском језику: 156.

ЕРЦЕГ, Иван

- Il problema storico dei salari*, Rivista storica italiana, fascicolo II, Napoli 1966.
Прикази. – [6/1972]: 205–206.
 Willi A. Boelcke, *Verfassungswandel und Wirtschaftsstruktur*. Die mittelalterliche und neuzeitliche Territorialgeschichte ostmitteldeutscher Adelsherrschaften als Beispiel, Würzburg 1969, стр. 614.

Прикази. – [7/1973]: 200–201.

Viehwirtschaft und Hirtenkultur, Akadémiai Kiadó, Budapest 1969, str. 903.

Прикази. – [7/1973]: 202–205.

ЖЕЉСКИ, Реља

Френклин Л. Форд, *Европа у доба револуција 1780–1830*, Клио, Београд 2005, стр. 514.

Прикази и белешке. – [73/2006]: 242–245.

ЖИВАНОВ, Сава

Основи спољне политике Русије крајем 19. и почетком 20. века

Чланци и расправе. – [71–72/2005]: 59–99.

Резиме на енглеском језику: 98–99.

Русија у међународним кризама (1908–1914)

Чланци и расправе. – [73/2006]: 89–139.

Резиме на енглеском језику: 138–139.

ЖИВКОВИЋ, Душан

Развитак народне власти од првих НОО до националног комитета ослобођења Југославије (1941–1943)

Чланци и расправе. – [5/1972]: 84–107.

Резиме на руском језику: 106–107.

ЖИВКОВИЋ, Тибор

Односи Авара и подунавских Словена 579–626. године

Чланци и расправе. – [56/1997]: 7–18.

Резиме на енглеском језику: 18.

Словени Пелопонеза у „Житију Никона Метаноита”

Чланци и расправе. – [61–62/2000]: 9–26.

Резиме на енглеском језику: 26.

О северним границама Србије у раном средњем веку

Чланци и расправе. – [63–64/2001]: 7–17.

Резиме на енглеском језику: 17.

Синови Завидини

Чланци и расправе. – [73/2006]: 7–25.

Резиме на енглеском језику: 24–25.

ЖИВОЈИНОВИЋ, Драгољуб Р.

Бенџамин Дизраели и јужнословенски народи у време Велике источне кризе 1875–1878.

Чланци и расправе. – [14/1976]: 59–97.

Резиме на енглеском језику: 96–97.

Успостављање дипломатских и трговинских односа између САД и Србије 1878–1881.

Чланци и расправе. – [25/1982]: 31–49.

Резиме на енглеском језику: 48–49.

Југословенске земље у политици Сједињених Америчких Држава до 1918. године

Чланци и расправе. – [29/1984]: 49–68.

Резиме на енглеском језику: 67–68.

Велика Британија и Данунцио у Ријечи 1919.

Чланци и расправе. – [30/1984]: 43–58.

Резиме на енглеском језику: 57–58.

ЖИВОТИЋ, Александар

Југословенско-египатски односи 1922–1941.

Чланци и расправе. – [74/2006]: 49–70.

Резиме на енглеском језику: 69–70.

Југославија, велике силе и македонско питање (1944–1947)

Чланци и расправе. – [85/2012]: 113–130.

Резиме на енглеском језику: 130.

Слободан Селинић, *Партија и дипломатија у Југославији 1945–1952*, Институт за новију историју Србије, Београд 2013.

Прикази и белешке. – [85/2012]: 150–152.

Никита Бондарев, *Загадка Тито. Московские годы Иосипа Броза (1935–1937 гг.)*, Российский институт стратегических исследований, ФИВ, Москва 2012.

Прикази и белешке. – [86/2012]: 85–86.

Хрватско домобранство у Србији 1914.

Чланци и расправе. – [91/2015]: 39–56.

Резиме на енглеском језику: 56.

Српски војни губици 1914. Прилог истраживању⁷

Грађа. – [99/2019]: 85–105.

Резиме на енглеском језику: 105.

ЖУТИЋ, Никола

Сокол Краљевине Југославије и Римокатоличка црква (1929–1934)

Чланци и расправе. – [42/1990]: 57–86.

Резиме на енглеском језику: 86.

ЗАЈЦЕВ, В. В.

Русија и Србија у време намесништва и радикалских влада 1889–1892.

Чланци и расправе. – [33/1986]: 39–85.

Резиме на енглеском језику: 84–85.

ЗЕЛЕНОВИЋ, Јелена

Путовање је дошао крај [Гордана Стојаковић, *Савка Субојић (1834–1918). Жена која није ништа прећућала*, Академска књига, Нови Сад 2018, 261 стр.]

Прикази и белешке. – [99/2019]: 133–135.

⁷ Коаутори: Мраовић, Маријана и Милетић, Марко.

ЗИРОЈЕВИЋ, Олга

Управна подела данашње Војводине и Славоније у време Турака

Чланци и расправе. – [1/1970]: 11–26.

Резиме на немачком језику: 25–26.

Ömer Barkan, *Edirne Askeri Kassami 'na Âit Tereke Defterleri (1545–1659), Türk Tarih Kurumu, Belgeler, Türk Tarih Belgeleri Dergisi, Cilt III, Sayı 5–6, 1966, Ankara 1968, 479.*

Критике, оцене и прикази. – [1/1970]: 145–149.

Смедеревски санџакбег Али-бег Михалоглу

Чланци и расправе. – [3/1971]: 9–27.

Резиме на немачком језику: 26–27.

Cengiz Orhonlu, *Osmanlı tarihine âid belgeler telhisler (1597–1607)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Facültesi Yayınları No: 1511. XXIX + 149 (с 15 факсимила), İstanbul 1970.

Белешке. – [4/1971]: 215.

Kanuni Devri Budin Tahrir Defteri (1546–1562), izd. Dr. Gyula Kaldy-Nagy, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları: 177, Ankara 1971, str. 374.

Прикази. – [7/1973]: 200.

Турска утврђена места на подручју данашње Војводине, Славоније и Барање

Прилози и грађа. – [14/1976]: 99–143.

“Il famoso ponte d’Essek”

Прилози и грађа. – [35/1987]: 83–90.

Die Steuerkonskription des Sandschaks Stuhlweissenburg aus den Jahren 1563 bis 1565, unter Mitwirkung von Istvan Hunyadi, bearbeitet von Josef Matuz, A székesfőhervári szandzsák 1563–1565, evi adoösszeírása, Hunyadi István közreműködésével közzéteszi Matuz József, Islamwissenschaftliche Quellen und Texte aus deutschen Bibliotheken, Band 3, herausgegeben von Klaus Schwarz, Verlag aku, Bamberg 1986, стр. 395 (с факсимилима и картама).

Прикази и белешке. – [35/1987]: 211–212.

Between the Danube and the Caucasus, A Collection of Papers Concerning Oriental Sources on the History of the Peoples of Central and South-Eastern Europe, Academy of Sciences of the U. S. S. R. Institute for Oriental Studies Hungarian Academy of Sciences Research Group for Altaistic Studies, Edited by György Kara, Akadémiai Kiadó Budapest 1987, стр. 373.

Прикази и белешке. – [37/1988]: 201–202.

Један пример (не)поузданости народне традиције

Прилози и грађа. – [43/1991]: 129–130.

Један прилог историји галипољских Срба поводом студије: Feridun M. Emecen, Asir başlarında bir göçün tarihçesi Gelibolu’ da Sirem sürgünleri, Osmanlı Araştırmaları X, *The Journal of Ottoman Studies*, İstanbul 1990, 161–179. (Феридун М. Емецен, Кратка историја једног пресељења с почетка XVI века, протеривање Сремаца на Галипоље).

Прикази и грађа. – [44/1991]: 203–204.

Царски поседи у Срему у време турске власти

- Прилози и грађа.** – [45/1992]: 71–77.
 Најранији турски попис Титела
Прилози и грађа. – [47–48/1993]: 133–135.
 Риболов на средњем Дунаву (XVI и XVII век)
Прилози и грађа. – [49/1994]: 111–120.
 Турске вести о Раваници до краја XVI века
Чланци и расправе. – [50/1994]: 99–110.
 Резиме на енглеском језику: 108–109.
 Бечеј под Турцима
Чланци и расправе. – [52/1995]: 41–53.
 Резиме на енглеском језику: 53.
 Крај турске владавине у Панчеву
Прилози и грађа. – [55/1997]: 121–125.
 Резиме на немачком језику: 125.

ЗЛАТКОВИЋ, Бранко

Узбудљива приповест о слојевитостима косовских легенди (Ненад Љубинковић, *Од Косовске бијке до косовске леџенде*. Матица српска, Нови Сад 2018, 182 стр.)

Прикази и белешке. – [98/2018]: 157–160.

ЗРНИЋ, Лазар

Српски учитељски конвикт у Новом Саду 1890–1941.

Прилози и грађа. – [17/1978]: 111–131.

ИВАНИШЕВИЋ, Миливоје

Историја Републике Српске (Ненад Кеџмановић, Чедомир Антић: *Историја Републике Српске*, Београд: Недељник, 2016, 517 стр.). Осврт на поглавље: „Грађански рат у БиХ”

Осврти. – [95/2017]: 85–96.

ИВАНОВ, Александар Д.

Војвода Милош Белмужевић у Шлеској

Чланци и расправе. – [94/2016]: 19–27.

Резиме на енглеском језику: 27.

Убиство Дмитра Јакшића у Смедереву

Чланци и расправе. – [99/2019]: 7–19.

Резиме на енглеском језику: 19.

ИГЊАТОВИЋ, Ђорђе

Веселин Трајков, *Раковски и балканските народи*, Софија 1971, стр. 504.

Прикази. – [5/1972]: 213–216.

Сарадници и дописници *Радника* Светозара Марковића

Чланци и расправе. – [26/1982]: 63–100.

Резиме на руском језику: 100.

Оптужбе против Љубена Каравелова после убиства кнеза Михаила Обреновића 1868. године

Прилози и грађа. – [65–66/2002]: 249–261.
Резиме на енглеском језику: 261.

ИДВОРЕАН СТЕФАНОВИЋ, Братислава

Српска страдања у Румунији (Miodrag Milin, Ťvetco Mihailov, Andrei Milin: *Sărbii în Golgota Bărăganului: noi contribuții*. Timișoara: Mirton; Uniunii Sărbilor din România, 2016 / Миодраг Милин, Цветко Михајлов, Андреј Милин: *Срби у Бараганској голгоџи: нови прилози*. Темишвар: Миртон и Савез Срба у Румунији, 2016, 432 стр.)

Прикази и белешке. – [94/2016]: 126–128.

ИЛИЈИН, Душан М.

Одштетна политика Краљевине СХС на Конференцији мира (јануар–јун 1919)

Чланци и расправе. – [92/2015]: 61–76.

Резиме на енглеском језику: 76.

Економско-финансијска позадина југословенског непотписивања Уговора о миру са Аустријом у септембру и новембру 1919.

Чланци и расправе. – [99/2019]: 73–84.

Резиме на енглеском језику: 84.

ИЛИЋ, Јелена Видети: ИЛИЋ МАНДИЋ, Јелена

ИЛИЋ, Снежана

Ристо Радуловић као уредник листа *Народ*

Чланци и расправе. – [98/2018]: 81–89.

Резиме на енглеском језику: 88–89.

Ристо Радуловић о односима Срба, Хрвата и муслимана почетком XX века

Чланци и расправе. – [100/2019]: 57–68.

Резиме на енглеском језику: 68.

ИЛИЋ МАНДИЋ, Јелена

„Црква звана манастир” Дејановац и питање школовања православне деце у Градишкој регименти половином 18. века

Чланци и расправе. – [88/2013]: 25–45.

Резиме на енглеском језику: 44–45.

Насељавање потиских и поморишких граничара у Банат (1751–1753)

Чланци и расправе. – [89/2014]: 35–51.

Резиме на енглеском језику: 50–51.

Бојана Миљковић Катић, *Пољопривреда Кнежевине Србије (1834–1867)*, Београд: Историјски институт, 2014, 382 стр.

Прикази и белешке. – [90/2014]: 126–129.

Последице рата и куге у Панчевачком дистрику (1737–1739)

Чланци и расправе. – [92/2015]: 9–18.

Резиме на енглеском језику: 18.

ИШТВАНИЋ, Живан

Грађа о српским трговцима и занатлијама у Белој Цркви у XIX веку⁸

Прилози и грађа. – [37/1988]: 107–112.

О првом белоцркванском српском недељном листу

Прилози и грађа. – [38/1988]: 115–118.

Грађа о јеврејским занатлијама и трговцима у Белој Цркви у XIX веку

Прилози и грађа. – [40/1989]: 115–126.

Грађа о српским трговцима и трговинама у Белој Цркви у XIX веку

Прилози и грађа. – [41/1990]: 139–146.

Грађа о српским занатлијама и радионицама у Белој Цркви у XIX веку

Прилози и грађа. – [42/1990]: 151–162.

Грађа о српским трговцима у Белој Цркви с краја XVIII века до 1860. године

Прилози и грађа. – [45/1992]: 135–143.

Грађа о српским занатлијама у Белој Цркви од 1800. до 1865. године

Прилози и грађа. – [46/1992]: 137–147.

Грађа о српским занатлијама и трговцима у Белој Цркви од 1918. до 1941. године

Прилози и грађа. – [52/1995]: 125–137.

Илија Савков: *Историја ајоџекарсиџа на њлу данашње Војводине*, Матица српска, Нови Сад 2014, 350 стр.

Осврти. – [91/2015]: 95–96.

ИШТВАНИЋ, Марјан

Грађа о српским трговцима и занатлијама у Белој Цркви у XIX веку⁹

Прилози и грађа. – [37/1988]: 107–112.

ЈАГОДИЋ, Милош

Српски студенти у Паризу средином шездесетих година 19. века

Прилози и грађа. – [79–80/2009]: 175–182.

Резиме на енглеском језику: 182.

Александра Марковић Новаков, *Православна српска богословија у Призрену (1871–1890)*, Епархија нишка и Епархија рашко-призренска, Ниш 2011.

Прикази и белешке. – [85/2012]: 146–147.

Библиотека Лицеја 1846. године

Грађа и прилози. – [88/2013]: 101–140.

Резиме на енглеском језику: 140.

ЈАКШИЋ, Дејан

Најстарија архивска грађа Архива Војводине – узбудљив пут откривања докумената (*Пути докумената. Методе и резултати истраживања времена насипанка најстаријих архивских докумената у Архиву Војводине*, приредили Зоран Стевановић и Весна Башић, Архив Војводине, Нови Сад 2016, 202 стр.)

⁸ Коаутор: Марјан Иштванић

⁹ Коаутор: Живан Иштванић

Прикази. – [94/2016]: 123–125.

Нова серија свезака аналитичког инвентара Архива Војводине – Друштво за Српско народно позориште (Ненад Предојевић, *Друштво за Српско народно позориште – Нови Сад (1861–1941)*, Аналитички инвентар, свеска 1, Архив Војводине, Нови Сад 2016, 440 стр.)

Прикази и белешке. – [96/2017]: 167–169.

ЈАКШИЋ, Иван

Отварање српске учитељске школе у Сентандреји 1812. године

Прилози и грађа. – [33/1986]: 113–121.

ЈАНКОВИЋ, Живорад

Прилози историјске садржине објављени у „Гласнику”, службеном листу Српске православне цркве од 1945. до 1985. године

Библиографија. – [43/1991]: 221–243.

ЈАНКОВИЋ, Марија

Јованка Калић, *Срби у њозном средњем веку*, САНУ, Балканолошки институт, Посебна издања 56, Београд 1994; 214 стр.

Прикази и белешке. – [53/1996]: 222–225.

ЈАЊУШИЋ, Галина

E. J. Hobsbawm, *Doba revolucije. Evropa 1789–1848*, Zagreb 1987, 294 str.

Прилози и грађа. – [40/1989]: 213–216.

ЈЕЛИЋ, Дарко Б.

О јеванђељима у Иригу у време куге 1795/96. године¹⁰

Грађа и прилози. – [94/2016]: 91–113.

Резиме на енглеском језику: 112–113.

ЈЕРИЋ, Кристиан

Национално питање на Угарском сабору од 1861. до 1868. године

Чланци и расправе. – [90/2014]: 71–99.

Резиме на енглеском језику: 99.

Прилог дипломатској делатности Ивана Иванића у Будимпешти

Чланци и расправе. – [97/2018]: 107–112.

Резиме на енглеском језику: 112.

ЈЕРКОВ, Добрила

Регистар. – [37/1988]: 219–234.

Регистар. – [38/1988]: 197–206.

Регистар. – [39/1989]: 213–223.

Регистар. – [40/1989]: 225–238.

Регистар. – [41/1990]: 235–246.

Регистар. – [42/1990]: 225–235.

Регистар. – [43/1991]: 245–257.

¹⁰ Коаутори: Јован Максимовић, Вера Новковић, Бранислав Јовичић

- Регистар. – [44/1991]: 223–235.
 Регистар. – [45/1992]: 249–266.
 Регистар. – [46/1992]: 251–271.
 Регистар. – [47–48/1993]: 211–221.
 Регистар. – [49/1994]: 219–233.
 Регистар. – [50/1994]: 251–266.
 Регистар. – [51/1995]: 249–264.
 Регистар. – [52/1995]: 225–246.
 Регистар. – [53/1996]: 249–262.

ЈОВАНОВИЋ, Владан Ж.

Културно-просветна мисија Радослава Грујића у Скопљу 1920–1937.

Прилози и грађа. – [84/2012]: 143–154.

Резиме на енглеском језику: 154.

ЈОВАНОВИЋ, Владимир

Устав од „корица до корица” (неки мање познати детаљи око Устава из 1888)

Прилози и грађа. – [56/1997]: 193–200.

Резиме на енглеском језику: 200.

Краљ Милан и бугарска криза 1886–1887.

Прилози и грађа. – [57/1998]: 157–168.

Резиме на енглеском језику: 168.

ЈОВАНОВИЋ, Јован

Лав Николајевич Толстој о анексији Босне и Херцеговине 1908. године

Прилози и грађа. – [43/1991]: 149–159.

ЈОВАНОВИЋ, Мирјана

Регистар. – [6/1972]: 227–242.

Регистар. – [7/1973]: 229–241.

Регистар. – [8/1973]: 228–241.

Регистар. – [9/1974]: 195–208.

Регистар. – [10/1974]: 227–244.

Регистар. – [11/1975]: 235–254.

Регистар. – [12/1975]: 249–262.

Регистар. – [13/1976]: 241–252.

Регистар. – [14/1976]: 235–248.

Регистар. – [15/1977]: 227–242.

Регистар. – [16/1977]: 247–261.

Регистар. – [17/1978]: 213–226.

Регистар. – [18/1978]: 219–232.

Регистар. – [19/1979]: 235–236.

Регистар. – [20/1979]: 245–258.

Регистар. – [21/1980]: 179–188.

Регистар. – [22/1980]: 193–204.

Регистар. – [23/1981]: 219–230.

- Регистар. – [24/1981]: 217–227.
 Регистар. – [25/1982]: 211–222.
 Регистар. – [26/1982]: 249–263.
 Регистар. – [27/1983]: 227–238.
 Регистар. – [28/1983]: 207–216.
 Регистар. – [29/1984]: 203–218.
 Регистар. – [30/1984]: 213–226.
 Регистар. – [31/1985]: 193–207.
 Регистар. – [32/1985]: 199–210.
 Регистар. – [33/1986]: 209–223.
 Регистар. – [34/1986]: 217–235.
 Регистар. – [35/1987]: 223–240.
 Регистар. – [36/1987]: 241–254.

ЈОВАНОВИЋ, Мирослав

Temoignages Francais sur les Serbes et la Serbie 1912–1918. Французи о Србима и Србији 1912–1918: Избор, уводни текстови, превод и коментар
 Михаило Павловић: Народна књига, Београд 1988; 389.

Прикази и белешке. – [39/1989]: 204–206.

Мирјана Стефановски, *Српска њолијичка емигранција о њреуређењу Југославије 1941–1943*; Народна књига, Београд 1988; 337.

Прикази и белешке. – [39/1989]: 206–207.

ЈОВАНОВИЋ, Надежда

Сарадња Драгољуба Јовановића са Летописом Матице српске

Прилози и грађа. – [52/1995]: 139–153.

Група за социјалну и културну акцију

Прилози и грађа. – [53/1996]: 125–159.

ЈОВАНОВИЋ ЈАКШИЋ, Иванка

Из успомена Стојана Јакшића

Прилози и грађа. – [23/1981]: 177–204.

ЈОВИН, Славко

Утицај здравствених прилика на ишчезнуће српског живља у селу Гложану

Прилози и грађа. – [15/1977]: 161–165.

Целатски таксаторијум из 1772. године

Прилози и грађа. – [20/1979]: 87–90.

Трагом докумената из здравства 1789. године

Прилози и грађа. – [27/1983]: 139–140.

ЈОВИЧИЋ, Бранислав

О јеванђељима у Иригу у време куге 1795/96. године¹¹

Грађа и прилози. – [94/2016]: 91–113.

Резиме на енглеском језику: 112–113.

¹¹ Коаутори: Јован Максимовић, Дарко Б. Јелић, Вера Новковић

ЈУДИН, Љубомирка Видети: **КРКЉУШ, Љубомирка**

КАЛИЋ, Јованка

Подаци Абу Хамида о приликама у Јужној Угарској средином XII века

Чланци и расправе. – [4/1971]: 25–37.

Резиме на француском језику: 36–37.

КАРАМАН, Игор

Социјално-економске прилике у југославенским земљама Хабсбуршке монархије у доба касног феудализма (1650–1848)

Чланци и расправе. – [9/1974]: 7–29.

Резиме на немачком језику: 28–29.

КАРАМИЈАЛКОВИЋ, Ненад

Херман Август Мајнерт – доктор без граница

Чланци и расправе. – [92/2015]: 19–37.

Резиме на енглеском језику: 37.

КАСАШ, Александар

Dr Bogdan Krizman, *Vanjska politika jugoslavenske države 1918–1941*, Zagreb 1975, str. 199.

Прикази и белешке. – [15/1977]: 210–213.

Међународни научни скуп: *Културно-јолијички јокрејџи народа Хабсбуршке Монархије у XIX веку*

Скупови. – [16/1977]: 233–235.

Др Данило Кеџић, *Революционарни раднички јокрејџ у Зрењанину 1918–1941*, том IV 1938–1941, Зрењанин 1977, стр. 838.

Прикази и белешке. – [17/1978]: 205–207.

Др Данило Кеџић, *Синдикални јокрејџ дрводельских радника у Војводини 1935–1941*, Архив Војводине Сремски Карловци, Филозофски факултет – ООУР Институт за историју Нови Сад и Музеј социјалистичке револуције Војводине Нови Сад, Нови Сад 1978, стр. 595.

Прикази. – [18/1978]: 183–185.

Др Никола Поповић, *Југословенски добровољци у Русији 1914–1918*, Београд 1977, стр. 423.

Прикази. – [18/1978]: 185–187.

В. К. Волков, *Мюнхенский сговор и балканские страны*, Москва 1978, стр. 327.

Прикази и белешке. – [22/1980]: 179.

Група аутора, *Међународни односи и вањска јолијџика социјалистичке Југославије*, Центар друштвених дјелатности Савеза социјалистичке омладине Хрватске, Загреб 1979, стр. 683.

Прикази и белешке. – [22/1980]: 180–182.

Саопштења са научног скупа: *Тџџо, радничка класа и синдикалџи*, Радничка штампа, Београд 1979, стр. 606.

Скупови. – [22/1980]: 185–188.

Јединствени синдикати радника и намештеника Војводине од 1945. до 1948.

Чланци и расправе. – [23/1981]: 31–61.

Резиме на енглеском језику: 60–61.

Вељко Влаховић, *Сабрани радови*, том 1–7, Београд–Титоград 1981. (стр. 2169).

Прикази и белешке. – [25/1982]: 204–206.

Економске мере војне управе за Банат, Бачку и Барању (17. октобар 1944 – 15. фебруар 1945)

Прилози и грађа. – [27/1983]: 173–183.

Др Душан Попов, *Српска штиамја у Војводини 1918–1941*, Матица српска, Нови Сад 1983, стр. 519.

Прикази и белешке. – [30/1984]: 194–197.

Прве године самоуправљања у Војводини

Чланци и расправе. – [38/1988]: 61–86.

Резиме на енглеском језику: 85–86.

О једном неуспелом покушају спајања Новог Бечеја и Врањева између два светска рата (Прилог историји ова два насеља)

Прикази и белешке. – [39/1989]: 167–174.

Меморандум Ендреа Бајчи-Жилинског упућен Миклошу Хортију поводом крвопролића у Бачкој 1942. године

Прилози и грађа. – [46/1992]: 181–202.

Једно сведочанство о Априлском рату у Бачкој 1941. године

Прилози и грађа. – [49/1994]: 171–177.

Записи Лазара Дунђерског о свом животу и стицању породичног иметка

Наративни извори. – [51/1995]: 213–223.

Политички и економски живот Бечеја 1944–1955. године¹²

Чланци и расправе. – [52/1995]: 67–94.

Резиме на немачком језику: 93–94.

Коме је Богдан Дунђерски, велепоседник старобечејски и србобрански, оставио своје имање?

Прилози и грађа. – [55/1997]: 169–182.

Резиме на немачком језику: 181–182.

Сретен Вукосављевић о решењу националног питања у Бачкој после Другог светског рата

Прилози и грађа. – [58/1998]: 219–223.

Резиме на немачком језику: 223.

КАТИЋ, Срђан

Битке код Осијека и Харшања 1687. године

Прилози и грађа. – [49/1994]: 121–132.

КАШИЋ, Душан Љ.

Посланици на Народно-црквеном сабору 1749. у Карловцима

Прилози и грађа. – [2/1970]: 96–105.

¹² Коаутор: Ранко Кончар

КЕМЕЊ, Габор Г.

Мотиви зближавања у историји мађарско-јужнословенских веза (1790–1914)

Чланци и расправе. – [6/1972]: 27–50.

Резиме на мађарском језику: 50.

КЕЦИЋ, Данило

Жене Војводине у радничком и револуционарно-демократском покрету у предвечерје револуције

Чланци и расправе. – [29/1984]: 81–115.

Резиме на енглеском језику: 115.

Дипломатске мисије Михајла Пупина

Прилози и грађа. – [51/1995]: 127–136.

Национално-политички рад Вељка Петровића за време Првог светског рата

Чланци и расправе. – [52/1995]: 55–65.

Резиме на енглеском језику: 64–65.

Реквирирање звона српских православних храмова Темишварске епархије 1916–1917.

Прилози и грађа. – [59–60/1999]: 173–191.

Резиме на немачком језику: 191.

КЛЕУТ, Марија

Једно сведочење о годинама 1848–1849.

Прилози и грађа. – [58/1998]: 139–143.

Резиме на немачком језику: 143.

КЛИМЕК, Антонин

Чехословачка индустрија наоружања и Југославија између два светска рата

Чланци и расправе. – [27/1983]: 99–119.

Резиме на енглеском језику: 118–119.

КЉАИЋ, Лепосава

Архимандрит Стефан Илкић 1875–1963.

Прилози и грађа. – [69–70/2004]: 285–290.

Резиме на енглеском језику: 290.

КОВАЧЕВИЋ, Душко М.

Милица Нинковић (1854–1881)

Прилози и грађа. – [29/1984]: 143–158.

Живота Ђорђевић, *Чукур-чесма 1862.* – Студија о одласку Турака из Србије, Нолит, Београд 1983, стр. 316.

Прикази и белешке. – [29/1984]: 188–189.

Национални и просветитељски рад Павла Аршинова (1855–1930)

Прилози и грађа. – [30/1984]: 159–174.

Прилози за биографију Јелене Илке Марковић, Петра и Анке Нинковић

Прилози и грађа. – [31/1985]: 81–87.

Ђорђе Микић, *Аустиро-угарска и Младобуџурци 1908–1912*, Институт за историју у Бања Луци, Бања Лука, 1983, стр. 346.

Прикази и белешке. – [31/1985]: 181–182.

Русија и анексиона криза 1908–1909, Документи из совјетских архива, Приредио Бранко Павићевић, издавач Црногорска академија наука и умјетности, Титоград 1984, стр. 749.

Прикази и белешке. – [32/1985]: 192–193.

Политички и просветитељски рад Васе Живковића (1819–1891)

Чланци и расправе. – [33/1986]: 7–38.

Резиме на енглеском језику: 38.

Младен Стефановић, *Збор Димитрија Љошића 1934–1945*; издавач: Народна књига, Београд 1984, стр. 360.

Прикази и белешке. – [34/1986]: 206–208.

Владимир Стојанчевић, *Србија и Буџарска од Санстефанског мира до Берлинског конгреса*, Београд 1986, стр. 248.

Прикази и белешке. – [34/1986]: 213–214.

Хришћанска реч о решењу Источног питања од Ј[акова] И[гњатовића]¹³

Наративни извори. – [36/1987]: 161–175.

Јаков Игњатовић о Источном питању

Наративни извори. – [36/1987]: 177–190.

Змај у Источној кризи 1875–1878.¹⁴

Прилози и грађа. – [37/1988]: 99–106.

Сведочење Ђуре Вукичевића о Јакову Игњатовићу, Мађарима и Хрватима у време заседања Угарског и Хрватског сабора 1861. године

Прилози и грађа. – [39/1989]: 118–123.

Јаков Игњатовић о српском бићу Црногораца

Прилози и грађа. – [39/1989]: 125–127.

Став Јакова Игњатовића према Мађарима у угарској држави

Чланци и расправе. – [40/1989]: 25–44.

Резиме на енглеском језику: 44.

Одјек Велике сеобе Срба у делу Јакова Игњатовића

Чланци и расправе. – [42/1990]: 19–26.

Резиме на енглеском језику: 26.

Епископ шумедијски Сава, *Писма њајријарха Георџија Бранковића*, Крагујевац, 1994.

Прикази и белешке. – [52/1995]: 223–224.

КОВАЧЕВИЋ, Каталин Х.¹⁵

КОВАЧЕК, Божидар

Масарик и Матица српска

Чланци и расправе (јубилеј). – [61–62/2000]: 103–108.

Резиме на немачком језику: 108.

¹³ С немачког превео Страхинја К. Костић

¹⁴ Коаутор: Чедомир Попов

¹⁵ Видети: Хегедиш Ковачевић, Каталин

КОВИЈАНИЋ, Ристо

Светозар Милетић на студијама

Прилози и грађа. – [14/1976]: 153–157.**КОЛАКОВИЋ, Раденка**Душанка Динић-Кнежевић, *Дубровник и Угарска у средњем веку*, Нови Сад 1986, 245 страна.**Прикази и белешке.** – [39/1989]: 189–190.**КОЉАНИН, Драгица¹⁶**Љубомир Табачки, *Кикинда у народноослободилачком рату и револуцији*, Институт за историју, Едиција „Војводина у борби”, Нови Сад 1982, стр. 555.**Прикази и белешке.** – [27/1983]: 219–220.Мирјана Стефановски, *Српска политичка емиграција о преуређењу Југославије 1941–1943*, Народна књига, Београд, 1988, 337.**Прикази и белешке.** – [42/1990]: 213–216.*Мемоари патријарха српског Гаврила*, Сфаирос, Београд, 1990, стр. 390.**Прикази и белешке.** – [44/1991]: 214–216.

Геноцид над Србима у Другом светском рату

Научни скупови. – [44/1991]: 219–221.Звонимир Голубовић, *Раџија у јужној Бачкој 1942. године*, Историјски музеј Војводине, Нови Сад, 1992, стр. 357.**Прикази и белешке.** – [46/1992]: 247–249.*Присаједињење Војводине Краљевини Србији 1918*, зборник, Нови Сад, Музеј Војводине, Институт за историју Филозофског факултета, 1993, 272 стр.**Прикази и белешке.** – [50/1994]: 242–244.**КОМАР, Горан Ж.**

Да ли су топаљски Живковићи припадали роду Владиславића?

Прилози и грађа. – [74/2006]: 79–87.

Резиме на енглеском језику: 87.

Савински архимандрит Леонтије (Аврамовић)

Прилози и грађа. – [75–76/2007]: 113–120.

Резиме на енглеском језику: 120.

Бокешки и далматински исповједник православља протосинђел Кирил Цвјетковић (1791–1857)

Прилози и грађа. – [77–78/2008]: 69–75.

Резиме на енглеском језику: 75.

Прилози биографији високопреосвећеног митрополита Стефана Љуби-братића

Прилози и грађа. – [79–80/2009]: 97–121.

Резиме на енглеском језику: 121.

Владика Саватије Љубибратић Руђић – прилози биографији –

¹⁶ ГАЛИЋ, Драгица

Чланци и расправе. – [82/2010]: 23–57.

Резиме на енглеском језику: 57.

Манастир Рождества Пресвете Богородице (Потпланина) у Ратишеви-
ни код Херцег Новог

Чланци и расправе. – [84/2012]: 47–62.

Резиме на енглеском језику: 62.

КОМАТИНА, Ивана

Ана Дандоло – прва српска краљица?

Чланци и расправе. – [89/2014]: 7–22.

Резиме на енглеском језику: 22.

КОНДРАТЈЕВА, Вера Николајевна

Још једном о аутору прокламације од 1. маја 1872. године

Прилози и грађа. – [3/1971]: 124–126.

КОНЧАР, Ранко

Неки методолошки проблеми у проучавању националног питања у НОБ-у
Војводине

Саопштења са научних скупова. – [2/1970]: 161–164.

Уједињена омладина српска – Зборник радова. Матица српска – Исто-
ријски институт, Београд – Нови Сад 1968, 62.

Белешке. – [2/1970]: 191–192.

Нрвоје Matković, *Svetozar Pribičević i Samostalna demokratska stranka do
šestojanuarske diktature*, Institut za hrvatsku povijest, Zagreb 1972, str. 270.

Прикази. – [7/1973]: 213–215.

Новосадска резолуција из 1932. године

Прилози и грађа. – [8/1973]: 131–148.

Формирање Покрајинског народноослободилачког одбора Војводине 1943.

Чланци и расправе. – [19/1979]: 49–60.

Резиме на немачком језику: 60.

Прилог питању концепције КПЈ према друштвено-економском развоју
Југославије у периоду „револуционарног етатизма”

Чланци и расправе. – [21/1980]: 69–77.

Резиме на немачком језику: 77.

Народноослободилачка борба као оквир и облик социјалистичке рево-
луције у Југославији

Чланци и расправе. – [23/1981]: 7–16.

Резиме на немачком језику: 16.

Историја Савеза комуниста Југославије, колектив аутора, Издавачки
центар Комунист (Народна књига), Рад, Београд, 1985, 483.

Прикази и белешке. – [34/1986]: 215–216.

Споразум Цветковић–Мачек и Војводина

Чланци и расправе. – [44/1991]: 65–92.

Резиме на немачком језику: 92.

Један поглед Драгољуба Јовановића на југословенско национално пи-
тање

- Историографија.** – [50/1994]: 205–228.
 Драгољуб Јовановић о Југославији и Балканској федерацији
Прилози и грађа. – [51/1995]: 91–126.
 Политички и економски живот Бечеја 1944–1955. године¹⁷
Чланци и расправе. – [52/1995]: 67–94.
 Резиме на немачком језику: 93–94.
 Неколико запажања о карактеру рата у Југославији 1941–1945.
Чланци и расправе. – [53/1996]: 79–85.
 Резиме на немачком језику: 85.
 Сретен Вукосављевић о државноправним проблемима Југославије 1946. године
Чланци и расправе. – [55/1997]: 111–120.
 Резиме на немачком језику: 120.

КОЊЕВИЋ, Миле

- Неки подаци о удјелу Срба у укупној националној структури Хрватске
Прилози. – [4/1971]: 165–176.
 Мјесто и улога „Хрватске православне цркве” у усташкој политици према Србима
Прилози и грађа. – [7/1973]: 180–189.
 Самостална демократска странка и споразум од 8. октобра 1937. године
Чланци и расправе. – [8/1973]: 30–50.
 Резиме на енглеском језику: 50.
 Самостална демократска странка и споразум Цветковић–Мачек
Чланци и расправе. – [10/1974]: 7–54.
 Резиме на немачком језику: 52–54.
 Конституисање јединствених синдиката Војводине 1945.
Без категорије. – [16/1977]: 25–35.
 Резиме на немачком језику: 35.

КОРОКНАИ, Акош

- Nagy István, *A Magyar Kamara 1686 – 1848*, Akadémiai Kiadó, Budapest 1971, стр. 374.¹⁸
Прикази. – [10/1974]: 197–201.
 Kállay István, *Szabad királyi városok gazdálkodása Mária Terézia korában*.¹⁹
 (Привређивање слободних и краљевских градова за време владавине Марије Терезије), Budapest 1972.
Прикази. – [10/1974]: 201–205.

КОСИЋ, Василије

- Комунистичка делатност у Реалној гимназији у Великој Кикинди
Прилози и грађа. – [6/1972]: 177–182.

¹⁷ Коаутор: Александар Касаш

¹⁸ Са мађарског превео: Тадија Гросингер

¹⁹ Превела Каталин Стојановић-Каић

КОСТИЋ, Јагода

Dr Kosta Milutinović, *Štrosmajer i jugoslovensko pitanje*, Institut za izučavanje istorije Vojvodine, Novi Sad 1976, str. 281.

Прикази и белешке. – [15/1977]: 207.

Испраживања IV, издање Института за изучавање историје Војводине, Нови Сад 1975, стр. 415.

Часописи. – [15/1977]: 224–225.

Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду, књига XVIII/1, XVIII/2 (1975)

Часописи. – [15/1977]: 225–226.

КОСТИЋ, Милан П.

Из Првог светског рата, 1914–1918.

Чланци и расправе. – [51/1995]: 143–181.

Резиме на енглеском језику: 180–181.

КОСТИЋ, Мита

Српски студенти на универзитетима у Халеу, Лајпцигу и Гетингену у XVIII столећу^{20, 21}

Чланци и расправе. – [44/1991]: 19–38.

Резиме на немачком језику: 38.

КОСТИЋ, Надежда

Насељавање Нишлија и Топличана у Сремским Карловцима у 18. веку

Прилози и грађа. – [65–66/2002]: 173–179.

Резиме на немачком језику: 179.

КОСТИЋ, Страхња К.

Југословени у Винтеровом приказу развоја слободне мисли у Дунавској Монархији

Прикази. – [9/1974]: 175–184.

КОСТЈАШОВ, Јуриј В.

Павле Јулинац у руској служби

Прилози и грађа. – [50/1994]: 147–156.

Руски посланик у Бечу Херман Карло Кајзерлинг и Срби

Чланци и расправе. – [56/1997]: 59–71.

Резиме на руском језику: 70–71.

Нова сведочења о животу Јована Балевића

Прилози и грађа. – [57/1997]: 117–123.

Резиме на руском језику: 123.

²⁰ Предео с немачког Томислав Бекић.

²¹ Рад је објављен у немачком часопису *Südostdeutsche Forschungen* (München), Bd. III, heft 2, 1–24. под насловом “Serbische Studenten an den Universitäten Halle, Leipzig und Göttingen im 18. Jahrhundert”.

КРАЈЧОВИЧ, Милан

Словачки политичар Милан Хоца у политичкој историји Војводине почетком XX века

Чланци и расправе. – [6/1972]: 51–83.

Резиме на словачком језику: 82–83.

Словаци у политичком развоју Троједне Краљевине у другој половини XIX века

Прилози и грађа. – [14/1976]: 193–212.

Словачко-југословенски односи у току Првог светског рата 1914–1918.

Прилози и грађа. – [25/1982]: 133–152.

Програм меморандума Словака из 1861. године (Словачко-југословенски односи у 60-тим годинама XIX века)²²

Прилози и грађа. – [39/1989]: 129–148.

Српско-словачки односи у Револуцији 1848–1849.

Чланци и расправе. – [59–60/1999]: 7–16.

Резиме на немачком језику: 16.

КРАЉ, Марија

О последицама дефорестације у другој половини XIX века

Чланци и расправе. – [100/2019]: 43–55.

Резиме на енглеском језику: 54–55.

КРЕСТИЋ, Василије Ђ.

Wacław Felczak, *Ugodba węgiersko-chorwacka 1868 roku*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1969, стр. 240.

Критике, оцене и прикази. – [1/1970]: 154–157.

Ungarn – Jahrbuch, Zeitschrift für Kunde Ungarns und verwandte Gebiete, Band 1, Mainz 1969, 240.

Часописи. – [3/1971]: 200–201.

О сукобу Светозара Милетића са Ником Максимовићем из 1873. године

Прилози. – [4/1971]: 143–150.

Sonja Jordan, *Die Kaiserliche Wirtschaftspolitik im Banat im 18. Jahrhundert*, Verlag R. Oldenburg, München 1967, стр. 212.

Белешке. – [4/1971]: 216.

Заплењено писмо Светозара Милетића упућено Лази Костићу

Прилози и грађа. – [7/1973]: 140–142.

Нови подаци о Светозару Милетићу из 1857. године

Прилози и грађа. – [10/1974]: 125–130.

Срби у Војводини за време Бахова апсолутизма (1849–1860)

Чланци и расправе. – [13/1976]: 53–69.

Резиме на немачком језику: 68–69.

Милетићев позив српској омладини да се окупи око Славјанке

Прилози и грађа. – [13/1976]: 153–155.

О Ђорђу Стратимировићу и његовом политичком програму из 1872. године

²² Превод са словачког: Јозеф Валихора.

- Чланци и расправе.** – [18/1978]: 31–49.
Резиме на немачком језику: 48–49.
Управном одбору Матице српске
Изјава. – [18/1978]: 233.
Нова грађа о Блгарској дневници
Прилози и грађа. – [20/1979]: 123–130.
О субвенционисаним листовима Војводине на немачком и мађарском језику (1867–1914)
Чланци и расправе. – [21/1980]: 7–39.
Резиме на немачком језику: 38–39.
Друштво српског напретка
Прилози и грађа. – [22/1980]: 151–164.
Из историје српско-хрватских односа
Прилози и грађа. – [29/1984]: 133–141.
О Михаилу Полит-Десанчићу и источном питању
Наративни извори. – [33/1986]: 173–186.
Horst Haselsteiner, *Joseph II. und die Komitate Ungarns. Herrscherrecht und ständischer Konstitutionalismus*, Wien–Köln–Graz 1983, 301.
Прикази и белешке. – [33/1986]: 198–199.
Змај и Хрвати
Чланци и расправе. – [36/1987]: 27–55.
Резиме на немачком језику: 54–55.
„*Јако српство – јака Југославија*”, избор чланака из *Српског гласа*, органа Српског културног клуба. За штампу приредио Миодраг Јовичић, Научна књига, Београд 1991, 200 стр.
Часописи. – [45/1992]: 219–221.
In memoriam: Др Федор Никић (Гргетег, 20. I 1894 – Београд, 9. VII 1989)
Историографија. – [46/1992]: 203–209.
Списак радова Федора Никића
Библиографија. – [46/1992]: 209–213.
Сомбор. Од слома револуције 1849. до Нагодбе 1867. године
Чланци и расправе. – [47–48/1993]: 41–68.
Резиме на немачком језику: 68.
Писмо Мите Клицина Милану Ђ. Милићевићу
Прилози и грађа. – [49/1994]: 149–154.
Чедомир Попов – Јелена Попов, *Аутономија Војводине – Српско питање*, Сремски Карловци 1993, 80 стр.
Прикази и белешке. – [50/1994]: 234–238.
Државно и историјско право Хрватске – основ сукоба са Србима
Чланци и расправе. – [51/1995]: 7–20.
Резиме на немачком језику: 19–20.
Јован Рашковић, *Душа и слобода*, „Славија”, Нови Сад 1995; 366 стр.
Прикази и белешке. – [53/1996]: 239–243.
Јохан Христифор барон Бартенштајн, *О расејаном илирско-расцијанском народу (1761)*, Гутенбергова галаксија, Београд – Ваљево 1995, за штампу приредио Славко Гавриловић
Прикази и белешке. – [54/1996]: 234–236.

- Слободан Јовановић о Хрватима и српско-хрватским односима
Чланци и расправе. – [56/1997]: 125–136.
 Резиме на енглеском језику: 136.
- Томаш Гарик Масарик и Срби
Чланци и расправе (јубилеј). – [61–62/2000]: 85–92.
 Резиме на немачком језику: 101–102.
- Светозар Милетић, *Сабрани сјиси*, књ. I, II, III, Београд 1999–2002,
 Завод за издавање уџбеника и наставна средства. За штампу приредили
 академик Ч. Попов и мр Д. Микавица
Прикази и белешке. – [65–66/2002]: 330–331.
- Краљ Милан и Јосип Јурај Штросмајер
Научни скупови. – [75–76/2007]: 167–175.
 Резиме на енглеском језику: 175.
- Прилог историји настанка мемоара краља Петра II Карађорђевића
Прилози и грађа. – [77–78/2008]: 157–164.
 Резиме на енглеском језику: 163–164.
- Динко Давидов, *Горња земља. Сјоменици народа српског*. Завод за уџбе-
 нике, Београд 2008.
Прикази и белешке. – [79–80/2009]: 204–206.
- Смиља Аврамов, *Геноцид у Југославији 1941–1945, 1991...*, књ. I, II, Ака-
 демија за дипломатску безбедност, Београд 2008.
Прикази и белешке. – [79–80/2009]: 221–223.
- Два реферата о избору професора историје на Великој школи
Историографија. – [82/2010]: 155–168.
 Резиме на енглеском језику: 168.
- Од сељачета и чобанчета до угледног историчара. Поводом стогодишњице
 рођења историчара Јеремије Митровића
Историографија. – [83/2011]: 183–187.
 Резиме на енглеском језику: 187.
- Трговачки промет на царинарницама између Србије и Аустроугарске
 1867. године
Прилози и грађа. – [84/2012]: 135–142.
 Резиме на енглеском језику: 142.
- Недозвољиви пропусти у *Српској историји* Чедомира Антића
Осврти. – [89/2014]: 105–106.
- Два писма наших историчара
Грађа. – [99/2019]: 107–118.
 Резиме на енглеском језику: 117–118.

КРЕСТИЋ, Петар В.

- Писма о „српањским жртвама”
Прилози и грађа. – [39/1989]: 109–112.
Теодор Павловић и његово доба, Зборник радова, Нови Сад 1988, стр.
 233.
Прикази и белешке. – [40/1989]: 219–220.
 „Сербске народне новине” о Стефану Сечењију
Прилози и грађа. – [44/1991]: 111–116.

Васа Казимировић, *Никола Пашић и његово доба (1845–1926)*, I–II, Нова Европа, Београд 1990.

Прикази и белешке. – [44/1991]: 217–218.

„Швабе” или „Немачкари” у Сербским народним новинама Теодора Павловића

Чланци и расправе. – [49/1994]: 31–43.

Резиме на енглеском језику: 42–43.

Теодор Павловић и Вук Караџић о културно-политичким збивањима четрдесетих година XIX века

Чланци и расправе. – [50/1994]: 33–47.

Резиме на енглеском језику: 46–47.

Јован С. Радојичић, *Срби – Српска Крајина, Славонија, Далмација, Хрватска (Биографски лексикон)*, Београд 1994.

Прикази и белешке. – [52/1995]: 201–202.

Славко Гавриловић, *Грађа за историју Војне границе у XVIII веку, књига II, Банска крајина XVII–XVIII век*, Београд, 1997; 760 стр.

Прикази и белешке. – [56/1997]: 243–244.

Добротворни рад српских жена крајем XIX и почетком XX века

Прилози и грађа. – [65–66/2002]: 271–278.

Резиме на немачком језику: 277–278.

Александра Вулетић, *Породица у Србији средином 19. века*, Историјски институт, Ј. П. „Службени гласник”, Београд 2002, стр. 221.

Прикази и белешке. – [65–66/2002]: 329–330.

Теодор Павловић, новинар и политичар – Поводом двестогодишњице рођења

Чланци и расправе. – [67–68/2003]: 9–21.

Резиме на енглеском језику: 21.

Похвала врховног жупана Бачке, Торонтала и Вршачког округа Исидора Николића Србоградског из 1850. године

Прилози и грађа. – [75–76/2007]: 127–134.

Резиме на енглеском језику: 134.

О покретању *Српског гласа*, гласила Српске народне странке у Далмацији

Прилози и грађа. – [75–76/2007]: 135–141.

Резиме на енглеском језику: 141.

Пут у Цариград у свити кнеза Михаила

Прилози и грађа. – [79–80/2009]: 157–173.

Резиме на енглеском језику: 173.

Успомене капетана Адама Косанића

Прилози и грађа. – [81/2010]: 99–112.

Резиме на енглеском језику: 112.

Тестамент Милана Ђ. Милићевића

Грађа и прилози. – [87/2013]: 129–135.

Резиме на енглеском језику: 135.

Мира Радојевић, *Милан Грол*, Филип Вишњић, Београд 2014, 347.

Прикази и белешке. – [89/2014]: 112–115.

Историја Срба у Трсту (*Култура Срба у Трсту 1751–1914 = Cultura dei Serbi a Trieste 1751–1914* /приредили М. Перишић и Ј. Рељић; превод Ј.

Танасковић/; Архив Србије и Српска православна црквена општина, Београд и Трст 2016, 481 стр.)

Прикази. – [95/2017]: 115–117.

Министар Генчић о женидби краља Александра Обреновића

Чланци и расправе. – [98/2018]: 67–79.

Резиме на енглеском језику: 79.

КРЕШИЋ, Огњен

Хришћани као сведоци чина (şuhud ul-hal) на кадијским судовима у Османском царству

Чланци и расправе. – [89/2014]: 23–34.

Резиме на енглеском језику: 34.

КРЖИШНИК БУКИЋ, Вера

Почеци сељачког радног задругарства у Босанској Крајини 1946–1947. године

Чланци и расправе. – [39/1989]: 71–90.

Резиме на енглеском језику: 90.

КРИВОКАПИЋ, Гордана

D. Pavličević, *Narodni pokret 1883. u Hrvatskoj*, Zagreb 1980, str. 394.

Прикази и белешке. – [26/1982]: 246–248.

КРКЉУШ, Љубомирка

Научни скуп у њоводу 50-годишњице распада Аустро-Угарске монархије и стварање југословенске државе, Загреб 1969, стр. 317.

Критике, оцене и прикази. – [1/1970]: 160–162.

Радикална и демократска штампа у Војводини о националном питању (1919–1929)

Чланци и расправе. – [36/1987]: 57–89.

Резиме на енглеском језику: 88–89.

Стефан Радичевић: Скица за портрет једног писца српских закона и устава.

Прилози и грађа. – [49/1994]: 137–147.

Радош Љушић, *Историја српске државности*

Историографија. – [65–66/2002]: 287–290.

Правна природа докумената од 1. децембра 1918. године о стварању Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца

Чланци и расправе. – [69–70/2004]: 97–117.

Резиме на енглеском језику: 117.

Кнез Милан Обреновић и Светозар Милетић

Научни скупови. – [75–76/2007]: 177–202.

Резиме на енглеском језику: 201–202.

О програму Саве Текелије за обнову српске државе

Чланци и расправе. – [81/2010]: 7–22.

Резиме на енглеском језику: 22.

О преводима угарског Меничног закона, њиховим ауторима и крити-
чарима

Чланци и расправе. – [95/2017]: 15–38.

Резиме на енглеском језику: 37–38.

Правни термини у епистоларима Алексија Везилића и Атанасија Стој-
ковића

Чланци и расправе. – [97/2018]: 69–82.

Резиме на енглеском језику: 81–82.

О правном положају Срба у Јужној Угарској – стварност, жеље и контро-
верзе

Чланци и расправе. – [98/2018]: 31–66.

Резиме на енглеском језику: 66.

Уставноправни појмови и термини у документима Српског покрета
1848–1849. године

Чланци и расправе. – [100/2019]: 25–41.

Резиме на енглеском језику: 41.

КРСТИЋ, Александар

Из историје средњовековних насеља југозападног Баната (15. век – прва
половина 16. века)

Чланци и расправе. – [73/2006]: 27–55.

Резиме на енглеском језику: 54–55.

КРЧМАР, Филип

Јохан Ајман, савремени извор за изучавање јозефинске колонизације
Бачке

Прилози и грађа. – [82/2010]: 137–144.

Резиме на енглеском језику: 144.

Трагом шпанских колониста у Банату

Прилози и грађа. – [82/2010]: 145–154.

Резиме на енглеском језику: 154.

Karl Vocelka, *Geschichte Österreichs. Kultur-gesellschaft-politik*, Heyne,
München 2009, 408.

Прикази и белешке. – [82/2010]: 171–173.

Адам Милер – Гутенбрун и национални препород подунавских Шваба

Чланци и расправе. – [83/2011]: 45–63.

Резиме на енглеском језику: 63.

Прилог биографији грофа Мерсија

Прилози и грађа. – [83/2011]: 105–118.

Резиме на енглеском језику: 118.

КРШЕВ, Борис

Карл Јасперс: *Светска историја филозофије* – Књижевна заједница
Новог Сада, Нови Сад 1992.

Прикази и белешке. – [49/1994]: 215–216.

Фернан Бродел: *Сјиси о историји*, СКЗ, Београд 1992, 367 стр.

Прикази и белешке. – [49/1994]: 216–218.

Прилог питању односа војвођанских радикала према Видовданском уставу

Прилози и грађа. – [50/1994]: 181–195.

КУЗМАНОВИЋ, Славко

О националном препороду буњевачких Хрвата

Прилози и грађа. – [20/1979]: 131–159.

КУЗМИЧОВА, Људмила Васиљевна

Настанак и развој либерализма у Србији у другој половини XIX века²³

Прилози и грађа. – [43/1991]: 135–147.

КУНТИЋ, Алба М.

Један историографски промашај (Др Анте Секулић, *Народни живои и обичаји бачких Буњеваца*) изд. ЈАЗУ, Загреб 1986, стр. 474.

Прикази и белешке. – [38/1988]: 182–188.

ЛАЂЕВАЦ, Љиљана

Историографски радови у Годишњаку Филозофског факултета у Новом Саду (1956–1969)

Часописи. – [3/1971]: 193–198.

ЛАЗИЋ, Душан

Организација полицијско-обавештајне службе „Независне Државе Хрватске”. Равнатељство за јавни ред и сигурност

Прилози и грађа. – [6/1972]: 183–194.

Организација полицијско-обавештајне службе „Независне Државе Хрватске” II. Усташка надзорна служба.

Прилози и грађа. – [7/1973]: 143–179.

Организација полицијско-обавештајне службе „Независне Државе Хрватске” III. Главно равнатељство за јавни ред и сигурност

Прилози и грађа. – [8/1973]: 149–173.

Организација полицијско-обавештајне службе „Независне Државе Хрватске” IV. Обавештајна служба Главног равнатељства за јавни ред и сигурност

Прилози и грађа. – [9/1974]: 130–164.

Организација полицијско-обавештајне службе „Независне Државе Хрватске”. – Уред III – Усташка одбрана

Прилози и грађа. – [10/1974]: 137–183.

Организација полицијско-обавештајне службе „Независне Државе Хрватске” VI. Локални органи редарствене службе

Прилози и грађа. – [11/1975]: 164–192.

Организација полицијско-обавештајне службе „Независне Државе Хрватске” – Обавештајна служба оружаних снага НДХ

Прилози и грађа. – [12/1975]: 172–207.

²³ С руског превела: Валентина Девић Романова

Хрватска сељачка странка у Срему на скупштинским изборима (1918–1941)

Прилози и грађа. – [16/1977]: 163–193.

Избори за локалне органе власти у сремском делу Бановине Хрватске (1939–1940)

Прилози и грађа. – [25/1982]: 153–176.

Нови документи о настанку и развоју народне власти у Војводини

Прилози и грађа. – [33/1986]: 141–145.

Утицај споразума Цветковић–Мачек на локалне органе власти у Срему

Прилози и грађа. – [36/1987]: 141–159.

Укључивање чланова ХСС НОП-у Срема

Прилози и грађа. – [37/1988]: 133–172.

ЛАЗИЋ СТОЈКОВИЋ, Драгана

Војно-административно уређење Смедеревског санцака 1739–1788. (Мирослав Павловић, *Смедеревски санцак 1739–1788. Војно-административно уређење*, Матица српска, Нови Сад 2017, 451 стр.)

Прикази и белешке. – [100/2019]: 147–150.

ЛАКИЋ, Зоран

Владо Стругар, *Српство Јанка Вуковића и Миџра Марџиновића*, Подгорица 2008.

Прикази и белешке. – [81/2010]: 137–139.

ЛАЛИЋ, Средоје

Срби, штаб-официри и генерали у руској војсци у XVIII веку

Прилози и грађа. – [63–64/2001]: 157–171.

Резиме на енглеском језику: 170–171.

Сергиј И. Шевченко, *Украјинска судбина Нове Србије – Историјске скице о прошлости Кировоградске области – Кировоградска област у украјинско-српским везама 1752–2002*, Кировоград (Украјина) 2004, 164 стр.

Прикази и белешке. – [69–70/2004]: 338–340.

Володимир Миљчев и Ољга Посуњко: *Канцеларија Новосербског корпусу* (Володимир Миљчев и Ољга Посуњко: *Канцеларија Новосрпског корпусу*). Едиција „Извори за историју јужне Украјине”, том 7, Запорожје, Украјина 2005, стр. 444.

Прикази и белешке. – [75–76/2007]: 237–238.

ЛАТИНОВИЋ, Горан

О хрватским убвеницима из историје

Историографија. – [73/2006]: 211–236.

Резиме на енглеском језику: 236.

Трст у југословенско-италијанским економским односима између два свјетска рата

Чланци и расправе. – [96/2017]: 109–122.

Резиме на енглеском језику: 122.

ЛЕБЛ, Арпад

Српско-румунска парламентарна сарадња за време владавине Коалиције 1906–1909.

Прилози и грађа. – [3/1971]: 127–146.

Endre Arató, *Keleteurópa története a 19. század első felében Budapest, Akadémiai Kiadó, 1971, str. 600.*

Прикази. – [7/1973]: 208–209.

ЛЕМАЈИЋ, Ненад

Ружа Ђук, *Србија и Венеција у XIII и XIV веку*, Историјски институт – Просвета, Београд, 1986, стр. 267.

Прикази и белешке. – [35/1987]: 209–211.

Момчило Стојаковић, *Браничевски шефиер, Поименични јојис јокрајине Браничево из 1467. године*, Београд 1987, стр. 305 + CXLVI табли факсимила

Прикази и белешке. – [38/1988]: 177.

Косовска бишка у историографији, Зборник радова, књ. 11, Историјски институт, Београд, 1990.

Прикази и белешке. – [43/1991]: 205–207.

Доминик Мандић, *Хрваји и Срби два сјара различийа народа*, Накладни завод Матице хрватске, Загреб, 1990, стр. 320.

Прикази и белешке. – [43/1991]: 207–209.

Срби у Срему и њихови прваци од краја XV до краја XVI века

Чланци и расправе. – [52/1995]: 7–19.

Резиме на енглеском језику: 19.

Сима М. Ђирковић, *Рабојници, војници, духовници* (Друштва средњовековног Балкана), Equilibrium, Београд, 1997.

Прикази и белешке. – [57/1998]: 223–227.

ЛИЛИЋ, Борислава

Српско-руска војна сарадња 1810–1811. у пределу Гургусовца и Горњег Тимока

Прилози и грађа. – [61–62/2000]: 171–178.

Резиме на енглеском језику: 178.

Миграције из неослобођених крајева Турске у Карађорђеву Србију 1804–1813. године

Чланци и расправе. – [69–70/2004]: 61–76.

Резиме на енглеском језику: 75–76.

ЛУКИЋ, Александар

Републикански погледи Љубомира Стојановића

Чланци и расправе. – [86/2012]: 33–50.

Резиме на енглеском језику: 50.

ЉУШИЋ, Радош

Народне скупштине у Србији за време првог намесништва 1839–1840. године

Чланци и расправе. – [22/1980]: 17–47.

Резиме на енглеском језику: 46–47.

Нацрт устава Ђорђа Стојаковића за Кнежевину Србију из 1860. године

Прилози и грађа. – [26/1982]: 197–209.

Димитрије Давидовић – секретар кнеза Милоша Обреновића

Чланци и расправе. – [32/1985]: 51–69.

Резиме на немачком језику: 69.

Драгослав Јанковић, *Српска држава њрвоџ усџанка*, Београд 1984, стр. 290.

Прикази и белешке. – [32/1985]: 184–185.

Милан Ракић, *Конзулска џисма 1905–1911*, Београд, Просвета, 1985, 409 (приредио, поговор и коментар написао Андреј Митровић)

Прикази и белешке. – [33/1986]: 202–204.

Биографије о Илији Гарашанину. Поводом књиге Дејвида Мекензија, *Илија Гарашанин – државник и диџломата*, Београд 1987, стр. 540 (превео Крста Радовић)

Прикази и белешке. – [37/1988]: 208–211.

МАКСИМОВИЋ, Јован

О јеванђељима у Иригу у време куге 1795/96. године²⁴

Грађа и прилози. – [94/2016]: 91–113.

Резиме на енглеском језику: 112–113.

МАЛОВИЋ, Гојко

Оптирање и исељавање Срба из села Ловре (Мађарска) у Војводину 1921–1924.

Чланци и расправе. – [63–64/2001]: 111–155.

Резиме на енглеском језику: 155.

МАМУЗИЋ, Илија

Andrija Torkvat Brlić i njegovo „jugoslovinstvo”

Чланци и расправе. – [20/1979]: 29–55.

Резиме на немачком језику: 54–55.

Унапређивачи просветитељства у средњој и источној Европи (*Beförderer der Aufklärung in Mittel – und Osteuropa*, Redaktion, Heintz Ischreyt, Verlag Ulrich Caman, Berlin 1979)

Прикази и белешке. – [21/1980]: 174–175.

МАНОЈЛОВИЋ, Миролуб

Јоанис Пападријанос: *Међубалканске исџоријске расџраве*, II том (Балкански народи. Од појаве Турака до поморске битке у Нафпактосу, средина 14. крај 16. века, Солун, издавач: Браћа Кирјакидис, 2002, 291 страница

Прикази и белешке. – [67–68/2003]: 266–267.

²⁴ Коаутори: Дарко Б. Јелић, Вера Новковић, Бранислав Јовичић

МАРИНКОВИЋ, Боривоје

„Дневник једног Србина” о догађајима између Аустрије и Француске с краја XVIII столећа

Прилози и грађа. – [1/1970]: 97–104.

Прилог евидентирању библиографије радова наших историчара

Библиографија. – [2/1970]: 171–179.

Прилог библиографском изучавању Стефана Раваничанина, писца с краја XVII и почетка XVIII столећа

Библиографија. – [3/1971]: 205–213.

Литература о српским писцима XVIII столећа. Грађа о Хаџи Рувиму Ненадовићу (1752 – 1804), летописцу предустаничке Србије

Библиографија. – [4/1971]: 177–191.

Белешке о Стефану Суботићу

Прилози и грађа. – [5/1972]: 134–143.

Литература о српским писцима XVIII столећа. Биографско-библиографски подаци о Емануилу Јанковићу (1758?–1791), писцу, преводиоцу, књижду и издавачу у Новом Саду

Библиографије. – [5/1972]: 187–208.

Поводом заборављеног чланка Илариона Руварца о грофу Ђорђу Бранковићу

Прилози и грађа. – [6/1972]: 92–104.

Литература о српским писцима XVIII столећа. Симеон Степановић Пишчевић (1731–1797) и његови „Мемоари”

Библиографије. – [6/1972]: 195–198.

Литература о српским писцима XVIII столећа. Ка бољем познавању Атанасија Димитријевића Секереша (1738–1794), писца, преводиоца и првог значајног књижевног рецензента

Библиографије. – [6/1972]: 199–202.

Литература о српским писцима XVIII столећа. Подаци о Силвестру Поповићу (1700–1771?), намеснику манастира Раковца, заборављеном путописцу и живописцу

Библиографије. – [7/1973]: 191–192.

Литература о српским писцима XVIII столећа. Досадашња интересовања за Јована Авакумовића и његово песничко дело

Библиографије. – [7/1973]: 193–197.

Литература о српским писцима XVIII столећа. Белешке о Христорфу Жефаровићу (поч. XVIII столећа – 1753) и његовој „Стематографији” (1741)

Библиографије. – [8/1973]: 175–195.

Литература о српским писцима XVIII столећа. Трагом Павела Ненадовића-Млађег (око 1720–1788), преводиоца „Стематографије” (1741) Христифора Жефаровића и „Привилегија” (1745) Марије Терезије

Библиографије. – [9/1974]: 165–169.

Литература о српским писцима XVIII столећа. Грађа за свестраније испитивање доприноса Павла Јулинца (1730? – 1785) развиту српске историографије и преводилачке књижевности

Библиографије. – [9/1974]: 170–174.

Литература о српским писцима XVIII столећа. Писац и преводилац Дионисије Новаковић (1705–1767), један од раних представника наше просвећености

Библиографије. – [10/1974]: 185–191.

Литература о српским писцима XVIII столећа. Помени о Јовану (Софронију) Младеновићу (1721–1781) и његовом доприносу српској „схоластичкој философији”

Библиографије. – [10/1974]: 192–193.

Литература о српским писцима XVIII столећа. Из документације о Атанасију Даскалу „Србину”, писцу заборављеног дела „О српским царевима” (1699?)

Библиографије. – [11/1975]: 193–195.

Литература о српским писцима XVIII столећа. Вести о Јовану Стефановићу Баловићу (око 1720? – 1758), историчару Црне Горе и писцу прве „Философске дисертације” у прошлости нашег народа

Библиографије. – [11/1975]: 196–197.

Литература о српским писцима XVIII столећа. Петар Аси-Марковић (1770–1844), преводилац, први издавач „циганских” народних приповедака и књижевни мецена

Библиографије. – [11/1975]: 198–201.

Литература о српским писцима XVIII столећа. Сведочанство о Ђирилу (Кирилу) Хоповцу (XVII–XVIII столеће), учеснику у догађајима тзв. Велике сеобе и писцу занимљивог „Летописа”

Библиографије. – [12/1975]: 209–211.

Литература о српским писцима XVIII столећа. Подаци о животу Јована Чарнојевића (1713?–1759) и његовом у тами времена скривеном песничком раду

Библиографије. – [12/1975]: 212–213.

Литература о српским писцима XVIII столећа. Досадашњи резултати истраживања о Михаилу Максимовићу, првом сатиричком писцу код Срба у XVIII столећу

Библиографије. – [12/1975]: 214–216.

Литература о српским писцима XVIII столећа. Бугарин Партеније Павловић (1695–1760), писац прве аутобиографије у српској књижевности XVIII столећа

Библиографије. – [12/1975]: 217–221.

Литература о српским писцима XVIII столећа. Прилози библиографском изучавању Николе Димитријевића († 1774), епископа вршачког и темишварског, једног од наших путописаца из 1727. године

Библиографије. – [13/1976]: 195–199.

Литература о српским писцима XVIII столећа. За хронологију података о Мојсеју Рашковићу (1749?–1773), аутору интелектуалног *Орација* из 1768. године

Библиографије. – [14/1976]: 213–215.

МАРИНКОВИЋ, Мирјана

Капетан Миша Анастасијевић и турски бродари

Прилози и грађа. – [53/1996]: 117–124.

Радош Љушић, *Милан Обреновић – војвода, командант и савешник Рудничке нахије*, Горњи Милановац 1995, стр. 174.

Прикази и белешке. – [53/1996]: 231–232.

Радош Љушић, *Србија 19. века*, Београд 1994, 417 стр.

Прикази и белешке. – [53/1996]: 233–234.

Радош, Љушић, Ана Самарцић, *Рудничка нахија 1816–1839*, Горњи Милановац 1995.

Прикази и белешке. – [54/1996]: 244–245.

Душан Берић, *Устџанак у Херцеговини 1852–1862*, Београд 1994.

Прикази и белешке. – [54/1996]: 245–246.

Алекса Симић, капућехаја у Цариграду од 1842. до 1843. године

Прилози и грађа. – [58/1998]: 145–157.

Резиме на француском језику: 157.

Бој на Мишару – 190 година касније, Зборник радова, Шабац 1997, 263 стр.

Прикази и белешке. – [58/1998]: 279–280.

Радош Љушић, *Србија 19. века* (2), Београд 1998, 436 стр.

Прикази и белешке. – [58/1998]: 282–283.

Србија прве половине XIX века у *Историји чуднованих догађаја у Београду и Србији* Рашида Београђанина и *Мемоару* Ибрахима Мансур-ефендије

Прилози и грађа. – [61–62/2000]: 179–186.

Резиме на немачком језику: 186.

Три документа за историју хришћанских цркава у Босни и Херцеговини²⁵

Прилози и грађа. – [77–78/2008]: 93–100.

Резиме на енглеском језику: 100.

МАРКОВ, Кристијан

Pona Czarnańska: *Moldawia i Wołoszczyzna wobec Polski, Węgier i Turcji w XIV i XV wieku* (Молдавија и Влашка у односу на Пољску, Угарску и Турску у XIV и XV веку”), Wydawnictwo naukowe uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań, 1996; 369 стр.

Прикази и белешке. – [67–68/2003]: 265–266.

МАРКОВИЋ, Александра Видети: НОВАКОВ, Александра

МАРКОВИЋ, Живко

Трива Милитар о бежанији из Новог Сада у Футог 1849. године

Наративни извори. – [52/1995]: 183–197.

МАРКОВИЋ, Саша

Идеје о Војводини др Николе Милутиновића, секретара Матице српске од 1932–1941. године

Прилози и грађа. – [71–72/2005]: 181–193.

Резиме на енглеском језику: 193.

²⁵ Коаутор: Недељко Радосављевић

МАТИЋ, Љиљана

Портрети и аутопортрети маршала Мармона
Прилози и грађа. – [41/1990]: 121–137.

МАТИЋ, Марина

Указ которског ванредног провидура Марка Цорџија (Marco Zorzi) брат-
 ству Манастира Савина (15. мај 1795)
Грађа и прилози. – [96/2017]: 123–130.
 Резиме на енглеском језику: 130.

МЕДАКОВИЋ, Дејан

Манастир Студеница у историји српског народа
Чланица и расправе. – [55/1997]: 7–24.
 Резиме на немачком језику: 24.

МЕРЕНИК, Славица

Библиографија проф. др Војина С. Дабића
Библиографија. – [96/2017]: 159–163.

МЕСАРОШ, Шандор

Појава првих радничких културно-просветних друштава у Војводини
 седамдесетих година XIX века и њихов историјски значај
Прилози и грађа. – [18/1978]: 155–159.
 Положај занатског и индустријског радништва Бачке до краја XIX века
Прилози и грађа. – [19/1979]: 185–198.
 Делатност српско-буњевачког агитационог одбора и национално пита-
 ње у Војводини пре Првог светског рата
Прилози и грађа. – [23/1981]: 161–176.

МИКАВИЦА, Дејан

Бранко Павићевић, *Данило I Пејировић Њеџош*, Београд, Књижевне
 новине, 1990, 465 стр.
Прикази и белешке. – [47–48/1993]: 203–204.
 Радош Љушић, *Књиџа о Начертанију*, БИГЗ, Београд 1993, 181 стр.
Прикази и белешке. – [50/1994]: 238–242.

МИКЕТИЋ, Урош Д.

Библиографија радова о тзв. „Ослободилачкој војсци Косова” у Народ-
 ној библиотеци Албаније
Библиографија. – [100/2019]: 117–135.
 Резиме на енглеском језику: 135.

МИКИЋ, Петар Г.

Франц фон Шрауд: *Историја куџе у Срему 1795–1796*, Научно друштво
 за историју здравствене културе Војводине, Нови Сад 1995; 185 стр.
Прикази и белешке. – [54/1996]: 246–247.

МИЛАНОВИЋ, Јасмина

Кнез и краљ Милан Обреновић и Аћим Чумић

Чланци и расправе. – [83/2011]: 65–84.

Резиме на енглеском језику: 84.

МИЛЕНКОВИЋ, Тома

Банатска република и Мађарски комесаријат у Банату (31. октобар 1918 – 20. фебруар 1919)

Чланци и расправе. – [32/1985]: 99–142.

Резиме на енглеском језику: 142.

Долазак избеглица из Русије у Војводину после Првог светског рата

Чланци и расправе. – [50/1994]: 49–97.

Резиме на енглеском језику: 96–97.

МИЛЕТИЋ, Марко Б.

Добровољци у Великом рату (*Добровољци у Великом рату 1914–1918*, Зборник радова, уредници Срђан Рудић, Далибор Денда, Ђорђе Ђурић, Историјски институт, Институт за стратегијска истраживања и Матица српска, Београд – Нови Сад 2018, 462 стр.)

Прикази и белешке. – [97/2018]: 181–183.

Српски војни губици 1914. Прилог истраживању²⁶

Грађа. – [99/2019]: 85–105.

Резиме на енглеском језику: 105.

МИЛИН, Миодраг

1848 *La Români. O istorie în date și mărturii de Cornelia Bodea* (1848 код Румуна. Једна историја у подацима и сведочанствима, аутор Корнелије Бодае), Том 1–2, Editura Științifică și Enciclopedică București 1982, 1.276 стр. и 111 слика.

Прикази и белешке. – [30/1984]: 191–192.

Прилози о српско-румунским везама на међи XIX и XX века

Прилози и грађа. – [45/1992]: 149–166.

МИЛИЋ, Даница

Почеци чехословачко-српске економске сарадње

Чланци и расправе. – [24/1981]: 67–77.

Резиме на енглеском језику: 77.

МИЛИЋЕВИЋ, Наташа

„Јавност” у Србији о Независној Држави Хрватској 1941–1944.

Чланци и расправе. – [89/2014]: 73–89.

Резиме на енглеском језику: 88–89.

МИЛОРАДОВИЋ, Горан

In memoriam: Андреј Леонидович Шемјакин: научни саветник Института за славистику РАН (Тула, 1. мај 1960 – Тула, 8. март 2018)

Некролози. – [97/2018]: 184–186.

²⁶ Коаутори: Животић, Александар и Мраовић, Маријана.

МИЛОСАВЉЕВИЋ, Борис

Слободан Јовановић у Министарству иностраних дела (1892–1897)
[Први део]

Чланци и расправе. – [92/2015]: 39–59.

Резиме на енглеском језику: 59.

Слободан Јовановић у Министарству иностраних дела (1892–1897) [Други део]

Чланци и расправе. – [93/2016]: 7–31.

Резиме на енглеском језику: 30–31.

МИЛОШЕВИЋ, Боривоје

Аустроугарска ратна пропаганда у Хрватској и босанскохерцеговачкој штампаници 1914–1915. године

Чланци и расправе. – [91/2015]: 57–71.

Резиме на енглеском језику: 71.

Вјешала као симбол аустроугарске владавине (Антон Холцер, *Целайов смењак – нејоизнати рај против цивилног стјановништва 1914–1918*, Прометеј Нови Сад – РТС Београд, 2015, превео са њемачког Милош Казимиrowић, 368 стр.)

Прикази. – [93/2016]: 119–120.

Национални покрет и политичке прилике у Бањој Луци и околини у вријеме стварања југословенске државе

Чланци и расправе. – [96/2017]: 75–90.

Резиме на енглеском језику: 89–90.

Прича о борцу за истину босанску (Зоран Пејашиновић, *Васо Глушац. Од Сане до Сената*, Матица Српска – Друштво чланова Матице српске у Републици Српској, Бања Лука 2018, 265 стр.)

Прикази и белешке. – [100/2019]: 151–152.

МИЛУТИНОВИЋ, Коста

Grad Zadar – presjek kroz povijest. Izdanje Instituta Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru 1966.

Белешке. – [1/1970]: 172.

Povijest grada Nina. Izdanje Instituta Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru 1969.

Белешке. – [1/1970]: 172–173.

Јосип Смодлака и Војводина

Чланци и расправе. – [2/1970]: 26–62.

Резиме на немачком језику: 62.

Хрвајски народни њрејород у Далмацији и Исџри, Зборник. Матица хрватска, Загреб 1969, 498

Прикази. – [2/1970]: 183.

Андреј Митровић, *Југославија на Конференцији мира 1919–1920*. Издање Завода за издавање уџбеника СРС. Београд 1969.

Прикази. – [2/1970]: 184–186.

Ferdo Čulinović, *Dokumenti o Jugoslaviji. Historijat od osnutka zajedničke države do danas*, Zagreb 1968, стр. 592.

- Прикази.** – [3/1971]: 182–183.
Историјски радови у Pomorskom Zborniku I–VIII
- Часописи.** – [3/1971]: 199–200.
Stjepan Radić, *Politički spisi*. Priredio Zvonimir Kulundžić, Zagreb 1971, str. 620.
- Прикази.** – [4/1971]: 200–202.
Grga Novak, *Povijest Splita*. Izdanje Pododbora Matice Hrvatske Split; prva knjiga 1957; druga knjiga 1961; treća knjiga 1965.
- Прикази.** – [4/1971]: 204–206.
Адам Богосављевић. Први сељачки трибун Србије
- Чланци и расправе.** – [5/1972]: 9–54.
Резиме на француском језику: 54.
Хрвајска јолијичка мисао XIX и XX стољећа, Библиотека „Избор”, Загреб 1970–1971.
- Прикази.** – [7/1973]: 210–211.
Пет књига зборника „Бока”
- Часописи.** – [10/1974]: 223–224.
Революционарна јужнословенска мисао Светозара Марковића
- Чланци и расправе.** – [11/1975]: 23–49.
Резиме на француском језику: 48–49.
- Илирик, Дунавска Конфедерација и Источна Швајцарска
- Чланци и расправе.** – [13/1976]: 23–52.
Резиме на немачком језику: 52.
- Андреј Митровић, *Разграничење Југославије са Мађарском и Румунијом 1919–1920*, Институт за изучавање историје Војводине, Монографије, књ. 11, Нови Сад 1975, стр. 313.
- Часописи.** – [14/1976]: 232–234.
Еволуција федералистичких концепција Светозара Милетића
- Чланци и расправе.** – [15/1977]: 51–78.
Резиме на немачком језику: 78.
- Драгољуб Живојиновић, *Америчка револуција и Дубровачка Рејублика 1763–1890*. Просвета, Београд 1976, стр. 211.
- Прикази и белешке.** – [15/1977]: 203–205.
Risto Kovičanić, *Studije z dejin juhoslovansko-slovenskijeh vztahov*, Matica slovenska, Martin 1976.
- Прикази и белешке.** – [15/1977]: 205–206.
Радован, Самарцић, *Писци српске историје*, Просвета, Београд 1976, стр. 303.
- Прикази.** – [16/1977]: 230–232.
Бока Мијатовић, први војвођански социјалиста
- Чланци и расправе.** – [17/1978]: 43–84.
Резиме на немачком језику: 84.
- Зборник радова о Светозару Марковићу*. Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”, Београд 1976, стр. 216.
- Прикази.** – [18/1978]: 172–174.
Др Јован Ђорђевић: Светозар Милетић и наше време, Радничка штампа, Београд 1977, стр. 111.

- Прикази.** – [18/1978]: 174–176.
 Др Драгољуб Р. Живојиновић, *Вайшкан и Први свейски рай*, Народна књига Београд, Обод Цетиње 1978, стр. 363.
- Прикази.** – [18/1978]: 176–181.
 Фрањо Рачки и Иларион Руварац
Историографија. – [21/1980]: 159–170.
 Сима Лукин Лазић и Станоје Станојевић
Прилози и грађа. – [23/1981]: 205–210.
 Андреј Митровић, *Продор на Балкан и Србија 1908–1918*, Нолит, Београд 1981, стр. 478.
- Прикази и белешке.** – [25/1982]: 200–204.
 Радован Самарцић, *Писци српске историје II*. Просвета, Београд 1981, стр. 313.
- Прикази и белешке.** – [26/1982]: 238–240.
 Вељко Петровић као сведок и писац историје
Чланци и расправе. – [30/1984]: 59–84.
 Резиме на енглеском језику: 84.
 Иларион Руварац и Јован Грчић
Историографија. – [31/1985]: 127–147.
 Хју Ситон-Вотсон
Историографија. – [31/1985]: 149–152.
 Др Федор Никић, *Радови (1919–1929)*, Београд I, 1981, стр. 247; II, 1982, стр. 255; III, 1982, стр. 207; IV, 1983, стр. 242.
- Прикази и белешке.** – [32/1985]: 187–191.
 Јосип Смодлака као дипломат
Чланци и расправе. – [34/1986]: 81–124.
 Резиме на енглеском језику: 123–124.
 Радован Самарцић, *Писци српске историје III*, Просвета, Београд 1986, стр. 348.
- Прикази и белешке.** – [34/1986]: 201–204.
 Љубинка Трговчевић, *Научници Србије и стварање југословенске државе 1914–1920*. Народна књига и Српска књижевна задруга, Београд 1986, стр. 355.
- Прикази и белешке.** – [35/1987]: 217–222.
Сенћандрејски зборник I. Српска академија наука и уметности, уредник Дејан Медаковић, Београд 1987, стр. 445.
- Прикази и белешке.** – [38/1988]: 192–195.
 Владимир Јовановић, *Успомене*. Приредио и предговор написао Василије Крестић, Београд, БИГЗ, 1988, стр. 527.
- Историографија.** – [40/1989]: 197–205.
 Историјски портрети Владимира Ћоровића
Историографија. – [44/1991]: 195–201.
 Василије Крестић, *Историја Срба у Хрватској и Славонији 1848–1914*. Издање „Политике”, Београд 1991, стр. 615.
- Историографија.** – [45/1992]: 191–204.
Уједињење Црне Горе и Боке Коњорске 1813–1814. 50. године. Историјски институт СР Црне Горе, Титоград 1991.
- Часописи.** – [45/1992]: 224–226.

МИЛУТИНОВИЋ, Никола

Последњи сусрет са Политом-Десанчићем

Прилози и грађа. – [9/1974]: 109–111.

Из мојих успомена

Наративни извори. – [27/1983]: 203–218.

МИЉКОВИЋ БОЈАНИЋ, Ема

Прилог проучавању почетака исламизације у Браничеву 1467–1476. године

Прилози и грађа. – [47–48/1993]: 125–132.

Етнички њорсиџор Срба (група аутора), издавач Географски факултет Универзитета у Београду, I–III, Београд 1993.

Прикази и белешке. – [50/1994]: 247–249.

Ђорђе Бранковић, *Хроника Словена Илирика, Горње Мезије и Доње Мезије*, превод С. Бугарски, Прометеј, Нови Сад 1994, 95 стр.

Прикази и белешке. – [52/1995]: 206–207.

Ненад Лемајић, *Бакићи – њородица њоследњеџ срџскоџ десџоџа*, Нови Сад 1995; 155 стр.

Прикази и белешке. – [54/1996]: 232–234.

Кнежинска самоуправа у Смедеревском санџаку у другој половини XV и првој половини XVI века

Прилози и грађа. – [57/1998]: 87–97.

Резиме на енглеском језику: 97.

О. Зиројевић, *Србија њод њурском влашћу (1459–1804)*, Дамад, Нови Пазар 1995; 193 стр.; *Поседи манасџира у Скадарском санџаку*, Дамад, Нови Пазар 1997; 93 стр.

Прикази и белешке. – [57/1998]: 227–230.

МИЉЧЕВ, Володимир

Петар Текелија: Наџрт портрета „Злог генија” Запорошке Сечи²⁷

Прикази и белешке. – [71–72/2005]: 202–210.

Срби у Украјини у првој половини XVIII века

Чланци и расправе. – [75–76/2007]: 23–49.

Резиме на енглеском језику: 49.

МИРИЋ, Ката

Зборник Матице српске за историју. Свеске 61–70 (2000–2004). *Садржај њо ауџорима*

Библиографија. – [71–72/2005]: 219–228.

МИРНИЋ, Јосип

Tilkovszky Lorant, *SS – toborzás Magyarországon* (СС – врбовања у Мађарској), Kossuth könyvkiadó, Budapest 1974, 195.

Прикази. – [12/1975]: 242–245.

²⁷ Превод са украјинског: Јанко Рамач.

МИТРОВИЋ, Андреј

Pester Ungarische Commerzialbank на Балкану до 1918.

Чланци и расправе. – [34/1986]: 43–80.

Резиме на немачком језику: 41.

Два листа дневника Косте Војиновића (октобар – децембар 1917)

Прилози и грађа. – [45/1992]: 167–189.

МИТРОВИЋ, Јеремија Д.

Платон Симоновић 1795–1866.²⁸

Прилози и грађа. – [14/1976]: 159–170.

Љубомир Дурковић-Јакшић, *Мицкјевич и Јуџословени*, Нови Сад, Матица српска, 1987, 244 + [IV], 8°

Прикази и белешке. – [38/1988]: 188–190.

Историографски лик Станоја Станојевића

Методологија. – [42/1990]: 173–177.

МИТРОВИЋ, Мирко

Почеци шти́аміе јуџословенских народа. Издање Југословенског института за новинарство, Београд 1969, стр. 279.

Критике, оцене и прикази. – [1/1970]: 157–160.

Dr Kosta Milutinović, Dr Ivan Ribar, „Jedinstvo”, Sisak 1968, str. 267.

Белешке. – [1/1970]: 175.

Историјски радови у раду војвођанских музеја I–XIV (1952–1965)

Периодика. – [1/1970]: 177–181.

Др Рајко Веселиновић, *Историја Осџојићева*, Матица српска, Нови Сад 1970, стр. 259.

Прикази. – [4/1971]: 206–208.

Преглед историјских радова у Летопису Матице српске (1946–1971)

Часописи. – [4/1971]: 219–225.

Истџраживања I, издање Института за изучавање историје Војводине, Нови Сад 1971, стр. 577.

Часописи. – [6/1972]: 221–222.

Љубомир Дурковић-Јакшић, *Јуџословенско-џољска сарадња 1772–1840*, Матица српска, Нови Сад 1971, стр. 310.

Прикази. – [7/1973]: 209–210.

Годишњак Филозофскоџ факултџеџа у Новом Саду, књига XIV/1, XIV/2 (1971)

Часописи. – [7/1973]: 226–227.

Годишњак Филозофскоџ факултџеџа у Новом Саду, књига XV/1, XV/2 (1972)

Часописи. – [8/1973]: 223.

Зборник за славистџику Маџице срџске I–III (1970–1972)

Часописи. – [8/1973]: 223–225.

Истџраживања II, издање Института за изучавање историје Војводине, Нови Сад 1973, стр. 509.

²⁸ Коаутор: Милан Стевчић

- Прикази.** – [9/1974]: 190–191.
Милан Петров, *Свиларсџиво у Војводсџиву Србија и Тамишџки Банай 1850–1960*, Институт за изучавање историје Војводине, Нови Сад 1974, стр. 178.
- Прикази.** – [11/1975]: 208–209.
Историографски радови у *Годишњаку Филозофског факултета* у Новом Саду XVI/1, XVI/2 (1973).
- Часописи.** – [11/1975]: 227–228.
Историографски радови у *Раду војвођанских музеја* 15–17 (1966–1968), 18–19 (1969–1970), 20 (1971)
- Часописи.** – [11/1975]: 229–230.
Годишњак Друштва историчара Војводине, издаје Друштво историчара САП Војводине, Нови Сад 1974, стр. 285.
- Часописи.** – [11/1975]: 231.
Прилози за културно-политичку историју Срба у XVIII веку
- Прикази.** – [12/1975]: 229–230.
Ристо Ковијанић, *Срџски џисци у Брајислави и Модри у XVIII веку*, Матица српска, Нови Сад 1973, стр. 190.
- Прикази.** – [12/1975]: 230–231.
Др Никола Гаћеша, *Аграрна реформа и колонизација у Срему 1919–1941*, Институт за изучавање историје Војводине, Нови Сад 1975, стр. 341.
- Прикази.** – [12/1975]: 231–233.
Испраживања III, Издање Института за изучавање историје Војводине, Нови Сад 1974, стр. 421.
- Прикази.** – [12/1975]: 245–247.
Шајкашка, Издање Војвођанског музеја и Матице српске, Нови Сад 1975, књига I, стр. 417; књига II, стр. 605.
- Прикази.** – [13/1976]: 228–230.
Испраживања IV, Издање Института за изучавање историје Војводине, Нови Сад, 1975, стр. 415.
- Прикази.** – [13/1976]: 239–240.
Дневник Беђамина Калаја 1868–1875. Припремио Андрија Раденић. Издање Историјског института у Београду и Института за историју Филозофског факултета у Новом Саду, Нови Сад–Београд 1976, стр. 887.
- Прикази.** – [16/1977]: 229–230.
Утицај здравствених прилика на привредни развитак Панчева (1792–1815)
- Прилози и грађа.** – [18/1978]: 109–124.
Из историје војвођанских Русина до 1941. године, Годишњак Друштва историчара Војводине, Нови Сад 1977, 153–328.
- Прикази.** – [18/1978]: 171–172.
Славко Јовин, *Епидемија колере у Војводини 1831. године*, Универзитет у Новом Саду, Н. Сад 1978, стр. 247.
- Прикази и белешке.** – [20/1979]: 238–239.
Писма Миливоја Петровића Блазнавца о револуционарним збивањима у Бечу 1848. године

- Прилози и грађа.** – [23/1981]: 123–132.
Славко Гавриловић, *Срем од краја XVII до средине XVIII века* (Институт за историју, Нови Сад, 1979, стр. 503)
- Прикази и белешке.** – [23/1981]: 211–214.
Први српски усџанак 1804–1813. и Русија (књига 1, 1804–1807, Издавачко предузеће „Наука”, Москва 1980, стр. 480)
- Прикази и белешке.** – [23/1981]: 214–215.
Библиографија радова академика Мите Костића
- Без категоризације.** – [24/1981]: 21–36.
Покушаји насељавање Немаца и Чеха у Србију 1790–1791. године
- Прилози и грађа.** – [25/1982]: 91–108.
Дунав и његове притоке у привреди Немачко-банатске регименте (1794–1815)
- Чланци и расправе.** – [27/1983]: 51–98.
Резиме на немачком језику: 97–98.
Јевреји у Банату (1716–1739)
- Чланци и расправе.** – [28/1983]: 37–57.
Резиме на немачком језику: 57.
Никола Гавриловић, *Српско-румунско клерикално училиште у Вршцу (1822–1867)*, Институт за историју Филолошког факултета, Нови Сад, 1983, стр. 307.
- Прикази и белешке.** – [28/1983]: 201–202.
Рудолф Штегер, *Бела Црква у XVIII и XIX веку*, Матица српска – СИЗ за културу општине Бела Црква, Нови Сад – Бела Црква, стр. 340.
- Прикази и белешке.** – [29/1984]: 179–181.
Срби и Мађари у револуцији 1848–49. године, Српска академија наука и уметности, Београд 1983, стр. 266.
- Прикази и белешке.** – [29/1984]: 181–184.
Извештаји земунског контумаца о емиграцији са Балкана уочи последњег Аустро-турског рата (1787)
- Прилози и грађа.** – [30/1984]: 115–134.
Пловидба Дунавом и његовим њиријама кроз векове, Српска академија наука и уметности, Београд 1983, стр. 607.
- Прикази и белешке.** – [30/1984]: 190–191.
Животни пут и дело Срете Пецињачког
[30/1984]: 202.
Списак радова: Срета Пецињачки
- Библиографије.** – [30/1984]: 203–211.
Војна крајина, Свеучилишна наклада Либер и Центар за повјесне знаности Свеучилишта у Загребу, Загреб 1984, стр. 478.
- Прикази и белешке.** – [31/1985]: 177–178.
Први српски усџанак 1803–1813. з. и Русија, књига друга (1808–1813), „Наука”, Москва 1983, стр. 400.
- Прикази и белешке.** – [31/1985]: 178–179.
Протокол архиве Стратимировића и Книћанина као извор за револуцију 1848–1849.
- Прилози и грађа.** – [32/1985]: 163–178.

Срета Пецињачки, *Панчевачки дисцирикти 1717–1773*, Институт за историју, Нови Сад 1985, стр. 313.

Прикази и белешке. – [32/1985]: 186–187.

Душан М. Берић, *Славонска војна зраница у револуцији 1848–1849*, Загреб – Сарајево 1984, стр. 251.

Прикази и белешке. – [32/1985]: 193–196.

Војин С. Дабић, *Банска крајина 1688–1751*, Историјски институт, Београд – Загреб 1984, стр. 210.

Прикази и белешке. – [32/1985]: 197–198.

Историјски значај српске револуције 1804. године, Српска академија наука и уметности, Београд 1983, стр. 830.

Прикази и белешке. – [33/1986]: 200–201.

Југословенске земље и Русија за време Првог српског устјанка 1804–1813, САНУ, Београд 1983, стр. 413.

Прикази и белешке. – [33/1986]: 201–202.

Славко Гавриловић, Иван Јакшић, Срета Пецињачки, *Грађа о балканским њрџовцима у Угарској XVIII века*, САНУ, Београд 1985, стр. 624.

Прикази и белешке. – [34/1986]: 196–197.

Славко Гавриловић и Иван Јакшић, *Грађа за њривредну и друштвену историју Бачке у XVIII веку*, САНУ, Друго одељење – споменица на туђим језицима, књ. XXV, Београд 1986, стр. 666.

Прикази и белешке. – [34/1986]: 197–198.

Славко Гавриловић, *Грађа бечких архива о Првом српском устјанку*, књ. I (1804–1810), Београд 1985, стр. 754.

Прикази и белешке. – [34/1986]: 198–200.

Јован Ердџановић, *Срби у Банату*, Матица српска, Нови Сад 1986, 385.

Прикази и белешке. – [34/1986]: 200–201.

Еснафске привилегије занатлија Банатске војне границе (1777)

Прилози и грађа. – [35/1987]: 105–115.

Југословенске земље и Русија у XVIII веку, Српска академија наука и уметности, Београд 1986.

Прикази и белешке. – [35/1987]: 212–213.

Проша Матија Ненадовић и његово доба, Српска академија наука и уметности, Београд 1986, стр. 486.

Прикази и белешке. – [35/1987]: 214–215.

Славко Гавриловић, *Хајдучија у Срему у XVIII и њочейком XIX века*, Српска академија наука и уметности, Београд 1986, стр. 278.

Прикази и белешке. – [36/1987]: 215–216.

Гашпар Улмер, *Посед Бајша, сјахије и кмейови 1751–1849*, Институт за историју, Нови Сад 1986, стр. 339.

Прикази и белешке. – [36/1987]: 216–218.

Славко Гавриловић, Иван Јакшић, *Извори о Србима с краја XVII и њочейком XVIII века*, књ. I, САНУ, Друго одељење – Споменици на туђим језицима, књ. XXII, Београд 1987, стр. 897.

Прикази и белешке. – [37/1988]: 203–204.

Глигор Станојевић, *Далмајинске крајине у XVIII веку*, Историјски институт, Београд – Загреб 1987, стр. 172.

- Прикази и белешке.** – [37/1988]: 205–207.
Славко Јовин, *Епидемија колере у Војводини 1848–1849*, Матица српска, Нови Сад 1987, стр. 154.
- Прикази и белешке.** – [37/1988]: 207–208.
Душан Кашић, *Општор марчанској унији*. Лепавинско-северинска епархија. Издање „Православље”, Аранђеловац 1986, стр. 164.
- Прикази и белешке.** – [39/1989]: 191–192.
Београдска тврђава у прошлости, садашњости и будућности, Српска академија наука и уметности; Завод за заштиту споменика културе Београда, Београд 1988, стр. 244.
- Прикази и белешке.** – [39/1989]: 192–194.
Антал Хегедиш, *Аграрни односи у Торонџалској жупанији у Банату 1779–1848*, Матица српска 1987, стр. 198.
- Прикази и белешке.** – [39/1989]: 194–196.
Славко Гавриловић, *Јевреји у Срему у XVIII и прве половине XIX века*, Српска академија наука и уметности, Београд 1989, стр. 121.
- Прикази и белешке.** – [40/1989]: 212–213.
Гедон Ернест Маретић, *Историја српске револуције: 1804–1813*, „Филип Вишњић”, Београд 1987, стр. 295.
- Прикази и белешке.** – [40/1989]: 216–217.
Лазар Ракић, *Надаљ*, Матица српска, Нови Сад 1988, 370 стр.
- Прикази и белешке.** – [40/1989]: 220–222.
Славко Гавриловић, *Грађа за историју Војне границе, књ. I. Банска крајина 1690–1783*. Српска академија наука и уметности, Београд 1989, стр. 722.
- Прикази и белешке.** – [41/1990]: 199–201.
Списак радова Александра Форишковића
- Библиографија.** – [41/1990]: 217–219.
Из пописа православних у Карловачкој митрополији крајем XVIII и почетком XIX века (1792–1801)
- Прилози и грађа.** – [44/1991]: 93–109.
Сеобе српског народа од XIV до XX века. – Зборник радова посвећен тристагодишњици Велике сеобе Срба, Завод за издавање уџбеника и наставних средстава, Београд 1990, 151 стр.
- Прикази и белешке.** – [44/1991]: 206–207.
Славко Гавриловић, *Извори о Србима с краја XVII и почетком XVIII века*, књ. II, САНУ, Друго одељење – Споменици на туђим језицима, књ. XXX, Београд 1990, стр. 808.
- Прикази и белешке.** – [44/1991]: 207–208.
Славко Гавриловић, *Грађа бечких архива о Првом српском устанку*, књ. II (1811), Српска академија наука и уметности, Београд 1989, стр. 541.
- Прикази и белешке.** – [46/1992]: 240–242.
Илија Гараџанин, Српска академија наука и уметности, Београд, 1991, стр. 459.
- Прикази и белешке.** – [46/1992]: 242–243.
Сеоба у сировима – Приредио Љубисав Андрић, Књижевна заједница Новог Сада, Нови Сад, 1992, стр. 497.

- Прикази и белешке.** – [47–48/1993]: 198–199.
Славко Гавриловић, *Грађа бечких архива о Првом српском устџанку*, књ. III (1812), Српска академија наука и уметности, Београд, 1992, стр. 684.
- Прикази и белешке.** – [47–48/1993]: 201–203.
Вршачке хронике. Припремио за штампу Душан Белча, Вршац, 1995, стр. 173.
- Прикази и белешке.** – [53/1996]: 225–226.
Лука Илић, *Истџоријска скица Панчева*, Истџоријски архив Панчево, Завод за заштиту споменика културе Панчево, Den Satelit – Књижара „Прота Васа”, Панчево, 1855; 61 стр.
- Прикази и белешке.** – [53/1996]: 226–228.
Славко Гавриловић, *Ириџ – иџрџовишће у Срему 1678–1849*, „Прометеј” Нови Сад и Српска читаоница Ириџ, Нови Сад – Ириџ, 1995; 132 стр.
- Прикази и белешке.** – [54/1996]: 238–240.
Славко Гавриловић, *Грађа бечких архива о Првом српском устџанку*, књ. III (1813), Српска академија наука и уметности, Београд, 1994; 245 стр.
- Прикази и белешке.** – [54/1996]: 242–243.
Дневник фрањевачког манастира у Панчеву о догађајима у Србији уочи и за време Првог српског устанка (1795–1813)
- Наративни извори.** – [56/1997]: 201–218.
Резиме на немачком језику: 218.
Славко Гавриловић, *Коморски Срем у друџој ѿловини XVIII века*, Српска академија наука и уметности, Београд, 1995, стр. 159.
- Прикази и белешке.** – [56/1997]: 244–245.
Срећко Милекер, *Истџорија Банайске војне џранице (1764–1873)*, Истџоријски архив у Панчеву, Ден сателит – књижара „Прота Васа”, 234 стр., Панчево, 1995.
- Прикази и белешке.** – [56/1997]: 245–246.
Преkreйнице новије српске истџорије, Библиотека Лицеум, књ. 1, Београд, 1995.
- Прикази и белешке.** – [56/1997]: 246–247.
Сигфрид Капер, *Српски ѿкрей у Јужној Уџарској 1848–1849*, Гутенбергова галаксија, Београд–Ваљево, 1996, 289 стр.
- Прикази и белешке.** – [56/1997]: 249–250.
Јован М. Пејин, *Срби и Мађари*, НИП „Комуна”, Кикинда, 1996; 153 стр.
- Прикази и белешке.** – [56/1997]: 253–254.
Славен Бачић, *Повеље слободних краљевских џрадова Новоџ Сада, Сомбора и Субоитице*, Суботица, 204 стр.
- Прикази и белешке.** – [57/1998]: 234–235.
Димитрије Ранков, *Летџоитис Панчева*, Заједница књижевника Панчева и ЈРДП Радио Панчево, 381 стр.
- Прикази и белешке.** – [57/1998]: 235–236.
Славко Гавриловић, *Личносити и догађаји из доба Првоџ српскоџ устџанка*, Матица српска, Нови Сад, 1997, 354 стр.
- Прикази и белешке.** – [57/1998]: 236–237.
Попис становништва коморског Баната из 1778. године
- Чланци и расправе.** – [58/1998]: 125–129.

Резиме на немачком језику: 125–129.

Славко Гавриловић, *Срем њре и у њоку српског народног њокређа 1848–1849*, Гутенбергова галаксија, Београд–Ваљево 1997; 423 стр.

Прикази и белешке. – [59–60/1999]: 252–255.

МИЋИЋ, Срђан

Рад бугарског посланства у Београду против војне интервенције Краљевине СХС (9–18. јун 1923)

Чланци и расправе. – [93/2016]: 89–104.

Резиме на енглеском језику: 103–104.

МИХАЈЛОВИЋ, Велимир

Четвертаја част протокула в неј же написутсја доми всјакаго хр[и]стианина и у дому сушти

Прилози и грађа. – [52/1995]: 105–114.

МИЦИЋ, Милан

Ђорђе Микић, *Друшћивене и економске њрилике косовских Срба у XIX и њочейком XX века*, Београд 1988, 343 стр.

Прикази и белешке. – [40/1989]: 222–223.

Михаило Војводић, *Србија у међународним односима крајем XIX и њочейком XX века*, Београд 1988, 495 стр.

Прикази и белешке. – [40/1989]: 223–224.

МИШИЋ, Синиша

Рајићева *Исћорија* и историјска географија

Чланци и расправе. – [67–68/2003]: 23–36.

Резиме на енглеском језику: 35–36.

Академик Милош Благојевић (1930–2012)

Некролози. – [85/2012]: 159–162.

МИШКОВИЋ, Зоран М.

Задужбине као фактор очувања националног идентитета Срба у Осијеку

Чланци и расправе. – [99/2019]: 31–71.

Резиме на енглеском језику: 70–71.

Српска штедионица д. д. Осијек: историјат прве српске новчане уставне у Осијеку

Чланци и расправе. – [100/2019]: 69–108.

Резиме на енглеском језику: 108.

МЛАДЕНОВИЋ, Божица

Србија и српски народ у Првом светском рату

Прикази и белешке. – [43/1991]: 210–213.

МОМЧИЛОВИЋ, Бранко

Пуковник Х. Р. Х. Макивер, командант српске коњице у Српско-турском рату 1876.

- Прилози и грађа.** – [23/1981]: 133–148.
Из Писама са Дунава Џона Пелгрејва Симпсона
Прилози и грађа. – [34/1986]: 131–136.
Једно енглеско сведочанство о Црној Гори из 1788. године
Прилози и грађа. – [41/1990]: 117–120.

МОМЧИЛОВИЋ, Ђорђе

- Збирка докумената: Југословени у СССР (Историјска белешка)
Прилози и грађа. – [1/1970]: 135–142.

МОМЧИЛОВИЋ, Олгица

- Gertraud Marinelli-König, *Die Südslawen in den Wiener Zeitschriften und Almanachen des Vormärz (1805–1848)*. Versuch einer kritischen Bestandsaufnahme der Beiträge über Bosnien, Bulgarien, Dalmatien, die Herzegowina, Istrien, Krain (Kärnten, Steiermark), Kroatien, das Küstenland, die Militärgrenze, Montenegro, Serbien und Slawonien. – Wien: Österreichische akademie der wissenschaften, 1994. – S. VII, 594: 7 kar.: 24 cm (Sitzungsberichte. Philosophisch-historische klasse; bd 603). Versuch einer kritischen Bestandsaufnahme der Beiträge über Bosnien, Bulgarien,
Прилози и грађа. – [55/1997]: 139–146.
Резиме на немачком језику: 146.

МРАОВИЋ, Маријана

- Српски војни губици 1914. Прилог истраживању²⁹
Грађа. – [99/2019]: 85–105.
Резиме на енглеском језику: 105.

МУСИЋ, Срђан

- Млетачки двојезични проглас о крвној освети у Далмацији
Прилози и грађа. – [32/1985]: 157–161.

НАВАЛУШИЋ, Војин

- Neretva–Sutjeska 1943. godine*, Београд 1969, стр. 483.
Прикази. – [3/1971]: 187–188.
Др Фердо Чулиновић, *Окуйајторска поједла Југославије*, Београд, 1970, 688.
Белешке. – [5/1972]: 216–217.
Виктор Кучан, *Суијеска долина хероја (жене-борци)*, Војноисторијски институт, Београд 1990, 354.
Прикази и белешке. – [43/1991]: 218–219.

НАЂВИНСКИ, Добривој

- Rácz István, *A hajduk a XVII. században*. Magyar történeti tanulmányok II, Debrecen 1969. Str. 211 + 23.
Прикази. – [3/1971]: 177–178.

²⁹ Коаутори: Животић, Александар и Милетић, Марко.

НЕДЕЉКОВИЋ, Љубомир

Подаци о Кости Јовановићу-Батуту, учеснику у Српском покрету 1848–1849. године

Прилози и грађа. – [8/1973]: 121–130.

НЕДЕЉКОВИЋ, Славиша

Немирна 1905. година на Косову и Метохији

Чланци и расправе. – [93/2016]: 71–88.

Резиме на енглеском језику: 88.

НЕШКОВИЋ, Слободан

Прва народна влада федералне Србије

Прилози и грађа. – [35/1987]: 137–153.

НИКОЛИЋ, Владимир М.

Биобиблиографске белешке о ауторима у броју 85.
[85/2012]: 169–171.

Биобиблиографске белешке о ауторима у броју 86.
[86/2012]: 89–90.

Биобиблиографске белешке о ауторима у броју 87.
[87/2013]: 159–161.

Биобиблиографске белешке о ауторима у броју 88.
[88/2013]: 173–175.

Биобиблиографске белешке о ауторима у броју 89.
[89/2014]: 117–119.

Биобиблиографске белешке о ауторима у броју 90.
[90/2014]: 133–134.

Биобиблиографске белешке о ауторима у броју 91.
[91/2015]: 113–114.

Биобиблиографске белешке о ауторима у броју 92.
[92/2015]: 117–118.

Биобиблиографске белешке о ауторима у броју 93.
[93/2016]: 123–124.

Биобиблиографске белешке о ауторима у броју 94.
[94/2016]: 132–135.

Биобиблиографске белешке о ауторима у броју 95.
[95/2017]: 118–119.

Биобиблиографске белешке о ауторима у броју 96.
[96/2017]: 180–182.

Биобиблиографске белешке о ауторима у броју 97.
[97/2018]: 187–189.

Биобиблиографске белешке о ауторима у броју 98.
[98/2018]: 169–171.

Биобиблиографске белешке о ауторима у броју 99.
[99/2019]: 137–140.

Регистар

[99/2019]: 141–149.

Биобиблиографске белешке о ауторима у броју 100.
 [100/2019]: 157–159.
 Регистар
 [100/2019]: 161–174.

НИКОЛИЋ, Маја

Византија и Србија у време Фирентинске уније црква
Чланци и расправе. – [96/2017]: 9–23.
 Резиме на енглеском језику: 22–23.

НИНКОВИЋ, Момир

Новинарска и дипломатска висока школа у Београду 1948–1953. Студија и документи, приредио Драгомир Бонџић, Београд 2013.
Прикази и белешке. – [86/2012]: 83–85.

НИНКОВИЋ, Ненад

Прилог проучавању *Окџоиха њепогласника* војводе Божидара Вуковића Подгоричанина

Прилози и грађа. – [82/2010]: 117–131.

Резиме на енглеском језику: 131.

Попис свештенства Будимске епархије из 1771/1772. године³⁰

Прилози и грађа. – [85/2012]: 131–139.

Резиме на енглеском језику: 139.

Попис професора Велике православне новосадске гимназије из 1830. године³¹

Грађа и прилози. – [89/2014]: 91–104.

Резиме на енглеском језику: 104.

Суноврат српске аутономије (Горан Васин, *Сабори раскола: Српски црквено-народни сабори у Хабзбуршкој монархији 1861–1914*, Службени гласник, Београд 2015, 816 стр.)

Прикази. – [92/2015]: 100–103.

НОВАКОВ, Александра³²

Небојша Јовановић, *Лексикон личности у уџбеницима историје*, Нови Сад 2001; 449 стр.

Прикази и белешке. – [63–64/2001]: 301–302.

Сџари српски зајиси и најџиси из Војводине, књ. 1–5, сакупио и обрадио Петар Момировић; издавачи: Матица српска, Покрајински завод за заштиту споменика културе Војводине, Нови Сад 1993–2001.

Прикази и белешке. – [63–64/2001]: 304–305.

Гордана Стојаковић, *Знамениџе жене Новоџ Сада*, Нови Сад, 2001; 244 стр.

Прикази и белешке. – [63–64/2001]: 306–308.

Некролози о Милану Обреновићу у српској штампи

³⁰ Коаутор: Владан С. Гавриловић

³¹ Коаутор: Владан С. Гавриловић

³² МАРКОВИЋ, Александра

Научни скупови. – [75–76/2007]: 203–215.

Резиме на енглеском језику: 215.

Јубилеј – 120 година од оснивања Српске мушке гимназије у Битољу (1897). Извештај Петра Р. Косовића о Српској мушкој гимназији у Битољу (1911–1912)

Грађа и прилози. – [96/2017]: 131–157.

Резиме на енглеском језику: 156–157.

Функционисање државне власти или склапање коцкица мозаика званог Државни апарат (*Држава и њојшике уйрављања /18–20. век/*, уредник др Петар Крестић, Историјски институт Београд, Београд 2017, 301 стр.)

Прикази и белешке. – [96/2017]: 170–172.

Српски тајни агент у Османском царству (Биљана Вучетић, *Боџдан Раденковић (1874–1917): судбина једног српског националистe*, Историјски институт, Београд 2018, 355 стр.)

Прикази и белешке. – [97/2018]: 176–178.

НОВАКОВИЋ, Драган

Скидање зара и фереце код муслиманских жена у контексту односа исламске заједнице са државом у социјалистичкој Југославији

Чланци и расправе. – [82/2010]: 101–115.

Резиме на енглеском језику: 115.

НОВКОВИЋ, Вера

О јеванђељима у Иригу у време куге 1795/96. године³³

Грађа и прилози. – [94/2016]: 91–113.

Резиме на енглеском језику: 112–113.

ЊЕГОВАН, Драго

Ка синтези о делу Јована Рајића. (Зборник радова Научног скупа *Јован Рајић – историчар, њесник и црквени великодостојник: Поводом 275-годишњице рођења и 200-годишњице смрти*, Нови Сад, 4–5. октобра 2001, Нови Сад 2002, стр. 225)

Прикази и белешке. – [65–66/2002]: 341–343.

Европски контекст Српске револуције. Зборник *Европа и Српска револуција 1804–1815*. (уредник Чедомир Попов, „Платонеум”, Нови Сад 2004, стр. 576)

Прикази и белешке. – [69–70/2004]: 340–343.

Војводина, осамстојчедесетосма, зборник радова, Друштво за мађарску културу у Војводини и „Прометеј”, Нови Сад 2005, стр. 177.

Прикази и белешке. – [73/2006]: 256–258.

Два записника о саслушању ратног злочинца Ференца Сомбатхелџија, једног од најодговорнијих за рацију у Јужној Бачкој

Прилози и грађа. – [77–78/2008]: 135–156.

Резиме на енглеском језику: 156.

³³ Коаутори: Јован Максимовић, Дарко Б. Јелић, Бранислав Јовичић

Крагујевац 1941 – Застрашујући пример. Станиша Бркић, *Име и број – Крагујевачка њраџедија 1941*, Спомен-парк „Крагујевачки октобар”, Крагујевац 2007, стр. 222.

Прикази и белешке. – [77–78/2008]: 252–254.

ОБРАДОВИЋ, Милорад

Миграције и њихов утицај на демографске промјене у Бачком Добром Пољу, бившем Кишкеру од 1944. до 1948. године

Прилози и грађа. – [54/1996]: 161–191

Резиме на енглеском језику: 191.

ОВАКИМЈАН, Ашот

Арменске колоније у српским земљама

Чланци и расправе. – [55/1997]: 49–74.

Резиме на немачком језику: 74.

ОЗЕР, Агнеш

Gálantai József, *A Habsburg Monarchia alkonya – Osztrák-Magyar dualizmus 1867–1918*, (Галантаи Јозеф, *Сумрак Хабсбуршке Монархије – Аустро-уџарски дуализам 1867–1918*), Budapest 1985, стр. 386.

Прикази и белешке. – [34/1986]: 208–213.

ОЛАР, Корнелија

Бечки штампар Стефан Новаковић и румунска књига³⁴

Чланци и расправе. – [24/1981]: 51–66.

Резиме на немачком језику: 66.

ОПАЧИЋ, Петар

Војислав Суботић, *Кнезови Рацковићи у историји Срба*, Београд 2001, 462 стр.

Прикази и белешке. – [65–66/2002]: 319–320.

ОТИЋ, Љубица

Петар Пекарић: *Старо Ђурђево. Историја насеља*, Темерин 1999.

Прикази и белешке. – [61–62/2000]: 296.

ОЦИЋ, Дејана

Карика у ланцу постојања (Боривој Чалић, *Трагови у њрајању. Пориреџији и скице*. Вуковар: Веће српске националне мањине града Вуковара и Загреб: Српско културно друштво „Просвјета”, 2014, 280 стр.)

Прикази и белешке. – [92/2015]: 105–107.

ПАВЛИЦА, Бранко

О немачким репарацијама и надокнади штете Југославији после Првог и Другог светског рата

³⁴ Коаутор: Лазар Чурчић

Прилози и грађа. – [58/1998]: 207–218.
Резиме на енглеском језику: 218.

ПАВЛОВИЋ, Бојана

Роман о Александру Великом у средњовековној Србији: витешки модел и портрет владара-ратника

Чланци и расправе. – [85/2012]: 7–28.
Резиме на енглеском језику: 27–28.

ПАВЛОВИЋ, Мирослав

Political Initiatives “From the Bottom Up” in the Ottoman Empire (Политичке иницијативе „одоздо нагоре” у Османском царству), *Halycon Days in Crete VII*, A Symposium Held in Rethymno 9–11 January 2009, Antonis Anastasopoulos, ed, Crete University Press, Rethymno 2012.

Прикази и белешке. – [87/2013]: 153–156.

ПАЈ, Тибор

Berend T. Iván – Ránky György: *Európa gazdasága a 19. században, 1780–1914.* (Економија Европе у XIX веку, 1780–1914), Gondolat, Budapest, 1987, стр. 704.

Прикази и белешке. – [38/1988]: 178–182.

Varsányi Péter István, *Szerbek és magyarok között a Tisza mentén*, Csernovics Péter politikai pályája, Békéscsaba, Szeged, 1988, стр. 243.

Прикази и белешке. – [39/1989]: 196–198.

Калман Чехак, *Политичке борбе у Бачкој и Банаџу у време владавине коалиције 1906–1909*, Нови Сад 1987, стр. 332.

Прикази и белешке. – [39/1989]: 198–200.

A Századok repertórium 1867–1975, szerkesztő, Pamlényi Ervin, Akadémiai kiadó, Budapest, 1987.

Прикази и белешке. – [39/1989]: 210–212.

Белешке са научног скупа „200 година револуције”

Прикази и белешке. – [41/1990]: 203–206.

Концепција Оскара Јасија о решавању националног питања у Подунављу (средњоисточној Европи). Поводом репринт издања његове студије: *A Monarchia jövője*, Budapest, 1918, стр. 135.

Историографија. – [42/1990]: 179–183.

Gerő András, *Az elsöprő kisebbség. Népképviselő a Monarchia Magyarorszáján*, Budapest, 1988, 294.

Прикази и белешке. – [42/1990]: 197–200.

Конференције о народностима у Мађарској

Научни скупови. – [42/1990]: 222–223.

Богумил Храбак, *Дезертирство, зелени кадар и њервратна анархија у југословенским земљама 1914–1918*, Нови Сад 1990, 345 стр.

Прикази и белешке. – [45/1992]: 216–217.

Издања на мађарском језику о југословенским народима

Прикази и белешке. – [47–48/1993]: 194–196.

Paul Kennedy, *A nagy hatalmak tündöklése és bukása*, Budapest, 1992, 637 str.

- Историографија.** – [49/1994]: 199–204.
 Sokcsevits Dénes – Szilágyi Imre – Szilágyi Károly, *Déli szomszédaink története*
- Прикази и белешке.** – [51/1995]: 228–230.
 Један проглас Мађарског тајног комитета у Цариграду из 1878.
- Прилози и грађа.** – [54/1996]: 129–135.
 Резиме на енглеском језику: 135.
- Становништво и демографске прилике у Старом Бечеју 1849–1890.
- Прилози и грађа.** – [55/1997]: 151–162.
 Резиме на немачком језику: 162.
- Привредне прилике у Старом Бечеју 1849–1890.
- Прилози и грађа.** – [56/1997]: 175–191.
 Резиме на немачком језику: 191.
- Друштвенополитичке промене у Старом Бечеју између 1849–1875. године
- Чланци и расправе.** – [82/2010]: 59–83.
 Резиме на енглеском језику: 82–83.

ПАЛИЋ, Миленко

- Писма Благоја Паровића из 1924. године
- Прилози и грађа.** – [12/1975]: 163–171.

ПАНИЋ, Божидар

- Први турски дневник Текелијине цркве у Араду
- Прилози и грађа.** – [61–62/2000]: 137–170.
 Резиме на немачком језику: 170.
- Први турски дневник Текелијине цркве у Араду (део други, 1745–1751)
- Прилози и грађа.** – [75–76/2007]: 93–111.
 Резиме на енглеском језику: 111.
- Први турски дневник Текелијине цркве у Араду (део трећи, 1752–1768)
- Прилози и грађа.** – [81/2010]: 43–79.
 Резиме на енглеском језику: 79.

ПАНКОВИЋ, Душан

- Удео Светозара Милетића у покретању листа *Мајишца*
- Прилози и грађа.** – [25/1982]: 109–112.

ПАНТИЋ, Милош

- Милан Ђурчин о националном питању у Југославији (1929–1939)
- Чланци и расправе.** – [88/2013]: 47–55.
 Резиме на енглеском језику: 55.

ПАУНОВИЋ ШТЕРМЕНСКИ, Јелена

- Војин Дабић, *Војна крајина (Карловачки генералџи 1530–1746)*, Српска православна црква, Београд 2001; 314 стр.
- Прикази и белешке.** – [63–64/2001]: 302–304.
 Филип Христић у друштвеном животу Цариграда

Чланци и расправе. – [89/2014]: 53–72.
Резиме на енглеском језику: 71–72.

ПЕЈАШИНОВИЋ, Зоран

Небојша Поповић, *Јевреји у Србији 1918–1941*, Институт за савремену историју, Београд, 1997, 240 стр.

Прикази и белешке. – [57/1998]: 237–238.

Валетер Маношек, *Холокауст у Србији. Војна окупациона политика и уништавање Јевреја 1941–1942*, превод с немачког, Службени лист СРЈ и Драслар партнер, Београд 2007, 220 стр.

Прикази и белешке. – [77–78/2008]: 254–258.

ПЕЈИН, Јован

Добровољци из Кикинде и околине у Русији 1916–1917.

Прилози и грађа. – [26/1982]: 223–233.

Costin Feneşan, *Documente medievale Bănăţene (1440–1653)*, Editura Facla, Timișoara, 1981, стр. 217 + 6 факсимила

Прикази и белешке. – [26/1982]: 240–241.

Johan Jakob Ehrler, *Banatul de la origine pîna acum (1774)*. Prefața, traducere și note de Costin Feneşan. Editura Facla. Timișoara 1982. Str. 206, 8°

Прикази и белешке. – [29/1984]: 173–175.

Документи о забрани уношења и растурања Медаковићевог „Србског дневника” у Кнежевини Србији 1853.

Прилози и грађа. – [30/1984]: 135–140.

Неколико докумената о позиву Заставе студентској омладини о годишњици Ивандањског атентата 1900. г.

Прилози и грађа. – [31/1985]: 89–97.

Atlas pentru istoria Romaniei. Editura didactica și pedagogica. București 1983, 84 карата (+ 17 репродукција), 4°.

Прикази и белешке. – [32/1985]: 183–184.

Љубомир Степанов, Светозар Марков, Јагода Перинац, Стева Перинац, Јован Поповић, *Из села у село*, Издавачко предузеће Критерион, Букурешт 1984, стр. 515, 16°.

Прикази и белешке. – [34/1986]: 214.

Szakaly Ferenc, *Hungaria eliberta*, Budavár visszavétele és magyarorság felszabadítása a török uralom alól 1683–1718. Corvina. Budapest 1986. Стр. 186, 4°.

Прикази и белешке. – [37/1988]: 202–203.

Poporul Roman și lupta de eliberare a popoarelor din Balcani. Direcția generală a arhivelor statului din Republica socialistă România. București 1986, стр. 659 + 2, 8°. (Румунски народ и ослободилачка борба балканских народа)

Прикази и белешке. – [37/1988]: 211–212.

Мр Љубица Шијачки, *Привреда Баната између два рата*, Нови Сад 1987, стр. 384, 8°.

Прикази и белешке. – [39/1989]: 207–208.

Миле Томић, *По Дунавској клисури*. Издавачко предузеће „Критерион” Букурешт 1989. Стр. 351 (+28), 8°.

Прикази и белешке. – [44/1991]: 213–214.

Владимир Жугић, *Рајни злочини окупајџора и њихових ѿмаџача у Јужославији 1941–1945*. Пријепоље 1988, 80, 319 стр.

Прикази и белешке. – [45/1992]: 217–218.

Memorialistica revolutiei de la 1848 in Transylvania. Studiu instractiv, editsie, note si glosar de Nicolae Bocssan si Valeriu Leu. Editura Dacia, Cluj-Napoca 1988. Стр. 305 (+16), 8°.

Прикази и белешке. – [49/1994]: 205.

Sabin Manuila. *Etudes sur la demographie historique de la Roumania*. Studies on the historical demography of Romania. Edited by Sorina and Ioan Bolovan. Center for Transylvanian studies. The Romanian cultural foundation. Cluj-Napoca 1992. Стр. 165, 8°.

Прикази и белешке. – [49/1994]: 206.

Transylvanian review. Volume I, № 1. Summer 1992. Romanian Cultural Foundation. Center for Transylvanian Studies. Cluj-Napoca. Romania 1992. стр. 143, 8°; *Transylvanian review*. Volume I, № 2. Fall 1992. Romanian Cultural Foundation. Center for Transylvanian Studies. Cluj-Napoca. Romania. стр. 143, 8°; *Transylvanian review*. Volume II, № 1. Spring 1993. The Romanian Cultural Foundation. Center for Transylvanian Studies. Cluj-Napoca. Romania. стр. 92, 8°.

Прикази и белешке. – [49/1994]: 206–209.

Озрен М. Радосављевић, *Манасѿир Кусић*, Бела Црква 1993, стр. 31, 8°.

Прикази и белешке. – [49/1994]: 209–210.

Озрен М. Радосављевић, *Именослов белоцркванских Срба*, Бела Црква 1993, стр. 51, 8°.

Прикази и белешке. – [49/1994]: 210.

Миодраг Милин, *Вековима заједно* (Из историје српско-румунских односа). Демократски савез Срба и Карашевака у Румунији. Темишвар 1995; 208 стр. (+ 16 илустрација), 8°

Прикази и белешке. – [52/1995]: 211–213.

The Austrian Military Border its Political and Cultural Impact. Edited by: Liviu Major, Nicolae Bocşan, Joan Bolovan, Center for Transylvanian Studies Cluj-Napoca, The Museum history, Bistriţa-Nasaud. Iaşi 1994. Стр. 119, 8°

Прикази и белешке. – [52/1995]: 213.

Nicolae Bocşan, Mihail Duma, Petro Bona, *Franţa şi Banatul 1789–1815*. Reşita 1994. Стр. 224, 8°

Прикази и белешке. – [52/1995]: 213–214.

Миодраг Милин, *Вековима заједно* (Из историје српско-румунских односа). Демократски савез Срба и Карашевака у Румунији. Темишвар 1995, стр. 208 (+16), 8°

Прикази и белешке. – [55/1997]: 211–212.

Миодраг Милин, Љубомир Степанов, *Бараџанска џолџоѿа Срба у Румунији 1951–1956*. Демократски савез Срба и Карашевака у Румунији. Темишвар 1996; 314 стр.

Прикази и белешке. – [55/1997]: 213.

ПЕКАРИЋ, Петар

Културно благо темеринске цркве у XVIII веку

Прилози и грађа. – [56/1997]: 153–165.

Резиме на енглеском језику: 165.

Пресељавање Срба из Темерина у Ђурђево (1800)

Прилози и грађа. – [57/1998]: 125–140.

Резиме на немачком језику: 139–140.

200-годишњица сремске-иришке куће. Зборник радова, Симпозијум друштва за историју здравствене културе Војводине, Нови Сад 1996; 163 стр.

Прикази и белешке. – [57/1998]: 232–234.

Старо Ђурђево. Име насеља, школа и црква

Прилози и грађа. – [59–60/1999]: 193–206.

Резиме на немачком језику: 206.

ПЕКИЋ, Миленко

Митрополит Михаило и Далмација

Чланци и расправе. – [53/1996]: 39–78.

Резиме на енглеском језику: 78.

Вук и словенство Далмације

Чланци и расправе. – [77–78/2008]: 9–47.

Резиме на енглеском језику: 46–47.

ПЕОВИЋ, Србољуб

Балкански римокатолици између римске реформе и османске стварности (Antal Molnár, *Confessionalization on the Frontier. The Balkan Catholics between Roman Reform and Ottoman Reality*, Viella, Roma 2019, 268 pg.)

Прикази и белешке. – [100/2019]: 141–144.

ПЕРИЋ, Ђорђе

Нацрт историјске библиографије о српској средњовековној жени (1158/9–1459–1521)

Библиографија. – [35/1987]: 189–207.

ПЕРОВИЋ, Латинка

Из историје руско-српских веза у другој половини XIX века

Прилози и грађа. – [40/1989]: 127–139.

П. А. Ровински: *Црна Гора у њојошлости и садашњости*, Књ. I–IV, Народна библиотека „Ђурђе Црнојевић”, Цетиње и Издавачка књижарница Зорана Стојановића, Сремски Карловци, 1994.

Прикази и белешке. – [52/1995]: 214–217.

ПЕТКОВИЋ, Жарко

Један прилог о позноантичком рударству у Дарданији

Чланци и расправе. – [95/2017]: 9–14.

Резиме на енглеском језику: 14.

ПЕТРАНОВИЋ, Бранко

Владо Стругар, *Југославија 1941–1945*, Београд, 1970, 492.

Критике, оцене и прикази. – [1/1970]: 167–170.

Поводом књиге „Народни фронт и комунисти 1938–1945”, ИСИ, Београд, Праг, Варшава, 1968, 716.

Прилози и грађа. – [2/1970]: 140–151.

О левим скретањима КПЈ крајем 1941. и у првој половини 1942. године

Чланци и расправе. – [4/1971]: 39–82.

Резиме на енглеском језику: 81–82.

АВНОЈ и Београдски споразум

Чланци и расправе. – [9/1974]: 66–79.

Резиме на енглеском језику: 78–79.

Вођство сељачких странака (ХСС, СЗ, НСС) и народноослободилачки покрет

Чланци и расправе. – [10/1974]: 55–71.

Резиме на енглеском језику: 70–71.

Национални комитет ослобођења Југославије (НКОЈ) у ослобођеном Београду

Чланци и расправе. – [12/1975]: 73–84.

Резиме на француском језику: 84.

Народноослободилачки одбори 1941. – Јединство вршења власти и политичких функција

Чланци и расправе. – [15/1977]: 117–121.

Резиме на енглеском језику: 121.

Други фронт и југословенско ратиште

Без категорије. – [16/1977]: 37–50.

Резиме на енглеском језику: 49–50.

Фикрета Јелић-Бутић, *Усташе и НДХ*, Загреб 1977, стр. 331.

Прикази. – [18/1978]: 187–190.

Elizabeth Barker, *Бриџанска војничка на Балкану у II свјетском рату*, Загреб, стр. 508.

Историографија. – [19/1979]: 199–204.

Југословенска избегличка влада и федерација

Чланци и расправе. – [20/1979]: 57–67.

Резиме на енглеском језику: 67.

О односу локалне и опште историје

Чланци и расправе. – [23/1981]: 63–72.

Резиме на енглеском језику: 71–72.

Политика и идеологија левих земљорадника и комунисти

Чланци и расправе. – [29/1984]: 69–80.

Резиме на енглеском језику: 80.

Југословенска влада у избеглиштву и исељеништво (Пораз једне политике)

Чланци и расправе. – [33/1986]: 87–98.

Резиме на енглеском језику: 97–98.

Дубоке промене у југословенском селу 1945–1948. поводом књиге Н. Гаћеше

- Историографија.** – [33/1986]: 194–198.
 Субјекти југословенско-совјетских односа 1941–1945.
Чланци и расправе. – [39/1989]: 55–70.
 Резиме на енглеском језику: 69–70.
 Истраживање геноцида 1941–1942. на основу извора КПЈ
Прилози и грађа. – [40/1989]: 171–187.
 Агитпроп култура
Историографија. – [41/1990]: 189–195.
 Историчар и Бујанска конференција
Методологија. – [42/1990]: 163–172.
Јавни и политички рад Васе Чубриловића. Реч на комеморацији академику Васи Чубриловићу
Методологија. – [42/1990]: 185–191.
 Перко Војиновић, *Политичка и национална мисао црногорске интелекцијелности 1918–1941*, Никшић, 1989, стр. 207.
Прикази и белешке. – [42/1990]: 208–210.
 Енвер Реџић, *Национални односи у Босни и Херцеговини 1941–1945. у анализама југословенске историографије*, Академија наука и умјетности Босне и Херцеговине, Сарајево, 1989, стр. 158.
Прикази и белешке. – [42/1990]: 210–213.
 Југословенско-француски односи у Другом светском рату 1939–1945.
Чланци и расправе. – [43/1991]: 101–117.
 Резиме на енглеском језику: 117.
 Успостављање југословенско-совјетских дипломатских односа 1940.
Чланци и расправе. – [46/1992]: 87–100.
 Резиме на руском језику: 99–100.
 Драгољуб Јовановић – идеје и судбина политичара
Историографија. – [46/1992]: 215–232.

ПЕТРОВ, Милан

- Покушај оснивања музеја у Сремским Карловцима 1870. године
Прилози и грађа. – [1/1970]: 132–134.
 Питомци Српског народног сабора у Сремским Карловцима на Кијевској духовној академији у другој половини XIX века
Прилози и грађа. – [5/1972]: 164–167.
 Прелазак преко Србије жене Лајоша Кошута 1849. године
Прилози и грађа. – [45/1992]: 145–148.
 Свиларство у Бачкој до средине XIX века
Чланци и расправе. – [49/1994]: 83–109.
 Резиме на енглеском језику: 108–109.
 Ђорђе Стратимировић 1848–1849. године
Чланци и расправе. – [59–60/1999]: 17–40.
 Резиме на немачком језику: 39–40.
 Логор српске војске код Томашевца 1848–1849. године
Прилози и грађа. – [59–60/1999]: 159–165.
 Резиме на немачком језику: 165.
 Лајош Кошут и Срби револуционарне 1848–1849. године

Чланци и расправе. – [61–62/2000]: 71–83.
Резиме на немачком језику: 83.

ПЕТРОВ, Милена

Питомци Српског народно-црквеног сабора у Карловцима на педагошким семинарима и студијама немачких и швајцарских универзитета у другој половини XIX века

Прилози и грађа. – [57/1998]: 141–155.
Резиме на немачком језику: 154–155.

ПЕТРОВИЋ, Ђурђица

Етникон Аромун/Цинцар – пежоратив или не

Прилози и грађа. – [50/1994]: 135–145.

ПЕТРОВИЋ, Илија

Један забрањени зборник Матице српске [Д-р Милан П. Костић: *Из Првог̃ свејског̃ раџа, 1914–1918*; Никола Радојчић: *Оживела Војводина*]³⁵

Историографија. – [51/1995]: 137–211.
Резиме на енглеском језику: 180–181.
Резиме на француском језику: 181–211.

ПЕЦИЊАЧКИ, Срета

Прилози за историју Баната и Банатске војне границе XVIII века

Прилози и грађа. – [2/1970]: 77–91.

Мала грабовачка школа у XVIII и с почетка XIX века

Прилози и грађа. – [3/1971]: 90–92.

Један извештај о малим српским школама у Митровачком протопопијату из 1749. године

Прилози. – [4/1971]: 83–88.

Воја Новаковић, *Паланка кроз векове*, Београд 1970, стр. 184.

Прикази. – [4/1971]: 208–210.

Подаци о контрибуцији и становништву Баната у првој половини XVIII века

Прилози и грађа. – [5/1972]: 118–121.

Статистички подаци о насељима Сремске епархије у 1781. години

Прилози и грађа. – [5/1972]: 122–127.

Документи о бачко-банатским миграцијама 1719–1725. године

Прилози и грађа. – [6/1972]: 105–116.

Два прилога из 1735/6. године о ердељско-поморишким избеглицама у Банат

Прилози и грађа. – [7/1973]: 110–118.

Индивидуална расподела земље идворским граничарима 1769. године

Прилози и грађа. – [7/1973]: 124–128.

Вукоман Шалипуровић, *Милешевска шџамџарија 1544–1557*, Издање новинско-издавачке установе „Полимље”, Пријепоље 1972, стр. 76.

Прикази. – [7/1973]: 199.

³⁵ ЗМСДН, 24/1959.

Подаци о приходима и расходима банатске администрације у првој половини XVIII века

Прилози и грађа. – [8/1973]: 77–92.

Извештај из 1774. године о немачким школама XII немачко-банатске регименте

Прилози и грађа. – [8/1973]: 93–99.

Подаци о насељима Бечкеречког дистрикта у 1729–1731. год.

Прилози и грађа. – [9/1974]: 88–93.

Подаци о некретнинама неких граничарских насеља Срема у 1785–1787. год.

Прилози и грађа. – [9/1974]: 94–101.

Документа о банатској земаљској милицији из 1753–1761. године³⁶

Чланци и расправе. – [10/1974]: 73–80.

Подаци о земљишним површинама граничарских насеља Срема у 1803/4. години

Чланци и расправе. – [10/1974]: 108–124.

Подаци о куги 1738. године у Бечкерек, Дески и Ђали

Прилози и грађа. – [11/1975]: 111–117.

Јакша Анђелић из Бешке о свом путу у Цариград и назад 1715/16. године

Прилози и грађа. – [12/1975]: 85–88.

Контрибуција југоисточног Срема у 1716. години

Прилози и грађа. – [12/1975]: 89–94.

Исказ из 1750. године о земљишту и порезу Срема и Славоније

Прилози и грађа. – [12/1975]: 95–101.

Православно-тривијалне школе провинцијалног Баната у 1778. години

Прилози и грађа. – [13/1976]: 113–145.

Подаци о српско-румунским школама Влашко-илирске граничарске регименте у 1792. години

Прилози и грађа. – [13/1976]: 147–152.

Поводом текстова др Николе Гавриловића у I тому „Историје школа и образовања код Срба”

Полемике. – [13/1976]: 201–207.

Подаци о шајкашким школама 1794/5. школске године

Прилози и грађа. – [14/1976]: 145–152.

Основни подаци о православним насељима XII немачко-банатског пука у 1801. години

Прилози и грађа. – [15/1977]: 143–150.

Подаци о српским вероисповедним школама и учитељима Сремско-славонске и Шајкашке војне границе у 1780. години

Прилози и грађа. – [16/1977]: 131–138.

Гавриловићево ништа ново

Полемика. – [16/1977]: 206–207.

Извештај Стефана Вујановског о српским вероисповедним школама провинцијалног Срема и Славоније 1783/84. школске године

³⁶ У Садржају је наслов: *Два докуменћа о људстџу и контрибуцији неких комџанија банатске земаљске милиције из 1753–1761. године*

- Прилози и грађа.** – [17/1978]: 101–109.
Граничарско-тривијалне и комунитетско-немачке школе Срема и Шајкашке у 1773/74. години
- Прилози и грађа.** – [18/1978]: 87–102.
Српска вероисповедна школа у Новој Градишки у XVIII веку (1749–1802)
- Прилози и грађа.** – [19/1979]: 159–174.
Учитељске плате у Илирској граничарској регименти у Банату 1768–1771. године
- Прилози и грађа.** – [20/1979]: 91–95.
Статистички подаци о српском становништву Славонске епархије у 1818. години
- Прилози и грађа.** – [20/1979]: 97–101.
Српска вероисповедна школа у Подравској Слатини у XVIII веку
- Прилози и грађа.** – [21/1980]: 89–101.
Подаци о свештенству и становништву граничарских насеља Баната у 1768. години
- Прилози и грађа.** – [21/1980]: 103–107.
Основна српска народна школа у Суботици у XVIII веку (1710–1801/2)
- Прилози и грађа.** – [22/1980]: 133–149.
Извештај о Банату и Браничеву из 1721. године
- Прилози и грађа.** – [23/1981]: 79–87.
Српска црква и народна школа у Јамени – XVIII век
- Прилози и грађа.** – [24/1981]: 197–204.
Српска народна школа у Мајару (XVIII век)
- Прилози и грађа.** – [25/1982]: 83–89.
Записи о потиско-поморишким насељима и црквама из 1746/7. године
- Прилози и грађа.** – [26/1982]: 169–177.
Срби Трештановачке парохије у XVIII веку
- Прилози и грађа.** – [27/1983]: 129–138.
Српска вероисповедна школа XVIII века у Куману
- Прилози и грађа.** – [28/1983]: 135–139.

ПИСАРЕВ, Јуриј Алексејевич

„Белешка” руског дипломате А. М. Петрјајева о пројектима за формирање југословенске државе у годинама Првог светског рата (1914–1915)³⁷

- Прилози и грађа.** – [25/1982]: 125–132.
Стварање Балканског савеза и Русије (1911–1912)
- Прилози и грађа.** – [31/1985]: 99–117.

ПЛАШКА, Рихард Георг

Почеци националне интеграције. Два модела на потезу Београд – Беч – Праг

- Чланци и расправе.** – [42/1990]: 27–37.
Резиме на немачком језику: 37.

³⁷ Превод с руског: Валентина Девих Романова

ПОГХИРЦ, Чичероне

Лингвистичка разматрања палеобалканске етногенезе

Чланци и расправе. – [12/1975]: 9–18.

Резиме на француском језику: 18.

ПОЛАК, Олга

Др Јосип Мирнић, *Немци у Бачкој у дружном свейском рају*, Нови Сад 1974, стр. 383.

Прикази. – [12/1975]: 239–242.

ПОЛИТ-ДЕСАНЧИЋ, Михаило

Источно питање и његово органско решење³⁸

Наративни извори. – [33/1986]: 147–172.

ПОПИ, Глигор

Из политичке активности Румуна у Банату после Првог светског рата

Прилози и грађа. – [6/1972]: 173–176.

Др Јоан Д. Сучу, *Заједничка румунско-српска борба против хабсбуршког дуализма*

Прикази. – [6/1972]: 210–211.

Југословенско-румунски симпозијум у Крајови посвећен 110-годишњици успостављања српско-румунских дипломатских односа

Прикази. – [9/1974]: 193–194.

Историја Румуна, књига 1 и 2 (*Istoria Românilor* I, II, București 1974–1976)

Прикази. – [16/1977]: 228–229.

Enciclopedia istoriografiei românești – Енциклопедија румунске историографије – Editura științifică și enciclopedică București 1978.

Прикази и белешке. – [19/1979]: 205–206.

In memoriam: Јован Д. Сучу

Некролози. – [27/1983]: 226.

Др Живко Аврамовски, *Рајни циљеви Буџарске и Централне силе 1914–1918*, Институт за савремену историју, Београд 1985.

Прикази и белешке. – [34/1986]: 205–206.

Миодраг Милин, *Relațiile politice Româno-sârbe în epoca modernă – perioada 1848–1878*, издање Центра за друштвене науке при Академији за друштвене и политичке науке Темишварског универзитета, Темишвар 1986, стр. 197.

Прикази и белешке. – [36/1987]: 218–219.

ПОПОВ, Душан

Српска штампа у Угарској у време Првог светског рата

Чланци и расправе. – [26/1982]: 149–167.

Резиме на енглеском језику: 167.

Прилог осветљавању културних прилика код Срба у Угарској у време Првог светског рата

³⁸ Превод с немачког: Страхиња К. Костић

Чланци и расправе. – [51/1995]: 21–42.
Резиме на енглеском језику: 42.

ПОПОВ, Јелена

Др Бранко Петрановић, *Полиџичка и економска основа народне власти у Југославији за време обнове*. Институт за савремену историју, Београд 1969, 464.

Прикази. – [2/1970]: 189–190.

Љубица Василић, *Покрајински комитет КПП за Војводину 1941–1945*, Нови Сад 1971, стр. 619.

Прикази. – [5/1972]: 218–219.

Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду, књига XIII/1 (1970)

Часописи. – [5/1972]: 228–229.

Љубица Василић, *Окружни комитет КПП за Војводину 1941–1943*, Нови Сад – Сремски Карловци 1976, стр. 535.

Прикази и белешке. – [15/1977]: 216–218.

Политика КПП у Војводини на стварању масовне основе народноослободилачког рата и револуције

Без категорије. – [16/1977]: 7–24.

Резиме на руском језику: 23–24.

Организација КПП у Војводини 1945–1948.

Чланци и расправе. – [19/1979]: 61–96.

Резиме на руском језику: 95–96.

Библиотеке и књижнице у Војводини за време Другог светског рата

Чланци и расправе. – [25/1982]: 51–75.

Резиме на енглеском језику: 74–75.

Једно сведочанство о проблемима војвођанске пољопривреде непосредно после ослобођења 1945.

Прилози и грађа. – [30/1984]: 175–187.

Дислокација индустријских постројења из Војводине

Чланци и расправе. – [51/1995]: 43–89.

Резиме на енглеском језику: 88–89.

О ауторству једног значајног документа за савремену историју Војводине

Прилози и грађа. – [53/1996]: 193–201.

Разлози увођења војне управе на подручју Баната, Бачке и Барање 1944.

Чланци и расправе. – [55/1997]: 87–109.

Резиме на енглеском језику: 108–109.

ПОПОВ, Чедомир

Миленко Бељански, *Сомборске породице*, Сомбор 1969.

Белешке. – [1/1970]: 174.

Лењин и национална револуција на Балкану почетком XX века

Чланци и расправе. – [2/1970]: 9–25.

Резиме на руском језику: 24–25.

Војвођански историчари у Братислави

Саопштења са научних скупова. – [2/1970]: 153–156.

Никола Петровић, *Свјетозар Милејић и Народна сјџранка*, Грађа 1860–1885, т. 1, Ср. Карловци 1968, стр. XI+710, т. 2, Ср. Карловци 1969, стр. 779.

Прикази. – [4/1971]: 195–199.

Поводом написа „У корак с временом” објављеног на страницама новосадског Дневника³⁹

Полемика. – [16/1977]: 237–245.

Бранко Петрановић, *Историографија и револуција*, Просвета, Београд 1984, 590 страна

Прикази и белешке. – [30/1984]: 199–201.

Андреј Митровић, *Анђажовано и лејо*, Народна књига, Београд, 1983, стр. 233.

Прикази и белешке. – [31/1985]: 183–184.

Змај у Источној кризи 1875–1878.⁴⁰

Прилози и грађа. – [37/1988]: 99–106.

Француски утицаји на српску друштвену и политичку мисао у XIX веку

Чланци и расправе. – [41/1990]: 73–81.

Резиме на француском језику: 80–81.

Српска политичка јавност и Француско-пруски рат 1870–1871.

Чланци и расправе. – [44/1991]: 49–63.

Резиме на француском језику: 61–63.

Василије Крестић – Радош Љушић, *Програми и сјајући српских јолићичких сјџранака до 1918. године*. Књижевне новине, Београд 1991, 514 стр.

Прикази и белешке. – [45/1992]: 212–214.

Славенко Терзић, *Србија и Грчка (1856–1903). Борба за Балкан*, Историјски институт и ЈИК банка д. д. Београд 1992, 454 стр.

Прикази и белешке. – [46/1992]: 244–246.

Француска дипломатија, балкански проблеми и међународни положај Србије после Берлинског конгреса (1878–1882)

Чланци и расправе. – [49/1994]: 45–81.

Резиме на енглеском језику: 80–81.

Трагична поворка нетрпелљивости. Поводом књиге Василија Ђ. Крестића, *Грађа о Србима у Хрвајској и Славонији (1848–1914)*. Књ. I–II, БИГЗ, Београд, 1995.

Историографија. – [53/1996]: 213–219.

Срби у Бечу, Беч међу Србима

Историографија. – [59–60/1999]: 240–242.

„Вечно отпочињање изнова”. Милорад Екмечић, *Озледи из историје*, „Службени лист СРЈ”, Београд 1999.

Историографија. – [61–62/2000]: 235–239.

Резиме на енглеском језику: 239.

Тојнбијева историозофија

³⁹ Коауторски текст: С. Гавриловић, Н. Ј. Гаћеша, С. Ђирковић, А. Форишковић

⁴⁰ Коаутор: Душко Ковачевић

- Историографија.** – [65–66/2002]: 297–301.
Историја банкарства у Војводини. У редакцији проф. др Николе Л. Гаћеше, Матица српска – Војвођанска банка, Нови Сад 2001, 863 стране
- Прикази и белешке.** – [65–66/2002]: 320–323.
 Василије Ђ. Крестић, *Бискуп Штиросмајер у светлу нових извора*, „Прометеј”, Нови Сад 2002, 90 стр.
- Прикази и белешке.** – [65–66/2002]: 331–334.
 Неке контроверзе о историји Првог српског устанка
- Чланци и расправе.** – [69–70/2004]: 11–24.
 Резиме на енглеском језику: 24.
 Више од студије – мање од синтезе (Владимир Стојанчевић, *Србија и српски народ у време Првог устанка*, Матица српска, Нови Сад 2004)
- Историографија.** – [69–70/2004]: 321–325.
 Дело академика Славка Гавриловића (Поводом 80-огодишњице живота и 50-огодишњице научног рада)
- Историографија.** – [69–70/2004]: 327–330.
 Јосиф фтори... Србије миле благи спаситељ
- Историографија.** – [73/2006]: 207–210.
 Кнез / Краљ Милан и Јован Ристић
- Научни скупови.** – [75–76/2007]: 157–166.
 Резиме на енглеском језику: 165–166.

ПОПОВИЋ, Бранислав

- Зоран Пејашиновић, *Бан Милосављевић*, Бања Лука 2004; 193 стране
- Прикази и белешке.** – [71–72/2005]: 210–212.
 Софија Божић, *Срби у Хрватској 1918–1929*, Београд 2008, 846 стр.
- Прикази и белешке.** – [79–80/2009]: 218–221.

ПОПОВИЋ, Драган

- Праисторијске градине на јужним обронцима Фрушке горе
- Прилози и грађа.** – [50/1994]: 111–133.
 Равничарска праисторијска насеља у Срему
- Прилози и грађа.** – [52/1995]: 95–104.

ПОПОВИЋ, Љубодраг

- Краљ Милан у култури Србије
- Научни скупови.** – [77–78/2008]: 235–243.
 Резиме на енглеском језику: 243.

ПОПОВИЋ, Мирослав

- Мишел Каплан, *Византија*, Слио, Београд 2008, стр. 349.
- Прикази и белешке.** – [79–80/2009]: 203–204.

ПОПОВИЋ, Никола Б.

- Сава Живанов, Пад Руског царства, Том I *Русија у Првом светском рату*; Том II *Фебруарска револуција*, Нолит, Београд 2007, стр. 717/630.

Прикази и белешке. – [77–78/2008]: 245–248.

Андреј Л. Шемјакин, *Идеологија Николе Пашића – формирање и еволуција (1868–1881)*, Завод за уџбенике, Београд 2008, 371.

Прикази и белешке. – [83/2011]: 189–194.

ПОПОВИЋ, Петар

Кад је заведена прва школа на Цетињу?

Полемика. – [16/1977]: 216–225.

ПОПОВИЋ, Тома

Један турски извештај о бици код Петроварадина од 3. до 5. августа 1716. године

Прилози и грађа. – [44/1991]: 204–205.

ПРИЦА, Радомир

Русини у Митровици од 1851. до 1914. године

Прилози и грађа. – [6/1972]: 153–156.

ПРОТИЋ, Предраг

Боривој Пајовић и Милорад Радевић, *Библиографија о рајџу и револуцији у Јужославији*. Војно дело, Београд 1969, 786.

Прикази. – [2/1970]: 187–188.

Жарко Д. Протић, Милан Весовић и Милан Матић, *Социјалистички и раднички њокрећ и КПЈ 1867–1941*, Институт за савремену историју, Београд 1972.

Прикази. – [6/1972]: 212–213.

ПРПА ЈОВАНОВИЋ, Бранка

Šime Peričić, *Dalmacija uoči pada Mletačke Republike*, Institut za hrvatsku povijest, Zagreb 1980, str. 266.

Прикази и белешке. – [26/1982]: 244–245.

ПУЗОВИЋ, Владислав

Утицај *Духовног регуламенти*а (1721) на *Свешћеничка* и *Монашка* управила митрополита београдско-карловачког Вићентија (Јовановића)

Чланци и расправе. – [90/2014]: 37–54.

Резиме на руском језику: 54.

ПУЗОВИЋ, Љиљана И.

Границе, насеља и парохије Темишварске епархије (1716–1779): Прилог проучавању историје православља у Банату

Чланци и расправе. – [96/2017]: 35–52.

Резиме на енглеском језику: 52.

Хиландарска писанија 1709. године

Чланци и расправе. – [97/2018]: 53–68.

Резиме на енглеском језику: 67–68.

ПУШКАШ, Александар

Интелектуална опозиција у Југославији: Случај часописа *Јавности* (1980/1981)

Чланци и расправе. – [98/2018]: 105–116.

Резиме на енглеском језику: 116.

РАДЕВИЋ, Милорад

Аутобиографија Јована Гавриловића

Прилози. – [4/1971]: 121–130.

РАДЕКА Милан

Неколико прилога о Сави Мркаљу

Прилози и грађа. – [31/1985]: 65–78.

РАДЕНИЋ, Андрија

Срби у Хрватској и Славонији 1868–1878.

Чланци и расправе. – [19/1979]: 97–149.

Резиме на немачком језику: 148–149.

Документи о сјољној њолијици Краљевине Србије 1903–1914, књ. II, св. 3/I и 3/II, 1/14. јануар – 30. јуни/13. јули 1907. Приредили: Љиљана Алексић-Пејковић и Живота Анић, Београд 2004.

Прикази и белешке. – [71–72/2005]: 215–217.

РАДИЋ, Радивој

Животиње у византијским загонеткама

Чланци и расправе. – [86/2012]: 7–20.

Резиме на енглеском језику: 20.

РАДИЋ, Радмила

Православна црква у Србији у време краља Милана Обреновића

Научни скупови. – [77–78/2008]: 225–234.

Резиме на енглеском језику: 234.

Српско монаштво у 19. и првој деценији 20. века

Чланци и расправе. – [85/2012]: 65–88.

Резиме на енглеском језику: 88.

РАДОЈЕВИЋ, Мира

Драгиша Васић и Совјетска Русија

Чланци и расправе. – [92/2015]: 77–91.

Резиме на енглеском језику: 90–91.

Јован Цвијић и Југословенска демократска лига (1918–1919)

Чланци и расправе. – [95/2017]: 47–70.

Резиме на енглеском језику: 69–70.

Сећања једног историчара (Василије Ђ. Крестић, *Зайамћења*, Матица српска, Нови Сад 2016, 332 стр.)

Прикази. – [95/2017]: 109–112.

Живот и нестајање сентандрејских Срба (Стеван Чампраг, *Српство у Сентандреји последњих 40 година*, Приредио др Петар В. Крестић. Музеј Војводине – Архив Србије – Српски институт; Нови Сад – Београд – Будимпешта 2018, 157 стр.)

Прикази и белешке. – [97/2018]: 179–180.

РАДОЈЧИЋ, Ђорђе Сп.

О царици Јевдокији и о називу царица у титулатури средњовековне Србије (Из рукописне оставштине)

Прилози и грађа. – [7/1973]: 105–109.

РАДОЈКОВИЋ, Стефан

Егзорцизам Хитлера или окупација и денацификација Немачке (Frederick Taylor, *Exorcising Hitler. The occupation and denazification of Germany*, Bloomsbury Publishing Plc, London, 2012)

Прикази и белешке. – [86/2012]: 81–83.

Европа дугог 20. века – Случај Југославије (Мари Жанин Чалић, *Историја Југославије у 20. веку*, Клио, Београд, 2013)

Прикази и белешке. – [87/2013]: 156–158.

Свет у рату 1939–1945. (Maks Hejstings, *Пакао: Svet u ratu, 1939–1945*, vol. I–II, Laguna, Beograd, 2013, 432 i 502 str.)

Прикази. – [92/2015]: 110–112.

РАДОЈЧИЋ, Никола

Оживела Војводина

Чланци и расправе. – [51/1995]: 183–211.

Резиме на француском језику: 211.

РАДОСАВЉЕВИЋ, Недељко В.

Поповићи из Субјела, једна војводска и свештеничка породица

Прилози и грађа. – [65–66/2002]: 195–209.

Резиме на енглеском језику: 209.

Стеван Павловић, *Историја Балкана*, Слио – Београд, Београд 2001, 521.

Прикази и белешке. – [65–66/2002]: 324–326.

Три писма сарајевског митрополита Игњатија из 1851. године

Прилози и грађа. – [69–70/2004]: 275–284.

Резиме на енглеском језику: 283–284.

Жалба Крсмана Обрадовића против кнеза Јована Митровића-Демира (прилог проучавању почетака правосуђа у другој деценији 19. века)

Прилози и грађа. – [74/2006]: 95–104.

Резиме на енглеском језику: 104.

Вести о православној цркви у Босанском пашалуку у извештајима кнезу Милошу из Ужичке нахије и Ужичког окружја (1816–1839)

Прилози и грађа. – [74/2006]: 105–116.

Резиме на енглеском језику: 116.

Три документа за историју хришћанских цркава у Босни и Херцеговини⁴¹

⁴¹ Коаутор: Мирјана Маринковић

Прикази и белешке. – [77–78/2008]: 93–100.

Резиме на енглеском језику: 100.

Тамара Петрова Стоилова, *Величието на владателите, Петър и междо отрицанието и възторга на европејците в края на XVII – првата четврт на XVIII век*, Изследвания и документи 2, Асоциација Клио – 96, Софија 2008, 148.

Прикази и белешке. – [81/2010]: 129–130.

Ужички немири због отмице и насилне исламизације српске девојчице 1819.

Чланци и расправе. – [83/2011]: 85–95.

Резиме на енглеском језику: 95.

РАДОСАВЉЕВИЋ, Озрен М.

Земљишни спор између манастира Златице и прњавораца (1899–1902)

Прилози и грађа. – [32/1985]: 179–182.

О једном белоцркванском спомен-обележју везаном за догађаје из 1848. године

Прилози и грађа. – [39/1989]: 113–116.

Лазар Стефановић (1809–1884)

Прилози и грађа. – [47–48/1993]: 141–146.

Српске занатлије и трговци у Белој Цркви у XIX веку

Прилози и грађа. – [49/1994]: 155–159.

РАДУСИНОВИЋ, Милорад П.

Двије вијести у руској штампи о бици код Петроварадина 1716. године

Прилози и грађа. – [30/1984]: 99–101.

Руски запис о приликама у Војводини 1848–1849.

Прилози и грађа. – [33/1986]: 135–139.

Прилог историји борбе против аутократског режима кнеза Николе

Прилози и грађа. – [35/1987]: 123–131.

Два конфидентска извештаја из Анексионе кризе 1908. године

Прилози и грађа. – [38/1988]: 119–123.

Одломак из Амановог путописа

Прилози и грађа. – [41/1990]: 109–112.

Руска вијест о паду Београда 1717. године

Прилози и грађа. – [42/1990]: 129–131.

Руски монах В. Барски о српском Будиму у првој половини XVIII века

Прилози и грађа. – [54/1996]: 141–143.

Резиме на руском језику: 143.

Прилог биографији Владимира Гафиновића

Прилози и грађа. – [57/1998]: 169–173.

Резиме на енглеском језику: 173.

Руске вијести о устанку Пере Сегединца у врењу међу Србима у Угарској и Војној крајини (1735–1736)

Прилози и грађа. – [58/1998]: 109–129.

Резиме на руском језику: 118.

Руски калуђер из прве половине XVIII вијека, Иполит Вишевски о Старици Новаку

Прилози и грађа. – [58/1998]: 119–123.

Резиме на руском језику: 123.

Три документа о ратним патњама српског народа и свештенства у Херцеговини (1914–1918)

Прилози и грађа. – [59–60/1999]: 167–172.

Резиме на руском језику: 172.

Двије руске вијести о погубљењу генерала Николе Доксата де Мореза у Београду 1738. године

Прилози и грађа. – [63–64/2001]: 187–190.

Резиме на руском језику: 190.

Одломак из мемоара Мелек Хануме о Београду 1848. године

Прилози и грађа. – [65–66/2002]: 239–247.

Резиме на руском језику: 247.⁴²

Извештај Константина Петковића о Србији 1853. године

Прилози и грађа. – [67–68/2003]: 211–222.

Резиме на руском језику: 222.

Два свједочанства Вука Врчевића о кнезу Данилу Петровићу Његошу

Прилози и грађа. – [67–68/2003]: 223–228.

Резиме на руском језику: 227–228.

Неколико записа о Бици код Сенте 1697. године

Прилози и грађа. – [73/2006]: 155–161.

Резиме на руском језику: 161.

Три руске вијести о руско-српској војној сарадњи из времена Првог српског устанка 1810–1811. године

Прилози и грађа. – [74/2006]: 89–93.

Резиме на руском језику: 93.

Бланкијево предавање о Србији публиковано у „Москвитјанину” 1842. године

Наративни извори. – [74/2006]: 169–179.

Резиме на руском језику: 179–180.

Николај Хартвиг у дневнику доктора Вучетића 1912–1913.

Грађа и прилози. – [90/2014]: 101–109.

Резиме на руском језику: 109.

РАЈИЋ, Сузана

Зборник о Србима у Хрватској, књига 4, САНУ, Београд 1999, 587 стр.

Прикази и белешке. – [63–64/2001]: 312–314.

Милан Обреновић – краљ политичар

Чланци и расправе. – [79–80/2009]: 43–58.

Резиме на енглеском језику: 57–58.

Владан Ђорђевић – од републиканаца до легитимисте

Чланци и расправе. – [82/2010]: 85–99.

Резиме на енглеском језику: 99.

⁴² Наслов резимеа: *Видержка из мемуаров мелек Хануме о Белграде, 1847–1848. г.*

РАЈКОВ, Миливој

Илија Војводић, *Руско Село у миру и рату*, Нови Сад 1969, 270.

Белешке. – [2/1970]: 192.

Буна у Врањеви 1777.

Чланци и расправе. – [3/1971]: 93–104.

Прилог проучавању прошлости Кикинде

Прилози и грађа. – [5/1972]: 161–163.

„Српски глас” и кикиндски демократи

Прилози и грађа. – [6/1972]: 157–172.

Покрет аграрне сиротиње у Кикинди 1919–1921. год.

Прилози и грађа. – [9/1974]: 112–129.

Документи о револуцији 1848–49. године у Великокикиндском диштрикту

Прилози и грађа. – [11/1975]: 127–137.

Насељавање Башаида 1777.

Прилози и грађа. – [13/1976]: 97–102.

Један попис здравствених радника у Великокикиндском диштрикту 1875. године

Прилози и грађа. – [13/1976]: 157–162.

Сукоби између краљевског комесара и Магистрата Великокикиндског диштрикта у XVIII веку

Прилози и грађа. – [15/1977]: 133–141.

Последњи извештај о приликама у Великокикиндском диштрикту 1876.

Прилози и грађа. – [16/1977]: 139–148.

Прилог историји развоја радничког покрета у Великој Кикинди

Прилози и грађа. – [29/1984]: 167–172.

О приликама у северном Банату после револуције 1848/49. године

Прилози и грађа. – [34/1986]: 137–142.

РАКИТА, Раде

Страдања српског (православног) становништва и имовине у Другом свјетском рату на подручју Јањ-Жупа у сливу Пљеве (Западна Босна)

Прилози и грађа. – [41/1990]: 147–188.

Колонизација из мркоњићградског краја у Војводину 1945–1948.

Прилози и грађа. – [57/1998]: 185–222.

Резиме на енглеском језику: 222.

Колонизација становништва са подручја Скендер Вакуфа (сада Кнежева) у Војводину после Другог свјетског рата (1945–1948. г.)

Чланци и расправе. – [65–66/2002]: 123–137.

Резиме на енглеском језику: 137.

РАКИЋ, Лазар

Василије Крестић, *Хрватско-Угарска нагодба 1868. године*, САНУ, Београд 1969, 424.

Критике, оцене и прикази. – [1/1970]: 152–154.

Milan Krajčović, *Slovenska politika v Srednej Európe 1890–1901, Spolupráca Slovákov, Rumunov a Srbov*, Bratislava 1971, стр. 300.

- Белешке.** – [4/1971]: 217–218.
 Kalman Čehak, *Radnički pokret u Banatu do osnivanja Socijaldemokratske partije Ugarske 1868–1890*, Институт за изучавање историје Војводине, Нови Сад 1971, стр. 380.
- Прикази.** – [6/1972]: 211–212.
 Први Југословенски Симпозијум о настави историје
- Установе.** – [6/1972]: 223–225.
 Стари Бечеј револуционарне 1848–1849. године
- Чланци и расправе.** – [16/1977]: 87–108.
 Резиме на немачком језику: 108.
 Извештај новосадског великог жупана Феликса Парчетића председнику мађарске владе Калману Тиси о Матици српској (1888)
- Прилози и грађа.** – [16/1977]: 149–162.
 Др Богдан Кризман, *Расјад Аустро-Угарске и сиварање југословенске државе*, Школска књига, Загреб 1977, стр. 288.
- Прикази.** – [18/1978]: 181–183.
 Прилог проучавању здравствених прилика у Бачкој после револуције 1848–1849. године
- Прилози и грађа.** – [21/1980]: 149–152.
 Исељавање из Војводине крајем XIX и почетком XX века
- Прилози и грађа.** – [23/1981]: 149–159.
 Манастирска уредба (1908)
- Чланци и расправе.** – [27/1983]: 7–49.
 Резиме на енглеском језику: 48–49.
 Василије Ђ. Крестић, *Српско-хрватски односи и југословенска идеја*, Београд 1983, стр. 278.
- Прикази и белешке.** – [29/1984]: 185–187.
Културно-политички покрети народа Хабсбуршке монархије у XIX веку, Матица српска, Нови Сад 1983, стр. 437.
- Прикази и белешке.** – [30/1984]: 193–194.
 Змај и Јаша Томић
- Чланци и расправе.** – [32/1985]: 71–98.
 Резиме на немачком језику: 97–98.
 Обележавање петстогодишњице Косовске битке у Војводини (1889)
- Чланци и расправе.** – [40/1989]: 7–24.
 Резиме на енглеском језику: 23–24.
 Одјек Првог балканског рата у Војводини
- Чланци и расправе.** – [42/1990]: 39–56.
 Резиме на енглеском језику: 55–56.

РАКОВИЋ, Александар

- Ускршњи устанак у Ирској 1916. у Београдским новинама
- Чланци и расправе.** – [75–76/2007]: 51–74.
 Резиме на енглеском језику: 73–74.

РАКОЊАЦ, Александар

- Исхрана становника Југославије у периоду обнове земље (1945–1947)

Чланци и расправе. – [94/2016]: 73–89.
Резиме на енглеском језику: 88–89.

РАМАЧ, Јанко

Владимир Биљња: *Русини у Војводини, Прилози изучавању историје Русина у Војводини (1918–1945)*, Дневник, Нови Сад 1987, 191 стр.⁴³

Прикази и белешке. – [38/1988]: 190–192.

РАСТОВИЋ, Александар

Британски путописци у Србији почетком XX века

Чланци и расправе. – [65–66/2002]: 103–121.

Резиме на енглеском језику: 120–121.

Британске новине о Мајском преврату у Србији 1903.

Чланци и расправе. – [67–68/2003]: 105–119.

Резиме на енглеском језику: 119.

Штампа Велике Британије о Србији за време анексије Босне и Херцеговине

Чланци и расправе. – [69–70/2004]: 119–136.

Резиме на енглеском језику: 136.

Британске новине о Србији за време анексије

Чланци и расправе. – [71–72/2005]: 101–116.

Резиме на енглеском језику: 116.

Енигма Извољски: Дипломатско маневрисање у питању анексије

Чланци и расправе. – [73/2006]: 79–87.

Резиме на енглеском језику: 87.

Програм Југословенске народне странке

Прилози и грађа. – [74/2006]: 125–134.

Резиме на енглеском језику: 134.

Два британска погледа на Србију у Првом балканском рату

Прикази и белешке. – [77–78/2008]: 101–112.

Резиме на енглеском језику: 112.

РАШКОВИЋ, Душан

Дрниш 1918–1921. године (75 година од прикључења Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца)

Чланци и расправе. – [54/1996]: 107–128.

Резиме на енглеском језику: 128.

РЕЂЕП, Јелка

Страх и позна Византија

Историографија. – [65–66/2002]: 303–310.

РЕМЕТИЋ, Слободан

Академик Милорад Екмечић, *Вук и Хрвати*, студија у књизи *Револуција 1848. и Балкан*, изд. Матица српска, Нови Сад 2000, 15–36.

Прикази и белешке. – [65–66/2002]: 327–329.

⁴³ Коаутор и: Јулијан Тамаш.

РИСТАНОВИЋ, Раде

Анализа оружаних акција припадника комунистичког покрета отпора у Београду (1941–1942)

Чланци и расправе. – [86/2012]: 51–66.

Резиме на енглеском језику: 65–66.

РИСТИЋ, Иван

Никола Пашић и Бугари. Генеза идеолошких и политичких ставова

Чланци и расправе. – [84/2012]: 87–109.

Резиме на енглеском језику: 109.

Антијугословенско деловање ВМРО-а и Бугарске (1923–1924): спољно-политички и безбедносни аспект

Чланци и расправе. – [96/2017]: 91–108.

Резиме на енглеском језику: 108.

РИСТИЋ, Љубодраг П.

Фотографија као историјски извор

Чланци и расправе. – [43/1991]: 119–127.

Без резимеа.

Ендрју Арчибалд Пејтон: *Србија најмлађи члан евројске породице или боравак у Београду и његовања по његовима и шумама унутрашњости 1843. и 1844. године.* Са енглеског превео и приредио Бранко Момчиловић, Нови Сад, 1996, стр. 252.

Прикази и белешке. – [56/1997]: 247–249.

РИСТОВИЋ, Милан

Један немачки документ о новосадској „рацији” јануара 1942.

Прилози и грађа. – [35/1987]: 133–136.

РИХЛИК, Јан (Jan Rychlík)

Томаш Гариг Масарик. Модерна демократија и национално питање

Чланци и расправе (јубилеј). – [61–62/2000]: 93–102.

Резиме на немачком језику: 101–102.

РОКАИ, Петар

Csóka J. Lajos, *A latin nyelvű történeti irodalom kialakulása Magyarországon a XI–XIV században.* (Формирање мађарске историјске литературе на латинском језику од XI–XIV века) МТА Irodalomtörténeti intézete, Budapest, 1967, стр. 648.

Критике, оцене и прикази. – [1/1970]: 143–144.

Flach Paul, *Beiträge zur historischen Geographie der ehemaligen Bács und Bodrog sowie des einstigen Solter Stuhles* (Прилози историјској географији бивших жупанија Бач и Бодрог и некадашњег округа Шолт), München 1970, стр. 48.

Критике, оцене и прикази. – [1/1970]: 144–145.

Kosári Domokos, *Bevezetés magyarországi történetének forrásaiba és irodalmába*

- Прикази.** – [4/1971]: 193–195.
Прилог познавању положаја Срба у Угарској у XV веку
- Прилози и грађа.** – [6/1972]: 87–91.
Из средњовековне историје Новог Сада
- Прилози и грађа.** – [11/1975]: 105–110.
Rázsó Gyula, *A Zsigmond-kori Magyarország és a török veszély (1393–1437)* [Угарска у Жигмундово доба и турска опасност (1393–1437)], *Hadtörténelmi közlemények*, 20 (1973), 403–441.
- Прикази.** – [12/1975]: 223–225.
Barta Gábor – Fekete Nagy Antal, *Parasztháború 1514-ben* (Сељачки рат 1514) Budapest 1973, МТА Тörténettudományi intézete.
- Прикази.** – [12/1975]: 225–238.
Szabó István, *A Magyar mezőgazdaság története a XIV. századtól az 1530-as évekig* (Историја мађарске пољопривреде од XIV века до 1530-их година), *Agrártörténeti tanulmányok* (Студије из аграрне историје) 2, Akadémiai kiadó, Budapest 1975, стр. 100.
- Прикази.** – [14/1976]: 217–219.
Kristó Gyula, Szempontok korai helyneveink történeti tipológiájához (Аспекти историјске типологије „раних” топонима), *Acta Historica LV, Acta Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae*, Szeged 1976, 102.
- Прикази.** – [16/1977]: 227.
Engel Pál, *Királyi hatalom és arisztokrácia viszonya a Zsigmond-karban (1387–1437)* [однос краљевске власти и аристократије у Жигмундово доба (1387–1437)], *Értekezések a történeti tudományok köréből*, Új sorozat, 83. A Magyar Tudományos akadémia Történettudományi Intézete, Budapest 1977, 236.
- Прикази и белешке.** – [19/1979]: 211–214.
Monumenta rusticorum in Hungaria rebellium anno MDXIV (Споменици сељачког устанка 1514. године), *Maiorem partem collegit Antonius Fekete Nagy, Ediderunt Victor Kenéz et Ladislaus Solymosi atque in volume rededit Geisa Érszegi*, Publicationes Archivi Nationalis Hungarici II., Fontes 12., Akadémiai kiadó, Budapest 1979, 728+XL.
- Прикази и белешке.** – [21/1980]: 172–174.
„Gyuletus Dux Sirmii”
- Прилози и грађа.** – [27/1983]: 121–127.
Библиографско-генеалогска белешка о угарској краљици Јелисавети Котроманић
- Прилози и грађа.** – [28/1983]: 128–133.
Kristó Gyula, *A feudális széttagolódás Magyarországon* (Феудална распарчаност Угарске), Akadémiai kiadó, Budapest, 1979, 244 стране.
- Прикази и белешке.** – [30/1984]: 189–190.

РОКСАНДИЋ, Драго

Милан Радека у српској историографији

Прилози и грађа. – [31/1985]: 79–80.

РУДИЋ, Срђан

Тестамент Кларе, супруге војводе Петра Павловића⁴⁴

Грађа и прилози. – [88/2013]: 93–100.

Резиме на енглеском језику: 100.

РУЖИЧИЋ, Гојко

Црквена припадност краља Драгутина

Прилози и грађа. – [6/1972]: 85–86.

САВИН, Богољуб Ј.

Василије Ђ. Крестић, *Историја српске црквице у Угарској 1791–1914*, Нови Сад, Матица српска, 1980, стр. 506.

Прикази и белешке. – [22/1980]: 171–174.

САВИЋ, Александар З.

Дарови са Нила: Нови поглед на сусрет Светог Саве са египатским султаном

Чланци и расправе. – [90/2014]: 7–35.

Резиме на енглеском језику: 35.

Les Ottomans et le temps (sous la direction de François Georgeon et Frédéric Hitzel), Brill, Leiden–Boston 2012, xii, 387 p.

Прикази и белешке. – [90/2014]: 123–125.

Animals and People in the Ottoman Empire (ed. Suraiya Faroqhi), Eren, İstanbul 2010, 475 + XXXII p.

Прикази и белешке. – [91/2015]: 101–104.

САВИЋ, Момчило Д.

Max Demeter Peufuss, *Die Aromunische Frage, Ihre Entwicklung von den Ursprüngen bis zum Frieden von Bucarest (1913) und die Haltung Österreich-Ungarns*, Wien–Köln–Graz, 1974, стр. 166.

Прикази. – [14/1976]: 219–222.

САМАРЦИЋ, Ана

Зборник о Србима у Хрвајској 3, САНУ, Београд 1995, 583 стр.

Прикази и белешке. – [53/1996]: 244–245.

Својан Новаковић – личност и дело, Научни скуп поводом 150-годишњице рођења (1842–1992), Српска академија наука и уметности, Београд 1995, 612 стр.

Прикази и белешке. – [53/1996]: 245–247.

Министри просвете Србије 1811–1918, Педагошки музеј, Београд 1994.

Прикази и белешке. – [54/1996]: 243–244.

САМАРЦИЋ, Момир

Влада Јована Ристића и железничко питање у односима са Турском 1880. године

⁴⁴ Коаутор: Јелена Тодоровић

- Чланци и расправе.** – [65–66/2002]: 55–67.
Резиме на енглеском језику: 67.
Једно сведочанство о разграничењу Србије и Бугарске 1879. године
- Чланци и расправе.** – [65–66/2002]: 263–270.
Резиме на енглеском језику: 270.
Елена Хациниколова, *Србско-турската война, Русија и Западна Европа през 1876 г.*, Софија 1999; 102 стр.
- Прикази и белешке.** – [65–66/2002]: 334–336.
Крњство Манчев, *История на балканските народи (1918–1945)*, Софија 2000, 351 стр.
- Прикази и белешке.** – [65–66/2002]: 328–341.
Српско-руски спор о граничној линији између Црногорског округа и Кулског среза 1878–1879. године
- Чланци и расправе.** – [69–70/2004]: 77–96.
Резиме на енглеском језику: 95–96.
Извештај мајора Јеврема Велимировића о путовању по Турској 1882. године
- Прилози и грађа.** – [69–70/2004]: 291–313.
Резиме на енглеском језику: 313.
Политика Србије према Бугарској и Тајна конвенција 1881. године
- Чланци и расправе.** – [71–72/2005]: 29–42.
Резиме на енглеском језику: 42.
Међународна комисија и обележавање српско-турске границе после Берлинског конгреса
- Чланци и расправе.** – [73/2006]: 57–78.
Резиме на енглеском језику: 78.
„Његово краљевско височанство кнез Милан”. О настајању српске владе да српском кнезу буде призната титула „Краљевско Височанство” 1878. године
- Чланци и расправе.** – [74/2006]: 37–47.
Резиме на енглеском језику: 47.
Србија и бугарско питање 1878–1885.
- Научни скупови.** – [77–78/2008]: 201–214.
Резиме на енглеском језику: 214.
Аустријски извори о почецима железничке политике Србије 1852.
- Чланци и расправе.** – [94/2016]: 29–58.
Резиме на енглеском језику: 58.
Четворна комисија као механизам за ширење привредног утицаја Аустро-угарске на Балкану 1878–1883.
- Чланци и расправе.** – [96/2017]: 53–73.
Резиме на енглеском језику: 73.

САМАРЦИЋ, Никола

- Битка код Сланкамена 1691.
Чланци и расправе. – [45/1992]: 7–33.
Резиме на енглеском језику: 31–33.

САМАРЦИЋ, Радован

Зашто у српском романтизму нема историјског романа?

Чланци и расправе. – [25/1982]: 7–12.

Без резимеа.

Традиција и преображај Срба

Историјски огледи. – [38/1988]: 125–137.

САНТО, Имре

Буна цара Јована Ненада 1526/27. године

Чланци и расправе. – [12/1975]: 19–33.

Резиме на немачком језику: 33.

СЕЧАНСКИ, Живан

Коста Петровић (Нови Бановци 14. VI 1884 – Сремски Карловци 3. IX 1969)

Некролози. – [1/1970]: 189–190.

СИВЧ-ВЕЉАНОВИЋ, Јелена

Владимир Стојанчевић, *Србија и Буџари 1804–1878*, Историјски институт, Просвета, Београд 1988, 448 стр.

Прикази и белешке. – [40/1989]: 217–219.

СИМИЋ, Бојан

Агенција „Авала”

Чланци и расправе. – [75–76/2007]: 75–80, 89–91.⁴⁵

Резиме на енглеском језику: 91.

СИНДИК, Душан

Историја Београда, Колектив аутора, главни уредник Здравко Антонић, ед. Балканолошки институт Српске академије наука и уметности и Издавачка кућа Драганић, Београд 1995, стр. 606+2.

Прикази и белешке. – [56/1997]: 238–242.

СИРАЦКИ, Јан

Словаци у Војводини као историјско-етнографски феномен

Прилози и грађа. – [5/1972]: 109–117.

Прилог проучавању часописа *Народна једноиџа*

Прилози и грађа. – [37/1988]: 113–132.

СИТОН-ВОТСОН, Хју (Hugh Seton-Watson)

R. V. Siton-Votson i Vojvodansko pitanje: 1906–1914.

Прилози и грађа. – [3/1971]: 147–151.

СПАСОВИЋ, Ивана

Историографско, феминистичко и књижевно дело др Јулије Хлапец Ђорђевић (1882–1969)

⁴⁵ Грешка у пагинацији

Чланци и расправе. – [93/2016]: 33–53.
Резиме на енглеском језику: 53.

СТАНИСАВЉЕВИЋ, Тамара

Коларчев народни универзитет (1932–1941)
Чланци и расправе. – [87/2013]: 35–65.
Резиме на енглеском језику: 65.

СТАНКОВИЋ, Урош

Павле Стаматовић као национални публициста
Чланци и расправе. – [83/2011]: 25–43.
Резиме на енглеском језику: 43.
Павле Стаматовић у Српском народном покрету 1848/49.
Чланци и расправе. – [84/2012]: 119–134.
Резиме на енглеском језику: 134.

СТАНОЈЕВИЋ, Глигор

Прилог проучавању Битке код Сенте 11. септембра 1697. године
Прилози и грађа. – [9/1974]: 80–87.
Историја Србије и српског народа у полемици и радовима Рајка Веселиновића
Критике и полемике. – [20/1979]: 193–218.

СТЕВЧИЋ, Милан

Платон Симоновић 1795–1866.⁴⁶
Прилози и грађа. – [14/1976]: 159–170.

СТИПЧЕВИЋ, Никша

О италијанским добровољцима у Херцеговачком устанку
Прилози и грађа. – [71–72/2005]: 173–179.
Резиме на италијанском језику: 179.

СТЈЕПАНОВИЋ, Душан

Ернст Нолте, *Фашизам у својој епохи*, Просвета, Београд 1990, 480 стр.
Прикази и белешке. – [43/1991]: 213–216.

СТОЈАНОВИЋ, Александар

Constantin Iordachi (editor): *Comparative fascist studies: New perspectives*, Routledge, Taylor and Francis group, London – New York 2010.
Прикази и белешке. – [86/2012]: 79–81.
Оставка комесара за цене и наднице др Гојка Грђића из августа 1941. године: Прилог истраживању колаборације у Србији током Другог светског рата
Грађа и прилози. – [90/2014]: 111–119.
Резиме на енглеском језику: 119.

⁴⁶ Коаутор: Јеремија Д. Митровић

СТОЈАНОВИЋ, Станислав

Сава Живанов, *Русија 1917*, Нолит, Београд 2009.

Прикази и белешке. – [81/2010]: 139–141.

СТОЈАНЧЕВИЋ, Владимир

„Егзотичне” миграције у Србију кнеза Милоша

Прилози и грађа. – [3/1970]: 114–123.

Шездесета годишњица научног рада и осамдесет и пет година живота академика Мите Костића

Чланци и расправе. – [4/1971]: 11–24.

Резиме на немачком језику: 23–24.

Живко Г. Павловић, *Рајн Србије са Аусџиро-Уџарском, Немачком и Бугарском 1915. године*. Посебна издања Српске академија наука и уметности, књ. CDXXI, Одељење друштвених наука, књ. 64. Београд 1968, стр. 944.

Прикази. – [6/1972]: 213–214.

Владимир Ј. Радојевић и Добросав Ј. Миленковић, *Пројасиј српских реџруиша 1915*. Посебна издања САНУ, књ. CDV, Одељење друштвених наука, књ. 58. Београд 1967, 224–XVI страна факсимила

Прикази. – [6/1972]: 214–215.

Танасије Ж. Илић, *Београд и Србија у докуменџима архиве Земунског маџистрџија од 1739. до 1804. год*. Књига I, 1739–1788. Издање Историјског архива Београда, 1973, XXVIII, 808.

Прикази. – [10/1974]: 205–207.

Радмила Тричковић, *Појис харача Крајине и Кључа за 1153. годину џо Хиџри*. – Катастарски попис Крајине и Кључа из 1741. године. – Мешовита грађа (Miscellanea), 2. Београд 1973, 193–338+XVIII+XXII табле факсимила (Издање Историјског института, Грађа, књ. 11).

Прикази. – [10/1974]: 207–209.

Карађорђе Петровић, вожд Првог српског устанка 1804–1813. године

Чланци и расправе. – [17/1978]: 7–41.

Резиме на енглеском језику: 41.

Односи између Србије и Бугарске од Санстефанског до Берлинског уговора

Чланци и расправе. – [18/1978]: 51–64.

Резиме на енглеском језику: 64.

Развојни правци државне политике Кнежевине Србије према Бугарима у XIX веку (до 1878)

Чланци и расправе. – [20/1979]: 7–27.

Резиме на француском језику: 27.

Из преписке Мите Костића са Тихомиром Остојићем 1909. и 1910. године

Без категоризације. – [24/1981]: 17–19.

Русија и аграрни покрети у јужнословенским земљама 1830–1850. године

Чланци и расправе. – [37/1988]: 81–97.

Резиме на немачком језику: 96–97.

Државноправни и национално-политички положај Србије према Сретењском уставу 1835.

Чланци и расправе. – [38/1988]: 7–16.

- Резиме на енглеском језику: 16.
Пресек кроз историју српских сеоба од XIV до почетка XVIII века
Чланци и расправе. – [41/1990]: 7–24.
Резиме на енглеском језику: 24.
- Србија, Русија и народни покрети у Турској почетком 1860-их година
Чланци и расправе. – [47–48/1993]: 69–80.
Резиме на немачком језику: 79–80.
- Србија у време Кримског рата 1853–1856.
Чланци и расправе. – [55/1997]: 75–85.
Резиме на немачком језику: 85.
- Друштвена и политичка ситуација у Радомирској кази и околини по ослобођењу 1878. године
Прилози и грађа. – [61–62/2000]: 187–194.
Резиме на енглеском језику: 194.
- Учешће устаника и добровољаца из неослобођених крајева Србије у одбрани тековина Првог српског устанка
Чланци и расправе. – [69–70/2004]: 37–48.
Резиме на енглеском језику: 48.
- Михаило Војводић: *Стијан Новаковић и Владимир Карућ* („Слио” и Архив Србије, стр. 615)
Прикази и белешке. – [69–70/2004]: 344–345.
- Кнез и краљ Милан Обреновић – у свом времену и историјској науци (1873–1889)
Научни скупови. – [77–78/2008]: 187–199.
Резиме на енглеском језику: 199.

СТОЈКОВ, Тодор

- Тома Миленковић, *Radnički pokret u Vojvodini 1918–1920*. Institut društvenih nauka, Odeljenje za istorijske nauke, Beograd 1968, str. 351.
Критике, оцене и прикази. – [1/1970]: 162–163.
- Одјек Загребачких пункција у грађанским опозиционим круговима Војводине
Чланци и расправе. – [2/1970]: 63–75.
Резиме на енглеском језику: 74–75.
- Светозар Прибићевић у политичкој емиграцији у Чехословачкој (јул 1931 – април 1932)
Чланци и расправе. – [7/1973]: 59–78.
Резиме на француском језику: 78.
- Из политичке активности и еволуције Светозара Прибићевића
Чланци и расправе. – [12/1975]: 34–56.
Резиме на француском језику: 55–56.
- Резултати парламентарних избора у Југославији (1931, 1935, 1938) као израз политичког расположења бирачких тела
Прилози и грађа. – [26/1982]: 211–221.
- Унутрашњи и спољни фактори у развоју Југославије 1918–1941. године
Чланци и расправе. – [28/1983]: 115–128.
Резиме на немачком језику: 128.

Три извештаја посланства Трећег рајха о сукобима у Југославији поводом ратификације Конкордата (јун–август 1937)

Прилози и грађа. – [28/1983]: 149–160.

СТОЈКОВСКИ, Борис

Бернард Луис, *Муслиманско ојкриће Евроје*, Авангарда, Београд 2004.

Прикази и белешке. – [74/2006]: 186–190.

Џулија М. Х. Смит, *Евроја њосле Рима*, Слио, Београд 2006.

Прикази и белешке. – [75–76/2007]: 239–241.

Georges Tate, *Justinien. L'Épopée de l'Empire d'Orient*, Librairie Artheme Fayard 2004.

Прикази и белешке. – [75–76/2007]: 241–244.

Арапски географ Идризи о Јужној Угарској и Србији

Прилози и грађа. – [79–80/2009]: 59–69.

Резиме на енглеском језику: 68–69.

СТОЈНИ, Павел

Историјска библиографија Румуније I, 1944–1969. Селективна библиографија. Аутори: Ioachim Crăciun, Gheorghe Hristodol, Marcel Știrban, Ludovic Bathory, Gheorghe Iancu, Gelu Neamțu, Gheorghe Dumitrașcu. Издање Академије Социјалистичке Републике Румуније, Букурешт 1970, стр. 446.

Прикази. – [7/1973]: 218–220.

Camil Muresan, *Iancu de Hunedoara*, Ed. II-a, revazuta si adaugita. (Камил Мурешан, Јанко Хуњади, II допуњено и прегледано издање). Editura stiintifica, Bucuresti 1968, стр. 245.

Прикази и белешке. – [8/1973]: 197–199.

Studii de istorie a Banatului, св. 1, Timișoara 1969, стр. 200; св. 2, 1970, стр. 263.

Часописи. – [8/1973]: 214–220.

Историјска библиографија Румуније II. XIX век, том I. Општи оквири. Земља и становништво. Књигу приредила Cornelia Bodea. Издање Академије Социјалистичке Републике Румуније, 1972, стр. 512.

Прикази. – [11/1975]: 203–205.

Banatica I. Muzeul județean Reșița, Reșița 1971, стр. 415; *Banatica II*. Muzeul de istorie al județului Caraș-Severin, Reșița, 1973, стр. 466.

Часописи. – [11/1975]: 217–220.

Banatica III. Muzeul de istorie al județului Caraș-Severin, Reșița 1975, str. 401.

Часописи. – [17/1978]: 209–211.

СТОЈНИЋ, Бојан

Здравствене прилике у Врбаској бановини 1929–1941.

Чланци и расправе. – [97/2018]: 133–152.

Резиме на енглеском језику: 152.

СТОЛИЋ, Ана

Српски народ ван граница СР Југославије од краја XV века до 1914. Зодине, Зборник радова, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд 1996; 150 стр.

Прикази и белешке. – [55/1997]: 205–206.

Европа и Срби – Europe and the Serbs, Зборник радова, Међународни научни скуп, Београд, 13–15. децембра 1995, Историјски институт САНУ, Београд 1996; 688 стр.

Прикази и белешке. – [56/1997]: 237.

Браћа Руварац у српској историографији и култури, Зборник радова са научног скупа, Српска академија наука и уметности – Огранак у Новом Саду; Музеј Срема, Нови Сад – Сремска Митровица 1997; 357 стр.

Прикази и белешке. – [56/1997]: 252–253.

СУБИЋ, Радован

Боривоје Милошевић, *Православно свецијенство у друшћивеном развоју Босанске Крајине у другој њоловини XIX и њочейком XX вијека*, Филозофски факултет, Бања Лука 2012.

Прикази и белешке. – [86/2012]: 87.

ТАБАЧКИ, Љубомир

Данило Кецић, *Револуционарни раднички њокреј у Војводини 1917–1921*, Институт за изучавање историје Војводине, Нови Сад 1972, стр. 480.

Прикази. – [9/1974]: 187–189.

Севернобанатски партизански одред 1941.

Чланци и расправе. – [23/1981]: 17–29.

Резиме на енглеском језику: 28–29.

ТАМАШ, Јулијан

Владимир Биљња: *Русини у Војводини, Прилоџ изучавању историје Русина у Војводини (1918–1945)*, Дневник, Нови Сад 1987, 191 стр.⁴⁷

Прикази и белешке. – [38/1988]: 190–192.

ТАСИЋ, Дмитар

Оснивање и рад јединица Народне одбране у Србији (јесен 1944 – лето 1945)

Чланци и расправе. – [87/2013]: 67–85.

Резиме на енглеском језику: 85.

ТАСИЋ, Никола

Неки терминолошки и хронолошки проблеми раног и развијеног бронзаног доба југословенског Подунавља

Чланци и расправе. – [11/1975]: 7–22.

Резиме на немачком језику: 21–22.

Појава и развој култура средњег бронзаног доба јужнопанонске зоне (историјска слика)

Чланци и расправе. – [41/1990]: 25–39.

Резиме на немачком језику: 38–39.

⁴⁷ Коаутор и: Јанко Рамач.

ТАТИЋ, Урош

Француска у Анексионој кризи 1908–1909.

Чланци и расправе. – [81/2010]: 23–42.

Резиме на француском језику: 42.

Покушај успостављања трговинских и привредних веза између Француске и Србије (1858–1868)

Чланци и расправе. – [84/2012]: 63–86.

Резиме на француском језику: 86.

Балканско лице Маријане (Биљана Стојић, *Француска и балкански рајдови* (1912–1913), Историјски институт, Београд 2017, 498 стр.)

Прикази и белешке. – [99/2019]: 125–132.

ТЕИНОВИЋ, Братислав

Босански ејалет у првим годинама Првог српског устанка (1804–1806)

Чланци и расправе. – [87/2018]: 83–105.

Резиме на енглеском језику: 105.

ТЕРЗИЋ, Милан

Делатност Радио-станице „Карађорђе” у Јерусалиму (20. новембар – 27. март 1943)

Чланци и расправе. – [88/2013]: 57–71.

Резиме на енглеском језику: 71.

ТЕРЗИЋ, Славенко

Србија и балканско питање крајем XIX века: повратак старим средиштима

Чланци и расправе. – [45/1992]: 51–70.

Резиме на немачком језику: 69–70.

In memoriam: Академик Милорад Екмечић (1928–2015)

Некролози. – [92/2015]: 113–116.

ТИКВИЦКИ, Геза

Три оцене о народноослободилачком рату у Бачкој

Дискусија. – [35/1987]: 175–187.

ТОДОРОВИЋ, Јелена

Тестамент Кларе, супруге војводе Петра Павловића⁴⁸

Прилози и грађа. – [88/2013]: 93–100.

Резиме на енглеском језику: 100.

ТОМИЋ, Милева

„Британски пријатељи” и државноправни развој Краљевине Југославије

Чланци и расправе. – [97/2018]: 113–131.

Резиме на енглеском језику: 131.

„Мисао Војводине” Николе Милутиновића

Чланци и расправе. – [98/2018]: 91–103.

Резиме на енглеском језику: 103.

⁴⁸ Коаутор: Срђан Рудић

ТОЧАНАЦ РАДОВИЋ, Исидора

Перо и њовесѝ. Српско друштво у сећањима, Зборник радова, Филозофски факултет, Београд 1999, 244 стр.

Прикази и белешке. – [61–62/2000]: 291–292.

Владан Гавриловић, *Дипломатички стисци код Срба у Хабзбуршкој монархији и Карловачкој митрополији од краја XVII до средине XIX века*, Ветерник: ЛДИЈ 2001, 213 страна.

Прикази и белешке. – [65–66/2002]: 313–314.

Бачка епархија у другој половини XVIII века: реформисање мреже парохија

Грађа и прилози. – [87/2013]: 87–108.

Резиме на енглеском језику: 108.

Српски календар верских празника и Терезијанска реформа

Чланци и расправе. – [91/2015]: 7–38.

Резиме на енглеском језику: 36–38.

In memoriam: Војин С. Дабић (1949–2017)

Некролози. – [96/2017]: 177–179.

ТОШЕВА КАРПОВИЋ, Љубинка

Економски положај Срба у Ријеци 1768–1868.

Чланци и расправе. – [57/1998]: 47–64.

Резиме на енглеском језику: 63–64.

ТОШИЋ, Вера С.

Велики челник Радич

Чланци и расправе. – [13/1976]: 7–21.

Резиме на француском језику: 20–21.

ТРГОВЧЕВИЋ, Љубинка

Париз као културни центар српске емиграције током Првог светског рата

Чланци и расправе. – [41/1990]: 83–97.

Резиме на енглеском језику: 96–97.

ТРИПКОВИЋ, Гордана

Једно тумачење Марксовог схватања историје (Jean Domarchi, Marx, et L'Histoire)

Прилози и грађа. – [15/1977]: 189–199.

ТУБИЋ, Драган

Др Федора Бикар: *Сенћандреја у огледалу њрошлости*, Нови Сад 2003; 320 стр.

Прикази и белешке. – [67–68/2003]: 271–273.

Душан Дејанац, *Лексикон њознајњих Кикинђана*, Историјско-завичајно друштво „Кинђа”, Кикинда 2004; 283 стране

Прикази и белешке. – [71–72/2005]: 197–199.

Привајни животи у српским земљама средњега века, приредиле Смиља Марјановић-Душанић и Даница Поповић, Београд, Слио 2004, 652 стр.

Прикази и белешке. – [74/2006]: 181–183.

Горан Васин, *Пајријарх Георџије Бранковић и његово доба 1890–1907*, Мало историјско друштво, ДимАрт продукција, Нови Сад, 2014, 345 стр.

Прикази и белешке. – [91/2015]: 105–108.

Историја у средишту интелектуалног деловања (Група аутора, *Сјоменица академику Чедомиру Појову*, Матица српска, Нови Сад 2017, 623 стр.)

Прикази и белешке. – [96/2017]: 173–176.

Значајан допринос историји српске медицине (Јован Максимовић, *Лекари иречани у српском цивилном и војном санијетју у XIX веку и иочейком XX века*, Матица српска, Нови Сад 2017, 326 стр.)

Прикази и белешке. – [97/2018]: 172–175.

ТУРЛАКОВ, Слободан

Милан Пироћанац и његове „белешке”

Историографија. – [75–76/2007]: 217–236.

ЋИРИЋ, Милош

Ко је био заштитник средњовековне српске државе?

Прилози и грађа. – [11/1975]: 97–104.

ЋИРИЋ БОГЕТИЋ, Љубинка⁴⁹

ЋИРКОВИЋ, Сима М.

Rasciani regales Владислава I Јагелонца

Прилози и грађа. – [1/1970]: 79–82.

Прилошци за историју Ковина у средњем веку

Прилози и грађа. – [1/1970]: 83–86.

V. Karácsonyi, *Chronica Hungaro-Polonica, Pars I (Textus cum varietate lectionum)*, Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominata, Acta historica t. XXVI, Szeged 1969, p. 76.

Белешке. – [1/1970]: 173.

Atlas istoric, coordinator Ș. Pascu, autori: Arbore V., Berciu D., Cupșa I., Florescu R., Giurescu G. C., Mureșan C., Pall F., Pascu Ș., Tudor D., Zorin Z., Editura didactică și pedagogică, București 1971, p. 199.

Прикази. – [7/1973]: 220–221.

Поводом написа „У корак с временом” објављеног на страницама новосадског Дневника⁵⁰

Полемика. – [16/1977]: 237–245.

Рад Мите Костића на средњовековној историји

Без категоризације. – [24/1981]: 7–9.

Срби и рани протестантизам

Чланци и расправе. – [36/1987]: 7–25.

⁴⁹ Богетић Ћирић, Љубинка

⁵⁰ Коауторски текст: С. Гавриловић, Н. Ј. Гаћеша, Ч. Попов, А. Форишковић

- Резиме на немачком језику: 25.
 Старе и нове контроверзе о кнезу Лазару и Србији уочи Косовске битке
Чланци и расправе. – [42/1990]: 7–17.
 Резиме на енглеском језику: 17.

ЋУЛАФИЋ, Дамјан

- Прилог истраживању геноцида у Велици (*Геноцид у Велици 28. јула 1944.* – *Зборник радова и саопштења са округлог скупа у Велици одржаног 27. јула 2014. поводом седамдесетогодишњице њене*; Одбор за обилежавање 70 година од фашистичког геноцида у Велици 8. јула 1944. године; Велика 2015, 170 стр.)
Прикази. – [95/2017]: 102–105.

ЋУПУРДИЈА, Бранко

- Извештај о стању колонизације Бајмока 1946. године
Прилози и грађа. – [58/1998]: 225–231.
 Резиме на немачком језику: 231.
 Колективни захтев за колонизацију из села Поникве 1945. године
Прилози и грађа. – [74/2006]: 133–140.
 Резиме на енглеском језику: 140.
 Писмо колониста из Бајмока председнику Владе ФНРЈ маршалу Титу 1946. године
Прикази и белешке. – [77–78/2008]: 113–127.
 Резиме на енглеском језику: 127.
 Породице колониста повратника из Бајмока у Горски Котар 1946. и 1947. године
Прикази и белешке. – [77–78/2008]: 129–134.
 Резиме на енглеском језику: 134.

ЋУРЧИЋ, Бранислав

- Др Радоман Јовановић, *Политички односи Црне Горе и Србије 1860–1878.* Историјски институт СР Црне Горе у Титограду, Цетиње 1977, стр. 338.
Прикази и белешке. – [19/1979]: 214–216.
Србија 1878, документи. Приредили: Михаило Војводић, Драгољуб Р. Живојиновић, Андреј Митровић, Радован Самарџић; СКЗ, Београд, 1978, стр. 685.
Прикази и белешке. – [20/1979]: 239–240.
 Драгољуб Р. Живојиновић, *Усвојен Европе 1450–1789,* Нови Сад, Матица српска, 1985, стр. 581.
Прикази и белешке. – [34/1986]: 194–196.

УЛМЕР, Гашпар

- Властелински суд села Чантавир (1789–1848)
Прилози. – [4/1971]: 89–104.
 Подаци за историју Суботице од краја XVII до средине XVIII века
Прилози и грађа. – [15/1977]: 123–130.
 Породичне задруге код Буњеваца и Срба у Суботици крајем XVIII века

- Прилози и грађа.** – [16/1977]: 123–129.
 Поштанска служба у Суботици 1788–1789. године
Прилози и грађа. – [23/1981]: 105–121.
 Земљишни посед села Александрово у првој половини XIX века
Прилози и грађа. – [25/1982]: 113–124.

УРЕДНИШТВО

- Уводна реч
 [1/1970]: 9–10.
 Исправке.
 [11/1975]: 269.
 Упутство за ауторе
 [83/2011]: 198–199.
 Упутство за ауторе
 [84/2012]: 163–164.
 Рецензенти чланака у Зборнику Матице српске за историју у 2012. години
 [87/2013]: 163.
 Рецензенти чланака у Зборнику Матице српске за историју у 2013. години
 [89/2014]: 121.
 Рецензенти чланака у Зборнику Матице српске за историју у 2015. години
 [93/2016]: 125.
 Рецензенти чланака у Зборнику Матице српске за историју у 2016. години
 [95/2017]: 121.
 Рецензенти чланака у Зборнику Матице српске за историју у 2017. години
 [97/2018]: 191.
 Упутство за ауторе
 [97/2018]: 193–199.
 Упутство за ауторе
 [98/2018]: 173–178.
 Рецензенти чланака у Зборнику Матице српске за историју у 2018. години
 [99/2019]: 151.
 Политика Уредништва
 [99/2019]: 153–162.
 Упутство за ауторе
 [99/2019]: 163–168.
 Политика Уредништва
 [100/2019]: 175–184.
 Упутство за ауторе
 [100/2019]: 185–190.

УРИЋ, Ненад

- Karl Marx, *Historija tajne diplomacije XVIII stoljeća. O azijskom porijeklu ruske despocije*. Komentari B. Rabehla i D. B. Rjzanova, Globus, Zagreb 1982, str. 213.
Прикази и белешке. – [29/1984]: 175–179.
Зборник о Србима у Хрвајској, 2, Београд 1991, 679 стр.
Часописи. – [45/1992]: 221–224.

Питање реформи и устанка у Турској с посебним освртом на делатност Српско-босанског одбора и руских словенофила (1860–1861)

Чланци и расправе. – [84/2012]: 7–46.

Резиме на енглеском језику: 45–46.

Е. П. Кудрявцева, *Россия и становление сербской государственности (1812–1856)*, Москва 2009.

Прикази и белешке. – [88/2013]: 163–171.

ФОРИШКОВИЋ, Александар Д.

Писмо Али-бега Видаића пуковнику Александру Рашковићу

Прилози и грађа. – [1/1970]: 87–90.

Институт за изучавање историје Војводине

Установе. – [1/1970]: 187–188.

О неким историјским претпоставкама релевантним у уобичавању етничке слике данашње Војводине

Саопштења са научних скупова. – [2/1970]: 156–161.

Поводом написа „У корак с временом” објављеног на страницама новосадског Дневника⁵¹

Полемика. – [16/1977]: 237–245.

Шест књига Нолитове историјске библиотеке

Прикази. – [18/1978]: 161–167.

Прилог антропологији нацизма

Прикази и белешке. – [20/1979]: 229–237.

Привилегије Срба у Угарској 1740–1790.

Чланци и расправе. – [22/1980]: 7–16.

Резиме на енглеском језику: 16.

Племство код Срба у Угарској у XVIII веку

Чланци и расправе. – [24/1981]: 37–49.

Без резимеа.

Шајкашки регуламент

Наративни извори. – [31/1985]: 153–171.

О војном историчару, мајору Станиславу Шумарском

Историографија. – [53/1996]: 203–206.

ФОТИЋ, Александар

Мустахфизи Илока 1686. године – питање хришћанских имена

Чланци и расправе. – [96/2017]: 25–33.

Резиме на енглеском језику: 33.

ХАРДИ, Ђура

О протоку људи и путним правцима југоисточне Европе средином XIII века

Чланци и расправе. – [67–68/2003]: 37–49.

Резиме на енглеском језику: 49.

⁵¹ Коауторски текст: С. Гавриловић, Н. Ј. Гаћеша, Ч. Попов, С. Ћирковић

Јиржи Малирж, Павел Марек и сарадници, *Политичке сѝранке, развој ѿполитичких сѝранака и ѿкреѝа у чеѝким земљама и Чехословачкој 1861–2004*, књ. I: период 1861–1938, књ. II: период 1938–2004, издавачка кућа Доплнек, Брно 2005 (стр. 1826) (Jiří Malíř, Pavel Marek a kolektiv, *Politické strany, Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861–2004*, I. díl: období 1861–1938, II díl: období 1938–2004, nakladatelství Doplněk, Brno 2005).

Прикази и белешке. – [73/2006]: 249–251.

Дариуш Домбровски, *Генеалоѝија Мсѝиславича, Прва ѿкољења (до ѿочейќа XIV века)*, Авалон, Краков 2008, с. 831 (Dariusz Dąbrowski, *Genealogia Mściślawowiczów, Pierwsze pokolenia (do początku XIV wieku)*, Avalon, Kraków 2008)

Прикази и белешке. – [82/2010]: 169–171.

Dejiny Bratislavy (1) Od počiatkov do prelomu 12. a 13. storočia, Brezalauspurc – na križovatke kultúr, zostavili Juraj Šedivý a Tatiana Štefanovičová, Slovart, Bratislava 2012.

Прикази и белешке. – [85/2012]: 141–146.

ХЕГЕДИШ, Антал

Представка Јожефа Хајноција о Банату из 1778. године

Прилози и грађа. – [18/1978]: 103–108.

Литература прве половине XIX века о привреди Торонталске, Бачко-бодрошке и Сремске жупаније

Прилози и грађа. – [21/1980]: 109–133.

Двовлашће и порески дволатници у Бачкој XVII века

Прилози и грађа. – [29/1984]: 117–130.

Извори за аграрну статистику територије данашње Војводине (1767–1867)

Прилози и грађа. – [31/1985]: 55–64.

Сомбор и револуција 1848/49.

Прилози и грађа. – [38/1988]: 87–105.

Аграрни односи у Потиском дистрикту (1751–1848)

Чланци и расправе. – [45/1992]: 35–50.

Резиме на немачком језику: 49–50.

ХЕГЕДИШ КОВАЧЕВИЋ, Каталин

Михаел Бехајм и турска најезда на Балкан

Прилози и грађа. – [18/1978]: 65–83.

Студенти из југоисточне Европе на Бечком универзитету 1729–1793. године

Прилози и грађа. – [52/1995]: 115–123.

ХЕРЦИГОЊА, Дуња

Југословенски захтеви за враћање културних добара из Мађарске 1919–1920.

Чланци и расправе. – [11/1975]: 50–75.

Резиме на француском језику: 74–75.

Српски ставови о збивањима у Русији у првим данима револуције 1905. године

Чланци и расправе. – [21/1980]: 41–55.
Резиме на француском језику: 55.

ХОЛОТИК, Људевит

Словачки политички покрет од Октобарске дипломе до Аустро-угарске нагодбе (1860–1867)

Чланци и расправе. – [8/1973]: 9–29.
Резиме на немачком језику: 28–29.

ХРАБАК, Богумил

Муслимани северне Албаније и Србија уочи избијања рата 1914. године

Чланци и расправе. – [22/1980]: 49–81.
Резиме на француском језику: 80–81.

Радикалска насиља у Војводини у вези с изборима 8. фебруара 1925.

Прилози и грађа. – [24/1981]: 157–181.

Покушај стварања антиаустријског блока балканских земаља (августа 1914)

Чланци и расправе. – [26/1982]: 101–147.
Резиме на француском језику: 146–147.

Спор Дубровчана око царине на коже из Угарске у другој четвртини XVII века

Чланци и расправе. – [28/1983]: 7–36.
Резиме на енглеском језику: 36.

In memoriam: Тодор Стојков (1925–1983)

Некролог. – [28/1983]: 205–206.

Дубровачки трговци у османлијском делу Паноније до 1570. године

Чланци и расправе. – [30/1984]: 7–42.
Резиме на енглеском језику: 42.

Извоз бакра из Угарске и суседних крајева преко Сења у XIV и XV веку

Прилози и грађа. – [31/1985]: 43–50.

Демократска и Самостална демократска странка у Војводини 1919–1928. о националним мањинама

Прилози и грађа. – [34/1986]: 157–191.

Ускочко и турско пустошење северне Далмације 1540–1570. године

Чланци и расправе. – [35/1987]: 7–49.
Резиме на енглеском језику: 48–49.

Материјалне и радне обавезе Србије, Срема и Баната у време султановог похода на Угарску 1566. године

Прилози и грађа. – [35/1987]: 91–104.

Саобраћај на Косову и у Метохији 1870–1912. године

Чланци и расправе. – [40/1989]: 81–105.
Резиме на енглеском језику: 104–105.

Славонска Пожега у склопу дубровачке трговине

Чланци и расправе. – [41/1990]: 41–71.
Резиме на енглеском језику: 70–71.

Две бугарске књиге из старије прошлости

Прикази и белешке. – [41/1990]: 197–199.

Политичке трансформације Румуније 1944–1947. према извештајима југословенских дипломата

Прилози и грађа. – [44/1991]: 155–193.

Политичке и трговинске прилике средњег Подунавља 1683–1739. према дубровачким и которским подацима

Прилози и грађа. – [45/1992]: 79–120.

Последња издања Скопског института за националну историју

Часописи. – [45/1992]: 227–229.

Jean Nouzille, *Histoire de frontières: L'Autriche et l'Empire Ottoman*, Paris 1991, 265 стр.

Прикази и белешке. – [46/1992]: 239–240.

Франковачка емигрантска сецесионистичка организација и хрватска легија у Мађарској (1919–1921)

Чланци и расправе. – [56/1997]: 97–123.

Резиме на немачком језику: 122–123.

Стјепан Радић и ХПСС 1918–1920. године

Чланци и расправе. – [59–60/1999]: 71–105.

Резиме на енглеском језику: 105.

Рурална привреда Баната 1919–1931. године

Прилози и грађа. – [63–64/2001]: 251–275.

Резиме на енглеском језику: 274–275.

ЦАРАН, Мирко

Поштанска служба Равногорског покрета

Прилози и грађа. – [44/1991]: 143–154.

ЦВЕТАНОВИЋ, Милован

Стручно завештање мађарског академика Домокоша Кошарија [Kosáry Domokos, bevezetés Magyarország történetének forrásaiba és irodalmába 1. Általános rész : könyvtárak és bibliográfiák (Közreműködtek: Kulcsár Krisztina, Reisz T. Csaba, Szakály Orsolya), Budapest 2000, 362 p. 2. Általános rész: országos jellegű levéltárak és forrásközlések (Közreműködtek: Kulcsár Krisztina et al), Budapest 2003, 732 p. 3. Általános rész: megyei levéltárak és forrásközlések (Társszerkesztők: ...Kulcsár Krisztina, Szakály Orsolya; Közreműködtek: Kovács Ferenc, Lappints Virág, Goda Károly), Budapest 2008, 708 p. 4. Általános rész : városi, mezővárosi és községi levéltárak és forrásközlések. I-II, (Társszerzők: ...Kulcsár Krisztina, Szakály Orsolya; Közreműködtek: Kovács Ferenc et al), Budapest 2015, 1581 p.]

Прикази. – [95/2017]: 97–101.

ЦВЕТКОВИЋ, Славолуб

Југословенски напредни студенти у Прагу после Првог светског рата

Прилози и грађа. – [22/1980]: 165–170.

ЦЕРОВИЋ, Љубивоје

Научни скуп: Савез комуниста у Војводини 1919–1969.

Научни скупови. – [2/1970]: 197–198.

Војислав Милин, Црвени Павле, младост посвећена револуцији, *Војводина у борби*, Нови Сад 1971, стр. 349.

Прикази. – [6/1972]: 217–218.

Ђерђ Гал, *100 година вайрогасива Новоџ Сада*, Нови Сад, 1972 (264).

Прикази. – [10/1974]: 215.

ЦИЦМИЛ, Предраг

Спољнополитички одједи и последице „Делиградског догађаја” из 1876.

Прилози и грађа. – [30/1984]: 141–158.

ЧАКИР, Николаје (Nicolae Ciachir)

Прилог питању румунско-српских политичких односа у периоду 1859–1878.

Прилози и грађа. – [34/1986]: 143–156.

ЧЕЛОВСКИ, Александра С.

Прилог проучавању српске културе и нови поглед на српско-руске односе у XVIII веку (Владимир Симић, *Романови и Срби. Рецејџија слике руских владара у уметности XVIII века*, Галерија Матице српске и Матица српска, Нови Сад 2018, 246 стр.)

Прикази и белешке. – [99/2019]: 123–124.

ЧЕХАК, Калман

Извори за историју Словака у Војводини у другој половини XIX и у првој половини XX века

Саопштења са научних скупова. – [2/1970]: 167–170.

Извештај о истраживачком раду у архивима НР Мађарске

Белешке. – [3/1971]: 191–192.

Pártórtneti közlemények

Часописи. – [3/1971]: 201–204.

Развитак новчарства у Банату крајем XIX и почетком XX века

Чланци и расправе. – [24/1981]: 79–104.

Резиме на немачком језику: 104.

Национални и социјални састав банатског становништва крајем XIX и почетком XX века

Чланци и расправе. – [28/1983]: 59–91.

Резиме на немачком језику: 91.

ЧОЛИЋ, Љиљана

Прилог изучавању историје Сомбора на основу два турска дефтера из XVI века

Прилози и грађа. – [39/1989]: 91–100.

ЧУЉАК, Милан

Српски грофови Бранковићи

Чланци и расправе. – [57/1998]: 7–46.

Резиме на енглеском језику: 45–46.

Из историје једне граничарске породице. Племићска повеља Илије и Јефте Новића

Чланци и расправе. – [61–62/2000]: 27–70.

Резиме на енглеском језику: 58–59.

ЧУРКИНА, Искра В.

Ф. М. Рајевски и српски покрет у Војводини 1848–1849. године

Чланци и расправе. – [39/1989]: 7–28.

Резиме на руском језику: 28.

ЧУРЧИЋ, Лазар

Никола Гавриловић, *Историја ћирилских цѣлѣмѣарија у Хабсбуршкој монархији у XVIII веку*, Нови Сад 1974, XIV + 246 + [4] стр. 8°

Прикази. – [14/1976]: 223–230.

Македонската ѣчѣлѣарска дејностѣ (Михајло Георгијевски. – Скопје, Мисла, 1972.)

Полемика. – [16/1977]: 208–215.

Käfer István, *Az egyetemi nyomda négyszáz éve (1577–1977)*, Budapest 1977.

Критике и полемике. – [20/1979]: 219–228.

*Бечки цѣлѣмѣар Сѣефан Новаковић и румунска књиѣа*⁵²

Чланци и расправе. – [24/1981]: 51–66.

Резиме на немачком језику: 66.

Напомене уз расправу *Павле Јулинац у руској служби* Јурија Костјушкова

Прилози и грађа. – [54/1996]: 137–139.

Резиме на руском језику: 139.

ЦОМИЋ, Велибор

Призренски летопис и поменик (Петар Костић, *Црквени живоѣи ѣравославних Срба у Призрену и њеѣовој околини у XIX веку: (са усѣоменама ѣисца)*, Друштво пријатеља Манастира Светих Архангела код Призрена, Призрен – Нови Сад 2018, 167 стр.)

Прикази и белешке. – [97/2018]: 167–171.

ШАЈТИ, Енике А.

План „Српске одбране” за Бачку 1944. године

Прилози и грађа. – [31/1985]: 119–125.

ШАМПОНОА, Сизан (Suzanne Champonnois)

Лудвик Бишчоновски, Дом Ламбер и француска дипломатија на Балкану (1840–1849)

Прилози и грађа. – [33/1986]: 123–133.

ШЕВЧЕНКО, Сергеј И.

Старатељство над српским избеглицама у Јелисаветграду у јесен 1916. године

⁵² Коаутор: Корнелија Олар

Прилози и грађа. – [65–66/2002]: 279–285.

Резиме на енглеском језику: 284–285.

Емануели (Мануиловићи): Од Балкана до Украјине (XVIII–XX в.)⁵³

Прилози и грађа. – [71–72/2005]: 139–149.

Резиме на енглеском језику: 149.

ШЕШУМ, Урош

Четничка организација у Скопској Црној Гори 1903–1908. године

Чланци и расправе. – [93/2016]: 55–70.

Резиме на енглеском језику: 70.

ШИМОЊИ, Марија

Тибор Коложи, *Субојичка шџамџа (Szabdkai Sajtó) 1848–1919*, издање часописа Életjel, Суботица 1973, стр. 575.

Прикази и белешке. – [15/1977]: 206–207.

ШИМУНОВИЋ, Биљана

Дејан Медаковић, *Ephemeris*, БИГЗ, Београд, 1990, 369.

Прикази и белешке. – [42/1990]: 204–206.

Др Вук Винавер, *Свејска економска криза у Подунављу и немачки њородор 1929–35*, Институт за савремену историју, Београд, 1987.

Прикази и белешке. – [42/1990]: 206–208.

Др Љубивоје Церовић, *Срби у Румунији*, Нови Сад 1991, 222 стр.

Прикази и белешке. – [44/1991]: 209.

Дејан Медаковић, *Ефемерис, Ephemeris II: хроника једне њородице*, БИГЗ, Београд 1991, 330 стр.; *Ephemeris III: хроника једне њородице*, БИГЗ, Београд 1992, 375 стр.

Прикази и белешке. – [47–48/1993]: 205–208.

Сенџандрејски зборник, 2, уредник Дејан Медаковић, Српска академија наука и уметности, БИГЗ, Београд 1992, 241 стр.

Прикази и белешке. – [47–48/1993]: 208–210.

Бранко Петрановић, *Србија у Дружбџм свејском рајџу: 1939–1945*, Војно-издавачки и новински центар, Београд 1992, 789 стр.

Прикази и белешке. – [49/1994]: 210–213.

Срби у евројској цивилизацији. Уредници: Радован Самарџић, Милан Душков. – Београд, Нова, САНУ, Балканолошки институт 1993; 198 стр.

Прикази и белешке. – [50/1994]: 231–234.

Стеван Васиљевић, *Знамениџи Сџмборџи*, Нови Сад 1989, 193 стр.

Прикази и белешке. – [50/1994]: 249–250.

Др Коста Милуџиновић, *Порџреџи и есеџи* (приредио Ранко Конџар), Нови Сад: Мисли и речи, Матиџа српска 1994, 317 стр.

Прикази и белешке. – [51/1995]: 232–234.

Душко М. Ковачевић, *Јакџв Иџњаџовић. Полиџичка биоџрафиџа*; Сремски Карловџи: 1994; 160 стр.

Прикази и белешке. – [52/1995]: 219–223.

⁵³ Превела: Драгана Поповић.

О чланству Матице српске средином тридесетих година у Краљевини Југославији

Прилози и грађа. – [54/1996]: 145–159.

Резиме на енглеском језику: 159.

Никола Ј. Гаћеша, *Радови из аграрне историје и демографије*, Нови Сад (Матица српска) 1995; 558 стр.

Прикази и белешке. – [54/1996]: 248–251.

Српска читаоница – Градска библиотека у Новом Саду. *Споменица 1845–1995*, Нови Сад 1996; 390 стр.

Прикази и белешке. – [55/1997]: 214–215.

Зоран Вељановић, *Српска читаоница у Суботици (1862–1959)*, Суботица 1998; 137 стр.

Прикази и белешке. – [58/1998]: 284–285.

Национална мисија Матице српске у време стварања Бановине Хрватске

Чланци и расправе. – [59–60/1999]: 125–137.

Резиме на енглеском језику: 137.

Martin Mayer, *Elementarbildung in Jugoslawien (1918–1941): Ein Beitrag zur gesellschaftlichen modernisierung?*; München–Oldenbourg, 1995; стр. 248.

Прикази и белешке. – [59–60/1999]: 260–262.

ШОВЉАКОВ, Мара

Гојко Маловић, *Сеоба у мајицу* – књ. I *Ојширање Срба у Мађарску 1920–1931*; књ. II *Спискови српских ојшанаца у Мађарској 1920–1931*, Матица српска, Самоуправа Срба у Мађарској, Будимпешта, Нови Сад – Будимпешта 2010.

Прикази и белешке. – [84/2012]: 155–158.

ШПИРА, Ђерђ

Покушаји генерала Перцела у пролеће 1849. да се умире Срби у Угарској

Прилози и грађа. – [21/1980]: 135–148.

ШТЕГЕР, Рудолф

Имовна општина бившег 14. српског банатског граничарског пука у Белој Цркви

Прилози и грађа. – [20/1979]: 161–182.

ШТЕПАНЕК, Вацлав

Jan Pelikán, *Novými cestami. Kosovo v letech 1958–1969*. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Praha 2014, s. 400 (Јан Пеликан, *Новим путевима. Косово између 1958–1969*, Филозофски факултет Карловог универзитета у Прагу, Праг 2014, 400 стр.)⁵⁴

Прикази и белешке. – [91/2015]: 108–111.

⁵⁴ С чешког превела: Катарина Митрићевић Штепанек

ШУЛЕТИЋ, Небојша С.

Берат патријарха Калиника I

Прилози и грађа. – [83/2011]: 97–104.

Резиме на енглеском језику: 104.

Карловци – демографске и економске прилике (1546–1590)

Чланци и расправе. – [85/2012]: 29–64.

Резиме на енглеском језику: 63–64.

Пореске обавезе „Пећке патријаршије” у време патријарха Калиника I (1691–1710)

Чланци и расправе. – [88/2013]: 7–23.

Резиме на енглеском језику: 23.

Каталог старешина Самоковске епархије (XVI–XVIII век): Прилози Српском биографском речнику Матице српске

Чланци и расправе. – [97/2018]: 29–51.

Резиме на енглеском језику: 50–51.

BIBLIOGRAPHY

VLADIMIR M. NIKOLIĆ

Matica Srpska

Matice Srpske 1, Novi Sad, Serbia

vnikolic@maticasrpska.org.rs

MATICA SRPSKA JOURNAL OF HISTORY

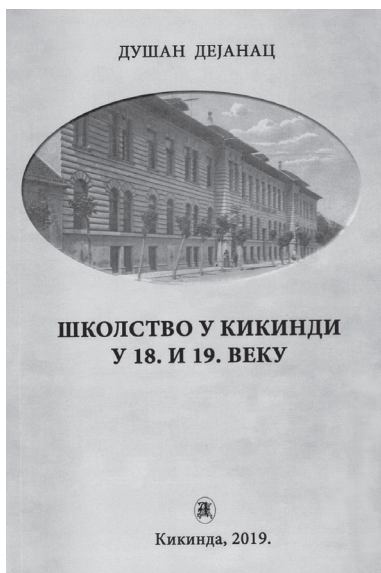
CONTENTS ACCORDING TO AUTHORS: NUMBERS 1–100 (1970–2019)

Throughout the history of Matica Srpska, from the beginning in 1826, the expansion of its activity enlarged the family of Matica Srpska editions, as well as the periodical publications. According to the decision of the Department of Social Sciences and the Chief Board, after the issuing of the volume number 54 from the *Journal of Social Sciences*, the *Journal of History* singled out as a separate periodical publication. Until the volume number 28 (1983) the name of the magazine had been *Journal of history* and then it changed its name into *Matica Srpska Journal of History* which has remained until the present day. The magazine is edited by the Editorship with the editor-in-chief ahead of it. Up to now, the editors-in-chief have been as follows: academician Slavko Gavrilović (1970–2004), academician Miloš Blagojević (2005–2012), Professor Vojin Dabić, PhD (2013–2017) and Petar Krestić, PhD (since 2018). The editorship is comprised of domestic and foreign members. Although the data on all bibliographic units in the magazine can also be found in the library-informational system with the mutual cataloging in all important libraries in Serbia, there has emerged a necessity to publish, in one place within the magazine, a list of all the authors and their articles published since from the first to the jubilarly – hundredth edition of the magazine in 2019. During the whole 50 years of the publishing, on about 20 000 pages, there have been published 1 872 bibliographic units encompassing articles and treatises, addendums and materials, reviews, criticisms and notes, historiography and methodology, bibliography, necrologues, narrative sources etc.

KEY WORDS: bibliography, Journal of History, Matica Srpska Journal of History, contents according to authors

ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ РАЗВОЈА ШКОЛСТВА У КИКИНДИ

(Душан Дејанац, *Школство у Кикинди у 18. и 19. веку*,
Историјско-завичајно друштво „Кинђа”, Кикинда 2019, 99 стр.)

Аутор књиге *Школство у Кикинди у 18. и 19. веку*, коју овом приликом приказујемо јавности, је Душан Дејанац, Кикинђанин који се већ више десетлећа успешно бави публицистиком, проучавањем књижевног наслеђа, етнологијом и у најширем смислу културним радом. Новинске текстове објављивао је у многим војвођанским и београдским листовима. О темама које су пре свега у вези са историјом и културом Кикинде и Баната објавио је више од двадесет књига, што као једини аутор, што у коауторству с другим истраживачима и културним радницима. Написао је и велики број чланака и прилога који су објављени у специјализованим часописима, зборницима и календарима. Душан Дејанац бави се енциклопедистиком и лексикографијом свог краја, па тако већ дуже време успешно сарађује на неколико значајних пројеката, од којих истичемо *Српски биографски речник* Матице српске за који пише од 2002. године.

Књига *Школство у Кикинди у 18. и 19. веку* настала је на основу богатог истраживачког рада који је аутор обављао, пре свега у Кикинди и Новом Саду, током претходних неколико деценија. У „Предговору” (стр. 5–7) Дејанац укратко говори о вези између просвете и цркве током средњег века и у периоду који је уследио, а пише и о оснивању првих школа међу српским граничарима у Поморишју. Ови граничари су се средином XVIII века преселили у Банат, па тако и у Кикинду, где је православно свештенство покренуло рад школе како би се описменило становништво. Први учитељи били су свештеници и ђакони пристигли из Поморишја, док се у XIX веку постепено јављају и школовани учитељи. Средином овог столећа Кикинда добија четвороразредну, потом и шесторазредну основну школу, повећава се број ђака и гради велика школска зграда. Школа израста и у једну значајну национално-друштвену установу, а учитељи пресудно утичу на политички, културни и сваки други вид јавног живота вароши која је прерасла у град.

Поглавље „Први кораци” (стр. 9–14) детаљније разрађује неке од теза из „Предговора”. Овде читалац сазнаје да је Српска народна школа у Кикинди први пут забележена 1758. године, да је имала 20 ученика и да је први учитељ био Јован Поповић. Од 1774. насеље је било део привилегованог Великокикиндског диштрикта, али је до краја XVIII века стање у свим школама у оквиру диштрикта било веома лоше. Нарочити проблем била су дуговања учитељима за њихове услуге, недостатак школских зграда и нередован долазак деце у школу, а недостајало је и књига за учење. О промени оваквог стања набоље аутор пише у поглављу „Препород народних школа” (стр. 15–20). Када су школе прешле из руку цркве у руке државе, у Кикинди се повила акција за изградњу једне велике школске зграде. До тога је и дошло 1818. године када су изграђене и школе по градским четвртима.

Нови импулс развоју српских народних школа дали су Урош Несторовић, који је од 1810. био врховни инспектор свих православних народних школа у Монархији, и Лука Кенђељ, који је од 1811. до 1832. обављао дужност директора српских школа Тамишког Баната. У овом периоду повећао се број школа, број ђака и учитеља. Током Револуције 1848/49. и непосредно после ње школе нису радиле, али се постепено ситуација поправила, учитељима су повећане плате, основана је и диштриктска женска школа, а 1866. троразредна народна школа претворена је у четвороразредну. Тиме је Кикинда, поред Новог Сада и Вршца, добила вишу основну школу, тј. подигнута је на ранг главне школе.

У поглављу „Мрежа српских школа” (стр. 21–24) Дејанац нам, кроз извештај о основним православним училиштима Темишварске епархије за школске 1863/64. годину који је потписао бездински архимандрит Антоније Нако, даје јасну слику о броју и типу школа, о именима, спреми и платама учитеља, као и о броју ђака у Кикинди, Мокрину, Башаиду и Иђошу. Значајно је и нешто дуже поглавље „Вероисповедне школе” (стр. 25–39). По одлуци угарског парламента 1868. године црквене општине добиле су надзор над народним школама преко црквено-школских одбора, а општине су материјално помагале школе и учитеље. Школске 1887/88. народна школа је постала шесторазредна и све више деце ју је похађало, па се њихов број крајем наредне деценије попео до скоро 1.800. Отворена су нова одељења и запошљавани нови учитељи и учитељице којих је крајем XIX и почетком XX века било двадесет. Проширивао се простор за наставу и 1895. свечано је отворена нова зграда средишње школе која је за време о којем се говори поседовала одличне услове за просветни рад и подизање квалитета наставе. Две године касније подигнута је још једна школска зграда за потребе Државне грађанске женске школе. Учитељи су се стално усавршавали, похађали разне течајеве и учествовали на учитељским зборовима у Кикинди. Они су били најактивнији учесници како просветног тако и културног живота у самом месту и околним селима. У другој половини XIX века отварају се у Кикинди прве књижаре чиме је решен проблем набављања уџбеника, а и школске власти су радиле на набавци учила којих је временом у граду прикупљен велики број и која су по квалитету била на завидном нивоу.

У делу „Јавно ангажовање учитеља” (стр. 40–46) аутор нам излаже појединачне примере где су учитељи били носиоци јавног, политичког и друштвеног живота Кикинде. Учествовали су у Буни 1848/49, бирали за председнике општине, приступали политичким странкама и активно учествовали у политичком животу пречанских Срба, а неки су били и у руководству црквених власти. Учитељи су били и први новинари, уредници листова, писци, преводиоци, хоровађе, организатори позоришног живота и рада друштвених организација као што су читаонице, занатлијске и женске добротворне задруге, ратарске школе и др.

Ништа мање занимљива су и наредна два поглавља. „Документа из школског живота” (стр. 47–69) на веома илустративан начин дочаравају савременом читаоцу како је изгледао образовно-просветни рад у Кикинди током XIX века. На овом месту можемо видети обрасце молбеница учитеља, кратак текст о мокринским школама и предметима у току једне школске године у овом месту, сведочанство једног ђака из Иђоша о његовом школовању, извештај са скупштине црквено-школске општине из 1884. који говори о односу школе и цркве у Кикинди. Овде је сабрано неколико различитих школских објава, као и два кратка текста о учитељским мировинама и односу учитеља према Певачком друштву „Гусле”. Извор информација за ово поглавље аутору је пре свега био лист *Садашњост* из Кикинде. У оквиру „Огласа” (стр. 70–74) забележено је пет примера „стечаја”, тј. конкурса за запошљавање учитеља и учитељица објављених у новосадској *Засјави* 1885. и 1889. године.

За поглавље „Биографије познатих учитеља” (стр. 75–89) аутор је искористио веома богат и драгоцен материјал сакупљен током рада на изузетној публикацији *Лексикон њо знајих Кикиндана*, коју је објавио 2004. године. Читајући укупно 23 хронолошки сложена животописа учитеља и учитељица који су службовали у Кикинди или потекли из овог града, може се много научити о просветним приликама у Банату у XIX веку, али и сагледати друштвена, политичка и културна историја Срба у овим крајевима. Велики број поменутих учитеља оставио је значајан траг у свом позиву, а овом приликом посебно истичемо Лазара Кирића, Аркадија Варађанина, Николу Нику Николића, Михајла Косића, Милоша Бандића, Љубомира Лотића и Даницу

Бандић. На самом крају књиге аутор је изложио „Објашњења” (стр. 90) за неке податке изнете у тесту, као и „Литературу” (стр. 91–92) коју је користио током писања и која садржи 20 наслова монографских или периодичних публикација.

Књига је у приличној мери опремљена илустративним материјалом. Бројни су портрети учитеља који прате текстове њихових биографија, а као прилози могу се пронаћи и фотографије или макете школских зграда, факсимили заклетви кикиндских учитеља и колективне фотографије ђака. Како је сакупљање ове врсте прилога за период којим се аутор у књизи бави веома захтеван посао, за тај напор одајемо му признање.

Не морамо посебно да истичемо колико су просвета и образовање значајни сегменти идентитета и развоја сваке нације. Самим тим, свако научно дело, без обзира на његов обим, које даје допринос истраживању поменутих области морамо поздравити и с поштовањем уважавати. Као изразиту вредност овог дела истичемо његово богатство занимљивим, а недовољно познатим и следствено томе значајним подацима који читаоца одлично упознају с темом. Све наведено књигу *Школство у Кикинди у 18. и 19. веку* чини једним новим и сликовитим детаљем у богатом мозаику познавања и упознавања просветне и педагошке историје српског народа.

Мр Дражан Тубић
 Маџица српска, Нови Сад
 dtubic@maticasrpska.org.rs

ДОПРИНОС ПРОУЧАВАЊУ ИСТОРИЈЕ СРПСКЕ ГЕРИЛСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ У СТАРОЈ СРБИЈИ

[Урош Шешум, *Српска четничка акција (1897–1908)*, Матица српска,
Нови Сад 2019, 417 стр.]

Иако по годинама и истраживачком стажу др Урош Шешум спада у ред историчара млађе генерације, његов досадашњи научни опус сведочи да се ради о већ стасалом, искусном и признатом „последнику музе Клио”. Уз публикувану, унеколико измењену докторску дисертацију „Србија и Стара Србија (1804–1839)”, објавио је још 25 радова, углавном из домена националне историје XIX и почетка XX века. Док је још похађао мастер академске студије, занимао се за теме посвећене герилском војевању у Старој Србији. Као плод тадашњег истраживања настао је завршни мастер рад „Српска четничка организација 1905–1908. године”, одбрањен 2011. године на Филозофском факултету Универзитета у Београду. Осам година касније, након детаљног претреса обимне архивске грађе, откривања нових наративних извора, података и факата, те коришћења новонаписаних историографских чланака, овај рад је знатно допуњен, темељно коригован и преобјављен. У новом руху објављен је као посебна научна

монографија у издању Косовскометохијског одбора Матице српске.

Рачунајући увод и закључак, ова књига је подељена на десет поглавља, тј. на десет посебних, повезаних тематских целина, у оквиру којих се налазе обимом мањи одељци који детаљније говоре о неким специфичним питањима којима се студија бави.

У уводном делу (стр. 7–13) аутор је направио осврт на досадашње историографске резултате о српској четничкој акцији у Старој Србији, сопствено истраживање ове материје, разлоге за хронолошко померање границе почетка акције са 1903. на 1897. годину, као и на хеуристичку базу свог рукописа.

Прво поглавље „Симптоми босфорског болесника” (стр. 13–45) говори о декадентним приликама у Османском царству током XIX и почетком XX stoleћа, изузетно тешком положају хришћанског становништва, карактеристичном по насиљима, прогонима и злочинима, као и о мотивима сукоба српског, бугарског и грчког националног покрета око Македоније.

Друго поглавље „Од хајдука до четника” (стр. 45–69) третира делатност одметника, хајдука из Старе Србије и покушаје националних радника са тог простора да уз помоћ српске владе створе српску герилску организацију у свом завичају, као и околности које су напослетку до тога и довеле. Др Шешум је утврдио да, упркос доскора увреженом мишљењу, српска четничка акција није започета 1903. већ 1897. године, услед очекивања општебалканског устанка који би покренули Грци, а њима се прикључили Бугари. Организовано четовање у режији државе први је спровео председник српске владе Ђорђе Симић, који је прве четничке јединице у Србији почео да прикупља и удружује 1897. у контексту очекиваног Грчко-турског рата, из страха да њихови припадници не би пали под утицај бугарских револуционарних друштава и временом прешли на њихову страну. Пошто су одметници из Турске наставили да долазе у Србију и наредних година, Светислав Си-

мић, шеф Просветно-политичког одељења Министарства иностраних дела (МИД), преузео је контролу над њима с намером да њихове активности усмери у циљу остваривања српских државних и националних интереса. Овај дипломата био је дакле „spiritus movens” српске четничке акције. Није, према томе, било речи о приватној иницијативи, већ о делатности српског МИД-а у циљу постизања споразума са Бугарском око разграничења интересних сфера у Косовском и Битољском вилајету.

Треће поглавље „Искрена неискреност” (стр. 69–115) кроз пет мањих потпоглавља бави се комплексним, амбивалентним односима између представника МИД-а Владе Краљевине Србије и Српске четничке организације, с једне, и представника разних (полу)тајних пробугарских револуционарних организација, с друге стране (БМОРО –ТМОРО, ВМОК).

Четврти одељак „Отварање карата” (стр. 115–189) приказује организовање српске самоодбране у Битољском вилајету и њено прерастање у организовану одбрану, живље укључивање српског државног врха у рад српске четничке организације у циљу заштите српског становништва у Косовском вилајету, на тремеђи Србије, Бугарске и Османског царства (у закулисној режији Светислава Симића), сукобе између српских чета и комита, борбе српских чета и погибију истакнутих четничких првака.

Пети део „Српска одбрана” (стр. 189–237) казује о темељној реорганизацији и реструктурирању Српске четничке организације, ангажману српског МИД-а на том послу, распламсавању сукоба и међусобних злочина између четника и комита.

Шесто поглавље, симболично истакнутог цитата као наслова „Да Бугари виде да је Стара Србија српска” (стр. 237–297), описује настојања С. Симића да са представницима пробугарских револуционарних организација договори неспорне зоне утицаја у вардарској долини, припреме за офанзиву српских чета према ВМОРО-у у свим правцима и на свим тачкама, конфузију и личне омразе појединих српских војвода као узроке фијаска и својеврсну пат-позицију између четника и комита која је потом настала. У оквиру задњих двеју партиција било је речи о одређеним четничким успесима крајем 1906. и почетком 1907. године, као и о њиховим каснијим неуспесима, новим сукобима са комитима, међусобном паљеном села која су нагињала „на

ову или ону страну”, пасивности и лошој комуникацији између локалних четничких штабова са Извршним и Централним одбором.

Седмо поглавље „Премошћавање Вардара” (стр. 297–331) читаоцима приближава затегнутост односа између званичне Бугарске и Србије услед сукоба њихових наоружаних експонената у Старој Србији, велику победу српских четника над припадницима ВМОРО-а код села Дренова у западном Повардарју („Спрем’те се, спрем’те, четници”), врхунац националне акције на том подручју. Било је речи и о погибљи српске велешке и штабне чете у Пасјану јула 1907. године, разлозима привременог затишја између четничких и комитских трупа, те поновном отварању зачараног круга виоленције, суровости и освета чета две организације.

Осмо поглавље „Револуционари и револуција” (стр. 331–369) кроз четири мања одељка приповеда о последњој етапи развоја Српске четничке организације у Старој Србији до избијања Младотурске револуције. У њему је приказано стагнирање герилске делатности услед наредби српског МИД-а да се престане са офанзивним акцијама, неслагање истакнутих четничких руководилаца са таквом одлуком, трвење међу српским националним радницима у области Скопља, настојање повардарских герилских првака да пружи отпор централизацији Српске четничке организације (због чега су неосновано оптуживани за „македонизам”). Последња два потпоглавља бавила су се доласком нових људи на чело четничке акције у Источној Повардарју и Азоту (Алимпије Марјановић и Сава Петровић Грмија), њиховим радом на опоравку организације, значајним успесима у борби против ВМОРО-а, али и спаљивањем два езархијска села (Страцин и Градец), што је Бугарску и Србију дотерало до саме ивице рата; на последњим страницама било је речи о Хуријету и околностима које су довеле до распуштања „горске војске”, престанку оружаних активности српских четника, тековинама њихове борбе, те претварању њихове организације из национално-револуционарне у легалну, политичку, кроз коју су наставили да делују у наредним годинама. Такође, треба истаћи да су кроз цело дело проткани и минуциозно обрађени сви њихови ватрени окршаји са разним противничким формацијама.

На крају, у закључку (стр. 369–373), аутор је направио рекапитулацију свог целокупног излагања, истакавши да се на основу

досадашњих истраживања преточених у ову монографију може рећи да се четничка акција у Старој Србији да схватити као вид тајне, оружане дипломатије Владе Краљевине Србије у циљу заштите угроженог српског становништва и њених стратешких интереса на овом подручју, мада је кључни разлог акције било приморавање Бугарске да пристане на поделу интересних сфера у Повардарју.

Књига садржи и превод закључка на енглески језик, списак скраћеница, списак извора и литературе, списак илустрација, именски и географски регистар. Осим чврсте изворне основе, утемељене на необјављеним архивским изворима, објављеној грађи срп-

ске, руске, британске, аустроугарске, бугарске и у мањој мери османске провенијенције, документарној и наративној грађи, штампи и релевантној литератури, додатну вредност студији даје велики број фотографија, мапа и статистичких приказа. Писана је јасним, акрибичним, питким историографским стиллом, што јој даје још један квалитет.

Због свега наведеног у овом тексту, сматрамо да дело др Уроша Шешума представља значајан и оригиналан прилог изучавању историје српске четничке организације у Старој Србији на прелому векова, те га стога топло препоручујемо, како научној, тако и широј јавности.

*Мср Јован Ј. Алексић,
Универзитет у Приштини
(Косовска Митровица),
Филозофски факултет,
Катедра за историју
jovan.aleksic@pr.ac.rs*

МЕМОАРИ ДИПЛОМАТЕ МИЛАНА ЛАЗАРЕВИЋА (Милан Лазаревић, *Субоће и недеље*. Приредила Гордана Ђилас, Матица српска, Нови Сад 2018, 343 стр.)

Матица српска је у оквиру Едиције „Документ” објавила књигу мемоара Милана Лазаревића¹ под називом *Субоће и недеље*. Приређивач ове књиге је мр Гордана Ђилас. Мемоари др Милана Лазаревића чувају се у Рукописном одељењу Матице српске. У делу које је пред нама представљена је топла, духовита, господска Србија и Европа двадесетих, тридесетих и четрдесетих година прошлог

века. Лазаревићеви мемоари описују период у којем је био начелник и инспектор у Министарству трговине и индустрије Краљевине СХС и Владин делегат. Он је, по свему судећи, био изузетна и врло цењена личност свога времена. Његов портрет израња из ових записа – он је високо образован, начитан, свестран, благ и веома посвећен свом послу, својој породици и својој земљи. Његови лирски записи по квалитету и стилу могу да се мере са записима Милоша Црњанског у роману *Код Хијерборејаца*, а оштро као портретише људе, културе, градове, владајућу политику и атмосферу, те обичаје широм Европе. Мемоари Милана Лазаревића првенствено имају велику документарну вредност, која никако не би смела бити занемарена од стране историчара, а што је препознала Гордана Ђилас. У неколико реченица дати су портрети Бранка Лазаревића, Јована Дучића, Светислава Предића, Чедомиља Мијатовића, али и Адолфа Хитлера и Бенита Мусолинија. Када је у питању литерарна вредност и лепота, понегде и врхунска поезија у прози, Милан Лазаревић је одличан и вредан писац, поета, одличан у карактеризацији ликова подједнако као и у осликавању пејзажа. Оно што читаоцу ове књиге никако неће промаћи је суматраизам, у оном смислу у којем се о истом говори у делу Милоша Црњанског, суматраизам који спаја људе и догађаје просторно и временски удаљене, а ипак повезане у оштром оку и бритком перу Милана Лазаревића. Гордана Ђилас то примећује, те у предговору пише да је „све то на неки чудноват начин повезано и испреплетено, док на другој страни све то надвисује сећање на дане детињства и одрастања који исто тако имају чаробну моћ свеопштег мита у којем смо, суштински, сви једнаки и судбине су нам већ давно испричане”.²

Она говори о Лазаревићевим сећањима на детињство која искрсавају приликом писања дневника у Риму, Берлину, Минхену, Солуну и другим местима где га је дипломат-

¹ Лазаревић, Милан, правник, економиста, стручни писац (Панчево, 1885 – Панчево, 1955). Права је докторирао у Клузу. Више година био је начелник и инспектор у Министарству трговине и индустрије Краљевине СХС и шеф Кабинета министра М. Спаха. Као начелник Индустријско-занатског одељења у том министарству делегиран је јула 1938. у Управни одбор „Југочелика”. Био је делегат приликом склапања Брионске конвенције, Владин делегат на Четвртој међународној конференцији рада у Женеви, члан делегације за склапање трговинског уговора са Италијом, Аустријом, Албанијом, Мађарском и Великом Британијом. Одликован је Орденом Св. Саве IV и III реда и Италијанском круном III реда (М. Маран, *Српски биографски речник*, V, Нови Сад 2011).

² Лазаревић, Милан. *Субоће и недеље* (прир. Гордана Ђилас), Нови Сад: Матица српска, 2018, 16.

ска служба навела. Једна од упечатљивијих епизода је она у којој Лазаревић са ретком литографијом Книћанина улази у послати-чарницу у Пожуну (данас Братислави) и тамо затиче љупку Грету која му прича причу о Францу Фердинанду и његовој љубавници. Баш за истим столом, за којим седи Лазаревић и његов дуго тражени Книћанин, седели су и скривали се Франц Фердинанд („Еф Еф”)³ и његова љубавница. Лазаревић записује своје мисли: „На столу за којим је некада пусти Франц Фердинанд руком стезао струк своје веренице, лежала је сада слика Книћанина са стегнутом руком на балчаку. Одједном обе руке као да оживеше. Прва се диже да нас уништи, друга да нас брани. Сретоше се за тренутак, чудном случајношћу, пред мојим очима и брзо ишчезоше.”

Ово је само једна од суматраистичких визија у мемоарима који су пред нама и само једна у низу историографских чињеница које говоре о свакодневном животу, традицији и култури народа које у пролазу упознаје Лазаревић и не пропушта да забележи дух, за нас већ нестале, Европе. Лазаревић, како Гордана Ђилас примећује у предговору, не замара описивањем службеног дела свог борављења у европским градовима, даје таман толико информација колико је читаоцу потребно да се упозна са циљем путовања. „Све остало је посматрање и бележење људских физиономија, атмосфере [...], као и приказивање знаменитих личности и догађаја који су важни за то место”, наглашава Гордана Ђилас.⁴ Наравно, писац не заборавља ни место свог рођења, мајку која их је одгајала, оца Бранка Лазаревића и земљу из које је потекао. Много занимљивих и духовитих опаски и детаља налазе се у овој књизи и она заиста представља непроцењиво благо и прилог проучавању свакодневног живота у Краљевини Југославији. Књига садржи важне информације о пољопривреди, индустрији, политици, обичајима, веровањима, о животу и филозофији обичног сељака. Писац мемоара свему томе придаје подједнаку пажњу. Гордана Ђилас је у потпуности приближила савременом читаоцу значајну личност, дипломату и песника који је

живео и стварао у Краљевини Југославији, истинског родољуба који поштује и разуме сопствену прошлост. Он истовремено покушава да тумачи и разуме нове тенденције у тадашњој Европи у којој влада претећа атмосфера, прожета фашистичким духом (што се посебно добро види приликом његовог боравка у Италији и сусрета са Мусолинијем). Лиричар у Лазаревићу просијава на више места, тамо где је осећање родољубља најјаче, он жали што није песник, али ипак даје сиже своје поеме: „Да сам песник, испевао бих, овако ноћу, између Београда и Лапова, величанствену поему о оном што је било, што јесте и што ће бити, песму о здравом и издржљивом, о јаком и, као онај усамљени хрст, необорљивом. Наслов: Србија.”⁵

Опремљена фотографијама и опсежним регистром имена, књига је плод озбиљног и посвећеног рада Гордана Ђилас. Она нуди, као на длану, слику овог изузетног човека, у којем су обједињени истинска патриотска осећања и критичко проматрање збивања како у пренапетом Европи, тако и у његовој домовини. Како свако време носи бољку или белег пређашњег времена, тако и у мемоарима Милана Лазаревића читамо осврт на величанствену прошлост наше државе, јунаке који су прерасли у легенде, као и благу меланхолију због онога што је прошло и нестало и због онога што ће проћи и нестати. Суматраистичке визије, којима су прожети мемоари, пружају читаоцу увид у животну филозофију писца. Овакве визије и склапања коцкица стварности успевају да одагнају меланхолију и подсећају на блиско свега што је било и биће, на широки бол и велику радост и мир међу људима који се чују када на тренутак стане време у глуво доба ноћи, у неком купеу или хотелу, у ноћи заустављеној између два дана испуњена пословним ручковима и бројним важним питањима, која уопште не одлучују о судбини човечанства. Одлука о судбини човечанства долази у ноћи, са неба, или са мора, носи је поветарац, док Дучић поред мора говори своју песму о жени. Милан Лазаревић, чини нам се, то добро зна.

Јелена Зеленовић
ОШ „Ђура Јакшић”, Каћ
jelenazekazelenovic@gmail.com

³ Тако су Аустријанци звали Франца Фердинанда (Исто, 117).

⁴ Исто, стр. 15.

⁵ Исто, стр. 121.

АУТОРИ У ОВОМ БРОЈУ AUTHORS IN THIS ISSUE

КОНСТАНТИН ДРАГАШ (Београд, 1993). Истраживач-приправник Балканолошког института САНУ. И-мејл: konstantin.dragas@bi.sanu.ac.rs

Докторанд на Катедри за историју Филозофског факултета Универзитета у Београду (пријављена тема докторске дисертације *Италија и српско њиховање 1911–1915*). Дипломирао (2016) на Катедри за историју Филозофског факултета у Београду (*Политичке идеје Париске комуне 1871*) и одбранио мастер рад (2017) на истом факултету (*Швајцарска искуства српских интелектуалаца 1864–1914*). Учесник неколико научних конференција. Област научног истраживања: италијанско-српски односи у XIX и XX веку, историја политичких идеја модерне епохе, историја српских политичких странака до 1918.

ВЛАДИМИР НИКОЛИЋ (Нови Сад, 1964). Стручни сарадник Одељења за природне и Одељења за друштвене науке Матице српске. И-мејл: vnikolic@maticasrpska.org.rs

Дипломирао на Природно-математичком факултету (Катедра за географију) Универзитета у Новом Саду. Од 1986. запослен на хонорарним пословима у Српском биографском речнику, од 1994. до 1996. млађи стручни сарадник на пројекту Српски биографски речник, архивиста у Рукописном одељењу Матице српске од 1996. до 2012, и од 2012. до данас стручни сарадник за издавачку делатност Одељења за природне и Одељења за друштвене науке.

ЖАРКО ПЕТКОВИЋ (Београд, 1968). Ванредни професор на Катедри за историју Филозофског факултета Универзитета у Београду. И-мејл: zpetkovic@f.bg.ac.rs

Дипломирао (1994), магистрирао (1999, *De legibus* и *Цицеронова њолијтика крајем њедесетих година*) и докторирао (2005, *Сјољна њолијтика Понјске краљевине*) на Филозофском факултету Универзитета у Београду. Асистент-приправник од 1995. (ужа научна област: Историја старог века), асистент од 1999. (Историја старог века), доцент од 2006. (Историја старог века) и ванредни професор од 2012. (Историја Рима) на Катедри за историју на Филозофском факултету Универзитета у Београду. Област интересовања и истраживања: историја Римске републике, политичка мисао позне Римске републике, историја Илирика у доба Римског царства.

Важније књиге: *Сјољна њолијтика Понјске краљевине*, Београд 2009.

ЉИЉАНА ПУЗОВИЋ (Ваљево, 1979). Виши библиотекар у Одељењу за археографију Народне библиотеке Србије у Београду. И-мејл: ljiljana.puzovic@nb.rs

Дипломирала на Одељењу за историју Филозофског факултета Универзитета у Београду (2003), где је и магистрала 2010. године (*Никола Димитријевић, епископ шемински: 1728–1744*). Област истраживања: историја српског народа у периоду од XVI до XVIII века.

*Библиографске белешке саставио
Владимир М. Николић*

РЕГИСТАР

- Абу Хамид 111
Авакумовић, Јован 129
Аврамов, Смиља 121
Аврамовић, Леонтије 115
Аврамовић, Сима 53
Аврамовски, Живко 160
Адамчек, Јосип 76
Азија 186
Азот (Македонија) 201
Ајман, Јохан 124
Аксаков, К. С. 58
Албанија 189, 203
Александар I Романов 32
Александар Велики 150
Александар Обреновић 123
Александрово 186
Алексић, Јован Ј. 202
Алексић Пејковић, Љиљана 54
Али-бег Видаић 187
Али-бег Михалоглу 104
Алипшић, Александар 54
Алипшић, Мирјана 54
Аломеровић Хубанић, Ениса 68
Амерички грађански рат 41
Амстердам 13
Ана Дандоло 116
Анастасијевић, Миша 130
Анастасопулос, Антонис (Antonis Anastas-soroulos) 150
Андраши, Олга 54
Андрић, Љубисав 142
Андрић, Марија 54
Анђелић, Јакша 158
Антим (епископ) 71
Анђић, Чедомир 55, 105, 121
Антоловић, Михаел 55
Антољак, Стјепан 77
Антонић, Здравко 56, 94, 176
Апенцал (кантон) 47
Апијан 11
Арад 151
Араницки, Симеон 82
Арато, Ендре (Arató Endre) 88
Арнаути 28
Арпинум (Италија) 12–13, 17
Арсеније IV Јовановић Шакабента 81, 84
Арсеније Чарнојевић 82
Арсенијевић, Коста 69
Арсењев, Алексеј 57
Архив САНУ (Ср. Карловци) 20
Аршинов, Павле 113
Аси-Марковић, Петар 130
Атанасије Даскал (Србин) 130
Атанасијевић, Андреј 24
Атанасовски, В. 97
Атанацковић, Жарко 62
Атанацковић, Теодор 95
Атлагић, Марко 83
Аурелије Кота, Луције (L. Aurelius Cotta) 13
Аустрија 106, 29, 59, 80–81, 85, 106, 153, 175, 189
аустријска војска 27
Аустријска царевина 34, 83, 85
Аустро-турски рат (1737–1739) 27
Аустроугарска 100–101, 114, 121, 123, 149, 170, 174–175, 178, 189, 198
Ахала, Публије Сервилије (P. Servilius Achala) 13
Ацић, Ђурђија 68
Аш, Р. (Ash, Rhiannon) 9
Ашкенази 28
Бабеф, Франсоа Ноел (Babeuf François-Noël) 34
Бабингер, Франц (Franz Babinger) 97
Бабингтон, Кардал (Babington Cardale) 51
Бабовић, Танита 57
Бабоградска компанија 77
Бада, Золтан 57
Базар, Арман (Bazard, Saint-Armand) 39
Бајин, Зоран 57
Бајмок 185
Бајчи-Жилински, Ендре 112
Бајша (посед) 141
Бакићи (породица) 137
Бакл, Хенри Томас (Buckle Henry Thomas) 51
Балевић, Јован 118
Балкан 60, 66, 69, 72, 101, 111, 127, 136, 138, 140, 152, 155, 159–162, 171, 175, 182, 188, 192–193
Балканолошки институт САНУ 31, 205

- Балканска федерација 117
 балканске земље 68, 189
 Банат 19–21, 23–24, 26–29, 55, 62, 65, 74–75, 78, 84, 88, 92, 101, 112, 124, 133, 140–143, 150, 152–153, 157–161, 169–170, 180–181, 188–191, 197
 Банатска војна граница 141, 143, 157
 Банатска република 133
 Бандић, Даница 199
 Бандић, Милош 198
Бандобрански, Милан 57
 Бановина Хрватска 63, 126, 194
 Банска крајина 141–142
 Бански генералат 75
 Бања Лука 59, 134
 Бараган (Румунија) 106, 153
 Барања 104, 112, 161
 Барберак, Жан (Jean Barbeyrac) 51
 Баркан, Омер 104
 Баркер, Елизабет (Elizabeth Barker) 155
 Барни, Жил (Barni Jules) 43, 51
 Барски, Василије (руски монах) 167
 Барта, Габор (Barta, Gábor) 173
 Бартенштајн, Јохан Христифор 120
Батаковић, Душан Т. 57
 Багина 63
Батрићевић, Ђуро 57
 Бах, Александер 119
 Бач (жупанија) 172
 Бачић, Славен 143
 Бачка 54, 70, 73–74, 77–78, 81, 88, 93, 99, 112, 115, 122, 124, 132, 141, 148, 150, 156, 160–161, 170, 182, 188, 192
 Бачка епархија 74, 183
 Бачка епископија 73
 Бачка жупанија 73
 Бачки Брестовац 54
 Бачко Добро Поље (Кишкер) 149
 Бачко-бодрошка жупанија 99, 188
 Башаид 169, 198
Башић, Весна 57, 107
 Бедијен, Ернст (Vadian, Ernst) 8–9, 11–12
 Бездин (манастир) 64
 Безобразов, Михаил 48
 Бек, Катрин (Katrin Voeckh) 60
 Бекешчаба 150
Бекић, Томислав 58, 118
 Бела Црква 76, 107, 140, 153, 167, 194
Белић, Угљеша 58
Белов, Михаил Валерјевич 58
 Белча, Душан 143
 Бељански, Миленко 161
 Беницки, Павле 95
 Бенковац 61
 бенковачки крај 61
 Београд 7, 15, 19–20, 31, 55–56, 61, 77, 85, 88, 131, 144, 147, 155, 159, 167–168, 170, 172, 176, 178, 200, 204
 Београдска тврђава 142
 Београдски мир 24
 Беранжер, Жан (Béranger, Jean) 14
 Бербер, Стојан 92
 Берге, Б. Т. (Bram L. H. ten Berge) 9
 Беренд, Иван Т. (Berend, Iván T.) 150
Берић, Душан 58, 131, 141
 Берићи 82
 Беркан, Георгије (Gheorghe Bercan) 65
 Беркли (Berkeley) 9
 Берлин 51, 101, 114, 162, 175, 178, 203
 Берн 46
 Бехајм, Михаел 188
 Беч 27, 68, 79, 81, 85–86, 118, 139, 141–142, 143, 145, 149, 159, 162, 188
 Бечег 70, 105, 112, 117, 151, 170
 Бечкерек → видети: Зрењанин
 Бечкеречки дистрикт 20, 22, 24, 158
 Бечки конгрес 34
 Бешка 158
Бешлин, Бранко 32, 59–60, 67
Бешлин, Милivoј 60
Бикар, Федора 60, 183
Бикицки, Милана 61
Биљња, Владимир 61, 171, 181
 Битолъ 148
 Битолъски вилајет 201
 Бишчоновски, Лудвик 192
 Бјанки, Леонард 87
 Бјелајац, Миле 56, 59
Благојевић, Милош 53, 61, 97–98, 144, 195
 Бланки, Адолф (Jérôme-Adolphe Blanqui) 168
 Блок, Морис (Block Maurice) 46
 Блом, Филип (Philip Bloom) 56
 Блом, Хенријет (Blom, Henriette van der) 11–12, 14
 Боверсок, Глен В. (Bowersock, Glen W.) 7
 Богдановић, Константин 53
Богетић Ђурић, Љубинка 61
 Богојево 54
 Богосављевић, Адам 135
 Бодае, Корнелија (Cornelia Bodea) 180
Бодо, Иштван 62
 Бодрог (жупанија) 172
Бодрожич, Милица 62
Божанић, Снежана 63
 Божидар Вуковић Подгоричанин 147
Божич, Никола 63
Божич, Софија 63, 163
Бојковић, Душан 63
 Бока которска 136
 Бокшан, Николае (Nicolae Bocşan) 153
 Болбек 33
 Болован, Јоан (Ioan Bolovan) 153
 Болоња (Италија) 33, 54
 Бона, Петро (Petro Bona) 153
 Бонапарта Наполеон 35
 Бондарев, Никита 103

- Борски рудник 62
 Босанска држава (средњи век) 97
 Босанска Крајина 91, 122–123, 181
 Босански ејалет 182
 Босански Петровац 65
 Босна 77, 84–85, 97, 145, 169, 187
 Босна и Херцеговина 58–59, 109, 134, 109, 156, 171
 Боторан, Константин (Constantin Botoran) 65
Бошков, Живојин 63, 72
Бошков, Мирјана 64
Бошковић, Ђорђе 64
 Браничево 127, 159
 Бранковић, Ђорђе 138
 Бранковићи (грофови) 191
 Братислава (Пожун) 139, 161, 188, 204
 Брежњев, Леонид И. 60
 Бријан, Аристид 66
 Брионска конвенција 203
 Бркић, Станиша 149
 Брлић, Андрија Торкват 128
 Бродел, Фернан 124
 Бродска граничарска регимента 77
 Броз, Јосип 60, 103, 111, 185
 Бротон, Т. Р. Ш. (Broughton, Thomas Robert Shannon) 10–11
Брукнер, Богдан 64
Бубало, Ђорђе 64
 Бугари 28, 200
 Бугарска 60, 66, 87, 114, 144–145, 160, 172, 175–176, 178, 201–202
 бугарска насеља 21–23, 26
 бугарски римокатолици 28
Бугарски, Стеван 64, 81, 137
 Будим 73, 167
 Будимпешта 57, 108, 137, 150, 172, 190, 194
 Будимска епархија 74, 147
 Бујан (северна Албанија) 156
 Букурешт 65, 75
 Буонароти, Филипо (Buonarroti, Philippe) 34
 Бурламаки, Жан-Жак (Bourlamaqui, Jean-Jacques) 42
 Бушез, Филип (Bucheux Phillipe) 33, 39

 Валгиљо, Ернесто (Valgiglio, Ernesto) 8
Вајагић, Предраг М. 64
 Валерије Максим (Vellerius Maximus) 10–11
 Валихора, Јозеф 119
Ванку, Милан 65–66, 86
 Варађанин, Аркадије 198
 Варајдински генералат 75
 Вардар 201
 Варшани, Петер Иштван (Varsányi Péter István) 150
Василић, Вера 66
 Василић, Љубица 161
Васиљевић, Ђорђе 66
 Васиљевић, Стеван 193

Васни, Горан 66, 147, 184
Васић, Анкица 67, 70
Васић, Милан 68
 Ватикан 136
 Везилић, Алексије 124
 Велеј Патеркул (Velleus Paterculus) 10–11
 Велика (Плав, Ц. Гора) 185
 Велика Британија 155, 171, 203
 Велика Кањижа 80, 169
 Велика Кикинда → видети: Кикинда
 Велика Ремета (манастир) 96
 Велики Бечкерек → видети: Зрењанин
 Великокикиндски диштрикт 169, 197
 Велимировић, Јеврем 175
Вељановић, Зоран 68, 194
 Вендел, Херман (Hermann Wendel) 58
 Венеција 54–55, 127
 Венецијанска република 54
 Вервет, Фредерик Жулијан (Vervaeet, Frederik Juliaan) 10
 вероисповедне школе 198 (Кикинда)
 Веселинов, Драган 91
Веселинов, Иванка 68
Веселинов, Јелена 68
Веселиновић, Рајко Ј. 55, 68, 80, 138, 177
 Веселиновић Шулиц, Магдалена 100
 Византија 57, 92, 147, 163, 171
 Викторија (божанство) 11
 Вилафранка (Италија) 37
Винавер, Вук 68, 193
 Винга (Румунија) 28
 Винтер, Едуард 118
 Висарион Павловић (владика) 73
Витезовић, Милован 69
 Витроу, Џералд Џејмс (Gerald James Whitrow) 59
 Вићентије Јовановић Видак (владика) 75
 Вишевски, Иполит (калуђер) 168
 Владислав I Јагелонац 184
 Владиславићи 115
 Влаховић, Вељко 112
 Влашка 27, 131
 Влашко-илирска граничарска регимента 158
 ВМРО 201
 Вовел, Мишел 54.
 Вогањ (Срем) 92
 Војводина 20, 24, 26–27, 55, 58, 60, 62–63, 65, 70, 76, 82–83, 86, 89–90, 93, 97, 99, 101, 104, 107, 111–113, 115–117, 119–120, 126, 128, 131–132, 134, 139, 147–148, 154, 157, 161, 163, 167, 169–171, 176, 179, 181–182, 187–192
Војводић, Васо 69
 Војводић, Илија 169
Војводић, Јагода 69
Војводић, Михаило 70, 144, 179, 185
 Војводство Подборје 94
 Војводство Србија и Тамишки Банат 86, 139
 Војводство Срем 83, 96

- Војиновић, Коста 138
 Војиновић, Перко 156
 Војна граница 27, 29, 58, 77, 80–81, 122, 142
 Војна крајина 27, 95, 140, 151, 167
 Војновић (граничарска породица, Мазин) 74
 Војновић (племићка повеља, породица) 72
 Војновић, Милан (капетан) 73
 Волков, Владимир Константинович 111
 Волф, Јосиф (Wolf, Jozef) 20–21, 26, 29
Воргић, Вујица 70
 Воцелка, Карл 124
Вранешевић, Бранислав 70
Вранић, Милан 70
 Врањево 112, 169
 Врбаска бановина 180
Вруја, Софија 71
 Врчевић, Вук 168
 Вршац 76, 140, 143, 198
 Вршачка епархија 19–20
 Вршачки округ 122
 Вујановски, Стефан 158
 Вујић, Сава 72
 Вук Бранковић 61, 95
 Вукичевић, Тура 114
 Вуковар 81, 149
 Вукомановић, Младен 62
 Вукосављевић, Сретен 112, 117
 Вукотић, Јанко 126
Вулетић, Александра 71, 122
Вулетић, Витомир 31, 71
 Вулетић, Мирослава 84
Вулин, Миодраг М. 71
 Вучетић, Биљана 148
 Вучетић, Никола 168
 Вучић Перишић, Тома 46
 Вучичевић, Бранко 59
- Гавански, Ђорђе** 72
 Гаврило (патријарх) 115
Гавриловић, Владан С. 72, 92, 147, 183
Гавриловић, Марко 74
Гавриловић, Никола 74, 140, 158, 192
Гавриловић, Славко 53, 58, 72, 76, 88–90, 92, 95, 120, 122, 140–144, 162–163, 184, 187, 195
 Гај, Људевит 85
Гал, Ђерђ 86, 191
 Галантаи, Јожеф (Galántai József) 99, 149
 Галипоље 104
 Галић Драгица → видети: Кољанин, Драгица
 Гарашанин, Илија 128, 142
Гаћеша Никола Ј. 76, 79, 85, 101, 139, 155, 162–163, 184, 187, 194
 Гађиновић, Владимир 167
Гашић, Дејан Р. 92
Гашић, Ранка 92
 Гедис, Џон Луис (Gaddis, John Lewis) 55
 Генерална банка Швајцарске 38
 Генчић, Ђорђе 123
- Георгије Бранковић (патријарх) 114, 184
 Гере, Андраш (Gerő András) 150
 Гете, Јохан Готлиб (Goethe, Johann Gottlieb) 33
 Гетинген 118
 Гизо, Франсоа (Guizot François) 36
 Глауција (Glaucia, Aulus) 13
 Гледстон, Вилијем (Gladstone William) 49
Глигоријевић, Бранислав 88, 92
 Глишић, Милован 69
Глишић, Немања 93
 Гложан (Бачка) 110
 Глушац, Васо 134
 Гнаук, Рудолф (Gnauk, Rudolf) 13
 Года, Карољ (Goda Károly) 190
Голубовић, Звонимир 93, 115
 Голц, Ана 56
 Горња Мезија 137
 Горњи Дунав 26
 Горњи Тимок 127
 Горњокарловачки генералат 75
 Горски Котар 73, 185
 Грабовац 157
 Градец (село) 201
 Градишка регимента 106
 Грађански рат (Римска република) 7, 10
 Грас, Гинтер (Grass, Günter) 93
 Граси (породица и Гај Грах; Gracchi, C. Gracchus), 14, 16
 Гратидије, Марко (M. Gratidius) 12
 Гратидији (породица) 12
 Граховац 59
Грбић, Душица 93
 Гргетег (манастир) 86
 Грђић, Гојко 177
 Греј, Е. В. (Gray, E. W.) 10
 Гринидиц, А. Х. (Greendige, Abel Hendy Jones) 11
 Гробница Немаца 27
 Гроздановић Пајић, Мирослава 95
 Грол, Милан 122
 Гронинген 51
Гросингер, Тадија 93, 117
 Грујић, Радослав 109
 Грци 27–29, 200
 Грчић, Иларион 136
 Грчка 44, 128, 162
 Гургусовац (Књажевац) 127
Гусле (певачко друштво) 198
 Гутеша, Душан 68
- Дабих, Војин С.** 53, 94, 132, 141, 151, 183, 195
 Давидов, Динко 82, 121
 Давидовић, Димитрије 128
 Дајк, Андрју Р. (Duck, Andrew R.) 13
 Далмација 58, 63, 89, 95, 122, 134, 145, 154, 189
Дамјанов, Петар 94
 Данило I Петровић Његош 132, 168

- Дарвин, Чарлс (Darwin Charles) 47, 51
 Дарданија 154
Даутова Рушевљан, Велика 94
 Дашић, Миомир 70
Деак, Иштван 94
 Дебрецин 145
 Девић, Валентина Романова 125, 159
Дежан, Јон 65, 94
 Дејанац, Душан 183, 197–198
 Дејановац (црква) 106
 Делиград (Алексинач) 191
 Делимо, Жан 60
Делић, Нино 95
 Делолм, Жан-Луј (Delolme, Jean-Louis) 42
 демографија 19–30
 Денда, Далибор 128, 133
Денић, Чедомир 95
 Деретић, Јован 15
 Деска (Мађарска) 158
Десница, Гојко 78, 95
 Деспот, Мирослава 70
 Дизраели, Бењамин 67, 102
 Дијета Швајцарске Конфедерације 37–38
Димитријевић, Даница 96
 Димитријевић, Драгутин Апис 59
 Димитријевић Секереш, Атанасије 129
 Димитров, Георги 94
Димић, Жарко 96
Димић, Љубодраг 64, 91, 96
Динић Кнежевић, Душанка 97, 115
 Диодор Сицилијски (Diodorus Siculus) 10
 Дион Касије (Cassius Dio) 10
 дипломатија 203 (Милан Лазаревић)
 Дмитар Јакшић 105
 Добош, Јанош (Dobos János) 87
 Доксат де Морез, Никола (генерал) 168
 Домарши, Жан (Jean Domarshi) 183
 Домбровски, Даријуш (Dariusz Dąbrowski) 188
 Доња Мезија 137
 Доња Стубица 76
Достјан, Ирина Степанова 98
Дошлић, Ненад 98
Драгаш, Константин 31, 98, 205
 Драгутин (краљ) 174
 Драндијски, Димитриј 100
Дрезгић, Оливера 98
 Дреново (село) 201
 Државна грађанска женска школа (Кикинда) 198
 Дрниш 171
Дрча, Милан 98
 Дубровачка Република 135
 Дубровник 97, 115, 189–190
 Дука (историчар) 92
 Дукља 61
Дукуљев, Јованка 98
Дуличенко, Александар Дмитријевич 99
 Дума, Михаил (Mihail Duma) 153
 Думон, Етјен (Dumont Étienne Louis) 42
 Дунав 19, 26, 69, 100, 104–105, 140, 145
 Дунавска клисура 152
 Дунавска Монархија 118
 Дунђерски, Богдан 112
 Дунђерски, Лазар 112
Дурковић-Јакшић, Љубомир 99, 138
 Дучић, Јован 203–204
 Душков, Милан 193
 Ђаковић, Исаија (архимандрит) 86
 Ђала 158
Ђекић, Ђорђе 99
Ђерђ, Шпира 99
Ђере, Золтан 99
 Ђилас, Гордана 203–204
Ђокић, Небојша 100
 Ђорђе Бранковић 129
 Ђорђевић, Владан 168
 Ђорђевић, Живота 113
 Ђорђевић, Јован 135
 Ђукић, Аврам 85
 Ђураћ Бранковић (деспот) 97
Ђурђев, Бранислав 100–101
 Ђурђев, Петар 57
 Ђурђево 149, 154
Ђурић, Ђорђе 100, 128, 133
 Ђурковић Сервијски, Марко 29
Ђуровић, Смиљана 101
 Ебендорфер, Томас (Thomas Ebendorfer) 74
 Еберинг (Немачка) 13
 Еберл, Г. И. 79
 Еванс, Ричард 56
 Евгеније Булгарис (епископ) 64
 Европа 51, 56, 69, 88–89, 91, 102, 108, 128, 148, 150, 169, 175, 180–181, 185, 187–188, 203–204
 Европска Турска 58
 Европска федерална унија 66
 Египат 103, 174
Екмечић, Милорад 101, 162, 171, 182
 Економски савет, Женева (Société Economique) 37
 Емецен, Феридун 104
 Емилије Скаур (M. Aemilius Scaurus) 9
 Ен Арбор (Мичиген) 11, 13
 Енгел, Пал (Engel Pál) 173
 Енгел, Франц Штефан (Franz Stefan Engel) 96
 Енгелс, Фридрих (Engels Friedrich) 45
 Енглеска 41, 49, 69
 Ендре, Арато (Endre Arató) 127
 Енфантин, Бартелеми Проспер (Enfantin Barthélemy Prosper), 32
 епархија (темишварска) 19–30
 Ердeљ → видети: Трансилванија
 Ердeљановић, Јован 141
 Ерл, Доналд (Earl, Donald) 9

- Ерлер, Јохан Јакоб (Johann Jakob Ehrler) 20–21, 29, 152
Ерцег, Иван 77, 101
 етничка структура 19–30
 Етрурија 10
 Еутропије (Flavius Eutropius) 9
 Еш, Р. (Ash, Rhiannon) 9
- Жељски, Реља** 102
 Женева (кантон, град) 31, 32, 33–38, 40–46, 49, 50–52, 203
 Женевска академија наука (L'Institut National Genevois) 46
 Женевска банка (Banque de Genève) 37
 Женевска револуција 35, 36
 Женевска република 50
Женевски дневник → видети: *Journal de Genève*
 Жефаровић, Христовор 129
Живанов, Сава 102, 163, 178
 Живковић, Ваца 114
Живковић, Душан 102
Живковић, Тибор 102
 Живковићи (топаљски) 115
Живојиновић, Драгољуб Р. 102, 135–136, 185
Животић, Александар 103, 133, 145
 Жигмунд Луксембуршки (Sigismund von Luxemburg) 61, 173
 Жоржон, Франсоа (François Georgeon) 174
 Жубер Никола (Joubert Nicholas) 33, 39
 Жугић, Владимир 153
 Жујевић, Живојин 71
 Жујовић, Јован 101
 Жумберак 92
Жутић, Никола 103
- За и против* → видети: *Le Pour et le Contre*
 Завида (властелин) 102
 Загреб 56, 58, 76, 86, 149, 179
 Задар 89, 134
Зајцев, В. В. 103
 занатство 26, 28, 32, 198, 203
 Занол, Жил (Jules Zanole) 36
 Западна Босна 169
 Западна Европа 175
 Западни Срем 82
 Запорашка Сеч (Украјина) 137
Засјава (лист) 43, 198
 Захарија, Георги (Gheorghe Zaharia) 65
Зборник Мајице српске за историју 19, 28, 53
- Зеленовић, Јелена** 103, 204
 земљорадња 24, 26, 28, 50
 Земун 76–78, 140, 178
 Зеремски, Иларион 24
 Зета 61
 Зечевић, Момчило 90
Зиројевић, Олга 104, 137
- Златица (манастир) 167
Златковић, Бранко 105
 Зрењанин 26, 28, 57, 111, 158
Зрнић, Лазар 105
 Зундхаусен, Холм 63
- Ибрахим Мансур-ефендија 131
 Иванић, Иван 108
Иванишевић, Миливоје 105
Иванов, Александар Д. 105
 Ивановић, Љубомир 58
 Ивић, Алекса 79, 82
 Игерс, Георг 55
Игњатовић, Ђорђе 105
 Игњатовић, Јаков 64, 72, 114, 193
 Идвор 157
Идворец Стефановић, Братислава 106
 Идризи (географ) 180
 Иђош 198
 Извољски, Александар Петрович (Александар Петрович Извольский) 171
Илијин, Душан М. 106
 Илирик 135, 137
 Илирска граничарска регимента 159
 Илић, Лука 143
Илић, Снежана 106
 Илић, Танасије Ж. 178
Илић Мандић, Јелена 27, 106
 Илкић, Стефан (архимандрит) 113
 Илок 80, 187
 Ириг 108, 110, 128, 143, 154
 Ирска 170
 Исламов, Тофик Муслим 62
 Источна Европа 128
 Источна Швајцарска 135
 Истра 134
 Италија 15–16, 37, 98, 177, 204
 Италијани 28
 италијанска насеља 20–22, 26
Иштванић, Живан 107
Иштванић, Марјан 107
- Јагодић, Милош** 67, 95, 107
 Јакоби, Феликс (Jacoby, Felix) 9
Јакшић, Дејан 107
Јакшић, Иван 89, 95, 108, 141
 Јакшић, Стојан 110
 Јал, Пол (Jal, Paul) 11
 Јамена (Срем) 159
 Јанко Хуњади (Сибињанин Јанко) 180
 Јанковић, Драгослав 128
Јанковић, Живорад 108
Јанковић, Марија 97, 108
 Јанкулов, Борислав 24, 27–28
 Јањетовић, Зоран 55, 60
 Јањ-жупа (Пљева, Босна) 169
Јањушић, Галина 108
 Јаси, Оскар 150

- Јасперс, Карл 124
 Јаћимовић, Мирослав 56
 Јеванђеље 39
 Јевреји 27–28, 45
 Јевтић, Богољуб 62
 Јелачић, Јосип 83
 Јелисаветград (Русија) 192
Јелић, Дарко Б. 108, 110, 128, 148
 Јелић Бутић, Фикрета 155
Јерић, Кристиан 108
Јерков, Добрила 108
 Јермени 27, 29
 Јерусалим 182
 Јован V Палеолог 92
 Јован VI Кантакузин 92
 Јован Ненад 176
Јовановић, Владан Ж. 109
Јовановић, Владимир 31–32, 37, 41, 43–52, 109, 136
 Јовановић, Војислав Ј. 69
 Јовановић, Драгољуб 110, 116–117, 156
 Јовановић, Ђура 59
Јовановић, Јован 109
 Јовановић, Јован Змај 114, 120, 162, 170–171
Јовановић, Мирјана 109
Јовановић, Мирослав 110
Јовановић, Надежда 110
 Јовановић, Небојша 147
 Јовановић, Радоман 185
 Јовановић, Слободан 32, 41, 43, 49–50, 59, 121, 134
 Јовановић Батут, Коста 146
Јовановић Јакшић, Иванка 110
Јовин, Славко 110, 139, 142
Јовичић, Бранислав 108, 110, 128, 148
 Јорговић, Коста 61
 Јордан, Соња 119
 Јордаци, Константин (Constantin Iordachi) 177
 Јосиф II (цар) 73–74, 78, 86
 Јосиф Путник (епископ) 77
 Јосиф Рајачић (митрополит) 85
Journal de Genève (Женевски дневник) 34
 Југоисточна Европа 59–60, 65, 75, 89, 187–188
 Југоисточни Срем 158
 Југославија 56, 60, 66, 69–70, 88, 86, 90–91, 93, 102–103, 110–111, 113, 115–117, 134–135, 145, 149, 151, 153, 155, 161, 170, 179–180, 194
 југословенске земље 141, 150
 Јудин, Љубомирка → видети: Кркљуш, Љубомирка
 Јужна Бачка 148
 Јужна Угарска 55, 80, 111, 124, 143, 180
 јужнопанонска област 181
 јужнословенске земље 178
 Јулије Обсеквенс (Julius Obsequens) 9
 Јулије Цезар Страбон, Гај (C. Iulius Caesar Strabo) (Цезаров отац) 11
 Јулинац, Павле 83, 118, 129, 192
 Јулска револуција (1830) 40
 Јустинијан (император) 180
 Јухас, Ђула 57
 Кавказ 104
 Казагранде, Томас (Thomas Casagrande) 55
 Казимировић, Васа 31, 122
 Казимировић, Милош 134
 Кајзерлинг, Херман Карло 118
 Калај, Бењамин 139
 Калај, Иштван (Kállay István) 117
 Калвин, Жан (Calvin, Jean), 42, 47
 Калининград 83
 Калиник I (патријарх) 195
 Калиновић (породица) 72
Калић, Јованка 108, 111
 Камил, Марко Фурије (M. Furius Camillus) 13
 Кампус, Елиза (Eliza Campus) 66
 Кант, Имануел (Kant Immanuel) 43
 Кантонална болница, Женева (Hôpital cantonal) 37
 кантони Швајцарске Конфедерације 47
 Капер, Сигфрид 58, 143
 Каплан, Мишел 163
 Каравелов, Љубен (Љубен Стойчев Каравелов) 44, 105
 Каравуково 54
 Карађорђе Петровић 58, 127, 178
Караман, Игор 88, 111
Карамџалковић, Ненад 111
 Карасев, К. К. 71
 Карачоњи, Б. (B. Karácsonyi) 184
 Караџић, Вук Стефановић 69, 72, 80, 122, 154
 Караш-Северин 180
 Карић, Владимир 179
 Карлдервуд, Хенри (Calderwood Henry) 51
 Карло VI (цар) 27
 Карло Алберт (Carlo Alberto) 36
 Карловачка митрополија 19, 24, 73, 77–78, 86, 95, 142, 183
 Карловачки генералат 151
 Карни, Томас Френсис (Carney, Thomas Francis) 8, 10, 12
 Карпати 23
Касаш, Александар 111, 117
 Кастер, Роберт (Kaster, Robert A.) 14
 Катарина Велика 32
 Катилина (L. Sergius Catilina) 13
Катић, Срђан 112
 Катон Млађи (M. Porcius Cato) 12
 Катона, Пал (Katona Pál) 87
Кашић, Душан 77, 112, 142
Кемев, Габор Г. 87, 113
 Кенђелац, Лука 198
 Кенђелац, Павле 64
 Кенеди, Пол (Paul Kennedy) 150
 Кениг Маринели, Гертруда (Gertraud Marinelli-König) 145

- Кентер, Лукас Петрус (Kenter, Lucas Petrus) 13
 Кефер, Иштван (Käfer István) 100, 192
Кецић, Данило 87, 93, 111, 113, 181
 Кецмановић, Ненад 105
 Кид, Јан (Kidd, Ian G.) 9
 Кијев 156
 Кикинда 115, 117, 152, 169, 183, 197–199
 Кикиндска општина 91
 Кимбри (племе) 11
 Кина 100
 Кине, Едгар (Quinet Edgar) 43
 Кирил Цветковић (ман. Бездин) 64
 Кирић, Лазар 198
 Кировоград 126
 Кировоградска област 126
 Кишкер → видети: Бачко Добро Поље
 Клапка, Ђерђ (György Klapka) 45
 Classis Flaviae Pannonicae 96
 Клеј, А. М. (Clay, A. M.) 10
Клеут, Марија 113
Климек, Антонин 113
 Клицин, Мита 120
 Клопшток, Фридрих Готлиб (Friedrich Gottlieb Klopstock) 33
 Клуж 153, 203
Кљаић, Лепосава 113
 Кључ (ист. Србија) 178
 Књажевац → видети: видети: Гургусовац
 Кнежевина Србија 43, 71, 82, 106, 128, 140, 152, 178
 Кнежево → видети: Скендер Вакуф
 Книћанин, Стеван (литографија) 204
 Кобден, Ричард (Cobden Richard) 43
 Ковач, Ференц (Kovács Ferenc) 190
Ковачевић, Душко М. 56, 112, 162, 193
 Ковачевић, Каталин Х. → видети: Хегедиш
 Ковачевић, Каталин
 Ковачевић, Љубомир 69
 Ковачевић Којић, Десанка 97
Ковачек, Божидар 114
Ковијанић, Ристо 115, 135, 139
 Ковиљ 81
 Ковин 19, 184
 Ковић, Милош 67
Колаковић, Раденка 115
 Коложи, Тибор 193
Колокол 43
 колонизација Баната 24, 29
 колонизација Војводине 24, 27–28
Кољанин, Драгица 88, 115
Комар, Горан Ж. 115
Коматина, Ивана 116
 Конгрес САД 41
 Кондијак, Етјен (de Condillac Étienne Bonnot) 51
Кондратјева, Вера Николајевна 116
 Конрад, К. (Konrad, Christoph F.) 10
 Константиноу, Флорин 66
 Конт, Огист (Auguste Comte) 43, 47, 51
Кончар, Ранко 58, 112, 116, 193
Коњевић, Миле 117
 Корнел, Т. (Cornell, Timothy J.) 7–8, 10
 Корнелије Непот (Cornelius Nepos) 11
Корокнаи, Акош 117
 Кос Вујовић, Ана 68
 Косанић, Адам (капетан) 122
 Косић (племичка породица, Ковиљ) 81
Косић, Василије 117
 Косић, Михајло 198
 Косић, Петар 82
 Косовић, Петар Р. 148
 Косово 97, 170, 185, 194
 Косово и Метохија 146, 189
 Косовска Митровица 202
 Косовски вилајет 67, 201
 Косовскометохијски одбор МС 200
Костић, Јагода 118
 Костић, Лаза 66, 119
Костић, Милан П. 118, 157
Костић, Мита 80, 84, 118, 140, 178, 184
Костић, Надежда 118
 Костић, Петар 192
Костић, Страхиња К. 114, 118, 160
Костјашов, Јуриј В. 83, 118, 192
 Котор 190
 Кочић, Петар 71
 Кошари, Домокош (Kosári Domokos) 172, 190
 Кошут, Лајош 156
 Крагујевац 149
 Крајина 178
 Крајова 160
Крајчович, Милан 119, 169
Краљ, Марија 119
 Краљевина Југославија 57, 60, 63, 87, 90, 98, 103, 179, 182, 194, 204
 Краљевина Славонија 83, 96
 Краљевина Србија 71, 115, 201–202
 Краљевина СХС 60, 69, 88, 93, 106, 123, 144, 171, 203
 Крамер (браћа) 86
 Крањска 26
 Крас, Марко Лициније (M. Licinius Crassus) 8
 Крашовска жупанија 29
 Кревелд, Мартин (Martin van Creveld) 69
Крестић, Василије Ђ. 70, 82–83, 89, 95, 119, 136, 162–163, 165, 169–170, 174
Крестић, Петар В. 53, 82, 91, 121, 148, 166, 195
Крешић, Огњен 123
Кржишник Букић, Вера 91, 123
Кривокапић, Гордана 123
 Кризман, Богдан 111, 170
 Крим 179
 Кристијан, К. И. (Christian C. I) 66
 Крит 150
 Кришто, Ђула (Kristó Gyula) 99, 173

- Кркљуш, Љубомирка** 53, 91, 111, 123
Крстић, Александар 124
 Крушевац 95
 Крушчица 68, 80
Крчмар, Филип 124
Кршев, Борис 124
 куга (заразна болест) 27
 Кудрјавцева Елена Петровна 187
Кузмановић, Славко 125
Кузмичова, Људмила Васильевна 125
 Куланж, Фистел де (Coulanges, Fustel de) 51
 Кулски срез 175
 Kulturkampf 37
 Кулудић, Звонимир 135
 Кулчар, Кристина (Kulcsár Krisztina) 190
 Кумане 159
Кунтић, Алба М. 81, 125
 Куртни, Едвард (Courtney, Edward) 13
 Кусић (манастир) 153
 Кусић 73
 Кучан, Виктор 145

La Revue de Genève 42
Лађевац, Љиљана 125
 Лазар Хребельановић (кнез) 97, 185
 Лазаревић (породица, Чуруг) 80
 Лазаревић, Бранко 203
 Лазаревић, Милан 203–204
 Лазарини, Данијел 75
Лазић, Душан 125
 Лазић, Сима Лукин 136
Лазић Стојковић, Драгана 126
 Лајпциг 118
Лакић, Зоран 126
Лалић, Средоје 126
 Ланге, К. Х. (Lange, Carsten Hjort) 9
 ландаман (старешина кантона) 47
 Лапово 204
Латиновић, Горан 126
 Лаћарак 84
 Лафајет, Жилбер маркиз де (Gilbert du Motier, de La Fayette), 33, 40, 49
 Лахарп, Фредерик де (de La Harpe, Frédéric-César) 32
Le Pour et le Contre (За и њрошив) 34
Le Rive Gauche 46
Le Siècle 44
Лебл, Арпад 70, 127
 Левен, Дејвид С. (Levene, David S.) 9
 Леклаз, Бернар (Bernard Lesclaze) 35
Лемајић, Ненад 63, 127, 137
 Лендер, Бела 69
 Лењин, Владимир Ильич Уљанов 161
 Лепид, Марко Емилије (M. Aemilius Lepidus) 10
 Лесковац 90
 Леу, Валериу (Valeriu Leu) 153
 Ливије, Тит (Titus Livius) 9, 11
 Лика 92
Лилић, Борислава 127
 Линтот, Ендрју (Lintott, Andrew) 12–13
 Лион 33
 Липова (Банат) 19
 Липовски дистрикт 19–20, 23–25
 Лис, Лорејн М. 60
 Лицинијан (Granius Licinianus) 10
 Личка регимента 74
 Ловра (Мађарска) 128
 Лозана 51
 Лок, Џон (Locke John) 51
 Лолић, Аница 69
 Лондон 7, 10, 43
 Лос Анђелес 7, 9
 Љотић, Љубомир 198
L'Representant (Представник) 35
 Лугошки дистрикт 19
 Лугошко-фачетски дистрикт 20, 23–25
 Луис, Бернард 180
 Луј Филип (Louis-Philippe I) (краљ) 36
 Лукан (M. Anneus Lucanus) 9
 Лукач, Душан 65
Лукић, Александар 127
 Лунд (Шведска) 51
 Лутације Катул, Квинт (Q. Lutatius Catulus) 8–10, 15
 Лутер, Мартин 60

 Љотић, Димитрије 114
 Љубибратић, Ђурђевка 69
 Љубинковић, Ненад 105
Љушић, Радош 123, 127, 131–132, 162

 Мађари 26–27, 29
 Мађарска 45, 62, 68–69, 87, 99, 128, 135, 138, 150, 173, 184, 188, 190–191, 194, 203
 мађарска насеља (Темишварска епархија) 20–21, 23, 26, 29
 Мађарска револуција (1848/49) 45
 Мађарска совјетска република 62
 Мажуранић, Иван (бан) 70
 Мазин (Личка регимента) 74
 Мајар (Славонија) 159
 Мајер, Мартин (Martin Mayer) 194
 Мајлат, Ј. (гроф) 78
 Мајнерт, Херман Август 111
 Мајор, Ливиу (Major Liviu) 153
 Македонија 192, 201
 Макивер, Х. Р. Х. (пуковник) 144
Максимовић, Јован 108, 110, 128, 148, 184
 Максимовић, Михаил 130
 Максимовић, Нико 119
 Максин, Јелена 69
 Мала Влашка 24
 маларија 28
 Малетић, Јован 83
 Малирж, Јиржи (Jiří Malíř) 188

- Малиц, Јирген (Malitz, Jürgen) 9
Маловић, Гојко 128, 194
Мамузић, Илија 128
 Манастир Велика Ремета 96
 Манастир Гргетег 86
 Манастир Златица 167
 Манастир Кусић 153
 Манастир Милешева 157
 Манастир Раваница 105
 Манастир Раковац 74, 129
 Манастир Раковица 77
 Манастир Рождества Пресвете Богородице (Потпланина) 116
 Манастир Савина 115, 132
 Манастир Света Ана (Славонија) 85
 Манастир Светих Архангела (Призрен) 192
 манастири (Скадарски санџак) 137
 Мандић, Доминик 127
 Мано-Зиси, Катарина 95
Манојловић, Миролуб 128
 Маношек, Валетер 152
 Мануила, Сабин (Sabin Manuila) 153
 Мануиловићи (Емануели) 193
 Манчев, Крсто 175
 Маран, Мирча 203
 Марек, Павел (Pavel Marek) 188
 Маретић, Гедеон Ернест 142
 Мари, Освин (Murray Oswyn) 7
 Марија Терезија 24, 27–28, 117, 129
 Марије, Гај (Caius Marius) 7–14
Маринковић, Боривоје 129
Маринковић, Мирјана 130
 Марјановић, Алимпије 201
 Марјановић Душанић, Смиља 184
 Марко Цорци (Marco Zorzi) 132
Марков, Кристијан 131
 Марков, Светозар 152
 Марковић (породица, Буњевци) 83
 Марковић, Александра → видети: Новаков, Александра
Марковић, Живко 131
 Марковић, Живко В. 31
 Марковић, Јелена Илка 113
Марковић, Саша 131
 Марковић, Светозар 37, 43, 105, 135
 Маркс, Карл (Marx Karl) 37, 45, 183, 186
 Мармон, Огист (маршал) 132
 Маровић, Бранислав 91
 Мартиновић, Митра 126
 Марцел, Марко Клаудије (M. Claudius Marcellus) 12
 Масарик, Томаш Гарик 114, 121, 172
Матић, Љиљана 132
Матић, Марина 132
 Матица српска 53, 200, 203, 205
 Матицка, Маријан 91
 Матковић, Хрвоје 116
 Матуз, Јозеф 104
 Мацини, Ђузепе (Mazzini Giuseppe) 34, 45, 49–50
 Мачек, Влатко 116–117, 126
 Медаковић, Данило 152
Медаковић, Дејан 83, 86, 132, 136, 193
 Медачка општина 92
 Медитеран 54–55
 Мекензи, Дејвид (Mackenzie, David) 59, 128
 МекКлелан, Вудфорд (Woodford McClellan) 43
 Мекларди, Арчибалд А. (Maclardy, Archibald A.) 13
 Мелек-ханума 168
 мемоари 203 (Јазаревић Милан)
 Мендрас, Хенри (Henri Mendras) 91
Мереник, Славица 132
 Мерси, Флоримунд (Florimund Mercy) (гроф) 27–28, 124
Месарош, Шандор 90, 99, 132
 Метел, Квинт Цецилије (Q. Caecilius Metellus Pius) 13, 15
 Метра Дибоа, Вероник (Mettral Dubois, Veronique) 32–43, 46,
 Мехмед Освајач 97
 Мијатов, Миливој 57
 Мијатовић, Ђока 135
 Мијатовић, Чедомил 203
Микавица, Дејан 66, 121, 132
Микетић, Урош Д. 132
 Микић, Ђорђе 59, 114, 144
Микић, Петар Г. 132
 Мил, Џон-Стјуарт (Mill, John Stuart) 48, 49
 Миладиновић, Милан М. 62
 Милан Обреновић 67, 71, 121, 109, 123, 131, 133, 147, 163, 168, 175, 179
 Милановић, Ђорђе 87
Милановић, Јасмина 133
 Милар, Фергус (Millar, Fergus) 10
 Милекер, Срећко 143
 Миленковић, Добросав Ј. 178
 Миленковић, Милица 92
Миленковић, Тома 92, 133, 179
 Милер, Адам 124
Милетић, Марко Б. 103, 133, 145
 Милетић, Светозар 43, 78, 82, 115, 119, 121, 123, 135, 151, 162
 Милешева (манастир) 157
 Милин, Андреј 106
 Милин, Војислав 191
Милин, Миодраг 106, 133, 153, 160
 Милитар, Трива 131
Милић, Даница 133
 Милићевић, Милан Ђ. 71, 120, 122
Милићевић, Наташа 133
 Милорадовић (племинка породица) 82
Милорадовић, Горан 133
Милосављевић, Борис 50, 134
 Милосављевић, Илија Коларац 177

- Милосављевић, Петар 65
 Милосављевић, Светислав 163
 Милош Белмужевић (војвода) 105
 Милош Обреновић (кнез) 79, 84–85, 89, 128, 178
Милошевић, Боривоје 134, 181
 Милошевић, Слободан Д. 63, 90
Милутиновић, Коста 58, 91, 118, 134, 138, 193
Милутиновић, Никола 55, 88, 131, 137, 182
Миљковић Бојанић, Ема 137
 Миљковић Катић, Бојана 106
Миљчев, Володимир 126, 138
 Министарство иностраних дела 201
 Минкела, Ђузепина 54
 Минтурна (Италија) 13
 Минхен 9, 65, 111, 118, 172, 203
 Минсер, Фридрих (Münzer, Friedrich) 8
Мирић, Ката 137
Мирнић, Јосип 137, 160
 Митридат (понтски краљ) 9
 Митрићевић Штепанек, Катарина 194
 Митровачки провизорат 64
 Митровачки протопопијат 157
Митровић, Андреј 89, 128, 134–136, 138, 162, 185
Митровић, Јеремија Д. 121, 138, 177
Митровић, Мирко 138
Мишић, Срђан 144
 Михаило Јовановић (митрополит) 154
 Михаило Обреновић (кнез) 63, 105, 122
 Михаилов, Цветко 106
Михајловић, Велимир 78, 144
 Михаљчић, Раде 64, 97
Мицић, Милан 65, 144
 Мицкијевич, Адам 131, 138
 Мишар 131
Мишић, Срниша 98, 144
Мишковић, Зоран М. 144
Млада Европа 34
 Млада Швајцарска 34
Младеновић, Божица 144
 Младеновић, Живан 81
 Младеновић, Живомир 31
 Младеновић, Јован (Софроније) 130
 Младотурска револуција 201
 Модош 27
 Модра (Словачка) 139
 Мојсеј Путник (митрополит) 74–75
 Мојсук, Виорика 65
 Мокрин 198
 Молдавија 131
 Молнар, Антал (Antal Molnár) 154
 Момбауер, Аника 56
 Момиљано, Арналдо (Momigliano, Arnaldo) 7
 Момировић, Петар 93, 147
Момчиловић, Бранко 172, 144
Момчиловић, Ђорђе 62, 145
Момчиловић, Олгица 145
 Мориш 19
 Морфорд. М. П. О. (Morford, M. P. O.) 9
 Москва 103
 Мосман, Џ. Б. (Mossman, Judith B.) 9
 мочваре (Банат) 28
Мраовић, Мирјана 103, 133, 145
 мркоњићградски крај 169
 Мстиславич (Mściślawowicz) 188
 Мулић, Роман 86
 Мурешан, Камил (Camil Muresan) 180
Муџић, Срђан 145
 Мусолини, Бенито 203–204
Навалушић, Војин 145
 Надаљ 90, 142
 Нађ, Иштван (Nagy István) 117
 Нађ, Лајош 99
 Нађ, Лудовикус 99
Нађвински, Добривој 145
 Назика, Публије Корнелије Сципион (P. Cornelius Scipio Nasica) 13
 Нако, Антоније (архимандрит) 198
 Нантски едикт 32
 Народна библиотека Србије 205
 Настасе, Адриан 66
 Наталија Обреновић 71
 Нафпактос (Лепант, зап. Грчка) 128
Недељковић, Љубомир 146
Недељковић, Славиша 146
 Независна Држава Хрватска 125–126, 133
 Немањини 61
 Немачка 27, 32, 55, 59, 69, 73, 92, 157, 178, 193
 немачка насеља 20–26
 немачки колонисти 27
 Немачко-банатска регимента 27, 158
 Немци 19, 24, 26–29
 Ненадовић, Матија (прота) 141
 Ненадовић, Павел Млађи (преводицац) 129
 Ненадовић, Хаџи Рувим 129
 Неретва 145
 Несторовић, Урош 75, 76, 80, 86, 198
 Неципоглу, Невра 57
 Нешател (град) 45
Нешковић, Слободан 146
 Никанор Грујић 82
 Никић, Федор 120, 136
 Никола I Петровић (кнез) 167
 Никола Димитријевић (епископ) 130
 Николај II (руски цар) 100
 Николић Србоградски, Исидор 122
Николић, Владимир М. 53, 146, 195, 205
Николић, Маја 147
 Николић, Никола Ника 198
 Никон Метаноит 102
 Нил 174
 Нин (град) 134
 Нинковић, Анка 113
 Нинковић, Милица 113

- Нинковић, Момир** 147
Нинковић, Ненад 74, 147
 Нинковић, Петар 113
 нобили (нобилитет) 10, 12–13
 Нова Барселона (део Великог Бечкерака) 28
 Нова Градишка 159
 Нова Србија 84
 Новак, Грга 135
Новаков, Александра 107, 147
 Новаковић, Дионисије 130
Новаковић, Драган 148
 Новаковић, Стефан 149, 192
 Новаковић, Стојан 70, 174, 179
 Нови Бечеј 112
 Нови Кнежевац 29
 Нови Сад 20, 53, 56–58, 60, 63, 74, 86, 96, 105, 108, 118, 131, 143, 147–148, 172–173, 181, 191, 194, 197–198, 200, 203
 Нови Сланкамен 77
 Новић, Илија 192
 Новић, Јефта 192
Новковић, Вера 108, 110, 128, 148
 Новоселац → видети: Нојбауер (Neubauer)
 Нојбауер (Neubauer) 28
 Нојвед (град) 32
 Нолте, Ернст 177
 Нормандија 33
 Нузиј, Жан (Jean Nouzille) 190
- Његован, Драго** 86, 148
 Њујорк 9
- Обрадовић, Милорад** 149
 Обреновићи 71, 101
Овакимјан, Ашот 149
Озер, Агнеш 149
 Оксфорд 8, 10–14
 Октавије, Гај (С. Octavius) 10
Олар, Корнелија 149, 192
Опачић, Петар 149
 Опије, Гај (С. Oppius) 10, 13
 Општински савет Женеве (Conseil Général) 35–36
 Орашац 85
 Ормош, Марија 68
 Орозије (Paulus Orosius) 9
 Осиек 78, 85, 112, 144
 Османско царство 57, 123, 148, 150, 174, 190, 200–201
 Остојић, Оливера 68
 Остојић, Тихомир 178
 Остојићево 138
 От, Вент (Haute Vente) (карбонарски комитет) 33
 Отегем, (Ooteghem, J, van) 13
Отић, Љубица 149
Оцић, Дејана 149
 Оцаци 54
- Павићевић, Бранко 114, 132
 Павле Ненадовић (митрополит) 67, 83
 Павлићевић, Драгутин 123
Павлица, Бранко 149
Павловић, Бојана 150
 Павловић, Живко Г. 178
 Павловић, Јован 57
 Павловић, Клара 174, 182
Павловић, Мирослав 126, 150
 Павловић, Михаило 110
 Павловић, Партеније 130
 Павловић, Петар 174, 182
 Павловић, Теодор 64, 82, 121–122
 Пајић, Томислав 62
 Пакт Швајцарске конфедерације (1815) 33
Пал, Тибор 150
Палић, Миленко 87–88, 151
 Памлењи, Ервин (Pamlényi Ervin) 150
 Панамска афера 45
Панић, Божидар 151
Панковић, Душан 151
 Панов, В. А. 58
 Панонија (провинција) 94
 Панонија (област) 189
 панонска зона 181
Пантић, Милош 151
 Панчевачки дистрикт 20, 22–23, 106, 141
 Панчево 20, 26, 98, 105, 139, 143, 203
 Пападријанос, Јоанис 128
 Париз 8, 33–34, 38, 42, 107, 183, 190
 Паровић, Благоје 151
 парохиски храмови 19
 Парчетић, Феликс 170
 Пасјане (Косово) 201
 Пауквић, Хаџи Божидар 83
 Пауловић, Роберт 70
Пауновић Штерменски, Јелена 151
 Пачу, Јован 68
 Пачу, Лаза 61
 Пашић, Никола 31, 122, 172
 Педани, Марија Пиа 54
Пејашиновић, Зоран 134, 152, 163
Пејин, Јован М. 143, 152
 Пејтон, Ендру Арчибалд (Paton, Andrew Archibald) 172
 Пејфус, Макс Деметер (Max Demeter Peufuss) 174
- Пекарић, Петар** 149, 154
Пекић, Миленко 154
 Пелгрејв, Џон Симпсон 145
 Пеликан, Јан (Jan Pelikán) 194
 Пелинг, Кристофер (Pelling, Christopher) 10–11
Пеовић, Србољуб 154
 Перије, Казимир (Casimir Pierre Périer) 39
 Перинац, Јагода 152
 Перинац, Стева 152
Перић, Ђорђе 154
 Перишић, М. 122
Перовић, Латинка 71, 154

- Перовић, Радослав 79
 Перој 76, 78
 Перу, Оливије (Pergoux Olivier) 32, 40, 42
 Перунички, Бранко 77
 Перцел, Мор (Perczel Mór) 194
 Петар II Карађорђевић 121
 Петар Велики 100
Петковић, Жарко 7, 154, 205
 Петковић, Константин 168
Петрановић, Бранко 90, 97, 155, 161–162, 193
 Петрјајев, Алексеј М. 159
Петров, Милан 139, 156
Петров, Милена 157
 Петроварадин 72, 84, 96, 167
 Петроварадинска регимента 72
 Петроварадинска тврђава 72
 Петроварадински Шанац 73
 Петровић, Вељко 113, 136
Петровић, Ђурђица 157
Петровић, Илија 157
 Петровић, Коста 176
 Петровић, Милисав 78
 Петровић, Никола 72, 89, 162
 Петровић, Растислав 84
 Петровић, Сава Грмија 201
 Петровић Блазнавац, Миливоје 139
 Петроград → видети: Зрењанин
 Пећка патријаршија 195
Пецињачки, Срета 75, 77, 140–141, 157
 Пије X (папа) 33
 Пипин, Александар Николајевич 61
 Пирот 70
 Пироћанац, Милан 184
Писарев, Јуриј Алексејевич 159
 Пишчевић, Симеон Степанович 129
Плашка, Рихард Георг 159
 Плива (Пљева, река) 169
 Плутарх 8–12, 16
 Пљева (Босна) 169
 Повардарје 201–202
 Повеља (Charte) Француског царства, 34
Погхири, Чичероне 160
 Подборје (војводство) 94
 Подгорица 70
 Подравска Слатина 159
 Подунавље 69, 72, 124, 150, 181, 190, 193
 Подунавска војна граница 79
 Пожаревачки мир 19–20, 26
Полак, Олга 160
Полит-Десанчић, Михаило 44, 120, 137, 160
 Политехничка школа (Цирих) 37
Полијични речник 46–49
 Пољаци 44
 Пољска 44, 131, 138, 184
 Поморишје 157, 159, 197
 Поморишка војна граница 84
 Помпеј, Гнеј (Gn. Pompeius Magnus) 8, 10
 Поникве (село) 185
Попи, Глигор 65–66, 160
 Попилије Ленат, Гај (С. Popilius Laenas) 13, 15
Попов, Душан 112, 160
Попов, Јелена 56, 120, 161
 Попов, Нил Александрович 69
Попов, Челомир 56, 60, 79, 89–91, 114, 120–121, 148, 161, 184, 187
 Поповић, Алимпие 57
Поповић, Бранислав 163
 Поповић, Даница 184
Поповић, Драган 163
 Поповић, Драгана 193
 Поповић, Драгољуб 67
 Поповић, Душан 20, 26, 28–29
 Поповић, Јован 152, 197
Поповић, Љубодраг 71, 163
Поповић, Мирослав 163
 Поповић, Небојша 152
Поповић, Никола Б. 111, 163
Поповић, Петар 164
 Поповић, Силвестер 129
Поповић, Тома 164
 популари 6, 9–12, 15–17
 Посидоније 8
 Посуњко, Олга 126
 Потисје 159
 Потиска војна граница 84
 Потиски дистрикт 72, 78
 Потиско-поморишка граница 82–83
 Потпланина 116
 Праг 159, 190, 194
 Предић, Светислав 203
 Предојевић, Ненад 108
Представник → видети: *L'Representant*
 Представнички савет Женева (Conseil Representatif) 33
 Прерадовић (племићка породица) 81
 Прибићевић, Светозар 116, 179
 Призрен 107, 192
Пријатељи истине (Ami de la Vérité) (друштво) 39
 Пријепоље 157
Прица, Радомир 164
 Приштина 202
 Продановић (племићка породица) 81
 Продановић-Чупић, Теодор 84
 Проперције, Секст (S. Propertius) 11
 просвета 197–198 (Кикинда)
Протић, Предраг 164
 Протић, Стојан 62
Прпа Јовановић, Бранка 164
 Пруска 36, 79, 162
Пузовић, Владислав 97, 164
Пузовић, Љиљана И. 19, 29, 164, 205
 Пупин, Михајло 61, 113
 пустаре 54 (Оцаци), 83 (Срем)
 Пуфендорф, Семјуел (Pufendor Samuel von) 51
Пушкаш, Александар 165

- Рабехл, Бернд 186
 Раваница (манастир) 105
Радевић, Милорад 165
Радека, Милан 165, 173
Раденић, Андрија 90, 139, 165
 Раденковић, Богдан 148
Радић, Радивој 165
Радић, Радмила 165
 Радић, Стјепан 135, 190
 Радич Поступовић 183
 Радичевић, Стефан 123
 Радовановић, Стеван 77
 Радовић, Крста 128
 Радојевић, Владимир Ј. 178
Радојевић, Мира 64, 122, 165
Радојичић, Ђорђе Сп. 166
Радојковић, Стефан 166
 Радојчин, Милош Д. 59
 Радојчић, Јован С. 122
Радојчић, Никола 157, 166
 Радомирска каза 179
Радосављевић, Недељко В. 166
Радосављевић, Озрен М. 153, 167
 Радуловић, Ристо 106
Радусиновић, Милорад П. 167
 Ражо, Ђула (Rázsó Gyula) 173
 Рајевски, Михаил Фјодорович 192
 Рајић, Јован 55, 95, 148
Рајић, Сузана 168
Рајков, Миливој 169
 Рајна 26
 Рајс, Чаба Т. (Reisz T. Csaba) 190
Ракита, Раде 169
Ракић, Лазар 90, 142, 169
 Ракић, Милан 128
 Раковац (манастир) 74, 129
Раковић, Александар 170
 Раковица (манастир) 77
Раковица, Александар 170
Рамач, Јанко 137, 171, 181
 Ранки, Ђерђ (Ránky György) 150
 Ранков, Димитрије 143
 Расел, Доналд (Russel, Donald A.) 9
Растовић, Александар 171
 Ратишевина (Херцег Нови) 116
 Рац, Иштван (Rác István) 145
 Рачки, Франьо 136
 Рашид Београђанин 131
 Рашковић, Александар 187
Рашковић, Душан 171
 Рашковић, Јован 120
 Рашковић, Мојсеј 130
 Рашковићи (кнезови) 149
Революција (La Révolution) 34
Ређеп, Јелка 171
 Рељић, Јелица 68, 122
 Ремер, Нилс 55
Реметић, Слободан 171
 Република Српска 105
 Регимно (Крит) 150
 Реџић, Енвер 156
 Решица 94, 153, 180
 Рибар, Иван 138
 Ризен, Јерн 56
 Ријека 183
 Рим 7, 12–13, 16–17, 54, 154, 180, 203
 римокатолици 27
 Римска Република 7–8
Ристановић, Раде 172
Ристић, Иван 172
 Ристић, Јован 163, 174
Ристић, Љубодраг П. 172
Ристовић, Милан 59, 172
Рихлик, Јан (Jan Rychlik) 172
 Рјазанов, Давид Б. 186
 Ровински, Павел Аполонович 154
 Рождество Пресвете Богородице (манастир) 116
Рокан, Петар 172
Роксандић, Драго 173
 Ролен, Шарл (Rollin Charles) 33
 Роми 28
 Рос Тејлор, Ј. (Ross Taylor, Lily) 10–11
 Роси, Пелегрино (Rossi Pelegrino) 33
 Руварац (браћа) 181
 Руварац, Димитрије 20, 24
 Руварац, Иларион 129, 136
 рударство 26
Рудић, Срђан 128, 133, 174, 182
 Рудничка нахија 131
Ружичић, Гојко 174
 Рукописно одељење Матице српске 203
 Рума 83, 88
 Румуни 19–20, 24, 26–27, 29
 Румунија 152–153, 160, 180, 190, 193
 румунска насеља 20, 25–26
 Русија 31–32, 44, 56, 80, 97, 100–103, 111, 114, 127, 133, 140–141, 152, 154, 159, 163, 175, 178–179, 186–188, 191
 Руско Село 169
 Руско царство 163
 Русо, Жан-Жак (Jean Jacques Rousseau) 33, 41–42, 48–51
 Рутилије Руф, Публије (P. Rutilius Rufus) 8–9
 Рушон, Франсоа (François Ruchon) 35
 Сабо, Иштван (Szabó István) 173
 Сава (река) 100
 Сава Вуковић (епископ) 114
 Саватије Љубибратић Руђић (владика) 115
 Савет Држава (Conseil d' Etats) 36
Савин, Богољуб Ј. 174
 Савина (манастир) 115, 132
Савић, Александар З. 174
Савић, Момчило Д. 174
 Савков, Илија 107

- Савоја (покрајина) 37
Садашњоси (лист) 198
 Сајм, Роналд (Syme, Ronald) 9, 13
 Сакаљ, Ференц (Szakaly Ferenc) 152
 Салустије Крисп, Гај (C. Sallustius Crispus) 9
Самарцић, Ана 131, 174
Самарцић, Момир 60, 174
Самарцић, Никола 175
Самарцић, Радован 135–136, 176, 185, 193
 Самоковска епархија 195
 Сан Стефан 178
 Сантанђело, Федерико (Santangelo, Federico) 12–13.
Санто, Имре 176
 Саплонцаи (племићка породица) 73
 Сатурнин, Луције Апулије (L. Apulius Saturninus) 12–14
 Света Ана (манастир, Славонија) 85
 Света Гора 64
 Света три Јерарха (храм, Нови Сад) 57
 Свети Архангели (манастир, Призрен) 192
 Свети Сава 174
 Светоније (Gaius Suetonius Tranquillus) 11
 Сегедин 150
 Сегединац, Пера 84, 167
 Сеј, Жан-Баптист (Say, Jean-Baptiste) 39–40, 42
 Секелји, Илона (Székely Ilona) 87
 Секулић, Анте 125
 Селинић, Слободан 103
 Сенат 13–15
 Сен-Жервез (општина града Женева) 35
 Сен-Симон, Анри де (Claude Henri de Rouvroy, Saint-Simon), 32, 39–40
 Сент Гал (кантон) 47
 Сента 72, 87, 168, 177
 Сентандреја 95, 108, 183
 Сењ 189
 Сервет, Мигуел (Serveto Miguel), 47
 Серег → видети: Сириг (Банат)
 Серторије Квинт (Quintus Sertorius) 10
 Сефарди 28
Сечански, Живан 20, 26, 176
 Сечањ 27
 Сечењи, Стефан 121
 Сибир 44
Сивч Вељановић, Јелена 176
 Сиднеј 8
 Силађи, Имре (Szilágyi Imre) 151
 Силађи, Карољ (Szilágyi Károly) 151
 Симић, Алекса 131
Симић, Бојан 176
 Симић, Владимир 191
 Симић, Ђорђе 200
 Симић, Светислав 201
 Симоновић, Платон 138, 177
Синдик, Душан 176
 Синдик, Надежда Р. 95
Сиращи, Јан 176
 Сириг (Банат) 29
 Сисмонди, Жан Шарл (Sismonde, Jean Charles) 33, 42
Ситон-Вотсон, Хју (Hugh Seton-Watson) 136, 176
 Сједињене Америчке Државе 39–41, 60, 102
 Сједињене Државе Европе (пројекат) 48
 Скадарски санџак 137
 Скендер Вакуф (Кнежево) 169
 Скерлић, Јован 31, 44
 Скопље 109, 190, 201
 Скопска Црна гора 193
 Славеносрбија 84
 Славонија 63, 77–83, 92, 104, 122, 136, 145, 158, 162
 Славонска војна граница 75, 141
 Славонска епархија 159
 Славонска Пожега 189
 Сланкамен 175
Слобода (La liberté) (лист) 43, 52
 Словаци 28–29
 Словачка 69, 91, 119, 189
 Смедерево 105
 Смедеревски санџак 126, 137
 Смит, Адам (Smith, Adam) 40
 Смит, К. (Smith, Christopher) 8, 10
 Смит, Џулија 180
 Смодлака Јосип 134, 136
 Совјетски Савез 60, 156
 Солун 128, 203
 Сомбатхељи, Ференц (Szombathelyi Ferenc) 148
 Сомбор (Чанадски дистрикт) 29
 Сомбор 80–81, 84, 92, 120, 143, 161, 188, 191, 193
 Спалајковић, Мирослав 57
 Спарта (античка држава) 39
Спасовић, Ивана 176
 Спахо, Мехмед 203
 Спенсер, Херберт (Spencer Herbert) 47, 49, 51
 Сплит 135
 Спремић, Момчило 97
 СР Југославија 93, 180
 Срби 19, 24, 26–29, 31, 52
 Србија 27, 31–32, 43, 46, 48, 54, 58–60, 62–65, 67–68, 70, 78, 80, 84–86, 91–92, 95, 97, 102, 113–115, 121, 127–128, 131, 133, 136–137, 143–147, 150, 152, 156, 162–163, 168, 172, 174, 176–182, 184–185, 189, 193, 200–201, 203–204
 Средња Европа 60, 128, 169
 Средња Рајна 26
 Срем 77–81, 83–85, 88, 90, 94, 104, 126, 139–144, 158–159, 163, 189
 Сремска архидијезеза 78, 83
 Сремска војна граница 76, 84
 Сремска епархија 157

- Сремска жупанија 188
 Сремска Митровица 78, 88, 90, 95, 98, 181
 Сремски Карловци 20, 24, 74, 96, 112, 154, 156–157, 162, 195
 Сремско-славонска војна граница 158
 Српска Крајина 122
 Српска народна школа (Кикинда) 197
 српска насеља 20–26, 28
 Српска православна епархија (Сентандреја) 95
 Српска православна црква 19
Српска слобода (La Liberté Serbe) 43, 52
 Српска четничка организација 201
 Српске Моравице (Горски Котар) 73
 Српски народни покрет (1848/49) 198
Српски Сион 20
 СССР 145
 Стакић, Јелена 60
 Стаматовић, Павле 177
Станисављевић, Тамара 177
Станковић, Урош 177
 становништво 19–30 (Темишварска епархија)
Станојевић, Глигор 68, 141, 177
 Станојевић, Станоје 136, 138
 Стара Пазова 82
 Стара Србија 200–202
 Старачки дом (Asile des vieillards) 37
 Стари Бановци 88
 Стари Бечеј → видети: Бечеј
 Старина, Новак 168
 Старо Бешеново 28
 Стевановић, Зоран 107
Стевчић, Милан 138, 177
 Степанов, Љубомир 152–153
 Стефан Душан (краљ) 61
 Стефан Љубибратић (митрополит) 115
 Стефан Раваничанин 129
 Стефан Стратимировић (митрополит) 75, 88, 95
 Стефановић, Лазар (професор) 167
 Стефановић, Младен 114
 Стефановски, Мирјана 110, 115
Стипчевић, Никша 43, 50, 177
Стјепановић, Душан 177
 Стоилова, Тамара Петрова 167
 Стојаковић, Гордана 103, 147
 Стојаковић, Ђорђе 128
 Стојаковић, Момчило 127
Стојановић, Александар 177
 Стојановић, Зоран 60
 Стојановић, Љубомир 127
Стојановић, Станислав 178
 Стојановић Каић, Каталин 117
Стојанчевић, Владимир 85, 90, 100, 114, 163, 176, 178
 Стојић, Биљана 182
Стојков, Тодор 88, 179, 189
 Стојковић, Атанасије 85, 124
- Стојковски, Борис** 180
Стојни, Павел 180
Стојнић, Бојан 180
Столић, Ана 180
 Стратимировић, Ђорђе 72, 76, 119, 140, 156
 Страцин (село) 201
 Стругар, Владо 69, 126, 155
Субић, Радован 181
Субоше и недеље (М. Лазаревић) 203
 Суботић, Војислав 149
 Суботић, Јован 73, 83
 Суботић, Савка 103
 Суботић, Стефан 129
 Суботица 99, 143, 159, 185–186, 193–194
 Сула, Луције Корнелије (L. Cornelius Sulla) 8, 11, 13, 16
 Суми, Џефри С. (Sumi, Geoffrey S.) 11
 Сурдучки, Стеван (капетан) 81
 Сутјеска 145
 Сучу, Јоан Д. 160
 Сципион Афрички (P. Cornelius Scipio Africanus) 12
- Табачки, Љубомир** 115, 181
Тамаш, Јулијан 171, 181
 Тамишка жупанија 29
 Тамишки Банат 139, 198
 Танасковић, Ј. 123
 Тарис (кантон) 47
 Тарле, Јевгениј Викторович 100
Тасић, Дмитар 181
Тасић, Никола 181
 Тате, Жорж (Georges Tate) 180
Татић, Урош 182
 Таубе, Фридрих Вилем 83
 Тацит, Гај? Корнелије (C. Cornelius Tacitus) 9
Тениновић, Братислав 182
 Текелија, Петар 137
 Текелија, Сава 73, 81, 123
 Текелијина црква (Арад) 151
 Телеки, Домокош (Teleki Domokos) 96
 Темерин 149, 154
 темеринска црква 154
 Темишвар 24, 27–28, 152, 160
 Темишварска епархија 19–30, 113, 198
 Темишварски Банат 19–20, 24, 29
 Темишварски дистрикт 22, 24
Темишварски зборник 19
 Темишварски сабор 19
Терзић, Милан 182
Терзић, Славенко 162, 182
 Тесин (Тичино) (кантон) 47
 Тибинген, 20
Тиквицки, Геза 182
 Тилковски, Лорант 137
 Тирол 26
 Тиса (река) 150
 Тиса, Калман (Kálmán Tisza) 170

- Тител 105
 Титулеску, Настасе 66
 Титулеску, Николае 65
 Титченер, Ф. Б. (Titchener, Frances B.) 10
 Ткалац, Крунослав 77
 Товаришево 59
Тодоровић, Јелена 174, 182
 Тодоровић, Ксенија 56
 Тодоровић, Пера 71
 Тојнби, Арнолд (Arnold Joseph Toynbee) 162
 Токвил, Алексис де (Tocqueville Alexis de) 48
 Толстој, Лав Николајевич 109
 Томашевац 156
 Томић, Јаша 62, 90, 170
 Томић, Миле 152
Томић, Милева 182
 Торино 7
 Торонталска жупанија 29, 122, 142, 188
Точанац Радовић, Исидора 183
Тошева Карповић, Љубинка 183
Тошић, Вера С. 183
 Тошић, Ђ. 98
 Трајков, Веселин 105
 Трансилванија (Ердел) 24, 153, 157
 трговина 27–28, 32, 39, 203
Трговчевић, Љубинка 31, 136, 183
 требињска област 98
 Трећи рајх 65, 180
 Трештановачка парохија (Сл. Пожега) 159
Трипковић, Гордана 183
 Триполски, Геза (Tripolzsky Géza) 87
 Тричковић, Радмила 178
 Труља, Јовица 67
 Трст 76–77, 122, 126
Тубић, Драган 183, 199
 Тула (Русија) 133
 Тулији Цицерони (фамилија) 12 (видети и:
 Цицерон, Марко Тулије)
 Турговија (кантон) 47
 Турија 73, 93
Турлаков, Слободан 184
 Турска 24, 26–27, 70, 80, 127, 131, 173–175,
 179, 187, 200
 Турска Кањижа 29
 Турци 24, 26–27
- Ћано, Галеацо (Galeazzo Ciano) 98
 Ђелап, Лазар 76
 Ђелстати, Кнут 55
 Њираковић, Драгана 56
 Њирил (Кирил) Хоповац 130
 Њирић Богетић, Љубинка → видети: Боге-
 тић Њирић, Љубинка
Њирић, Милош 184
Њирковић Сима М. 61, 79, 89, 98, 127, 162, 187
 Њоровић, Владимир 136
 Њук, Ружа 127
Њулафић, Дамјан 185
- Њупурдија, Бранко** 68, 185
 Њурчин, Милан 151
Њурчић, Бранислав 185
- Угарска 61, 78, 83, 85–86, 88–89, 92, 97, 111,
 114–115, 124, 131, 141, 143, 160, 167, 169–
 170, 174–174, 180, 187, 189, 194
 Угарски парламент 198
 Удружење „Трећи март” (L’ Association du
 Trois Mars) 35
 Ужице 167
 Узелац, Душан 92
 Уједињена омладина српска 49–50
 Украјина 84, 126, 193
Улмер, Гашпар 82, 141, 185
 Унтервалд (кантон) 47
 Ури (кантон) 47
Урић, Ненад 186
- Фабије Максим (Quintus Fabius Maximus) 12
 Фази, Анри (Fazy Henry) 32–33, 42
 Фази, Џејмс (Fazy James) 31–52
 Фаркаш, Мартон (Farkas Márton) 87
 Февр, Лисјен 60
 Фекете Нађ, Антал (Fekete Nagy, Antal) 173
 Фелдвар 72, 81
 Фелчак, Вацлав (Waclaw Felczak) 119
 Фенешан, Костин (Costin Feneşan) 152
 Ферјанчић, Божидар 61
 Филиповић, Теодор (Божа Грујевић) 85
 Филозофски факултет (Београд) 205
 Фиренца 54
 Флауер, Х. (Flower, Harriet) 11
 Флах, Паул (Flach Paul) 172
 Флоке, Шарл (Floquet, Charles) 45
 Флор, Луције Аније (L. Anneus Florus) 9
 ФНР Југославија 185
 Форд, Френклин Ј. 102
Форишковић, Александар Д. 79, 81, 89, 142,
 162, 184, 187
Фотић, Александар 67, 187
 Фохт, Карл (Vogt Carl) 45
 Фрајнд, Марта 69
 Франц I (аустријски цар) 96
 Франц Фердинанд 204
 Французи 28
 Француска (царство) 32–33, 35–37, 39, 43
 Француска 54, 56, 129, 162, 182, 192
 фрањевачки манастир (Панчево) 143
 Фрашебург, Жан (Jean Frachebourg) 35
 Фрушка гора 67, 163
 фрушкогорски манастири 67
 Фурије, Шарл (Fouriet Charles) 32
 Футог 131
- Хабзбуршка монархија 19, 27–28, 147, 149,
 160, 170, 183, 192
 хабзбуршке земље 77, 79–81, 99, 111

- Хазелштајнер, Хорст (Horst Haselsteiner) 120
 Хајделберг 51
 Хајдук-Вељко 80
 Хајноци, Жожеф 188
 Хале 118
 Хангоњ 87
Харди, Бура 187
 Хартвиг, Николај Хенрикович 168
 Харшањ (Барања) 112
 Хаџиниколова, Елена 175
Хегедиш, Антал 99, 142, 188
Хегедиш Ковачевић, Каталин 114, 188
 Херцег Нови 116
 Херцег, Геза 57
 Херцеговина 58–59, 97, 168, 177
 Херцен, Александар 36–37, 43, 45, 48
Херцигоња, Дуња 188
 Хершензон, Данијел 55
 Хиландар (манастир) 57
 Хинденбург, Паул 56
 Хипотекарни завод, Женева (Caisse Hypothecaire) 37
 Хитлер, Адолф 69, 203
 Хицел, Фредерик (Frédéric Hitzel) 174
 Хлапец Ђорђевић, Јулија 176
 Хобс, Томас (Hobbes Thomas) 51
 Хобсбаум, Ерик Џон (Eric John Ernest Hobsbawm) 108
 Хојос, Декстер (Hoyos, Dexter) 10
Холотик, Људевит 189
 Холцер, Антон 134
 Хомер (песник) 33
 homines novi (novitas) 8, 12, 17
 Хорти, Миклош 112
 Хоџа, Милан 119
Храбак, Богумил 150, 189
 Хрватска 58, 63, 70, 77–78, 82, 88, 92, 117, 120, 122–123, 126, 134–136, 162–163, 168–169, 174, 186, 190, 194
 Христић, Филип 151
 Худелист (дипломата) 82
 Хум 98
- Царан, Марко** 190
 Цариград 122, 131, 151, 158
Цветановић, Милован 190
 Цветковић, Драгиша 116–117, 126
 Цветковић, Кирил 115
Цветковић, Славољуб 190
 Цвијић, Јован 71
 Цвингли, Улрих (Ulrich Zwingli) 47
 Цезар, Гај Јулије (C. Iulius Caesar) 7, 10–12, 15–16
 Ценић, Мита 71
 Центили 47
Централна Европа (L' Europe Centrale) (лист) 34
Церовић, Љубивоје 84, 91, 190, 193
- Цетиње 154
 цигански харач 28
 Цимерман, Вернер (Zimmermann Werner) 37
 Цина, Луције Корнелије (L. Cornelius Cinna) 10, 15
 Цинцари 27–29
 Цирих 37, 47, 100
 Цицерон, Марко Тулије (M. Tullius Cicero) 7–10, 12–17 (видети и: Тулији Цицерони, фамилија)
Цицмил, Предраг 191
 Црна Гора 57, 61, 70, 91, 136, 145, 154, 156, 185
 Црноречки округ 175
 Црњански, Милош 203
 Цуг (кантон) 47
- Чакир, Николаје (Nicolae Ciachir)** 65, 191
 Чаковски дистрикт 20, 23
 Чалић, Боривоје 149
 Чаманска, Илона 131
 Чанадски дистрикт 20, 22–24, 29
 Чантавир 185
 Чарнојевић, Јован 130
 Чарнојевић, Петар 100
 Чарториски, Адам 99
 Челарево (Чиб) 65
Человски, Александра С. 191
 Черкасов, Петар Петрович 100
 Чернишевски, Дмитриј Викторович 100
 Черновиц, Петер (Csernovics Péter) 150
 Чеси 28, 44
 четничка организација (1897–1908) 200
 четничке јединице (Стара Србија) 200
Чехак, Калман 90, 150, 170, 191
 Чехословачка 69, 113, 133, 179, 188, 190
 Чешка 8, 26, 99
 Чобановић, Катарина 99
 Чока, Лајош Ј. (Csóka J. Lajos) 172
Чолић, Љиљана 191
 Чубриловић, Васа 56, 156
 Чубриловићи 94
 Чукур-чесма 113
 Чулиновић, Фердо 134, 145
Чуљак, Милан 191
 Чумић, Аћим 133
Чуркина, Искра В. 192
 Чуруг 80
Чурчић, Лазар 149, 192
- Џомић, Велибор** 192
- Шабац 77
 Шајкашка 77, 159, 187
 Шајкашка војна граница 158
 Шајкашки батаљон 77, 80
Шајти, Велибор 192
Шајти, Енике А. 192
 Шалипуровић, Вукоман 157

- Шампоноа, Сизан (Suzanne Champonnois)** 192
 Шаренац, Данило 65
 Шасиње, Мартина (Chassignet, Martine) 8
 Швајцарска (Швајцарска Конфедерација) 31–33, 36–38, 41–51, 157
Швајцарска нација (Nation Suisse) 46
 Швикер, Јохан Хајнрих 92
 Швиц (кантон) 47
Шевченко, Сергеј И. 126, 192
 Шедиви, Јурај (Juraj Šedivý) 188
 Шемјакин Андреј Леонидович 133
 Шеневијер, Артур (Chenevière, Arthur) 37
Шешум, Урош 193, 200, 202
 Шибеник 89
 Шидак, Јарослав 58
 Шијачки, Љубица 152
 Шимизу, Акику 92
Шимоњи, Марија 193
 Шимса, Ернст (Ernst Schimscha) 27
Шимуновић, Биљана 193
 школство 28, 37, 197–198 (Кикинда)
 Шлезија 26, 105
 Шмит, Горан 56
Шовљаков, Мара 194
 Шокчевић, Денеш (Sokcsevits Dénes) 151
 Шолт (округ) 172
 Шпанија 38, 55, 124
Шпира, Ђерђ 194
 Шпрауд, Франц 132
Штегер, Рудолф 140, 194
Штепанек, Вацлав 194
 Стефановичова, Татјана (Tatiana Štefanovi-
 čová) 188
 Штирмер (аустријски дипломата) 82
 Штрасер, Павле 96
 Штросмајер, Јосип Јурај 70, 118, 121, 163
 Шћепан Мали 84
Шулетић, Небојша 195
 Шумарски, Станислав 187
 Шупљикац, Стеван 82, 84

Регистар сачинили
Драžан Тубић
Владимир М. Николић

ИСПРАВКА / CORRECTION

Зборник Матице српске за историју
Свеска 97 / 2018.

Чланак:

Дејан Р. Гашић
ПОРТРЕТИ ВИЗАНТИЈСКИХ ЦАРЕВА XIV ВЕКА
Јован V Палеолог и Јован VI Кантакузин – литерарни антиподи Дукине
историје

Страна	Стоји	Треба
17	Михаило VII Парапинак (Μιχαήλ Δούκας)	Михаило (Μιχαήλ Δούκας)

Матица српска

**ВАС ПОЗИВА ДА СЕ
ПРЕТПЛАТИТЕ НА
ЗБОРНИК
МАТИЦЕ СРПСКЕ
ЗА ИСТОРИЈУ**

Зборник Матице српске за историју излази 2 пута годишње.

Годишња претплата (2 свеске) износи **450,00** динара (за иностранство **15,00 €**)

за чланове Матице српске **225,00** динара (из иностранства **10,00 €**)

Цена појединачног примерка *Зборника* износи **250,00** динара (за иностранство **10,00 €**)

Наручујем примерака *Зборника МС за историју*.

Име и презиме, назив установе или предузећа

Адреса: _____

Телефон: _____ Е-адреса: _____

Уплата се може извршити у свакој банци или пошти на рачун Матице српске, број **205-204373-09** (Комерцијална банка), са назнаком „за Зборник МСИ”. Доставом ове наруџбенице и потврдом о уплати омогућићете да *Зборник МС за историју* редовно стиже на Вашу адресу.

Информације можете добити позивом на бројеве телефона:

(021) 6615-798; 420-199/лок. 117; 062-8563915

или на адресу:

МАТИЦА СРПСКА

Зборник МС за историју

21000 Нови Сад, Матице српске 1

e-mail: vnikolic@maticasrpska.org.rs односно zmsi@maticasrpska.org.rs

Зборник Матице српске за историју издаје Матица српска
Излази двапут годишње
Уредништво и администрација: Нови Сад, Улица Матице српске 1
Телефон: (021) 6615-798

Proceedings of Matica Srpska for History
Published twice a year
Editorial and publishing office: Novi Sad, 1 Matica Srpska Street
Phone: +381 21 6615798
E-mail: vnikolic@maticasrpska.org.rs
zmsi@maticasrpska.org.rs
Website: www.maticasrpska.org.rs
<http://www.maticasrpska.org.rs/category/katalog-izdanja/naucni-casopisi/zbornik-matice-srpske-za-istoriju/>

Уредништво *Зборника Матице српске за историју*
закључило је свеску 101 (1/2020) 24. јуна 2020. године

За издавача: проф. др Драган Станић
Стручни сарадник Одељења: Владимир М. Николић
Лектор и коректор: Милена Миловић
Лектор резимеа на енглески језик: Љиљана Тубић
Технички уредник: Вукица Туцаков
Компјутерски слог: Владимир Ватић, ГРАФИТ, Петроварадин
Штампа: САЈНОС, Нови Сад
Тираж: 300

Штампање свеске бр. 101 *Зборника Матице српске за историју* омогућило је
Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад
93/94(082)

ЗБОРНИК Матице српске за историју – Proceedings in History /
главни и одговорни уредник Петар В. Крестић. – 1984, 29– . – Нови
Сад : Матица српска, 1984 – (Нови Сад : Идеал) . – 24 cm

Два пута годишње. – Резимеи у публикацији су на енглеском и немачком језику. – Штампарнице: „Минерва“, Суботица (св. 31/1985); Просвета, Нови Сад (од св. 32/1985. до св. 41/1990); Графо-офсет, Нови Сад (од св. 42/1990. до св. 56/1997); Duplex, Нови Сад (од св. 57/1998. до св. 59/60/1999); Прометеј, Нови Сад (од св. 61/62/2000. до св. 65/66/2002); Идеал, Нови Сад (од св. 67/68/2003). – Наставак: Зборник за историју = ISSN 0350-0489

ISSN 0352-5716

COBISS.SR-ID 7793410